

Zoltan Jan:

CANKAR, KOSOVEL, ZLOBEC IN LJUBKA ŠORLI PRI ITALIJANIH

ter

BIBLIOGRAFSKI DODATEK

signeta

ZALOŽBA ROKUS

&

SLAVISTIČNO DRUŠTVO SLOVENIJE

Ljubljana, 2001

(naslovna stran; 2. stran knjige)

Zoltan Jan: Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih. Bibliografski dodatek: slovenska književnost pri Italijanih po drugi svetovni vojni.

Slavistična knjižnica 5

CIP - Kataloški zapis o publikaciji

*Moji mani,
ki me je znala spodbujati,
da sem končal gimnazijo.*

VSEBINA

Ivan Cankar	
Srečko Kosovel.....	
Ciril Zlobec.....	
Ljubka Šorli.....	
BIBLIOGRAFSKI DODATEK:	
SLOVENSKA KNJIŽEVNOST PRI ITALIJANIH PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	
Knjižni prevodi del posameznih slovenskih avtorjev	
Slovensko ljudsko slovstvo v italijanščini	
Antologije slovenskega leposlovja v italijanščini	
Publicistika in literarna zgodovina o slovenski literaturi in kulturi v italijanščini.....	
Strokovna literatura o slovensko-italijanskih literarnih stikih.....	
IMENSKO KAZALO.....	
O AVTORJU	
IZ RECENZIJE	
V SLAVISTIČNI KNJIŽNICI JE IZŠLO	

IVAN CANKAR PRI ITALIJANIH

Ivan Cankar je slovenski pisatelj, ki so ga najpogosteje prevajali v tuje jezike, zato ne preseneča, da je tako tudi v italijanskem prostoru.¹ Skorajda polovica knjižnih prevodov v italijanščino v obdobju po drugi svetovni vojni, to je trinajst knjig, obsega Cankarjeva dela.² Če se ta podatek vključi v parametre italijanskega kulturnega prostora, ki ni naklonjen leposlovni prevodni literaturi, še prav posebej pa zanemarja slovanski svet, je takšno število knjižnih prevodov enega samega pisatelja nedvomno rezultat dolgotrajnih procesov, ki zahtevajo osvetlitev. Potrebno je proučiti, katere motivacije so privedle do objave prevodov, kdo so bili posredniki, kako so razumeli pisateljevo ustvarjanje in na kakšne odzive je naletelo njihovo delo. Ob omenjenih pozitivnih procesih, ki se nadaljujejo dokaj sklenjeno tudi v opazovanem polstoletnem obdobju po drugi svetovni vojni, bi bilo mogoče postaviti tezo, da je slovenski pripovednik dobival poteze klasika že v predvojnem obdobju. Vendar istočasno ni mogoče prezreti tudi pojavov, ki zbujejo pomisleke in opozarjajo na nevarnost prenašanega sklepanja. Tako je treba posvetiti potrebno pozornost tudi tem procesom, da bi presodili, kolikšne razsežnosti je doseglo poznavanje Ivana Cankarja v italijanskem prostoru.

* * *

Najprej je torej treba upoštevati, da proces spoznavanja Ivana Cankarja poteka v daljšem času, kot ga zajema pričujoča raziskava. Številni prevodi njegovih del so izšli v knjižni obliki že pred obravnavanim obdobjem, tako da po drugi svetovni vojni v italijanskem prostoru ni bil neznan.³ V tridesetih letih je Cankar pričel zanimati tudi znane italijanske slaviste, med drugimi univerzitetna profesorja Wolfanga Giustija in Bartolomea Calvija, s katerimi je sodeloval tudi Alojzij Res, profesor na višji trgovski akademiji v Benetkah Ca' Foscari.⁴ Objavila sta več prevodov njegovih del, enega tudi pri mantovanski založbi "Mussolinia". Pri tem je morda zanimivo, da sta se tudi dva druga posrednika pričela ukvarjati s pisateljem, ko sta se znašla v raznarodovalnem kolesju fašizma. Isto leto, ko so fašisti na višku svoje moči uresničevali genocidno politiko do Slovencev, je namreč Cankarjev *Hlapec Jernej* izšel kar trikrat. Medtem ko sta obe Regentovi izdaji (ena je bila bibliofilska s petimi Bambičevimi litografijami) te prepesnitve komunističnega manifesta, kot je delo poimenoval Ivan Prijatelj in za njim Bratko Kreft, gotovo povezani s političnim bojem antifašistov, je goriški prevod oskrbel po Golouhovi izdaji iz leta 1911 profesor Giovanni Lorenzoni. Tega - Lorenzonija, po rodu je bil Furlan, sta Cankar in slovenska književnost zanimala tudi kasneje, ko je poleg svojih pesniških zbirk objavil tudi nekaj jezikoslovnih in etnografskih slovenističnih prispevkov in sodeloval s profesorjem slavističnih predmetov na višji trgovski akademiji v Benetkah Ca' Foscari Alojzijem Resom, ki

¹ Majda Stanonik: *Stoletje upov in uspehov slovenske književnosti v prevodih*, XXXI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Ljubljana, Filozofska fakulteta 1995, str. 194. Primerjaj bibliografski dodatek v knjigi Zoltan Jan: Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih, Ljubljana 2001 (Slavistična knjižnica 5).

Dopolnjena objava razprave: *Ivan Cankar pri Italijanih*, Primerjalna književnost 1996, št. 1, str. 63-94.

² Prim. bibliografski dodatek in Zoltan Jan: *Zanimanje za slovensko književnost v obdobju fašizma*, Primorska srečanja 1995, št. 170/171, str. 422-428. Ob navedenih delih, ki so izšla v obravnavanem obdobju, je znanih vsaj petintrideset samostojnih knjižnih prevodov Cankarja v italijanščino, ki jih je prispevalo skoraj dvajset prevajalcev in so izšla pred letom 1945.

³ Ivan Cankar: *Il grido della folla* (Hlapec Jernej), prev. Rudolf Golouh, Milano 1911; *Il servo Bartolo e i suoi diritti*, prev. Giovanni Lorenzoni, Gorizia, Paternolli 1925; *Il servo Bartolo e i suo diritto*, prev. Ivan Regent in Giovanni Sussek, Trieste, Casa editrice Parnasso 1925 (dve izdaji, druga ilustrirana); *La Bella Vida*, prev. Giovanni Lorenzoni, Videm - Trieste, Libreria Editrice Udinese 1926 (ponatis 1928); *Il racconto di Šimen Sirotnik*, prev. Wolfango Giusti, Roma, Istituto per l'Europa Orientale 1929; *Il Re di Betainova*, prev. Bartolomeo Calvi, Torino, Società editrice internazionale 1929; *La mia vita*, prev. Bartolomeo Calvi, Mantova, "Mussolinia" Edizioni Paladino 1930; *La Casa di Maria Ausiliatrice*, prev. Wolfango Giusti, Lanciano, R. Carabba 1931; *Saggi di versione dalle Immagini da sogni' di Ivan Cankar*, prev. Bartolomeo Calvi, Mantova, Stabilimento tipografico La Stampa del. Rag. C. Peroni 1934 (separat). Prim. tudi: Zoltan Jan: *Zanimanje za slovensko književnost v obdobju fašizma*, Primorska srečanja 1995, št. 170/171, str. 422-428.

⁴ Zbornik Alojzija Resa, Goriški letnik 1996, str. 6.

mu je pomagal pri prevajanju.⁵ Istočasno pa ga zanimanje za slovensko kulturo ni oviralo, da ne bi tedaj, torej od 1926. leta, ko je že izšel tudi njegov prevod Cankarjeve *Lepe Vide*, publiciral najbolj žolčne napade na goriškega nadškofa Sedeja in na vse, kar je še ostalo slovenskega po najbolj krutem fašističnem nasilju tistih let. Še posebno strupeni in denuncianti so bili njegovi članki v časopisu *Il resto del Carlino*, med katerimi izstopa napad na Goriško Mohorjevo družbo, ki je izšel 29. 8. 1926.⁶ Če tema skrajnostma dodamo še pričevanja, kako razumevajoč je bil do dijakov, ki so se vseskozi učili v slovenščini, maturo pa so po Gentilejevem uničenju slovenskih šol morali opravljati v italijanščini, potem se upravičeno postavi vprašanje, ali lahko tako diametralno nasprotno ravna isti človek.

Podobno je bil nehote vpleten v uničevanje slovenskega šolstva tudi Bartolomeo Calvi, ki je nekaj let delal na tolminskem učiteljski šoli.⁷ S proučevanjem in prevajanjem Cankarja je nadaljeval tudi po drugi svetovni vojni, ko je bil na univerzi v Turinu lektor za slovenščino in kasneje profesor za slovansko filologijo.⁸ Tedaj je sodeloval z Ezio Martinom in pripravil – sicer dokaj sporno – monografijo o Prešernu ter objavil vrsto strokovnih prispevkov, ki segajo od jezikoslovja do literarne zgodovine.⁹

Eno izmed obeh tržaških izdaj *Hlapca Jerneja* iz leta 1925 je s priznanjem omenjal Roberto Bazlen v nekem pismu Eugeniju Montaleju in ga prepričal, da je potem o delu poročal v turinski reviji *Il Baretto*.¹⁰ Neposredno za tem, ko je ta znani tržaški kritik napisal o Shawovi drami *Heartbreak's House*, da je “*neprimerno bolj inferiorna od njene fame*”, je o Cankarjevem delu izjavil, da je “*zaradi čistosti svoje epske linije to ena najbolj popolnih stvari, ki jih pozna*”, in da bi zato o tej pripovedi “*slovenskega pisatelja*” rad bral Montalejevo kritiko v dostojni reviji.¹¹ Kasnejši Nobelov nagrajenec je sprejel Bazlenovo oznako za izhodišče svojega eseja. Montale je ugotovil, da je *Jvan* (sic) *Cankar v svojem Hlapcu Jerneju predvsem umetnik, ne pa mislec in propagator neke ideje*, kot bi lahko sledilo iz opomb prevajalcev v predgovoru. Po obsežnem povzetku vsebine prizna, da se v takšni obnovi izgubi “*jasnost kompozicijske linije*”, zbledi “*glasbeni organizem*”, vidni ostajajo le najbolj dvomljivi deli in najbolj nevaren razplet. Zaključí, da bi težko našel umetniško besedilo, ki bi bilo bolj oddaljeno od tistega, kar je sposoben sprejeti z naklonjenostjo, sedaj pa se mu ob tem konkretnem primeru zdi enako težko spomniti se pripovedi, ki bi ji bolje uspelo preseči definicije in sheme.¹² Zgovorna epizoda

⁵ Hubert Močnik: *Lorenzoni Giovanni*, Primorski slovenski biografski leksikon, 9. snopič, Gorica 1983, str. 305; Zbornik Alojzija Resa, Goriški letnik 1996, str. 6.

⁶ Rudolf Klinec: *Zgodovina goriške Mohorjeve družbe*, Gorica 1967, str. 43; Smrt slavista [Giovannija Lorenzonija], Soča 2.12.1950, št. 173, str. 5.

⁷ Sodeč po zapiskih Antona Rutarja, primorskega učitelja in tigrovca, ki se je tedaj šolal v Tolminu, so ga dijaki cenili kot “izrazitega intelektualca”, ki se je kmalu temeljito naučil slovenščine. Vedeli so za njegovo prevajanje Cankarja. Osebni arhiv Antona Rutarja, iz katerega izhaja podatek, je strokovno obdelan in v veliki meri objavljen v delu Borut Rutar: *TIGR proti duhovnemu genocidu fašizma nad Primorci*; Tolminska 1918-1941, Ljubljana 1996 (Ecce homo), str. 45-46.

⁸ Zgovorna je korespondenca med Bartolomeom Calvijem in Francem Batičem, ki je leta 1957 pripravil seminarsko nalogo za B diplomski izpit o njegovih prevodih Cankarja v italijanščino.

⁹ Martin Jevnikar: *Calvi Bartolomeo*, Primorski slovenski biografski leksikon, 19. snopič, Gorica 1993, str. 512-513.

¹⁰ Pismo z dne 5.3.1925 je objavljeno v knjigi Roberto Bazlen: *Scritti*, Milano 1984, str. 357-359. Podatek v tržaških krogih ni ostal prezrt: Gino Brazzoduro: *Un'idea di letteratura a Trieste*, La Battana 1987, št. 85, str. 5; A.R.: *Ob zbirki kritik Roberta Bazlena*, Mladika 1995, št. 7, str. 155-156.

¹¹ “La casa editrice “Parnaso” di Trieste ha pubblicato la traduzione di una novella di uno sloveno, Ivan Cankar: *Il servo Bartolo ed il suo diritto*. È, come purezza di linea epica, una delle cose più perfette che conosca. Vorrei leggere una tua critica in una rivista decente.” N. m. str. 358.

¹² “Da un riassunto, quale il presente, tutto va perduto di quel ch'è continuità in linea, impostazione e risoluzione dei temi: svanisce l'organismo musicale, restano in evidenza le parti più ambigue, gli sviluppi più pericolosi. □...□ Ma stabilita questa distinzione null'altro pare a noi di dover domandare. Non ci resta facile trovare uno scritto d'arte di un “genere” più lontano di quelli della nostra capacità di simpatia; altrettanto difficile ci pare ora, nel concreto, ricordare molti racconti ch'escano meglio vittoriosi dalle angustie delle definizioni e degli schemi.” Eugenio Montale: *Un servo padrone*, Il Baretto (Turin) 15.11.1925, št. 15, str. 21.

izstopa, ker je prevod Ivana Regenta in Giovannija Susska, na katerega se pisanje nanaša, pomanjkljiv, a očitno vseeno ni izničil Cankarjeve umetniške prepričljivosti.

Regentov in Susskov prevod *Hlapca Jerneja* iz leta 1925 je ponovno izšel 1945., našel pa je odmev tudi v eni izmed "tržaških zgodbic" Umberta Sabe, ki jih je tedaj pisal v Rimu (od marca do junija 1945).¹³ Tedaj se ni več spominjal pisateljevega imena (očitno ni vedel za povojni popravljeni ponatis), ostala pa mu je v spominu vsebina dela, ki ga je prebral pred dvema desetletjema, ker mu ga je priporočila prijateljica njegove odraščajoče hčerke, češ da gre za eno največjih del, ki je bilo kdaj napisano. Ker se tržaški pisatelj z njenim mnenjem ni strinjal, je dekletce dobilo histerični napad, ki po njegovem mnenju kaže, kako so v Trstu Slovenci zastrupljeni z nacionalizmom že v zgodnji mladosti:

"Ko sem jo vrnil lastnici, ki mi jo je posodila, sem se ji zahvalil za napor, da me je seznanila z lepim romančkom (bel romanzetto), ki mi je – kakor sem ji rekel – bil nenavadno všeč in me je njegov avtor spominjal – še sam ne vem zakaj – na našega Tozzija. Dejal sem tudi (in grešil še naprej), da so na svetu prav tako lepe, če ne še lepše knjige, kot na primer – če naj ostanem pri prozi – Zaročenca, ali še bolje Zločin in kazen. Dekletce je uprlo vame svoje začudene oči, ki so se zdajci zameglile, in se obrnilo od mene, izbruhnilo hkrati v srdito hihitanje, ki jo je skoraj nezavestno in vso v krčih vrglo na prvi divan. Bila je histerična kriza. V tem času me je moja hči odkrito sovražila, a na čelu moje soproge je bilo zapisano popolno neodobravanje tega, kar sem storil. Treba je bilo skočiti po vodo, pomagati deklici, jo prepričati, da sem – kot je splošno znano – bedak in podobno. – Tako se je temu mlademu nacionalizmu zdela moja nepristranska sodba pošastna."

Odlomek, ki ga je Jolka Milič prevedla in vključila v svoj članek *Kaj je menil Saba o Hlapcu Jerneju*, kljub nekoliko omalovažujočem odnosu do Cankarjevega dela kaže, da je ostalo v spominu tržaškega pisatelja še desetletja, to pa je nedvomno zgovorno sporočilo.¹⁴

Obstajajo možnosti, da je Cankar zbudil pozornost še kakšnega drugega italijanskega literarnega ustvarjalca, zato naj opozorim tudi na dokaj izrazite kompozicijske in motivne paralelizme med Cankarjevim *Hlapcem Jernejem* ter krajšim romanom *Gente in Aspromonte*, v katerem je Corrado Alvaro 1930 opisal, kako je pastir v njegovi rojstni Kalabriji iskal svojo pravico in na koncu zažgal gospodarjev gozd, da bi se srečal s "pravico".¹⁵

Za nadaljnje razmišljanje se tako že na tem mestu ponuja spoznanje, da je imel Cankar v delovanju posameznikov zanimivo mesto, kar se bo kasneje še nekajkrat ponovilo, med drugim tudi pri univerzitetnem profesorju Arnaldu Bressanu, ki v svojem delu *Pustolovščina besede* opisuje, kako se je ob stoletnici Cankarja pričel ponovno zanimati za slovensko književnost:

"Na začetku je samo poletje, neki plakat in naključje. Julij 1976: v Trstu je vroče in od nikoder niti rahle sapice. Tako se s sestro odločiva, da stopiva v avto, si poiščeva nekaj čistega zraka na planoti med bazoviškimi bori: ona z mislijo na svoje izpite, jaz – pripravljen, da ji kako pomagam. Tako nama pripravi poletje, ne da bi vedelo, tole presenečenje: slovenski plakat, brezbržno nalepljen na eni prvih hiš v vasi, naju informira, da je leto 1976 stoletnica Cankarjevega rojstva. Ta obraz in to ime [...] prikličeta v najin pogovor druge dogodke, druga imena in razne obraze. [...] V gimnaziji sem študiral slovensko književnost; med avtorji, ki sem si jih najbolj zapomnil poleg Prešerna in Župančiča, je bil Cankar, in prav on mi je bil najbolj pri srcu; spominjal sem se ga z določenim navdušenjem, ko sem nekaj let prej v Cankarjevi založbi v Ljubljani podaril prijateljici (Tržačanki slovenskega rodu po očetovi strani) izbor njegovih del. [...] Zakaj sem pozabil na Cankarja? Sem ga "odrinil" (ne da bi ga prezrl) zaradi boleče

¹³ Umberto Saba: *Da scorciatoie e raccontini*, objavljeno v *Prose scelte a cura di Giovanni Giudici*, Milano 1976.

¹⁴ Jolka Milič: *Kaj je menil Saba o Hlapcu Jerneju*, PDK 13.11.1983, št. 267, str. 3. Prim. tudi Nedeljko Fabrio: *Nova tržaška književnost*, Dialogi 1975, št. 7-8; isti: *Trščanska književnost i slavenski jug*, v delu: *Stavljenje štiva*, Zagreb 1977.

¹⁵ Corrado Alvaro: *Gente in Aspromonte*, Milano 1935², str. 3-105.

čustvene pokrajine, v kateri sem ga bil srečal; mladeniška doba, nemirna povojna leta, leto 1948, obdobje do leta 1952?"¹⁶

Tezo, da je Cankar prepričljiv tudi za tujce, potrjuje danes že skoraj pozabljena hvala *Martina Kačurja*, ki je izšla v broširani prilogi *Europea* leta 1986. V tej publikaciji so Cankarjevo delo uvrstili med sto reprezentativnih predstavnikov svetovnega romana prve polovice dvajsetega stoletja.¹⁷ Francu Codelliju in Giovanniju Raboniju, avtorjema publikacije, se zdi, da delo kaže neko *resničnost, ki je trda in nesprejemljiva; presega čudovite opise neke pokrajine z gogoljevskimi okviri, in pristane v nesposobnosti umetnika, da se prilagodi zakonom družbenega življenja, kar postane vedno bolj jasno jedro celotnega romana*. Tako se po mnenju teh dveh Bressanovih prijateljev v nekem okolju, *polnem ciničnih in komičnih figur, razkrije vsa krutost sveta, ki zanika in zasmehuje "nove ideje" naivnega učitelja*. Avtorja primerjata Kačurjevo usodo s Cankarjevo, ki se jima kaže enako genialen kot nesrečen. Priznanje je bilo le bežno opaženo, verjetno pa ga je izkoristil Arnaldo Bressan pri populariziranju slovenskega klasika in prepričevanju založnikov, da so mu objavili prevoda. Podobni superlativi, ki so jih pisali tudi drugi že omenjeni posredniki Cankarja – od Luigija Salvinija do Arnalda Bressana, so ostali neuporabljivi.

Ni zanemarljivo, da je odlomek iz Bressanovega prevoda *Hlapca Jerneja* vključen v antologijo Enza di Maura *Il giudice e il suo scriba*, kjer je urednik delu namenil tudi posebno pozornost v uvodnem eseju, čeprav po našem vedenju urednik nima kakšnih posebnih stikov s Slovenci.¹⁸ Zanimivo je, da se je tudi recenzentom antologije zdelo potrebno omenjati odlomek iz Cankarjevega dela.

* * *

Ob teh podatkih, ki pričajo o pozitivnih odmevih Cankarja v italijanskem prostoru, se pojavljajo tudi nasprotujoča dejstva. Uprizoritev dramatizacije *Martina Kačurja* v tržaškem poklicnem italijanskem gledališču, ki ji bomo v nadaljevanju namenili potrebno pozornost, je posredno vplivala, da je prevod tega Cankarjevega dela izšel pet let kasneje v znani Mondadorijevi zbirki *Oscar narrativa*.¹⁹ Sodeč po kasnejši polemiki med avtorjem dramatizacije Fulviom Tomizzo ter prevajalcem in interpretom Arnoldom Bressanom, je slednji izkoristil odmev tržaške predstave in navedel mnenja italijanskih kritikov o Kačurju, ni pa omenil, da se nanašajo na tržaško dramatizacijo in ne na delo samo, s čimer naj bi dosegel vključitev svojega prevoda Cankarja v Mondadorijevo zbirko z visoko naklado.²⁰ Epizoda je pomembna predvsem zato, ker ponovno opozarja, kako pomembne so reference pri širjenju zanimanja za slovenska dela v italijanskem prostoru. Čeprav je bil Kačur že nekajkrat preveden, se njegova literarna vrednost urednikom očitno ni zdela dovolj prepričljiva, da bi ga sprejeli v zbirko. Odločilna so

¹⁶ Bressan, Arnaldo: *Pustolovščina besede*, Slovenski eseji, Koper - Trst, Lipa - ZTT 1985, str. 21-22.

¹⁷ Marjan Zlobec: *Kačur - evropski roman leta 1906*, Delo 27.11.1986, št. 312, str. 5 (Književni listi).

¹⁸ *Il giudice e il suo scriba, a cura di E. di Mauro*, Milano, Liberal libri 1998, str. 103-117. Prim: Valerio Margrelli: *Kafka, Dickens, Musil: ecco i veri maestri della Legge*, Corriere della Sera 31.5.1998, str. 23; Fulvio Gianaria, Alberto Mittone: *Leggi & Scribi, Da Saide a Gide*, La Stampa (Turin) 14.5.1998, str. 34 (Tutto Libri); Jolka Milič: *O zakonu, ki je zakon*, PrimN - Sobota 1.8.198, št. 30, str. 10); Jolka Milič: *Pripovedniki pred zakonom*, PDK 12.8.1998, št. 190, str.6.

¹⁹ Ivan Cankar: *Martin Kačur, Biografia di un idealista*, prev. Arnaldo Bressan, Milano, Mondadori 1981, 169 str. (Oscar narrativa 169).

²⁰ "Gli stessi [rapporti] si "deterioravano" in epoca relativamente recente, allorché egli traduceva per le edizioni Oscar Mondadori il "*Martin Kačur*" di Ivan Cankar, premettendone una serie di giudizi che erano stati espressi dai critici teatrali sulla mia precedente drammatizzazione dello stesso romanzo, rappresentata dal Teatro Stabile di Trieste. Poiché nell'introduzione non veniva fatto alcun accenno né al mio lavoro né alla sua rappresentazione da parte dello Stabile triestino, scrissi una lettera di rammarico all'editore, che era poi il mio editore senza peraltro chiedere alcuna riparazione." Fulvio Tomizza: *Tomizza a Bressan*, Il Piccolo 21.2.1994, št. 34, str. 28.

bila poročila italijanskih kritikov, na katere so se tako zanesli, da navedb niso preverjali. V tem pojavu je mogoče najti razlago, zakaj so bili dokaj uspešni posredniki slovenske književnosti le ugledni italijanski slavisti, pa čeprav je ostajala slovenska književnost pri Cronii, Giustiju, Damianiju na obrobju njihovega strokovnega interesa in se v njeno sporočilo niso posebno vneto poglobljali. Odločilen je bil ugled njihovih imen, četudi so bili na tem področju neprimerno manj kvalificirani kot slovenski strokovnjaki, delujoči v Italiji, ki pa imajo pri širjenju zanimanja za slovensko književnost velike težave in praviloma skromnejši uspeh.

Epizoda vodi v samo jedro problema, kako presojati posamezna literarnozgodovinska dejstva. Sam po sebi pozitiven pojav, ki bi pričal o Cankarjevem uspešnem uveljavljanju v Italiji po drugi svetovni vojni, bi lahko predstavljali podatki, da so – ob vseh mogočih težavah – pisatelja vendarle vključile v svoje programe tudi najpomembnejše italijanske založbe, trikrat celo v zbirke z najvišjimi nakladami.²¹ Razkrivanje, kaj je omogočilo takšen prodor, pa opozarja, da so pri tem pomembnejši zunajliterarni argumenti. Več od umetniškega sporočila veljajo sekundarni razlogi, ki prepričajo založnika, da sprejme ponujeni prevod in v njegovo objavo vloži svoj denar.

Enako težo ima tudi dejstvo, da Cankarja obravnavajo vsi italijanski literarnozgodovinski priročniki o slovenski književnosti in celo nekatere znane enciklopedije.²² Vse to še vedno ne zadostuje, kajti vedno znova se pojavljajo pričevanja o nepoznavanju pisatelja.²³ Čeprav je to po svoje razumljivo, teh podatkov ne gre prezreti, sicer bi prenačljeno sklepali, da je Cankar pri Italijanih povsem uveljavljen in da ni potrebno več skrbeti za njegovo popularizacijo, kot menijo nekateri posredniki slovenske književnosti.

Zgovorni so tudi podatki, da se je vzporedno z izhajanjem v samostojnih knjižnih izdajah Cankar pričel pojavljati tudi v italijanskih enciklopedijah in drugih priročnikih, pa tudi v antologijah. Tako ga srečamo med največjimi slovanskimi pisatelji, vendar ni znana nobena njegova objava v italijanskih antologijah svetovne književnosti.²⁴ Cankar torej ostaja najbolj eminenten predstavnik slovenske književnosti, ima neko mesto tudi med predstavniki drugih slovanskih nacionalnih literatur, vendar ga ne srečamo kot npr. Zlobca v italijanskem izboru najlepših ljubezenskih pesmi svetovne književnosti.²⁵ Cankar v povojnem obdobju ni bil deležen

²¹ Martin Kačur je izšel v zbirki milanske založbe Biblioteca Universale Rizzoli, za tem v Mondadorijevi zbirki Oscar narrativa, *Hlapca Jerneja* je založba Feltrinelli vključila v zbirko Universale Economica, isto leto pa je izšel še ponatis za šolske potrebe v nakladi 30.000 izvodov, kar je tudi za italijanske razmere ogromno. Prim.: Marijan Breclj: *Martin Kačur v italijanščini*, NRazgl 3.10.1964, št. 19, str. 382; Branko Hofman: *Ivan Cankar v družbi svetovnih klasikov*, LD 21.8.1964, št. 227, str. 4; Marjan Zlobec: *Kačur - evropski roman leta 1906*, Delo 27.11.1986, št. 312, str. 5 (Književni listi).

²² Alojzij Res: *Cankar Ivan*, Treccani, Grande enciclopedia italiana 1932; Alojzij Res: *Cankar Ivan*, Piccola enciclopedia Vallardi; Giovanni Maver: *Storia della letteratura slovena*, Appiano Gentile (Como), Casa editrice Dr. Francesco Vallardi 1960; Bruno Meriggi: *Le letterature della Jugoslavia*, Firenze, G.C.Sansoni - Milano, Accademia - Sansoni 1970, 617 str. (Le letterature del mondo 24); Marija Pirjevec: *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII° al XX° secolo*, Trst, ZTT 1983, 106 str.; sem moramo uvrstiti tudi literarnozgodovinski uvod v Salvinijevo antologijo *Sempreverde e rosmarino*.

²³ Nepoznavanje pisatelja slikovito opisuje Arnaldo Bressan v svoji knjigi *Pustolovščina besede* (Koper - Trst, 1985, str. 23). Med drugim navaja, da zanj ni vedel niti neorealistični pisatelj in založniški svetovalec Elio Vittorini, ki "je bil najbolj odprt novemu in tujini, najbolj svoboden in živ [...], ko je svoje mlajše prijatelje opozarjal na tisto, kar bi jih utegnulo zanimati."

²⁴ *Novellieri Slavi*, Panorama della letteratura novellistica Russa, Ucraina, Polacca, Boema, Slovacca, Serba, Croata, Slovena e Bulgara, Roma, De Carlo Editore 1946, 914 str. (Enciclopedia della novella); *Sempreverde e rosmarino*, Poeti sloveni moderni; Roma, Carlo Colombo 1951 (La Bilancia - Antologie di letterature straniere); *Scrittori jugoslavi*, Fiume, EDIT 1956; *La letteratura giovanile jugoslava*, Milano, Trevisini 1968, 189 str. (Università degli studi di Padova. Collana di studi sull'Europa orientale. 8); *Il teatro sloveno*, Venezia - Padova, Marsilio Editori 1975; *Introduzione alla storia culturale e politica slovena a Trieste nel '900*, Trieste, Provincia di Trieste 1983, 213 str.

²⁵ Pesmi Cirila Zlobca so med drugim vključene tudi v prestižne antologije, kot sta npr. *Antologia europea, Le prospettive attuali della poesia in Europa*, ur. Fabio Doplicher, Roma 1991, 918 str. (Quaderni di STIL B št.8); *Luna d'amore*, ur. Luciano Luisi; Roma, Tascabili Economici Newton 1994 (Cento pagine per mille lire, 137).

takšnega upoštevanja. Večina antologij, v katere je vključen, predstavlja italijanskemu bralcu neznane plasti tujih literatur, ne pa nesporne leposlovne vrednote, ki jih mora poznati vsak boljši poznavalec in zahtevnejši, bolj razgledan bralec.

Posamezne knjižne izdaje so zbudile nekaj zanimanja tudi v osrednjem italijanskem tisku, čeprav ta prevodni literaturi običajno ne posveča večje pozornosti.²⁶ V prvem povojnem desetletju se Cankar dokaj pogosto pojavlja v različnih italijanskih periodikah, kjer je Enricu Damianiju, Umberto Urbaniju, Valentini Cesaretti ter še komu uspelo objaviti nekatere njegove črtice.²⁷ Večina teh prevodov je izšla v periodiki, namenjeni italijanski manjšini, vendar nekaj tudi v rimskih časopisih. To samo po sebi še ne pomeni afirmacije večjih razsežnosti, omogoča pa nastajanje referenčnih točk, ki se lahko uporabijo pri iskanju založnika za knjižno izdajo. Poleg tega izhajanje prevodov Cankarja ni vezano zgolj na obmejni prostor, kot npr. pri Kosovelu, pač pa se ti pojavljajo tudi v Milanu in Turinu pa vse do Firenc, Barija in Rima.²⁸ To je eden redkih slovenskih pisateljev, ki večkrat izide tudi v osrednji Italiji in ne le v obmejnem območju.

Pomena teh podatkov ne gre precenjevati, saj so zanje poskrbeli pripravljavci prevodov sami, njihov domet v obsežni italijanski publicistiki pa ima lahko le manjšo težo pri oblikovanju pisateljevega mesta v italijanskem pojmovanju svetovne književnosti. Treba je namreč

²⁶ Anon.: *Ivan Cankar, La mamma*, L'Osservatore Romano 12.6.1946, št. 137, str. 2; Umberto Urbani: *Il culto della madre*, Corriere di Trieste 23.12.1951, št. 1991, str. 3; Janko Jež: *Profilo di Ivan Cankar*, Umans (Trst) 1957, str. 27; Franc Husu: *Ivan Cankar*, L'Osservatore Romano 21.2.1976, št. 43, str. 5; Magris, Claudio: *Il poeta di nazione senza storia*, Corriere della Sera (Milan) 17.8.1976, št. 191, str. 3; Anon.: *Ivan Cankar, Il servo Jernej e il suo diritto*, La Fiera letteraria (Rim) 27.2.1977, št. 109, str. 12; I.m.: *Ivan Cankar, Il servo Jernej e il suo diritto*, La Battana (Reka) 1977, str. 141; Ugo Volli: *Caro padrone, voglio la tua terra*, La Repubblica (Rim) 13.4.1977, št. 82, str. 11; Vitale, Serena: *Servo della gleba eroe dell'utopia*, Tuttolibri (Turin) 30.4.1977, št. 6, str. 11; Anon.: *Il gabbiano diverso*, Il Meridiano di Trieste 2.6.1977, št. 22, str. 8; Claudio Magris: *Il volto della vecchia Austria nell'odissea del servo sloveno*, Corriere della Sera (Milan) 7.8.1977, št. 181, str. 8; Giorgio Bergamini: *Pietà per i puri*, Il Piccolo (Trst) 3.1.1982, št. 2, str. 3; Fulvio Panzeri: *Ai confini della Mitteleuropa un grande incompreso*, *Ivan Cankar, faccia e parole da sloveno*, Il Sabato (Milan) 23-29.4.1983, št. 17, str. 27; Claudio Toscani: *Ivan Cankar - Immagini dal sogno*, Uomini e libri (Milan) 1983, št. 94, str. 34; Chiara Maucchi: *Povere, dannate piaghe in quattordici bambine*, Il Piccolo (Trst) 17.12.1983, št. 297, str. 3; Massimo Mezzanica: *La casa di Maria Ausiliatrice*, Uomini e libri (Milan) 1984, št. 98, str. 28; Silvio Ferrari: *Una civiltà si spegne in sanatorio*, L'Unità (Rim) 24.5.1984, št. 122, str. 12.

²⁷ *La IV stazione*, (4. postaja, Podobe iz sanj), prev. Enrico Damiani, Il settimanale per la Donna (Rim) 10.12.1945, št. 18; *L'asino istriano* (Istrski oslič), prev. Sergio Mihelčič, Il Progresso (Trst) 8.4.1946, št. 43; *Questo pane amaro* (Sveto obhajilo), prev. anon., Il Corriere di Trieste 25.5.1947, št. 595; *La sigaretta del mattino* (Jutranja cigareta), prev. M. Manzini, Il Corriere di Trieste 24.8.1947, št. 672; *Una tazza di caffè* (Skodelica kave), prev. Umberto Urbani, Il Corriere di Trieste 29.1.1948, št. 805 (ponatis tudi v Corriere della Sera (Milan)); *Cultura e società* (odlomek iz Slovensko ljudstvo in slovenska kultura), prev. anon., La voce del popolo (Reka) 7.1.1951, št. 5; *All'alba* (Ob zori), prev. anon., La nostra lotta (Koper) 21.4.1952, št. 239; *La cameretta chiusa* (odlomek iz uvoda k Podobam iz sanj), prev. Valentina Cesaretti, Il popolo di Roma (Rim) 9.12.1952; *Santa comunione* (Sveto obhajilo), prev. Valentina Cesaretti, Il popolo di Roma (Rim) 10.2.1953; *Il mio santuario* (Njen grob), prev. Valentina Cesaretti, Il popolo di Roma (Rim) 5.4.1953; *Una tazzina di caffè* (Skodelica kave), prev. Valentina Cesaretti, Il popolo di Roma (Rim) 10.4.1953; *I fanciulli parlano* (Otroci in starci), prev. Valentina Cesaretti, Il popolo di Roma (Rim) 7.5.1953; *Dieci soldi* (Desetica), prev. Edoardo Marchig, La voce del popolo (Reka) 13.12.1953, št. 294; *La tazzina di caffè* (Skodelica kave), prev. Maria Micca, La voce del popolo (Reka) 21.6.1953, št. 144; *La colpa di Joze* (Greh), prev. anon., La voce del popolo (Reka) 10.5.1953, št. 108; *Il signor capitano* (Gospod stotnik), prev. Giorgio Darlic, Il Corriere di Trieste 1954, št. 2656; *La madre* (Mati), prev. anon., Il Pioniere 1954, št. 1, str. 10; *Fanciulli e la gente adulta* (Otroci in starci), prev. anon., La voce del popolo (Reka) 11.12.1955, št. 291; *La tentazione* (Skušnjava, 3. poglavje Mojega življenja), prev. anon., La nostra lotta (Koper) 15.5.1956, št. 448; *Il signor capitano* (Gospod stotnik), prev. Valentina Cesaretti, Sette giorni (Bari) 17.11.1956, št. 48; *Il peccatore Lenardo* (Grešnik Lenart Negoda), prev. Valentina Cesaretti, Italjug (Rim) 1957, št. 2; *Dal dramma I servi* (Iz drame Hlapci), prev. Enrico Damiani, Janko Jež, Umans (Trst) št. 5-6, str. 28-29; *Scienza ostile* (Tuja učenost), prev. Anna Dobnik, Il Corriere di Trieste 24.5.1959, št. 4273; *La patria di Juraj* (O domovina, ti si kakor zdravje), prev. Giacomo Scotti, La voce del popolo (Reka) 8.11.1959, št. 263.

²⁸ Primerjaj bibliografski dodatek v knjigi Zoltan Jan: Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih, Ljubljana 2000 (Slavistična knjižnica 5).

upoštevati, da se javni odmevi izgubijo v poplavi dnevnikov in časopisov.²⁹ Samo enkratna objava recenzije, reklame, poročila o javni predstavitvi ostanejo v spominu le redkim bralcem in potencialnim kupcem ter ga le malokrat prepričajo, da bo knjigo prebral ali kupil.³⁰

* * *

Pri preverjanju teze, da je Cankar v Italiji cenjen kot kvaliteten pisatelj, je treba upoštevati, da se je pojavil tudi v italijanskem gledališču. Poleg Slavka Gruma je to domala edini slovenski pisatelj, ki je bil uprizorjen na italijanskih odrih in ne predstavljen zgolj v knjižnih ali revijalnih objavah ali na gostovanjih slovenskih gledališč.

Znanih je več prevodov Cankarjevih dramskih del (*Hlapci*, *Lepa Vida*, *Kralj na Betajnovi*), vendar sta izpričani le dve uprizoritvi.³¹ Poleg Tomizzove dramatizacije *Martina Kačurja* v tržaškem deželnem gledališču 1976. leta so italijanski gledalci lahko videli še *Lepo Vido*, ki jo je prevedel Silvester Škerl in so jo menda trikrat uprizorili vojaki v okviru gledališke skupine *Il Teatro del soldato* v Novari 1925. leta. Temu je treba dodati še podatek, da je Arnaldo Bressan, sodeč po podatkih v slovenski izdaji *Pustolovščina besede*, pripravil dramatizacijo *Hlapca Jerneja* za luganski radio v Švici 1979. leta.³² Seveda so marsikatero Cankarjevo delo uprizorila slovenska gledališča na svojih gostovanjih v Italiji, kot npr. "koreodramsko fresko po motivih *Ivana Cankarja*" na festivalu Mittelfest v Čedadu.³³

Pri tržaški postavitvi Cankarja najprej preseneti, da si gledališče ni izbralo katere izmed njegovih že prevedenih dram.³⁴ Še bolj nepričakovani so podatki, da vključitev Cankarja v repertoar osrednjega italijanskega gledališča v Trstu ni potekala gladko in samoumevno. Odločitev za slovensko delo so opravičevali z iskanjem srednjeevropske repertoarne orientacije, ki naj bi razkrivala ta duhovni prostor ter istočasno postala most med nacionalnimi kulturami, ki so zaradi zgodovinskih in geografskih razlogov blizu italijanskemu prostoru.³⁵ Gre torej za drugačne zamisli in motivacije, kot so si jih predstavljali slovenski ocenjevalci uprizoritve. Gre le za izsek mnogo širših ambicij za afirmacijo gledališke hiše v srednjeevropskem prostoru, ne pa za uveljavljanje enakopravnega položaja slovenske kulture v narodnostno mešanem mestu.

²⁹ V Italiji izhaja 13 velikih in 95 vidnejših dnevnikov, vsak dan pa se proda 11.400.000 izvodov časopisov. Najvišjo naklado ima skoraj 120 let stari milanski dnevnik *Corriere della Sera*, ki je najbolj razširjen v Lombardiji (povprečna dnevna naklada 1.491.430 izvodov v letu 1987); precej enakomerno po vsej Italiji je bran rimski dnevnik *La Repubblica*, ki izhaja od leta 1975 in jo je ustanovil urednik znanega magazina *L'Espresso* (povprečna dnevna naklada 656.783 izvodov v letu 1987). Na tretjem mestu je skoraj 130 let stari turinski dnevnik *La Stampa* s povprečno dnevno naklado 428.267 izvodov v letu 1987. Pomembni so pokrajinski dnevnik: v Trstu *Il Piccolo*, v Benetkah *Il Gazzettino*, v Milanu npr. *Il Giorno* in *Il Giornale*. Prim.: Marko Waltritsch: Podatki o razširjenosti, PDK 8.2.1989, št. 32, str.12; Stanje tiska v Italiji, *Novi list* 16.7.1987, št. 1039, str.6. Po podatkih italijanskega državnega statističnega urada (ISTAT) je v letu 1993 izhajalo v Italiji 10.253 periodik, med njimi je 130 dnevnikov. Prim.: *Notiziario ISTAT* marzo 1995, serie 4, foglio 41, št. 1, str. 1-7.

³⁰ Robert Escarpit: *Sociologija književnosti*. Zagreb, Matica hrvatska 1970, str. 134.

³¹ France Dobrovoljc: Rokopisni prevodi Cankarjevih dram in dramatizacij njegovih del, v zborniku *Ivan Cankar v prevodih*, Murska Sobota 1977, str. 188.

³² Arnaldo Bressan, n. m. str. 33-42. Radijskih oddaj slovenske dramatike je bilo očitno še več, vendar niso pustile nobenih odmevov in o njih niso znani natančnejši podatki. Tako so npr. 1984. leta predvajali Kmeclov Intervju, a v razgovoru s podpisanim avtor ni mogel dati določnejših podatkov, saj je za predvajanje vedel le zaradi prejetega avtorskega honorarja.

³³ *Lepa Vida* na Mittelfestu, PDK 29.6.1995, št. 173, str. 14; Mittelfest prikaz ustvarjalnosti srednjeevropskega prostora, PDK 20.7.1995, št. 194, str. 3; Tesnobno prepričljiva *Lepa Vida*, PDK 21.7.1995, št. 195, str. 5; *Lepa Vida* je presenetila z lepim vizualnim vtisom, *Delo* 24.7.1995, št. 169, str. 5; Za letošnji festival tisoč ljudi na dan, *Novi Matajur* 27.7.1995, št. 30, str. 7; Mittelfest, la cultura dei popoli, *Dom* 31.7.1995, št. 14, str. 8.

³⁴ France Dobrovoljc: Rokopisni prevodi Cankarjevih dram in dramatizacij njegovih del, v zborniku *Ivan Cankar v prevodih*, Murska Sobota 1977, str. 188; isti Bibliografija literature o Cankarjevi dramatiki, Ljubljana 1960 (Knjižnica Mestnega gledališča), nadaljevanja v DSGM.

³⁵ Nuccio Messina: *La città e il suo teatro*, Sipario 1977, št. 369, str. 52-53.

Pri tem je očitno bila še najmanj pomembna umetniška moč Cankarjeve dramatike. Opazen je strah vodstva tržaškega gledališča, ki je z angažiranjem Fulvia Tomizze skušalo preprečiti apriorni odklonilni odnos tržaškega občinstva. Zanimanje so skušali ustvariti z dodatnimi konotacijami, ko so dramatzacijo Kačurja zaupali uveljavljenemu in med istrskimi izseljenci priljubljenemu pisatelju, ki je zaradi svoje naklonjenosti Slovincem deležen naklonjenosti tudi v Sloveniji.

Previdnost gledališkega vodstva dopušča sklepanje, da uprizoritve dramatzacije Cankarjevega *Kačurja* ne bi bilo, če ne bi šlo za podaljšek prizadevanj za vzpostavitev sodelovanja med slovenskim in italijanskim poklicnim gledališčem v Trstu, ki naj bi posredovali obema narodoma njuno dramatziko, vendar so bila Italijanom ta "lokalistična" bremena odveč. Trdili so, da si njihove predstave slovenskih del ogledajo le Slovenci in da ne morejo tvegati izgube svojega občinstva. Premiera dramatzacije Kačurja je namreč za daljše obdobje zaključila "serijo" dveh premier slovenske dramatike kljub številnim spodbudam, ki so omogočale tržaškemu gledališču uveljavljanje ne le v Ljubljani, pač pa tudi uspešno turnejo po Jugoslaviji. Vabila za gostovanja s to predstavo so jim odprla vrata celo v ugledne italijanske gledališke dvorane, kakršna je npr. milanski Piccolo Teatro, kjer so Tržačani prej izjemni kot redni gosti. Vendar je očitno prevladala bojazen za domače tržaško občinstvo, ki tedaj ne bi preneslo "posiljevanja" s kulturo manjšine. Obe premieri slovenskih dramatzikov sta tako kljub navdušenemu odobravanju s slovenske strani še enkrat razkrili globoko zarezno med dvema kulturama, ki eksistirata v istem zagonetnem mestu ločeno, ali odprti le v eno smer.

Premiera na odru Stalnega gledališča Furlanije-Julijske krajine v Trstu 1976. leta se je ujemala s proslavljanjem stoletnice Cankarjevega rojstva in je sodila v okvir "kulture politike", ki "hoče naprtiti javni instituciji funkcijo mostu med kulturo jugoslovanskih narodov in italijanskim kulturnim svetom in ne le s tisto ob vzhodni meji, pač pa s kulturo celotne dežele", kot je v predgovoru gledališkega lista zapisal Guido Botteri, tedanji predsednik gledališča in sooblikovalec antologijskega pregleda slovenske dramatike *Il teatro sloveno*.³⁶ Moteč je ton njegovega kratkega uvodnika, ki govori o eni sami kulturi jugoslovanskih narodov in o tem, da se sami "noč[e]jo" zadovoljiti zgolj s posredovanjem del sosednjega naroda ob vzhodni meji". Ob bežni omembi premiere Grumove *Goge* v okviru kulturne izmenjave s sosednjo državo avtor poudarja predvsem uprizoritev Držičevega *Dunda Maroja* in osvetljuje dokaj značilno italijansko gledanje. Razvidne so ambicije, da mimo lokalnih zadev posežejo v svetovna duhovna prostranstva, ki so toliko privlačnejša, če nosijo pečat italijanskega vpliva. Pisec zato zaskrbljeno opravičuje repertoarno odločitev, češ da je po stoletju vendarle čas za srečanje s slovenskim Cankarjem. *Martina Kačurja* so izbrali zato, ker je "berljiv za njihovo miselno in kulturno formiranost", zaupali pa so ga v obdelavo dvema sodelavcema, ki "sta sposobna dojeti vrednote obeh mejaških narodov" in sta pripravila tudi Gruma in Držiča. Seveda sta si Lino Carpinteri in Francesco Macedonio privoščila globoke posege v slovenske tekste, "da bi jim dala italijansko dramaturško obliko", zato "sta se občasno uprla preveč obteženim didaskalijam", ker sta v njih uzrla "bolj preokupacije pripovednika kot gledališkega človeka".³⁷

³⁶ Ivan Cankar: *La forza dell'ideale, a cura di F(urio) Bordon, versione scenica del romanzo Martin Kačur*; Fulvio Tomizza: *L'idealista*; Trieste; Teatro Stabile Friuli Venezia Giulia 1976 (Quaderni nuova serie 5). Izdano ob premieri Tomizzove dramatzacije Cankarjevega Kačurja v Trstu. Vsebina: Josip Tavčar: Ragioni storiche di una letteratura; Jože Koruza: Il teatro dalle origini ad oggi; Martin Jevnikar: La vita e le opere; Marija Pirjevec: Cankar nella storia e nella cultura slovena; Žarko Petan: Precedenti riduzioni; Fulvio Tomizza: Nel segno del rispetto; Testo integrale della versione scenica di Fulvio Tomizza; Francesco Macedonio: Note di regia; [anon.]: Fulvio Tomizza.

³⁷ "[...] ci si è sforzati di dar forma drammaturgica italiana alla sostanza del testo originario". "Di tanto in tanto, però, alle troppo pesanti imposizioni di talune didascalie ci siamo anche ribellati: ravvisando in esse preoccupazioni di narratore più che l'uomo di teatro [...]" Lino Carpinteri: *Nel cuore della Mitteleuropa*, Sipario 1971, št. 307, str. 72.

In še Botterijev dodatni nagovor tržaški publiki: veruje, da jih bodo gledalci podprli v prizadevanju, ki je "*predvsem humano in znamenje civilizacije*". Vrsta zadržkov, pomislekov, celo poziv k pieteti do slovenske kulture. Opravičila so v kontekstu celotne publikacije manj opazna, ker dominirajo tehtni prispevki o slovenski kulturi, dramatik in pisatelju, vendar jih ne gre prezreti s takšno lahkoto, s kakršno jih je obšla slovenska publicistika, ki se je na premiero odzvala z množico navdušenih kritik, neprimerno številnejših kot v italijanskem tisku.³⁸ Da bi podprli prizadevanja tržaškega gledališča in da bi občinstvu omogočili razumevanje Cankarjevega besedila v najširšem kontekstu splošnih človečanskih in slovenskih vrednot, so Slovenci pripravili že omenjene obsežne in temeljite prispevke v gledališkem listu, ki je prerasel v zbornik. Slovenski gledališki muzej je prispeval posebno razstavo o Cankarjevi dramatik, ki je potem potovala s tržaškim gledališčem po Italiji. S predstavo so večkrat gostovali v Sloveniji in širšem jugoslovanskem prostoru ter dosegli toliko pohval, da je kasneje Fulvio Tomizza izjavil, kako da so *Italijani Jugoslovanom odkrili našega pisatelja*, še po dveh desetletjih pa se je spominjal aplavza v ljubljanski Drami, ki je trajal 20 minut.³⁹

Po tej premieri so se Tržačani pojavili tudi v ugledni gledališki reviji *Sipario*. Filibert Benedetič in Josip Tavčar (slednji je bil srednješolski profesor Fulvia Tomizze ter Arnalda Bressana) sta kot ob Grumovi *Gogi* tudi tokrat dosegla, da so objavili več člankov o tržaški predstavi *L'Idealista* in o Slovenskem stalnem gledališču, poleg tega pa še prevod *Hlapcev*.⁴⁰ V istem letniku so najprej obširno poročali o srednjeevropski orientaciji italijanskega gledališča v Trstu in o predstavi.⁴¹ Sledila je prezentacija slovenskega gledališča, iz katere so bile razvidne njegove naloge za ohranjanje identitete slovenske manjšine v Trstu, ki je bila izpostavljena fašističnemu nasilju in jo še vedno ogroža šovinizem. Poleg tega so poudarjali tudi možnosti, ki jih ustanova ponuja kot most za uveljavljanje italijanske kulture v slovenskem, jugoslovanskem in širšem slovanskem prostoru. To so ilustrirali s statističnimi podatki o obsegu njihove dejavnosti in s kratkim povzetkom zgodovine slovenske gledališke dejavnosti v Trstu.⁴²

³⁸ Znane so kritike v italijanskih časopisih L'Unità, La Notte, L'Avvenire, Il Giornale, Il Giorno, La Repubblica, Corriere della Sera, ki jih omenja Arnaldo Bressan v svojem predgovoru k prevodu Cankarjevega Kačurja (Milano, Mondadori 1981, str. 17-23, Oscar narrativa 169). Oceno predstave sta objavila tudi tržaški Il Piccolo in Il Meridiano di Trieste. Slovenske kritike (tudi ob gostovanjih) so prispevali: Zora Tavčar (Mladika 1976, št. 10, str. 171); Bogdan Pogačnik (Delo 7.4.1976, št. 86, str. 8; ponatisi v PDK, 7D); Lojze Kante (Delo 2.7.1976, št. 126, str. 9); Snežna Šlamberger (Dnevnik 14.10.1976, št. 281, str. 5); Andrej Inkret (Delo 14.10.1976, št. 241, str. 8); Janko Tedeško (Delo 16.10.1976, št. 243, str. 25); Ace Mermolja (PDK 14.11.1976, št. 266, str. 5-6); Ace Mermolja (PDK 19.11.1976, št. 270, str. 2); Zdenka Lovec (PrimN 19.11.1976, št. 47, str. 9); Jernej Novak (Dnevnik 23.11.1976, št. 320, str. 3); Dušan Željeznov (Večer 23.11.1976, št. 274, str. 6); Arnaldo Bressan (NRazgl 10.12.1976, št. 23, str. 630; in NRazgl 24.1.1977, št. 24, str. 658); Lojze Kante (Delo 24.12.1976, št. 299, str. 8; ponatis v NRazgl); Andrej Inkret (Delo 25.11.1976, št. 276, str. 8); Rapa Šuklje (Delo 26.11.1976, št. 27, str. 9); Zdenka Lovec (PrimN 26.11.1976, št. 48/49, str. 9); Janko Ban (PDK 9.1.1977, št. 7, str. 7); Damiani Sandro (Delo 29.1.1977, št. 23, str. 20); France Vurnik (Dnevnik 10.2.1977, št. 39, str. 5); Jože Javoršek (Delo 11.2.1977, št. 34, str. 8); Andrej Inkret (ITD 18.2.1977, št. 7, str. 13); Dušan Kalc (PDK 18.6.1977, št. 139, str. 7). Danilo Lokar je pričel ob tej predstavi intenzivno pisati o Cankarju, tako da je čez leto izšla njegova knjiga *Cankarju na rob* (Ljubljana 1978). Prim.: Danilo Lokar: *Cankar v italijanščini*, Primorska srečanja 1977, št. 1/2, str. 28; isti *Cankarjeva "Ena sama novela"*, n. m., št. 6, str. 30.

³⁹ "Era bello il fatto che siamo noi Italiani a far conoscere agli jugoslavi un loro autore." Corriere della sera 16.2.1977, št. 38, str. 2; Tatjana Dolhar: *Bolhin kašelj v italijanščini in slovenščini*, PDK 4.1.1995, št. 3, str. 13; *Razstava Cankarjevih del odprta v središču mesta*, PDK 16.6.1976, št. 141, str. 2.

⁴⁰ Ivan Cankar: *I servi*, prev. Furio Bordon, consulente per la traduzione dallo sloveno Janko Jež, Sipario 1977, št. 378, str. 64-80.

⁴¹ Mario Brandolin: *Ivan Cankar: "Ho scelto l'arena della vita"*, Sipario 1977, št. 368, str. 20-22; Fulvio Tomizza: *Da "Kaciur" a "L'Idealista"*, Sipario 1977, št. 368, str. 22; Carlo Maria Pensa: *L'Idealista*, Sipario 1977, št. 368, str. 32-33; Nuccio Messina: *La città e il suo teatro*, Sipario 1977, št. 369, str. 52-53.

⁴² Federico Grilli: *Teatro sloveno: ponte fra due culture*, Sipario 1977, št. 369, str. 64-65; Filibert Benedetič: *La collaborazione come metodo*, Sipario 1977, št. 369, str. 65; isti: *L'attività del teatro*, Sipario 1977, št. 369, str. 65; *Il teatro Stabile Sloveno nella stagione di prosa 1976-1977*, Sipario 1977, št. 369, str. 66; Ravel Kodrič: *Alla*

Vsa ta skrbno načrtovana in z velikimi napori uresničena prizadevanja niso privedla pri Italijanih do nobenega trajnejšega rezultata razen revialne objave že omenjenega prevoda *Hlapcev* in še to je bilo potrebno opravičevati z italijanskim zamudništvom v poznavanju slovanskih umetnikov, saj naj bi ti vedeli le za rusko ustvarjanje in morda še za slikarje naivce.⁴³

Dejstva, ki so bila ugotovljena ob tržaški uprizoritvi Tomizzove dramatizacije Cankarjevega *Martina Kačurja*, razkrivajo globoke prepade med obema narodnostima, ki živita v istem mestu. Rezerviran odnos tržaške publike do Cankarja so prekrivali z različnimi tezami o nekomunikativnosti slovenskega pisatelja za italijansko občinstvo, vendar vsaj v določenih segmentih niso mogli zakriti nacionalne nestrpnosti, ki je zavrla proces sodelovanja obeh tržaških gledaliških hiš kljub obetajočim prednostim. Prekinitev teh komajda vzpostavljenih procesov je trajala skorajda dve desetletji, znamenja o možnostih za ponovno navezavo stikov pa še vedno ovirajo zadržki, ki so se odkrili že ob Cankarju.

* * *

Pri presojanju razsežnosti poznavanja nekega pisatelja v določenem kulturnem prostoru so pomembni javni odmevi in odzivi kritike. Že iz dosedanjih opozoril je razvidno, da so o Cankarju pisali zelo različni posredniki, ki so delovali v različnih okoljih in so pripadali različnim generacijam ter ustvarjalnim profilom. Poleg znanih literatov in uglednih slavistov, ki so se uveljavili že pred drugo svetovno vojno, je Cankar pritegnil tudi univerzitetne profesorje naslednjih generacij, kot so Enrico Damiani, Luigi Salvini, Marija Pirjevec, Arnaldo Bressan, z njim so se ukvarjali znani posredniki slovenske književnosti Janko Jež, Cirillo Cuttin (Ciril Kutin), Franc Husu, Umberto Urbani, njegova dela so prevajali tako priznani poznavalci, kot sta Diomira Fabjan Bajc in Marija Pirjevec, pa tudi manj znani posredniki slovenske književnosti, npr. Ezio Franchi, lektor italijanščine v Zagrebu, ali pa Luigi Manzini, ki ga je k prevajanju iz slovenščine spodbujal Luigi Salvini, ali v Rimu živeča Idričanka Valentina Cesaretti. V italijanski prostor so ga posredovali tudi Fulvio Tomizza, Alojz Rebula in še kdo, ki je na tem področju vztrajal le krajše obdobje. Med navedenimi niso redki, ki jih je Cankar pritegnil k daljšemu preučevanju, npr. Giovanni Lorenzoni, Bartolomeo Calvi, Wolfango Giustia in Arnaldo Bressan, ki je na pot posrednika slovenske književnosti stopil prav ob tem pisatelju, čeprav je kasneje svoja prizadevanja posvetil tudi drugim slovenskim ustvarjalcem. Kot posrednik Cankarja je poskrbel za nov prevod *Hlapca Jerneja* in njegovo uveljavitev, pripravil knjižno izdajo *Martina Kačurja*, sodeloval pri izidu *Podob iz sanj* in napisal več interpretacij Cankarjevih del, kar priča, da je odkril kvalitete slovenskega klasika.⁴⁴

Vse to dopušča domnevanje, da Cankarjeva umetniška izpoved zaživi tudi v tujem okolju in ostaja prepričljiva za italijanskega bralca. Zato bi pričakovali množico različnih interpretacij in vrsto inovacij v refleksiji Cankarjevega dela. Teza o moči Cankarjeve izpovedi v italijanskem prostoru bi se potrdila, če bi se dalo ugotoviti, da je zaradi svoje večplastnosti in polivalentnosti deležna različnih interpretacij.

Za preverjanje te teze je relevantno, da je leta 1945 poleg *Hlapca Jerneja* izšel tudi izbor črtic s tematiko matere, v katerem je poudarjeno drugačno sporočilo kot v prvi knjigi.⁴⁵ Toda to

ricerca dell'identità, Sipario 1977, št. 369, str. 67-68.

⁴³ Guido Botteri: *"Ritardo" verso i popoli slavi*, Sipario 1977, št. 378, str. 64-80.

⁴⁴ Arnaldo Bressan je sodeloval pri naslednjih knjižnih izdajah Ivana Cankarja: *Il servo Jernej e il suo diritto*, (prev. in komentiral), Milano, Feltrinelli 1978 (dve izdaji istega leta, ena v žepni zbirki); *Martin Kačur, Biografia di un idealista*, (prev. in komentiral), Milano, Mondadori 1981; *Immagini dal sogno*, prev. Diomira Fabjan Bajc, komentirala Alojz Rebula in Arnaldo Bressan, Casale Monferrato, Marietti 1983. Prim.: Martin Jevnikar: *Bressan Arnaldo*, Primorski slovenski biografski leksikon, 19. snopič, Gorica 1983, str. 497; Ciril Zlobec: *Lastovka, ki oznanja pomlad*, Delo 28.3.1996, št. 73, str. 8; Diomira Fabjan-Bajc: *Umrli je prijatelj Slovencev*, PDK 7.5.1996, št. 104, str. 4.

⁴⁵ Primerjaj bibliografski dodatek v knjigi Zoltan Jan: Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih, Ljubljana 2000 (Slavistična knjižnica 5).

je le izjemen pojav, do katerega je prišlo predvsem zaradi vzporednih in nekoordiniranih prizadevanj za uveljavljanje slovenskega pripovednika, ne gre pa za zavestno soočanje različnih pisateljskih dimenzij in ni izpričano, da bi bili obe knjigi tako razumljeni. Ob kasnejši interpretaciji Alojza Rebule je v bistvu samo v uvodu k tej izdaji črtic, ki sta jo pripravila Enrico Damiani in Janko Jež, izrazitejši poudarek na religioznih elementih Cankarjevega dela, kar je našlo odmev tudi v obeh recenzijah. Ena je izšla v vatikanskem časopisu *Osservatore Romano*, druga z nekajletno zakasnitvijo v tržaškem *Corriere di Trieste*.⁴⁶

Kljub raznolikosti in kvalificiranosti Cankarjevih popularizatorjev, ki so vsako njegovo izdajo znova in znova oskrbeli s spremnimi besedami, ker so se očitno zavedali, da italijanska publika premalo pozna pisatelja in tudi književnost, ki ji pripada, je treba ugotoviti, da se ne pojavljajo bistveno drugačne interpretacije od tistih, ki jih je prispevala literarna veda v Sloveniji. Opazna je kvečjemu odsotnost novejših in radikalnejših pogledov, kakršne je npr. na višku svojega strokovnega ustvarjanja razvil Dušan Pirjevec.⁴⁷ Tako interpreti v italijanskih izdajah poudarjajo Cankarjeve zasluge za razvoj in modernizacijo slovenske proze ter opozarjajo na humanistične vrednote, za katere se zavzema v svojih delih.

Luigiju Salviniju se je zdelo nujno, da mu v uvodu svojega dela *Sempreverde e rosmarino* posveti večjo pozornost, čeprav ga v antologijskem delu, ki je namenjen liriki, ni mogel izčrpnije predstaviti.⁴⁸ Poudaril je, da bi ga zaradi izrazite muzikalčnosti in ritmiziranosti moral prevajati pesnik.⁴⁹ V enem najvidnejših dnevnikov objavljena članka znanega tržaškega germanista Claudia Magrisa, ki je tudi sicer pomagal pri iskanju založnikov za prevode iz slovenske književnosti, sta ostala prisotna v strokovni javnosti, ker sta zbudila nekaj polemičnih reminiscenc.⁵⁰ Po Magrisovem mnenju je Cankar dvignil slovensko pripovedništvo na evropsko raven ter uteleša *kontrast med duhom nadnacionalnega in domačijskega*.⁵¹ Znotraj teh meja se po njegovem mnenju gibljejo Cankarjevi junaki. Razviti je skušal tezo, da v Cankarjevem delu najdemo poleg značilnih slovenskih tudi "evropske probleme", in potegnil drzne paralele s Kafkovimi junaki. Z njim je polemiziral Arnaldo Bressan, ki je zapisal, da čeprav v Magrisovem članku "ni bilo ničesar, s čimer se ne bi mogel strinjati, je bilo v njem vendar zelo malo tistega, kar bi sam želel povedati".⁵² Mimo tega se zdi značilno, da je tržaški germanist tudi ob različnih drugih priložnostih navajal Cankarja, kar daje slutiti, da je postal del njegovega duhovnega obzorja.⁵³

Italijanski interpreti večinoma poudarjajo pisateljevo socialno angažiranost in boj za pravično družbeno ureditev. Izvirnejše so le interpretacije, ki so jih pripravili Slovenci, med katerimi je najvidnejša Marija Pirjevec. Opozorila je na pomen kulture v pisateljevem miselnem svetu in na mesto, ki ji ga določa v okviru slovenskega nacionalnega vprašanja.⁵⁴ Alojz Rebula

⁴⁶ Anon.: Ivan Cankar, *La mamma*, L'Osservatore Romano 12.6.1946, št. 137, str. 2; Umberto Urbani: *Il culto della madre*, Il Corriere di Trieste 23.12.1951, št. 1991, str. 3.

⁴⁷ Dušan Pirjevec: *Hlapci, heroji, ljudje*, Ljubljana 1969.

⁴⁸ *Sempreverde e rosmarino*, *Poeti sloveni moderni*, ur. in kom. Luigi Salvini, različni prev., Roma, Carlo Colombo 1951 (La Bilancia - Antologie di letterature straniere).

⁴⁹ Luigi Salvini - *Studio introduttivo*, v antologiji: *Sempreverde e rosmarino*, *Poeti sloveni moderni*, Roma, Carlo Colombo 1951, str. 34.

⁵⁰ Claudio Magris: *Il poeta di una nazione senza storia*, Corriere della Sera (Milan) 17.8.1976, št. 191, str. 3; isti: *Il volto della vecchia Austria nell'odissea del servo sloveno*, Corriere della Sera (Milan) 7.8.1977, št. 181, str. 8.

⁵¹ "Colui che innalza la narrativa della propria nazione a una problematica europea, incarna l'esempio del contrasto fra alcune personalità di respiro sovranazionale e il recinto regionale entro il quale esse sono costrette a circoscriversi." Claudio Magris, n. m., str. 3.

⁵² Arnaldo Bressan: *Pustolovščina besede*, Koper - Trst, Lipa - ZTT 1985, str. 25.

⁵³ Claudio Magris: *Nazionalismi e micronazionalismi*, Trieste & oltre 1993, št. 4, str. 288-290

⁵⁴ Marija Pirjevec: *Ivan Cankar e il suo impegno artistico e civile*, v knjigi Ivan Cankar: *La Madre*, *Bozzetti in prosa di Ivan Cankar*, Trieste, ZTT 1977, str. 7-15; ista: *Ivan Cankar nella storia e nella cultura slovena; Il ruolo della cultura e la sorte della nazione slovena nei discorsi di Ivan Cankar a Trieste*; v delu: *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII° al XX° secolo*, Trst, ZTT 1983, 106 str.; ista: *Introduzione*; v delu: *Ivan Cankar: La casa di Maria Ausiliatrice*, Pordenone, Studio Tesi 1983, 146 + XXX str. (Collezione Biblioteca 15). Osnovne teze je razvijala tudi

zavzema med interpreti Cankarja posebno mesto z doživetim esejem o Cankarjevi religioznosti.⁵⁵ Pri predstavitvi odlomka iz Cankarjevih Hlapcev je Janko Jež v krajšem spremnem eseju, ki je izšel v tržaški reviji *Umana*, označil tri Cankarjeve stalnice: ljubezen do matere, vero v Boga in ponos na svoj narod, ter tako ostal zvest svojim interpretacijam pisatelja v komentarjih h knjižnim prevodom.⁵⁶ Ace Mermolja je osvetlil predvsem Cankarjevo politično misel in objavil svoje razmišljanje z okrogle mize v samostojni dvojezični publikaciji, ki jo je izdal krajevni krožek *Rinascita* v Gorici.⁵⁷

Navedene iztočnice kasnejše italijanske razprave ignorirajo, tako da nastajajo vsakokratne interpretacije brez kontinuitete in ohranjajo dokaj klišejsko podobo pisatelja. Tudi celotna italijanska kritika tržaške uprizoritve *Martina Kačurja* se je naslonila na izjave in poglede dramaturga Fulvia Tomizze, ne pa na kvalificirane informacije, ki so jih tedaj prispevali Slovenci. Razpoznaven je torej okvirni kliše, znotraj katerega ostaja večina italijanskih interpretacij: največkrat izhajajo iz pisateljeve biografije in slovenskih družbenih razmer, v Cankarjevem idejnem svetu pa odkrivajo "humani socializem", borbo proti brezsrdnosti in družbeni krivičnosti, laično religioznost ali anarhično krščanstvo. Dosledno ga prikazujejo kot umetnika, ki omogoča bralcu spoznati slovenski duhovni svet, manj pa kot umetnika, ki govori o univerzalnih in imanentnih vprašanih evropskega človeka. Redka mesta, na katerih skušajo vzpostaviti povezave med Cankarjem in evropskimi problemi, so navadno le vprašljive paralele ali drzne asociacije brez trdnejše argumentacije.

Znotraj tako zamejenih interpretacij se aktualizira zdaj ena zdaj druga plast Cankarjevega opusa, ki pa kaže zanimivo prilagajanje italijanskega repertoarja cankarian njihovim družbenim, kulturnim in političnim razmeram. Prva povojna knjižna izdaja, ponatis *Hlapca Jerneja*, je podobno kot pred drugo vojno aktualizirala predvsem pisateljevo obtožbo družbenih krivic, ki sloni na marksističnem svetovnem nazoru. Tako kot so ob odločilnih parlamentarnih volitvah pred dokončno intronizacijo fašizma 1925. leta objavili *Hlapca Jerneja* trikrat, tako je tudi v obravnavanem obdobju izšel ponatis tedanjega prevoda neposredno po vojni, 1945. leta, v skrajno zaostrenih družbenih razmerah, ko bi v političnem boju lahko prevladala levica. Obe verziji *Hlapca Jerneja*, izdani 1977. leta v levo usmerjenih krogih, sicer presegata to motivacijo, vendar se pojavita v času izbruhov terorizma in skrajno napetem političnem ozračju, ko so nastajali pozivi za "zgodovinski kompromis", to je za politično pomiritev med komunistično stranko in krščansko demokracijo. S temi krogi se je identificiral urednik, prevajalec, interpret in popularizator, tedaj uveljavljajoči se slovenist Arnaldo Bressan. Oprl se je na starejša prevoda in o delu napisal interpretacijo, ki jo je kasneje objavil v slovenski periodiki in v svoji knjigi *Pustolovščina besede*.⁵⁸

Bressanovo posredovanje Cankarja ni zanimivo le zaradi obsežnosti in zato, ker ga je uveljavil v različnih tipih knjižnih izdaj. Znal je poskrbeti tudi za odmev v elektronskih medijih. Njegov prevod *Hlapca Jerneja* so 1977. leta obravnavali v oddaji tržaške državne radijske postaje. Leta 1979 je za tržaško državno radijsko postajo pripravil dramaturgizirano nadaljevanko *Hlapca Jerneja*, za katero je glasbeno spremljavo skomponiral Pavle Merku.⁵⁹ Intervju Giovannija Rabonija z njim je objavila milanska postaja državnega radia v oddaji *Spaziatore*, kasneje pa odlomek v radijskem dnevniku *Radiocorriere*. Omenil ga je Raffaello Crovia v aprilski

v drugih razpravah o Cankarju.

⁵⁵ Alojz Rebula: Non e già l'ora, o Dio, v knjigi Ivan Cankar: Immagini dal sogno, Casale Monferrato, Marietti 1983.

⁵⁶ Janko Jež: Profilo di Ivan Cankar, *Umana* 1957, št. 5-6, str. 27.

⁵⁷ Ace Mermolja: Il pensiero politico e sociale nell'opera letteraria di Ivan Cankar, Gorica, Circolo "Rinascita" - Cooperativa libraria "Incontro - Srečanje" 1976, 54 str.

⁵⁸ I. Cankar, per cominciare; v knjigi Arnaldo Bressan: Le avventure della parola, Milano, il Saggiatore 1985, str. 11-21 (L'arco 23). Prva objava v izdaji *Hlapca Jerneja* 1977, objava prevoda v *Sodobnosti* 1978, (str. 500-504) ter slovenski izdaji knjige *Pustolovščina besede* (str. 11-20). O Cankarju je pisal dvakrat tudi v *Naših razgledih* (NRazgl 10.12.1976, št. 23, str. 630-631; NRazgl 24.11.1976, št. 24, str. 658).

⁵⁹ Luisa Antoni: Ustvarjalno življenje med glasbo in jezikoslovjem, PDK 12.7.1997, št. 169, str. 8-9.

televizijski oddaji *Tuttolibri*, kar je ob Zlobcu verjetno edini primer, da je italijanska državna televizija poročala o prevodu kakšnega slovenskega dela v italijanščino.⁶⁰ Čeprav imajo v Italiji razvejeno ponudbo televizijskih programov in so znane splošne zakonitosti njihovega vpliva, je odsotnost slovenske književnosti v elektronskih medijih eden izmed vzrokov, da se le počasi uzavešča pri italijanski publiki. Prav Cankarjeva dela so doživela vrsto ekranizacij, televizijskih in filmskih interpretacij, vendar ni znano, da bi katero poskusili uporabiti za širjenje zanimanja za pisatelja v italijanskem prostoru.

* * *

Pri vseh teh oblikah spoznavanja Cankarja naletimo tudi na nasprotne pojave, ki zbuja dvom, ali so prizadevanja dosegla svoj namen. Zadnje desetletje ne najdemo nobenega vidnejšega italijanskega strokovnjaka ali posrednika slovenske književnosti, ki bi se zanimal za Cankarja, in po letu 1983 v tem prostoru praktično ni več nobene pomembne predstavitve pisatelja.

Pomanjkljivost vseh dokaj številnih odmevov je njihova sporadičnost in nepovezanost. Pojavljajo se le ob izidu posameznih knjig, zato se v obsežni publicistiki, kakršna je italijanska, izgubijo in nepomembno prispevajo k oblikovanju odnosa do pisatelja pri širši publiki. Odmevi posameznih prevodov se pojavljajo le v okoljih, kjer so nastali, ne zajemajo pa celotnega italijanskega prostora. Tudi kontinuiteta prizadevanj je majhna. Tako ni razvidno, ali je tri prejšnje povojne objave *Kačurja* upošteval Tomizza; Rizzolijevo iz 1954. leta omenja le Bressan, razprodana pa ni bila niti po dvajsetih letih. Še redkeje se sklicujejo na italijanske komentarje črtic in na druge izdaje.⁶¹ Tiste, ki se dejansko navezujejo na predhodne, praviloma zakrivajo delo predhodnikov. V večini teh primerov gre za dopolnjevanje in brušenje osnovnega prevoda, ki ostaja sramežljivo zastrt, pravi razvoj v refleksiji Cankarjevega dela pa se ne da rekonstruirati. Cankar se z vsako novo izdajo pojavlja, kot da bi šlo za novo odkritje. Italijani ga upoštevajo le v dnevnikih odzivih na knjižne objave, ni pa predmet proučevanja v njihovi literarni vedi. Vedno znova se morajo vračati k osnovnim informacijam, ne uspe jim odpirati novih vprašanj in ponuditi novega razumevanja cankarjanskih problemov. Poleg tega med italijanskimi avtorji teh prizadevanj po drugi svetovni vojni komajda najdemo kakšnega resnično priznanega strokovnjaka.

Frekvenca izhajanja knjižnih prevodov razkriva nesistematičnost prizadevanj posameznikov, ki so delovali v glavnem nepovezano, v posameznih primerih celo v ljubosumnem strahu, da jim kdo ne bi zasenčil primata ali vsaj zaslug pri odkrivanju slovenskega klasika Italijanom. Zgolj primeri, ki smo jih posebej obdelali, kažejo medsebojno vzročnopolosedično povezanost in neke vrste premišljene in dolgoročno načrtovane akcije, vendar se take zdijo le iz slovenske optike, saj jih italijanski naslovnik med seboj ne povezuje. Po letu 1983 ni izšlo nobeno Cankarjevo delo več. Pojavilo se je nekaj osamljenih analiz njegovega ustvarjanja v strokovnih delih slovenistov slovenske narodnosti, delujočih v Italiji, kar ne dopušča teze, da gre za strnjen proces recepcije, ki se zaključi z uvrstitvijo pisatelja med italijansko klasično prevodno literaturo.⁶² Opazna odsotnost prevodov Cankarja v zadnjih letih ni

⁶⁰ Arnaldo Bressan: *Pripis*, v knjigi Arnaldo Bressan: *Pustolovščina besede*, Koper - Trst, Lipa - ZTT 1985, str. 31. V italijanski izdaji tega mesta ni.

⁶¹ Arnaldo Bressan: *Le avventure della parola*, Milano, Il Saggiatore 1985, str. 21, Rizzolijeva izdaja je imela neizrazito, neposrečeno opremo, kar bi lahko tudi vplivalo na zanimanje kupcev.

⁶² Marija Pirjevec: *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII° al XX° secolo*, Trst, ZTT 1983, str. 47-70; Martin Jevnikar: *La vita e le opere*; Marija Pirjevec: *Cankar nella storia e nella cultura slovena* (oboje v gledališkem listu Ivan Cankar: *La forza dell'ideale*, Trst, Teatro stabile Friuli Venezia Giulia 1976, Quaderni nuova serie n. 5); Ace Mermolja: *Il pensiero politico e sociale nell'opera letteraria di Ivan Cankar*, Gorica, Circolo "Rinascita" - Cooperativa libraria "Incontro - Srečanje" 1976, 54 str.; Arnaldo Bressan: *Le avventure della parola*, Milano, Il Saggiatore 1985, str. 11-46, (L'arco 23). Komentarji in spremne besede v knjižnih prevodih niso upoštevani.

znamenje dokončne uveljavitve pisatelja, temveč opozorilo, da so se posredniki utrudili pri prepričevanju založnikov in v prizadevanjih za uveljavljanje Cankarjevih del, kar nedvomno ogroža doseženo, saj pisatelj še ni dosegel časovne distance, ki bi zagotavljala njegovo trajno prisotnost v italijanskem prostoru. Pri posrednikih se je kljub temu ustvarilo mnenje, da se ne da nič več storiti. Usahnili so poskusi, da bi njegova dela ponatisnili in ohranjali zanimanja za pisatelja. Gre za podobno preuranjeno prepričanje, kot je vidno že ob Salvinijevi antologiji *Sempreverde e rosmarino*. Ker Slovenci temeljito poznajo njene odmeve v Italiji, se je oblikovala nenapisana, a upoštevana ocena, da je s tem delom enkrat za vselej izpolnjena naloga posredovati celovito informacijo o slovenskem pesništvu sosednjemu narodu. Prezrte so ostale značilnosti italijanskega prostora in spregledalo se je, da je antologija neprimerno bolj znana v Sloveniji kot v Italiji, kjer je umestitev določenega pojava v literarno hierarhijo podvržena drugačnim zakonitostim. Isto je razvidno pri Cankarju. Zaradi števila izdaj, ki so bile v slovenskem prostoru bolj pozorno sprejete kot v italijanskem, so se oblikovali opisani pogledi, ki so daleč od stvarnega položaja. Če se prizadevanja za uveljavljanje Cankarja ne bodo nadaljevala, bo pri Italijanih čez nekaj let povsem pozabljen.

Izbor prevedenih del je kljub številčnosti izdaj ozek. Obsega le pet del: *Hlapca Jerneja*, *Martina Kačurja*, *Hišo Marije Pomočnice*, *Kralja na Betajnovi*, *Podobe iz sanj* in nekaj izborov njegovih črtic. Po drugi svetovni vojni se je še skrčil, saj so izhajali predvsem ponatisi, popravljene ali na novo prevedene izdaje v Italiji že objavljenih del. Napol pozabljen je ostal pred vojno izdani *Kralj na Betajnovi*, tako da so *Hlapci* edini povojni prevod Italijanom še neznanega dela, pa še ta je bil objavljen le v specializirani reviji.⁶³ Kljub ozkosti repertoarja prevedenih cankarijan se pri analizi procesov recepcije izkaže, da je vsem posrednikom skupno prepričanje, da gre za nesporno kvalitetnega pisatelja in da je najbolj eminenten predstavnik slovenske književnosti, ki gotovo zasluži predstavitev v italijanskem prostoru.

To prepričanje ohranja kontinuiteto in je verjetno dajalo energijo številnim prevajalcem Cankarja, ki niso imeli nobenega zagotovila, da bodo njihovi prevodi tudi objavljeni. Ohranjena so pričevanja, da so ostali v rokopisu nekateri prevodi tako prizadevnih posrednikov, kot so Bartolomeo Calvi, Janko Jež, Umberto Urbani, Ciril Cuttin, Diomira Fabjan Bajc.⁶⁴ Niso redki, ki se jim ni posrečilo objaviti nobenega dela, ker niso našli založnika. Seveda to ni edini vzrok, zaradi katerega niso vztrajali pri širjenju repertoarja prevedenih Cankarjevih del. Nekateri so se prenehali ukvarjati s Cankarjem tudi zaradi preobčutljivosti ob prvi resnejši kritiki njihovega dela ali pa zaradi drugih osebnih razlogov.⁶⁵

Najbolj opazno je, da Italijani domala nimajo kvalificiranih prevajalcev leposlovja iz slovenščine. Če je samo po sebi razumljivo, da iz svetovnih jezikov prevaja na tisoče italijanskih prevajalcev, ki jih podpirajo specializirane inštitucije matičnih narodov (npr. British Council ali Goethejev inštitut ali japonska fundacija), imamo v obravnavanem obdobju komajda kakšnega Italijana, ki je sposoben spopasti se s tako zahtevno nalogo, kot je prevajanje Cankarja. Tudi večina teh redkih prevajalcev ima navadno velike težave že pri golem pomenskem razumevanju malo zahtevnejših mest. Domala vsi prevodi slovenskega leposlovja, ki so jih prispevali

⁶³ Primerjaj bibliografski dodatek v knjigi Zoltan Jan: Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih, Ljubljana 2000 (Slavistična knjižnica 5). Poleg odlomka, ki je izšel v antologiji *Il teatro sloveno* (Venezia - Padova, Marsilio Editore 1975), je bil tekst objavljen v gledališki reviji *Sipario* 1977, št. 378, str. 64-80.

⁶⁴ Med predvojnimi poskusi naj bodo omenjeni naslednji: Bartolomeo Calvi se je 1941 dogovoril s turinsko založbo Farinelli, da bo izdala *Podobe iz sanj* v zbirki Collana degli scrittori stranieri (Slovenec 12.8.1941, št. 188, str. 3); Umbertu Urbaniju ni uspelo izdati *Tujcev* (Slovenec 3.4.1929, št. 2; n. m. 3.1.1930, št. 1, str. 7). Izpričan je tudi prevod *Podob iz sanj* Renata Peflegerja, ki je bil namenjen za 3. zvezek zbirke Collezione di letterature slave (Jutro 12.6.1927, št. 138). Prim.: Diomira Fabjan-Bajc: *Izkušnje pri prevajanju sodobnih slovenskih besedil v italijanščino*, Celovski zvon 1985, str. 36-39 (Spremenjen ponatis v zborniku *Štiristo let prevajanja na Slovenskem*, Ljubljana 1985, str. 119-123).

⁶⁵ Bartolomeo Calvi se je po slovenski kritiki njegove študije o Prešernu prenehal aktivno zanimati za slovensko književnost in seveda tudi za Cankarja. Manj uspešen je bil tudi Ciril Kutin. Prim.: Marijan Breclj: *Prof. Ciril Kutin - prevajalec Cankarja*, PrimN 14.1.1977, št. 3, str. 9.

italijanski prevajalci, imajo velike vsebinske pomanjkljivosti, ki jih ni mogoče pripisati zgolj relativni svobodi pri prevajalski interpretaciji izvirnika. Tisti, ki so se dvignili na višjo raven, so praviloma imeli ob sebi slovenskega konzumenta ali prejšnje prevode, na katere so se opirali. Ponovno se odkriva največji problem pri poznavanju ne le Cankarja, pač pa vse slovenske književnosti v italijanskem prostoru. Ni dovolj prevajalcev, ki bi izpolnjevali nenapisano pravilo, da je treba prevajati v materinščino, in bi bili hkrati tako usposobljeni, da bi svojo nalogo opravili na sprejemljivi kvalitetni ravni.

Navedene podatke o repertoarju prevedenih del je mogoče razumeti kot pričevanja o umetniški prepričljivosti pisatelja, ki je prevajalce pritegnil k napornemu delu, čeprav niso imeli pomoči slovenskih institucij in zagotovil, da jim bo uspelo rezultate dolgotrajnega dela kdaj objaviti. Težavno dogovarjanje z založbami odpira drugo razsežnost pojava, saj uveljavljenih urednikov največjih založb prevodi pisateljevih del očitno niso prepričali o njihovi tržni zanimivosti, k čemur seveda prispeva tudi premalo upoštevana okoliščina, da so med posredniki praviloma manj znana imena. Za izjemo lahko veljajo le prizadevanja Arnalda Bressana, ki je dosegel, da so njegove prevode Cankarja vključili tudi v zbirke z največjimi nakladami, vendar tudi njemu ne bi uspelo, če ne bi imel primernih znanstev z odločilnimi sodelavci velikih založb. Tako so tudi v tem primeru bile bolj kot prepričljivost umetniškega dela pomembnejše zunajliterarne okoliščine.

Tudi na tej ravni se kažejo omejene možnosti, da bi se slovenska književnost odločneje uveljavila v italijanskem prostoru. Slovenska knjiga ni bila nikoli izpostavljena izrazitemu komercialnemu izkoriščanju, saj so znani le trije primeri, ki bi lahko sodili v takšno kategorijo in bili morda lahko podobni odločnejšim knjigotrškim prijemom. Med njimi sta dve Cankarjevi deli, vendar je tudi tu šlo le za ponatise v žepni izdaji.⁶⁶ Neizkoriščena so ostala celo tista sredstva, ki so na razpolago, saj niso uporabili niti že posnetih filmskih interpretacij slovenskih leposlovnih del, med katerimi ima Cankar vidno mesto. Prav tako s slovenske strani ni bilo poskrbljeno za učinkovito subvencioniranje izdaj klasikov pri velikih italijanskih založbah. Slovenija je finančno največkrat pomagala izdajam sodobne slovenske književnosti, subvencije so prejele domala vedno le slovenske založbe, ki pa niso prodrle v italijansko knjigotrško mrežo, še manj učinkovite pa so bile pri drugih poslovnih prijemih.

Vse to so zunajliterarne okoliščine, ki malo povedo o razsežnostih literarnega besedila, v znatni meri pa določajo njegovo usodo v konkretnem kulturnem prostoru. Tudi prodiranje Cankarja je odvisno od takšnih pojavov, le da se to manjkrat upošteva.

Po mnenju nekaterih poznavalcev rezerviran odnos Italijanov do Cankarja ni naključen. Igor Škamperle je razvil tezo, da je Italijanu praktično nemogoče razumeti tega pisatelja, ker mu že ključna beseda *hrepenenje* ni dostopna. To je sicer nekoliko drzna trditev, saj bi v tem primeru imeli težave tudi pri dojemanju Čehova in vrste drugih pisateljev. Marija Pirjevec, pravi Škamperle, si je v *Hiši Marije Pomočnice* pomagala z glagolom *agognare*, ki je dokaj ustrezen, težave pa nastanejo pri samostalniški rabi besede *hrepenenje*, kjer ima edini podoben samostalnik *desiderio* bistveno drugačne semantične razsežnosti, saj je najbližji pomenu naše besede *želja*.⁶⁷ Gre za zanimivo opažanje, ki pa le deloma vzdrži kritično presojo, saj se da problem rešiti z uporabo izrazov, kot so *smania*, *brama*, *ardente desiderio*, *cocente desiderio*, *anelito*.

⁶⁶ Ker razmeroma malo knjig s prvim natisom (hard cover) krije stroške izdaje, se na Zahodu poslužujejo sistema izdajateljskih pravic (copy right), ki poleg glavnih zajemajo tudi vzporedne pravice. Te segajo od pravice do objave dela v nadaljevanjih, v žepnih, klubskih in skrajšanih ali poenostavljenih izdajah, preko pravice do predelave dela za film, radio, televizijo pa do pravic za komercialno izrabo dela, npr. uporabo likov na majicah, peresnicah, zvezkih. Noben prevod slovenskega leposlovnega dela ni bil deležen takšnega izkoriščanja, ki pa je istočasno tudi sredstvo uveljavljanja. Navadno prevodov iz slovenske književnosti ne ponujajo niti preko oglasov in reklam. (Prim.: Martin Žnideršič: *Knjiga in založništvo*, Ljubljana, DZS 1987; isti: *Knjiga in trg*, Ljubljana, DZS 1982.)

⁶⁷ Igor Škamperle: *Kaj pomenijo besede*, PDK 5.8.1988, št. 169, str. 9.

Tudi Boris Pahor je večkrat izrazil prepričanje, da je Cankar italijanskim bralcem tuj in da z njegovo popularizacijo ni mogoče zbuditi njihovega trajnejšega zanimanja za slovensko književnost.⁶⁸ Izrazil je dvom o slovenski kulturni politiki, ki je oblikovala preveč omejen in neustrezen repertoar prevodov, zaradi česar italijanski bralec ne pozna reprezentativnega izbora slovenskega leposlovja. Širjenje zanimanja za slovensko književnosti v Italiji se omejuje predvsem na štiri klasike in na nekaj sodobnih pesnikov, medtem ko ima italijanski bralec komajda kakšno informacijo o širšem kontekstu, v katerega sodijo prevedena dela in ki odpira globlje razsežnosti literarne umetnine. Trditev izhaja iz kritičnega vrednotenja procesov pri sprejemanju Cankarja in nosi v sebi razočaranje zaradi skromnih rezultatov njegovega uveljavljanja. Če vsi posamezni uspehi niso privedli do drugačnega položaja, potem je avtor verjetno za naslovnike tuj in neprepričljiv.

Ob vseh navedenih dejstvih bi kljub omejitvam, na katere smo opozorili, lahko še vedno vztrajali pri tezi, da Cankar v italijanskem prostoru velja za klasika svetovne književnosti ali vsaj za dobrega pisatelja. Ker pa niso izpričane dodatne značilnosti, bi takšna trditev težko vzdržala kritiko. Pisatelj ni prodrl v šolske programe in učbenike, po njem ne posegajo stalni bralci, ne pojavlja se v prestižnih knjižnih zbirkah z deli svetovne književnosti, ni vključen v reprezentativne antologije, predvsem pa zbuja pozornost zgolj ob izidu posameznih prevodov, ki pa zadnje desetletje ne izhajajo več. Že pred tem je bilo opaziti odsotnost novih idej pri populariziranju slovenskega klasika. Ob prevodih posameznih del, nekaj specializiranih študijah in eni odrski uprizoritvi je nekoliko drugačne prijeme poskušal le Arnaldo Bressan, toda tudi on je svoja prizadevanja opustil, še preden se je nenadoma izteklo njegovo življenje.⁶⁹

Tako se zdi, da je pisatelj že presegel zenit, ki je sicer dosegel najvišjo točko med vsemi slovenskimi pisatelji, vendar njegov položaj še ni dovolj utrjen, da bi pri Italijanih zaživel avtohtono življenje kot klasik svetovne književnosti. Ob vseh ugodnih pojavih se tako postavlja vprašanje, ali je sploh mogoče kateregakoli slovenskega pisatelja še bolj prodorno uveljaviti.

* * *

Procesi spoznavanja Ivana Cankarja v italijanskem kulturnem prostoru so se po drugi svetovni vojni nadaljevali in dosegli razsežnosti, kakršne je mogoče ugotoviti le še pri Cirilu Zlobcu. Z njim so se ukvarjali zelo različni ljudje v raznovrstnih okoljih, med njimi srečamo tako priznane italijanske slaviste kot najprizadevnejše posrednike slovenske književnosti. Uspelo jim je, da je poleg številnih objav v različnih periodikah izšla tudi vrsta samostojnih knjižnih izdaj, pisatelj je vključen v nekatere antologije, trikrat najdemo prevode njegovih del v knjižnih zbirkah z najvišjimi nakladami, dvakrat je istega leta izšlo celo po dvoje knjižnih izdaj istega dela, predstavljen je v nekaterih priročnikih. To je eden redkih slovenskih pisateljev, katerega delo je našlo odmev tudi v elektronskih medijih in na odru italijanskega poklicnega gledališča. Zato ne preseneča, da so posamezni italijanski intelektualci naklonjeno ocenili njegova dela.

Njihovo število je omejeno, saj med popularizatorji in celo med prevajalci prevladujejo Slovenci. Še bolj presenetljivo je, da italijanske interpretacije Cankarjevega umetniškega sveta razkrivajo komajda kakšen izviren pogled, ki ne bi bil že pred tem aktualiziran v literarni vedi na Slovenskem. Še več, najbolj prodorne niso bile posredovane italijanski literarni publiko, zato ni mogoče rekonstruirati kakšnega posebnega razumevanja Cankarjevega dela, ki bi odkrilo neznane plasti njegovega umetniškega sporočila.

⁶⁸ Boris Pahor: *Tržaški Slovenci, Spodbudna potrditev slovenske kulture na mednarodni ravni*, Nova revija 1988, št. 71/72, str. 526-533.

⁶⁹ Ciril Zlobec: *Lastovka, ki oznanja pomlad*, Delo 28.3.1996, št. 74, str. 5; *Uno slavista "contro"*, *Scomparso Arnaldo Bressan, poeta, saggista e traduttore*, Il Piccolo 19.3.1996, št. 95, str. 8; Diomira Fabjan-Bajc: *Umrli je prijatelj Slovencev*, PDK 7.5.1996, št. 104, str. 4.

Relevantnejši so pojavi, ki odkrivajo določene rezerve v vrednotenju njegovega dela, kar je prišlo najbolj do izraza ob tržaški uprizoritvi Tomizzove dramatizacije Cankarjevega Martina Kačurja. Ob tem se je pokazalo, kako pomemben je družbeni kontekst in kako odločujoče so zunajliterarne determinante pri razbiranju umetniškega sporočila.

Iskanje objektivne slike o uspešnosti Cankarjevega prodiranja v italijanski svet ne more prezreti slovenskega precenjevanja posameznih pojavov. Prezrto je bilo, da so nastajali sporadično, med seboj nepovezano in brez kontinuitete. Prav tako se ne upošteva, da je v Italiji znan le močno zreducirani del pisateljevega obsežnega in mnogoplastnega opusa, ki je v polstoletnem obdobju po drugi svetovni vojni komajda doživel kakšno dopolnilo, vsa ostala dela so bila v Italiji znana že pred drugo svetovno vojno. V zadnjih letih so poleg tega vse izrazitejši pojavi, ki opozarjajo, da prizadevanja za Cankarjevo uveljavljanje v Italiji usihajo. Že vrsto let ni izšel noben nov prevod njegovega dela, o njem se ne piše in ne razpravlja, kar lahko povzroči, da bo doseženo utonilo v pozabo. Tako se zdi, da je pisatelj že presegel svoj zenit, ki je sicer najvišji med vsemi slovenskimi klasiki, vendar njegov položaj še ni dovolj utrjen, da bi zaživel avtohtono življenje kot klasik svetovne književnosti. Ob vsem navedenem se tako postavlja celo vprašanje, ali je mogoče kateregakoli slovenskega pisatelja še bolj prodorno uveljaviti v tujini. S tem pa se istočasno odpira tudi temeljna dilema, kakšna je umetniška vrednost pisateljev, ki jih ima mali narod za svoje klasike. Če pisatelj malega naroda ne more postati klasik tudi pri sosednjem narodu, se ponujata vsaj dva možna odgovora: njegova umetniška prepričljivost je lahko skromna ali tuja drugemu kulturnemu prostoru – gre torej za precenjevanje lastnih ustvarjalcev – ali pa so bolj kot sama kvaliteta pisatelja pomembnejše zunajliterarne okoliščine, ki smo jih skušali prikazati v tem prispevku.

SREČKO KOSOVEL PRI ITALIJANIH

Pesnik Srečko Kosovel je v italijanskem kulturnem prostoru dosegel zanimivo recepcijo, ki razkriva vrsto posebnosti, med katerimi izstopa dejstvo, da je zanimanje zanj nastalo na ožjem krajevnem območju in precej časa ostalo omejeno na tržaško in deloma goriško okolje.⁷⁰ Šele novejši podatki kažejo, da se uveljavljanje širi tudi v ostali Italiji. Pomembno je, da so ga nekateri vidni italijanski ustvarjalci sprejeli v svoje duhovno obzorje, ga spontano upoštevali ob različnih priložnostih in cenijo kot pomembnega pesnika.

* * *

Spoznavanje Srečka Kosovela najprej ni potekalo po pričakovani poti, saj zanimanje zanj ni nastalo zaradi njegove povezanosti s Trstom in njegovim kraškim zaledjem, ki je inspiriralo tudi italijanske tržaške pesnike.⁷¹ Kljub zgodnjim opozorilom na njegovo delo, ki so se pojavljala

⁷⁰ Dopolnjena objava razprave: Srečko Kosovel pri Italijanih, *Primerjalna književnost* XXIII 2000, št. 2, str. 1-26.

⁷¹ Lino Legiša: *Scipio Slataper z naše strani*, NS 1946, str.138-140; Milko Matičetov: *Scipio Slataper o Slovencih*, *Razgledi* 1946, str. 158-163; Anon.: *Scipio Slataper in Slovenci*, *Novi list* 30.6.1955, št. 58, str. 3; Aleš

že v obdobju pred 2. svetovno vojno, so bile vse tedanje informacije o pesniku v tržaškem prostoru sproti pozabljene.⁷² Zdi se, da so ostajale neznane tudi objave njegovih pesmi v starejših antologijah, čeprav je prve prevode Kosovelove poezije objavil že Luigi Salvini v svojih antologijah slovenske poezije 1936. in 1951. leta, vmes pa tudi v izboru jugoslovanske poezije 1938, ki je izšel v rimski reviji *La Rota*.⁷³ Predstavil ga je kot impresionista in ekspresionista, ker druge razsežnosti njegovega ustvarjanja še niso zbujale večje pozornosti niti v slovenski javnosti.

Prav tako je ostal pozabljen Urbanijev članek *Srečko Kosovel, poeta del Carso* iz leta 1954 v tržaškem časopisu *Corriere di Trieste*, ki je nastal na podlagi Borkovega pred vojno objavljenega eseja *Un poeta italiano del Carso* in ga je Urbani tedaj prevedel.⁷⁴ Urbanijevo interpretacijo je najverjetneje spodbudila Salvinijeva antologija *Sempreverde e rosmarino* oziroma prizadevanja, da bi si uredil delovno razmerje na tržaški univerzi, za kar je potreboval čim obsežnejšo bibliografijo. Oprl jo je na pesnikovo sugestivno moč pri opevanju Krasa, na katerega so naslovniki emocionalno vezani in ima nekatere paralele v delu tržaških pesnikov, kot so Scipio Slataper, Umberto Saba, Gianni Stuparich. Prizadevanja so ostala v tistem obdobju tržaške krize in zaradi objave v projugoslovanskem časopisu, ki ga je ta država tudi finančno podpirala, brez večjega odmeva. Poleg tega je bil to osamljen poskus, ki ga ni spremljala kakšna širše zastavljena predstavitev ali poskus uveljavljanja.

Kosovela upošteva tudi Bruno Meriggi v obeh variantah svojega dela *Storia della letteratura slovena con un profilo della letteratura serbolusaziana*, le da je bila tu bolj izpostavljena socialna plast njegove izpovedi, na kar je najverjetneje vplival Bratko Kreft, eden izmed Meriggijevih informatorjev, pa tudi tedaj aktualno poudarjanje družbene angažiranosti, ki je prevladovalo v slovenskem prostoru ob nastajanju te literarne zgodovine.⁷⁵ Prevedeni so odlomki iz *Moje pesmi* in *Rdečega atoma*. V drugi verziji Meriggijevega dela je objavljenih nekaj ilustrativnih primerov: 3., 4. in 5. kitica *Borov*, prva dva verza *Moje pesmi*, prvi štirje verzi *Predsmrtnice* in zadnjih šest verzov tretje pesmi iz cikla *Rdeči atom*. En primer je zaradi prevajalčeve svobode tvegano identificirati. Najverjetneje gre za odlomek iz *Vigilij*. Po Salvinijevi antologiji *Sempreverde e rosmarino* Kosovela ne upošteva nobena kasnejša antologija vse do Pirjevčevega priročnika z obsežnim antologijskim razdelkom *Introduzione alla storia culturale e politica slovena nel '900*, ki pa je izšel po pesnikovi uveljavitvi v italijanskem in širšem mednarodnem prostoru.⁷⁶

Tako je bilo treba v šestdesetih letih, ko se pričinja intenzivnejše posredovanje Srečka Kosovela, italijansko publiko na novo prepričati o njegovi pesniški kvaliteti. Vse prej navedeno je bilo namreč sproti pozabljeno in je deloma postalo pomembno šele med njegovim ponovnim uveljavljanjem. Na predhodna opozorila so se sklicevali le redki slovenski posredniki, tako da ni razvidno, ali so bili prejšnji poskusi pozabljeni ali zamolčani, zato da bi novi popularizatorji imeli pri uveljavljanju primat.

Na novi stopnji pesnikovega prodiranja v italijanski prostor je imela pomembno vlogo tržaška revija *Umana*, ki je imela relativno veliko odmevnost med tržaškimi intelektualci in se od

Lokar: *Slataper in Kosovel, samo dva kraška pesnika?* Most 1982, št.63/64, str. 144-151 in str. 210-237; Miran Košuta: *Krpanova sol, Književni liki in stiki na slovenskem zahodu*, Ljubljana, Cankarjeva založba 1996, str.162-168; Miran Košuta: *Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana, Studi e saggi*; Trst, Lint 1997, str. 107, 111, 126-128, 148-165.

⁷² France Dobrovoljc: *Poezije Srečka Kosovela v prevodu*, Bori 1955, str. 210-213, 345.

⁷³ V rimski reviji *La Rota* 1938 (št. 3-4) je objavil njegovi pesmi *Veter* ter *Bori*, ki jima je v antologiji *Liriche slovene moderne* dodal še prevod *Ekstaze smrti*. Izbor je v povojni antologiji *Sempreverde e rosmarino* zaokrožil s prevodom pesmi *Kako lepo* ter *Pojte vigilije I, II*.

⁷⁴ Umberto Urbani: *Srečko Kosovel, poeta del Carso*, *Corriere di Trieste* 2.6.1954, št. 2744, str. 3. Prim.: Božidar Borko: *Un poeta italiano del Carso*, *Il Popolo di Trieste* (Trst), febr. 1938.

⁷⁵ Bruno Meriggi: *Storia della letteratura slovena con un profilo della letteratura serbolusaziana*, Milano, Nuova Accademia Editrice 1961, str. 352-355; *Le letterature della Jugoslavia* (Firenze - Milano 1970, str. 527-528).

⁷⁶ Jože Pirjevec: *Introduzione alla storia culturale e politica slovena a Trieste nel'900*, Trieste, Provincia di Trieste 1983, str. 91-96. Objavljene so pesmi *Večerja, Nocoj, Bori, Pesem X, Ekstaza smrti, Cirkus Kludsky*.

večine tržaških italijanskih revij razlikuje po tem, da v ostalih komaj kdaj najdemo kakšno omembo slovenske problematike. Razvoj njene naklonjenosti do slovenske književnosti ni potekal premočrtno, niti se ni vzpel do konstantnega sodelovanja s Slovenci. Po njeni obnovitvi v začetku petdesetih let je bilo najprej zaznamovano z odklonilnim odnosom do Slovencev.⁷⁷ Šele kasneje so se razmere toliko spremenile, da je razvila svojo edinstveno vlogo pri oblikovanju vezi med slovensko in italijansko kulturo v Trstu, čemur je ostala zvesta do svojega zatona 1973. leta, čeprav ni nikoli posebej izpostavljala te plati svoje uredniške prakse in je za italijanskega bralca manj izrazita, kot se zdi slovenskemu opazovalcu. Na tej poti se 1954. leta najprej pojavi članek o bazoviških žrtvah, kar je gotovo zahtevalo določen uredniški pogum, saj je na objavo čakal kar nekaj časa, podpisan pa je s psevdonimom.⁷⁸ Po šestih letih izhajanja, 1957. leta, je eno izmed svojih trinajstih tematskih številk posvetila Jugoslaviji, Janko Jež pa je uspel objaviti odlomek Cankarjevih Hlapcev in predstaviti pisatelja v krajšem spremnem eseju.⁷⁹ Kljub prijaznemu odzivu in hvali v slovenski publicistiki se v naslednjih letnikih pojavljajo le po eden ali dva članka o vprašanih Jugoslavije, medtem ko je slovenska kultura in njen tržaški del predstavljen kvečjemu z oznako kakšnega slikarja.⁸⁰ Ne glede na upoštevanje "slovenske komponente" v nekaterih številkah Umane je bilo potrebno še pol desetletja, da je Aleš Lokar 1962. dosegel objavo kratke predstavitve ("schede") in osmih prevodov Kocbekovih pesmi.⁸¹ Dve leti kasneje se je ob srečanju italijanskih in jugoslovanskih pisateljev pričelo zanimanje za *Kosovela*.⁸²

To nihanje zanimanja za slovensko kulturo je značilen pojav, ki je prepoznaven tudi v uredniški politiki drugih revij (npr. *Studi Goriziani*) in razkriva prepričanje, da se ne sme nameniti preveč prostora Slovincem, ker bi se lahko zdelo, da jim je vodstvo pretirano naklonjeno ali celo njihova ekspozitura. S tem bi tvegalo odpor znatnega dela naročnikov, ki so za obstoj takšnih revij z nizko naklado in navadno brez subvencij več kot pomembni. Zato vedno znova odklanjajo številne predloge za objavo prispevkov s slovensko tematiko, pa čeprav so v zadregi zaradi pomanjkanja drugega gradiva. Zatekajo se k izgovorom o interesu za najvišje in najsplošnejše vrednote človeškega duha, vprašanja slovenske kulture pa reducirajo na nekaj lokalnega, ozkega in omejenega, kar se potrjuje tudi ob kasnejši objavi *Kosovela* na straneh Umane.

V procesu uveljavljanja *Kosovela* najprej izstopa na videz presenetljivo dejstvo, da je najprej izšel prevod *Ekstaze smrti* v francoščini, šele naslednje leto pa tudi izbor njegove lirike v italijanskem prevodu Filiberta Benedetiča in Silvie Miniussi, ki verjetno s svojim predlogom ne bi uspela, če ne bi dokazala zanimanja za pesnika v Franciji.⁸³ Leta 1962 je v Parizu izšla Alynova *Antologie de la poésie slovène*, 1964. pa je bil že pripravljen tudi izbor prevodov *Kosovelove* poezije, ki ga je Slovenija nestrpnost pričakovala.⁸⁴ Kaže, da so posredniki uspeli

⁷⁷ Revijo je 1918. leta ustanovil in jo deset let izdajal tržaški publicist in osrednji časnikar Piccola, pisatelj Silvio Benco. Njegova hči, kasnejša senatorka Aurelia Gruber Benco, jo je obnovila 1951. leta, bila njena urednica in založnica, dokler ni prenehala izhajati 1973. leta. Prim.: Francesco Flora: *Silvio Benco*, Antologia di Umana, Trst 1986, str. 65-68; Sauro Pesante: *Bibliografia degli scritti di Silvio Benco*, Trst 1949; Aurelia Gruber Benco: *Nekaj besed o tržaški reviji Umana*, Primorska srečanja 1987, št. 76/77, str. 514.

⁷⁸ Actor Spectator: *La fucilazione di Basovizza*, Umana 1954, št. 9/10, str. 22-24.

⁷⁹ Janko Jež: *Profilo di Ivan Cankar*, Umana 1957, št. 5-6, str. 27; Ivan Cankar: *Dal dramma I servi*, n. m., str. 28-30; odlomek je prevedel njegov prijatelj Enrico Damiani.

⁸⁰ Pozornost so namenili Lojzetu Spacalu (1958), Avgustu Černigoju (1959), Dušanu Tršarju (1962), Lojzu Špacapanu (1970). Prim. tudi: Aca Semič: *Hvalevredna pobuda*, SPor 29.9.1957, št. 229, str. 3; Božidar Borko: *Umana o Jugoslaviji*, LdP 3.10.1957, št. 233, str. 6; Lavo Čermelj: *Ob dvojni številki tržaške revije "Umana", posvečeni Jugoslaviji*, NSd 1957, št. 11, str. 1052-1056.

⁸¹ Zoltan Jan: *Kocbekova pisma Pahorju*, Primorska srečanja 1985, št. 52, str. 118.

⁸² Aurelia Gruber Benco: *Scrittori jugoslavi e italiani a convegno*, Umana 1964, 10/12, str. 25-26; Drago Šega: *Linee di sviluppo della poesia contemporanea jugoslava*, ibd. str. 27-28.

⁸³ Umana 1964, str. 24; 1965, str. 17.

⁸⁴ *Antologie de la poésie slovène*, Paris 1962; Srečko Kosovel, Paris 1965.

prepričati Aurelio Gruber Benco, urednico revije *Umana*, o kvaliteti slovenskega pesnika Krasa predvsem zaradi francoskega zanimanja zanj. Takšne ovinke preko drugih književnosti srečamo še večkrat, npr. pri Bartolu, Kocbeku, in izkazujejo dvom v lastna merila, saj se morajo opreti na reference v "velikem" svetu. Te so za uveljavljanje slovenske književnosti v italijanskem prostoru ključnega pomena, čeprav se jim le redko namenja potrebna pozornost. Senzibilnost italijanske publike za francoski okus je izkazana tudi v nekaterih drugih primerih. Tako se ponuja spoznanje, da imanentno literarni kriteriji niso vedno odločujoči za uveljavljanje leposlovnih del. Marsikdaj so bolj kot kvaliteta neposrednega umetniškega sporočila pomembne reference, še posebno če so prepričljive in jih ustvarijo avtoritete. Pri uveljavljanju v tujem kulturnem prostoru literarna dela običajno potrebujejo zunajliterarno utemeljitev, na kar se pri posredovanju slovenske književnosti pogosto pozablja. V takšnih primerih se istočasno izkaže, da je v Italiji znanih premalo celovitih informacij o razvoju slovenske literature in o njenem kulturnozgodovinskem kontekstu, slovenska prizadevanja za njeno uveljavljanje pa so največkrat deležna nezaupanja.

Očitno je bila objava prevodov Kosovelove poezije v tržaški reviji *Umana* sprejeta z naklonjenostjo, čeprav ne gre prezreti tudi prizadevanj Jolke Milič, ki je v tem krogu skušala uveljaviti še nekatere naše lirike, in drugih Slovencev, ki so v reviji videli možnost za uveljavljanje slovenske kulture.⁸⁵ Od srede šestdesetih let, po drugem prelomu, do katerega je prišlo z objavo prevodov Kosovela, se v reviji *Umana* bolj pogosto pojavljajo slovenski pesniki. Večino je prevedla Jolka Milič. Njena predstavitev Franceta Filipiča je izšla kot dvojezična objava 1966. leta, pri njenem prevodu Cirila Zlobca in Tomaža Šalamuna je 1969. sodelovala tudi Lidija Dekleva; leta 1971, neposredno ob izdaji knjižnega prevoda Kosovela *Poesie di velluto e Integrali*, pa objavijo izbor enajstih Kravosovih pesmi in posamezne recenzije slovenskih knjig. Tedaj napiše članek o tomajskem pesniku urednica in založnica revije Aurelia Gruber Benco, ki je organizirala tudi nekatere javne predstavitve omenjenega knjižnega prevoda.⁸⁶ Kosovelovo poezijo so najprej predstavili na literarnemu večeru, ki so ga na njeno pobudo pripravili 18. junija 1969. v Sesljanu in je lepo uspel, tako da je za pesnika navdušil kasnejšega založnika Tulia Reggenteja. Podobne prireditve so bile kasneje tudi v Trziču, Vidmu in Trstu.⁸⁷ V zaključni publikaciji revije, v zborniku najpomembnejših prispevkov vseh letnikov *Antologia di Umana*, so 1986. leta ponatisnili prevode *Cirila Zlobca, Tomaža Šalamuna* in *Srečka Kosovela* ter jih uvrstili med svoja pomembnejša dejanja. Posredništvo Jolke Milič je imelo v tržaških intelektualnih krogih, ki so se zbirali okrog revije *Umana*, dokajšen odmev in je pospešilo proces zanimanja za slovensko književnost, ni pa pomembno le zaradi tega. Jolka Milič je tedaj pričela vzpostavljati podobne stike in uspela objaviti vrsto prevodov v različnih italijanskih revijah: od gledališke revije *Scena* prek reških revij italijanske manjšine *Battana* in *Panorama* ter dvojezične revije slovenske narodnostne skupnosti v Italiji *Most*.

* * *

Zanimanje je tako postopoma preraslo v prizadevanja, da bi izdali knjižni prevod Kosovelove poezije, za kar so se zavzemali tudi pesnikovi sorodniki. Iskanje založnika oziroma finančne pomoči v Sloveniji ni bilo uspešno, saj slovenski PEN klub zamisli najprej ni podprl, čeprav so Kosovelovi na svoje stroške omogočili Aurelii Gruber Benco, da se je udeležila tradicionalnega zborovanja na Bledu, kjer naj bi se o izdaji dogovorili s predsednico Miro Mihelič. Ko niso dočakali niti odgovora na vlogo, so za zamisel pridobili Tulia Reggenteja,

⁸⁵ Zoltan Jan: *Ivan Cankar pri Italijanih*, Primerjalna književnost 1996, št. 1, str. 63-94.

⁸⁶ Srečko Kosovel: *Poesie di velluto e Integrali*, prev. Jolka Milič, Pavle Merku, Trieste, L'Asterisco Editore 1971.

⁸⁷ Jože Koren: *Pesnik Srečko Kosovel predstavljen v italijanščini, V Sesljanu na pobudo revije Umana*, PDK 19.6.1969, št. 140, str. 4. Sodeč po novinarjevem poročilu, se je literarnega večera udeležilo le malo Italijanov.

lastnika majhne tržaške založbe *Asterisco*, ki je bil kljub svojim finančnim težavam pripravljen izdati knjižico petnajstih, dvajsetih prevodov Kosovelovih pesmi. Nato so ga prepričali, da je pristal na širši izbor in izdal *Poesie di velluto e Integrali*.⁸⁸ Z zavzetostjo se je potrudil pri oblikovalskem konceptu edicije, tako da je nastala skoraj bibliofilska knjiga s priloženim posterjem, spravljena v posebni škatli.⁸⁹ Poleg Jolke Milič je imel tudi Pavle Merku prevedenih nekaj Kosovelovih sonetov, zato je bilo gradivo kmalu pripravljeno za tisk, čeprav se je mimogrede sprožila tudi polemika z Antonom Ocvirkom, ki tedaj še vedno ni zaključil Kosovelovega zbranega dela, razpolagal pa je z rokopisnim gradivom, brez katerega po izidu *Integralov* ni nihče tvegala celovitejše predstavitve pesnika.⁹⁰ Za predgovor so najprej prosili Fulvia Tomizzo. Ker je sodelovanje odklonil, ga je pripravila Aurelia Gruber Benco, komentar pa je napisal Pavle Merku.

Med pripravami se je 1971. ponudila priložnost, da slovenski PEN klub vendarle pomaga izdaji. Odkupili so sto izvodov za udeležence piranskega srečanja slovenskih in italijanskih pisateljev. Ta prvi natis je ostal poln tiskarskih napak, vendar se zdi, da med udeleženci srečanja niso bile opažene, saj ni nihče protestiral ali opozoril na pomanjkljivosti. Novi natis zbirke *Poesie di velluto e Integrali* z vsemi potrebnimi korekturami je izšel v začetku naslednjega leta s staro letnico natisa. Kasneje so te prevode ponatisnili pri Založništvu tržaškega tiska še dvakrat.⁹¹ Razprodana prva izdaja kaže, da so se sodelavci potrudili tudi pri prodaji, saj je znano, da je založnik po lastnih izjavah znal "lepe knjige le delati ne pa prodajati".

V naslednjih letih se je pojavilo več knjižnih prevodov Kosovelove poezije. Najprej je izšla bibliofilska grafična mapa, a brez večjega odmeva v italijanski javnosti.⁹² Poldrugo desetletje kasneje izide Kosovelovo izbrano delo v italijanščini v prevodu *Gina Brazzoduro* pri Založništvu tržaškega tiska, nato pa še dve priložnostni miniaturki, ki po izgledu spominjata na izdajo Kocbekovih Lipicancev iz leta 1989. Vsaka vsebuje po eno pesem, ki je iz slovenščine prevedena v enajst jezikov.⁹³ Na predstavitvi 23. 12. 1994 je Jolka Milič ponovno opozorila tudi na netočne in nedosledne prepise Kosovelovih pesmi v Zbranem delu in *Integralih*.⁹⁴ Tržaška revija za otroke *Galeb* in čedajska *Zadruga Novi Matajur* sta februarja leta 2000 izdali štiri samostojne knjižne prevode Kosovelovih pesmi za otroke *Deček in sonce* v slovenščini, italijanščini, furlanščini in nemščini.⁹⁵

⁸⁸ Srečko Kosovel: *Poesie di velluto e Integrali*, prev. Jolka Milič, Pavle Merku, Trieste, L'Asterisco Editore 1971.

⁸⁹ O izdaji je Arnaldo Bressan kasneje nekoliko posmehljivo zapisal, da je ravno tako razkošna (luksuzna) kot nerodna: "In un'edizione lussuosa quanto scomoda, il libro - che in copertina si intitola *Poesie e Integrali* - oltre a una foto di Kosovel ne riproduce 28 autografi (su 70 testi tradotti) ed è accompagnato dalle riproduzioni a colore di 4 opere grafiche di Avgust Černigoj [...]" Arnaldo Bressan: *Le avventure della parola*, Milano 1985, str. 110.

⁹⁰ Renko Stanislav in Jolka Milič: *Ali bo vsaj letos izšla druga knjiga Zbranega dela? Dr. A. Ocvirk je povedal, da je bila druga knjiga izdelana že konec lanskega leta*, PDK 31.5.1971, št. 120, str. 4; Anton Ocvirk in Tullio Reggente: *Odgovor in pojasnilo urednika izdaje Kosovelovih pesmi v italijanščini, Ob "odprtem pismu" Jolke Milič*, PDK 6.6.1971, št. 132, str. 5.

⁹¹ Srečko Kosovel: *Poesie e integrali*, Trieste, L'Asterisco Editore - ZTT 1976, 13 + 77 str. Komen.: Pavle Merku, *Presentazione*; Aurelia Gruber Benco, *Una testimonianza*. Likovne priloge: Avgust Černigoj in Lojze Spacal. Ponatisi 1976, 1981. 28 pesmi ima vzporedno natisnjene faksimile rokopisov. Mapi druge izdaje je dodano delo Marija Pirjevec: *Srečko Kosovel, Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, ki ga je ZTT izdalo 1974. leta.

⁹² Srečko Kosovel - Lojze Spacal: *Kras, Carso, Karst*, (Izbor poezij), prev. Marko Kravos, Luciano Morandini, Marino Vertovec, ilustr. Lojze Spacal, Trst, ZTT 1979. Znana je ena sama italijanska recenzija, ki pa je izšla šele naslednje leto: Giorgio Bergamini: *Il Carso di Kosovel e Spacal, Favola che nasce dalla realtà*, Il Piccolo (Trst) 11.1.1980, št. 10.133, str. 3.

⁹³ Srečko Kosovel: *Fra il nulla e l'infinito*, (Med ničem in neskončnostjo), prev.: Gino Brazzoduro, Trst, ZTT 1989, 207 str.; Srečko Kosovel: *Majhen plašč - Il mantelluccio* - [...], prev. različni, v ital. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, samozaložba 1994; Srečko Kosovel: *Ves svet je kakor - Tutto il mondo è come* - [...], prev. različni, v ital. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, samozaložba 1994.

⁹⁴ Jolka Milič: Kaj je Kosovel zapisal, Primorska srečanja 1991, str. 511-512.

⁹⁵ Srečko Kosovel: *Deček in sonce*, Trst 2000. Srečko Kosovel: *Il ragazzino e il sole*, Trst 2000; prev. Michele Obit. Srečko Kosovel: *Il Frut e il soreli*, Trst 2000; prev. Stieffin Morat. Srečko Kosovel: *Der Knabe und*

Najnovejši knjižni prevod Kosovelove poezije v italijanščino je pripravila Jolka Milič z isto sodelavko, s katero sta sodelovali pri izidu omenjenih miniaturok. Izbor več kot dvestotih Kosovelovih pesmi je izdala Občina Sežana ob otvoritvi prenovljene domačije Kosovelovih v Tomaju avgusta leta 2000.⁹⁶ Knjižica, v kateri je prevajalka odpravila nekatere netočnosti iz prejšnjih objav, je zbudila veliko pozornosti v slovenski javnosti in bila razprodana, še preden je prišla do italijanskih naslovnikov, ki jim je pravzaprav namenjena in je bila do jeseni predstavljena le v tržaški reviji *Articultura*.⁹⁷ Poleg spremne študije Janeza Vrečka so v knjigi objavljena tudi ocene Kosovelovega pesništva, ki so jih objavili italijanski pesniki in drugi vidni ustvarjalci (Aurelia Gruber Benco, Valeria Sisto Comar, Tullio Regente, Arnaldo Bressan, Angelo Ara, Claudio Magris, Gino Brazzoduro, Patrizia Vascotto, čeprav je kakšno mnenje izpadlo (odnos do Kosovela, ki ga je ubesedil Elvio Guagnini, je npr. dodan na posebnem listu).

Proces recepcije Kosovela v tržaškem prostoru se zaenkrat zaokroža z njegovo vključitvijo v dva priročnika, ki imata značilnosti pomožnih učbenikov, vrsto študij ter z izdajo knjižnega biografskega eseja in študije v italijanščini, čemur bomo kasneje namenili potrebno pozornost.⁹⁸ Pomembno je, da so se v nekajletnih razmikih pojavljali novi knjižni prevodi Kosovelovih poezij, kar je ustvarjalo kontinuiteto pri zbujanju zanimanja zanj. Še pomembnejše je, da se populariziranje Kosovela ni zadovoljilo le z izdajanjem knjižnih prevodov in njihovimi predstavitvami.

* * *

V dokaj kontinuiran tok izhajanja knjižnih prevodov Kosovelove poezije se vključuje vrsta kulturnih prireditev in prizadevanj za uveljavljanje pesnika. Čeprav je bil Alojz Rebula prepričan, da razen Slovencev na teh prireditvah ne bo nobenega Italijana in je zato odklonil sodelovanje na eni takih predstavitev, ker "*ni hotel igrati komedije, da bi govoril v italijanščini - Slovincem*", so se posredniki potrudili za popularizacijo pesnika.⁹⁹ Poleg tega, da so pripravili že omenjene literarne večere v Sesljanu, Tržiču in Vidmu ter predstavili knjige *Poesie di velluto e Integrali* v tržaški slovenski (sic!) knjigarni in v tržaškem kulturnem krožku *Circolo della Cultura e dell'Arte*, so opozarjali na dopolnjene knjižne in revijalne objave ter poskrbeli za

die Sonne, Trst - Celovec 2000; prev. Maja Haderlap. Prim. [Ace Mermolja]: *Kosovelove otroške pesmi v štirih jezikih* PDK 17. 2. 2000, št. 40, str. 11; PDK 25.2.2000, št. 46, str. 10.

⁹⁶ Srečko Kosovel: *Ves svet je kakor - Tutto il mondo è come*; dvojezično, prev. in ur. Jolka Milič, kom. Janez Vrečko, oblikovala Cveta Štepančič. Sežana, Občina Sežana 2000, 256 str.

⁹⁷ Olga Knez: *26. avgusta v Tomaju odprije prenovljene domačije pesnika Srečka Kosovela*, PDK 11. 8. 2000, št. 186, str. 2; Matejka Grgič: "*Dvojezični*" *Srečko Kosovel*; PDK 27. 9. 2000, št. 223, str. 10; itd. V 30. številki revije *Articultura* sta ob tej priložnosti izšla dva članka. Enega, najverjetneje pa oba, je napisal Sergio Pipan in v njem predstavil pesnikovo ustvarjanje, drugi pa je namenjen novemu knjižnemu prevodu (prim. *Un contributo a due voci su Srečko Kosovel: dall'elegia iniziale ...*, v reviji *Articultura* agv. - sep. 2000, št. 8/9, str. 18). Sergio Pipan je svoje spomine na pesnika že pred tem, leta 1996, izdal tudi v samostojni knjižici (32 str.) pri zasebni goriški založbi Humar v Biljah. Prim. Neva Lukeš: *Posebna pozornost Srečku Kosovelu in njegovi poeziji*, PDK 4.10.2000, št. 229, str. 8.

⁹⁸ Prim. Marija Pirjevec: *Srečko Kosovel, Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, Trst, ZTT 1974, 93 str.; *Introduzione alla storia culturale e politica slovena a Trieste nel'900*, ur. in spremna študija Jože Pirjevec, Trst, Provincia di Trieste 1983, 213 str.; Marija Pirjevec: *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII al XX secolo*, Trst, ZTT 1983; Marija Pirjevec: *Srečko Kosovel, Fra tradizione e avanguardia*, Studi Goriziani, genn.-giun. 1988, str. 73-82; Marija Pirjevec: *Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena*, Trst, ZTT 1989, (Est Libris, Collana di saggistica 1); *Friuli Venezia Giulia, Letteratura delle regioni d'Italia, Storia e testi*, Brescia, La scuola 1989, 395 str., (slovenska književnost na str. 362-374, urednik: Pietro Sarzana; Marija Pirjevec: *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor*, v: Trieste & oltre 1993, št. 2, str. 162-167; december 1994, št. 7-8, str. 760-765; Boris Pahor: *Srečko Kosovel*, Pordenone, Studio tesi 1994, 120 str. (Civiltà della Memoria); Miran Košuta: *Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana*, Studi e saggi, Trst, Lint 1997, 205 str.

⁹⁹ Alojz Rebula: *Dnevniki 1971/72*, Petek 10. decembra, Celovski zvon 1995, št. 48, str. 20.

obravnava Kosovelovega opusa na različnih simpozijih.¹⁰⁰ Po vsem tem so na čedajskem festivalu *Mittelfest* 1996. leta osrednji literarni večer namenili Kosovelovi poeziji v prevodu Gina Brazzodura.¹⁰¹

Da bi dodatno prispevali k pesnikovemu uveljavljanju v italijanskem kulturnem prostoru, so izkoristili tudi Kosovelove obletnice. Ob petdesetletnici njegove smrti sta poleg že omenjenih publikacij izšla tudi dva članka v vidnih italijanskih dnevnikih, pa tudi nekaj izborov Kosovelove poezije v revijalnem tisku.¹⁰²

Aurelia Gruber Benco je kasneje v tržaškem občinskem svetu predlagala, da bi se ena izmed kraških poti poimenovala po pesniku - in seveda doživela zasmehljivo zavrnitev.¹⁰³ Šele dve desetletji kasneje, ob devetdesetletnici njegovega rojstva, je bil na tržaški občini mogoč poklon njegovemu spominu. Na tej seji ga je predstavil občinski svetovalec Peter Močnik, ki ni zamolčal, da je bil pesnik zaradi fašističnega nasilja pokopan kot Felice Cossovel.¹⁰⁴ Žal ni bil tako prepričljiv, da tržaška pokrajinska uprava ne bi nekaj let kasneje nasprotovala postavitvi spomenika Srečku Kosovelu v načrtovanem literarnem parku, kot je predlagalo združenje *Terra & Mare*.¹⁰⁵ Poleg tega je ob devetdesetletnici njegovega rojstva Javno večnamensko kulturno središče v Ronkah ustanovilo *Nagrado Srečka Kosovela*, ki pa je kasneje zašla v organizacijske težave.¹⁰⁶ Inštitut za slovansko filologijo tržaške filozofske fakultete je tedaj pripravil okroglo mizo, o kateri bomo še spregovorili.¹⁰⁷ Če temu dodamo še odmeve, ki so jih te prireditve zbudile v slovenski in italijanski tržaški javnosti, če upoštevamo podatek, da je tedaj izšla tudi Pahorjeva biografija o Kosovelu v italijanščini in da so mu čez dve leti postavili spomenik v tržaškem mestnem parku, je devetdesetletnica neprimerno bolj odmevala v tržaškem prostoru kot v Sloveniji.¹⁰⁸

Posebno epizodo predstavlja Kosovel na promociji Trsta v Parizu 1986. leta, kjer so si morali Slovenci ponovno z vso zavzetostjo izboriti svoj prostor, saj so jim organizatorji najprej namenili manj kot obrobno mesto. Za tržaške razmere značilen konflikt je nastal že 1985. leta, ko

¹⁰⁰ *Bibliofilska izdaja Kosovelovih poezij v italijanskem prevodu*, PDk 28.5.1972, št. 126, str. 2; Jolka Milič: *Pesmi Srečka Kosovela v luksuzni italijanski izdaji*, PDk 29.5.1972, št. 162, str. 5; Marija Pirjevec: *Žal, široki razpon Kosovelovih poezij ni bil prikazan*, PDk 4.6.1972, št. 132, str. 5.

¹⁰¹ Matej Caharija: *V ospredju slovenska ustvarjalnost*, PDk 25.7.1996, št. 162, str. 3; M.O. *En knap, energija e danza*, Novi Matajur 25.7.1996, št. 30, str. 7; Mirko Čubelj: *Katarzičen Mittelfest*, PrimN 30.7.1996, št. 59, str. 11.

¹⁰² Marko Kravos: *Il dramma sloveno nei canti di Kosovel*, L'Unità (Rim) 14.11.1976, št. 268, str. 14; anon.: *Le poesie di Kosovel cinquanta anni dalla morte*, Il Meridiano di Trieste 10.7.1976, št. 23, str. 19; Renzo Cigoj: *Il guardiano delle terre rosse*, Il Banco di Lettura (Trst) november 1991, str. 13-15. Izbore Kosovelove poezije prinašajo tudi tržaške periodike La Bora 1977, Il Meridiano di Trieste 1976, Most 1978, 1986 ter Antologia di Umana 1986.

¹⁰³ Aurelia Gruber Benco: *O Kosovelu med Italijani in zblíževanju*, NRazgl 7.10.1973, št. 23, str. 612; Aldo Bressan: *"Intervju ob najbolj odprti meji"*, Primorska srečanja 1983, str. 121; Jolka Milič: *Rekvjem Aurelii Gruber Benco*, Most 1977, št. 49/50, str. 239; *Svetovalci so se spomnili preminule Gruber Bencove*, PDk 30.9.1995, št. 264, str. 7.

¹⁰⁴ *Počastitev spomina na Srečka Kosovela*, PDk 19.3.1994, št. 75, str. 5.

¹⁰⁵ Združenje *Terra & Mare* je aprila leta 2000 skušalo v okviru projekta Literarni parki, nad katerim ima pokroviteljstvo Unesco in ga uresničuje fundacija Ippolito Nievo, v Trstu pripraviti literarni park, v katerem bi bila predstavljena vrsta tržaških literatov, med njimi tudi Kosovel, ki je poleg istrskega ustvarjalca Giovannija Quarantotta naletel na odpor v pokrajinskem odboru za kulturo. Prim. PDk 28.4.2000, št. 98, str. 7.

¹⁰⁶ *Nagrada "Srečko Kosovel"*, Na razpis Javnega večnamenskega kulturnega centra se je javilo kar 58 prevajalcev, PDk 24.8.1995, št. 228, str. 8; *Natečaj "Srečko Kosovel" naletel na dober odziv*, PDk 20.3.1996, št. 64, str. 10; *Prvič podelili nagrade "S. Kosovel"*, PDk 24.3.1996, št. 68, str. 8; *Prevajalka Jolka Milič, dobitnica Kosovelove nagrade*, PrimN 26.3.1996, št. 24, str. 12; Jurij Paljk: *Podelili nagrade Srečka Kosovela v Večnamenskem središču*, Novi glas 28.3.1996, št. 12, str. 10.

¹⁰⁷ Prim.: *Kosovel / anniversario, giovane frenesia, precoce autunno, La statura del poeta sloveno, morto giovanissimo nel '26, di cui è uscita la prima biografia italiana*, Il Piccolo 12.3.1994, str. 3.

¹⁰⁸ *Počastitev spomina na Srečka Kosovela*, PDk 19.3.1994, št. 75, str. 5; *Illy bo odkril Kosovelov kip v Ljudskem vrtu*, PDk 20.5.1996, št. 121, str. 3; *Kosovelov kip znanilec novih boljših odnosov*, PDk 12.6.1996, št. 135, str. 1 in 11. Poleg spominskega obeležja tolminskim puntarjem v Gorici je to drugi primer, da so italijanske državne ustanove poskrbele za tovrstno prisotnost slovenske kulture na javnem mestu.

se je ponudila priložnost, da se predstavi Trst v pariškem *Pompidoujevem centru* in na razstavišču *La Conciergerie* s posebnim projektom *Trouver Trieste*. Slovenski Tržačani so vztrajali, da se v predstavitev vključi slovenska manjšina kot bistvena in samostojna komponenta ter da se ji nameni večjo pozornost kot npr. grški, hebrejski ali srbski. Nekaj posluha sta pokazali šele italijanska ambasada in italijanski kulturni inštitut v Parizu ter v mali dvorani Pompidoujevega centra omogočila poseben, vendar fizično ločen razdelek razstave o slovenski prisotnosti v Trstu, organizirali pa so tudi srečanje s tržaškimi Slovenci.¹⁰⁹ Nehote se je tudi ob tem projektu razkrila stara civilizacijska, v Trstu še posebno izrazita tendenca, da se ustvari homogena skupnost, ki dopušča edino oblikovanje nadosebnega družbenega subjekta. Komponente manjših narodnostnih skupnosti ne smejo izstopati iz homogene celote, medtem ko slovenska skupnost v Trstu ohranja svojo identiteto in ne pristaja na usodo izginotja v tržaškem "talilniku" tujih sestavin. Ostaja torej subjekt z vsemi konsekvencami, česar seveda večinski narod noče priznati.

V okviru tega dogajanja Kosovel sicer nima takšnega mesta kot npr. Marij Kogoj ali Avgust Černigoj, vendar postaja referenca, na katero se opirajo pri pariški predstavitvi slovenske kulture v Trstu. Ob tedanjih spremljajočih prireditvah in literarnih večerih je kasneje izšlo tudi nekaj publikacij, med njimi sta za informacijo o slovenski prisotnosti v Trstu pomembna dva zbornika.¹¹⁰ Slovenci so se najprej predstavili z bogato opremljenim trojezičnim zbornikom, ki vsebuje predvsem prispevke s pariške okrogle mize, na kateri naj bi potekala razprava o medkulturnih odnosih v Trstu, vendar se je italijanski povabljeni, razen dveh, niso udeležili.¹¹¹ Morda je še pomembnejši francoski zbornik *Svevo e Trieste*, v katerem je Evgen Bavčar objavil tudi esej *Écrire slovène à Trieste* in v njem prikazal povezanost Trubarja, Zoisa, Kvedrove, Ketteja, Gradnika, Bevka, Bartola in seveda Kosovela s Trstom. Kvaliteto Kosovela je soočil s Svevom. Ta ima Slovence predvsem za dobre divjake v rousseaujevskem smislu, ki s svojimi "zdravimi barbarskimi kromosomi poživljajo značaj italijanskega meščanstva, ki je podobno udomačeni mački".¹¹² Prizadevanja, povezana z nastopom v Parizu, so odmevala še naslednje leto, ko je Italijanski kulturni inštitut v hotelu Gallifet organiziral predstavitev umetniške mape *Sredozemlje* in Pregarčeve sedemjezične zbirke *Jedra*.¹¹³ Tako se je Kosovelova prisotnost v italijanskem prostoru spet srečala s francoskim svetom, čeprav je italijanski tisk o slovenskem deležu v tržaški kulturi vztrajno molčal.

V naslednjih letih se je Kosovelova poezija pojavljala tudi na različnih italijanskih literarnih večerih, kakršna sta bila npr. septembra 1998. leta. V okviru programa dnevov kmetijstva, ribolova in gozdarstva je tržaško deželno združenje *Gente Adriatica* v sodelovanju s študijskim centrom Nicolò Tommaseo in založbo Hammerle Editori pripravilo predstavitev tržaške revije *Trieste - Arte e cultura*, na kateri je Cristina Vilardo spregovorila o Kosovelovi

¹⁰⁹ Boris Pahor: *Spodbudna potrditev slovenske kulture na mednarodni ravni*, Nova revija 1988, št. 71/72, str. 526-533; Jože Horvat: *Stereotipov manj, čim bolj se med seboj poznamo*, Delo (Trst) 3.4.1987, št. 7, str. 9-10; [Marko Kravos]: *Zamejska kultura na bregovih Sene*; Kravos, Vecchiet in Pregarc gostje Italijanskega inštituta v Parizu, PDK 25.3.1988, št. 67, str. 12.

¹¹⁰ *Svevo e Trieste*, Paris, Centre Georges Pompidou 1987, 400 str. (Cahiers pour un Temps). Izid drugega, trojezičnega zbornika je finančno omogočila Prefektura v Trstu: *La voix Slovène*, Trst, Narodna in študijska knjižnica [1988], 190 str., ur. Jože Pirjevec, sodelavci: Darko Bratina, Marko Kravos, Aleš Lokar, Pavle Merku, Boris Pahor, Klavdij Palčič, Jože Pirjevec, Atilij Rakar, Ciril Zlobec. Prim.: Marko Waltritsch: *Pogovor s prof. Jožetom Pirjevcem ob izidu trojezičnega zbornika o slovenski prisotnosti v Trstu*, PDK 14.1.1989, št. 11, str. 12; "Slovenski glas" o nas in naši problematiki, PDK 24.2.1989, št. 46, str. 5; Jože Horvat: *Stereotipov manj, čim bolj se med seboj poznamo*, Delo (Trst) 3.4.1987, št. 7, str. 9-10.

¹¹¹ Ciril Zlobec: *Nacionalno sožitje ni zmerom lahko*; v zborniku *La voix Slovène*, Trst, Narodna in študijska knjižnica [1988], str. 177.

¹¹² Evgen Bavčar: *Écrire slovène à Trieste*, (Pisati slovensko v Trstu), v zborniku: *Svevo e Trieste*, Paris, Centre Georges Pompidou 1987, 400 str. (Cahiers pour un Temps).

¹¹³ [Marko Kravos]: *Zamejska kultura na bregovih Sene*; Kravos, Vecchiet in Pregarc gostje Italijanskega inštituta v Parizu, PDK 25.3.1988, št. 67, str. 12.

poeziji in njenem poznavanju med italijanskimi bralci.¹¹⁴ Kakšen dan kasneje je Edoardo Canzian v tržaški galeriji Cartesius na Marconijeve ulici pripravil literarni večer, v katerega je vključil tudi Kosovelovo poezijo.¹¹⁵

Vsem trem javnim prireditvam je skupno prizadevanje, da bi Kosovela uveljavili kot integralni del tržaške kulture, katere podoba bi bila bistveno okrnjena, če ne bi upoštevali tudi tistega, kar je mestu doprineslo ustvarjanje slovenske manjšine. Seveda je tezo mogoče uveljavljati le ob pesniku takšnih razsežnosti, kakršne ponuja Srečko Kosovel, česar so se očitno zavedali tudi popularizatorji v Trstu. Ob tem se postavlja vprašanje, kako so bili v svojih prizadevanjih uspešni, kako prikazujejo Slovenci Kosovelov pesniški svet Italijanom in kako so ga ti sprejeli.

* * *

Knjižni prevod Kosovelove lirike *Poesie di velluto e Integrali* je domala v celoti delo slovenskih posrednikov. Šestinsedemdeset pesmi, urejenih v treh razdelkih, predstavlja razpon njegovega ustvarjanja od impresionističnih poezij do avantgardnih konstrukcij, od kraških motivov do socialnih obtožb in radikalizacije bivanjskih vprašanj. Izbor in tudi kvaliteta prevodov sta na primerni ravni, kot je, kljub nekaterim pomislekom, potrdila slovenska kritika.¹¹⁶ Zaradi tega bi pričakovali več strokovnih in natančnejših analiz izdaje, vendar se slovenske pozornosti do italijanske izdaje ne da primerjati s spremljanjem francoskega prevoda Kosovelove poezije, saj je o njej pisal predvsem slovenski primorski tisk.¹¹⁷

Čeprav je Arnaldo Bressan kasneje zapisal, da je Kosovelove *Poesie di velluto e Integrali* iz leta 1972 v "Trstu poznal le malokdo in nihče v ostali Italiji", je evidentiranih nekaj italijanskih recenzij in poročil o tej knjigi.¹¹⁸ Poleg Umane sta o njej poročala tudi Il Meridiano di Trieste in tržaški dnevnik Il Piccolo.¹¹⁹ V obeh člankih najdemo superlative o pesniku, ki je

¹¹⁴ PDK 22.9.1998, št. 224, str. 6.

¹¹⁵ PDK 23.9.1998, št. 225, str. 5.

¹¹⁶ Gino Brazzoduro: *Prevajalec, izdajalec, O lepoti in zvestobi*, NRazgl 24.4.1987, št. 8, str. 231; Mara Debeljuh Poldini: *Poesie di velluto e Integrali*, Most 1973, št. 37/38, str. 51; Marko Kravos: *Nuovi testi di letteratura e saggistica letteraria slovena in lingua italiana*, Le livre slovène 1973, št. 3/4, str. 198; Aurelia Gruber Benco: *O Kosovelu med Italijani in zblíževanju*, NRazgl 7.10.1973, št. 23, str. 612; Lino Legiša: *Kosovel v italijanščini*, PiČ 1973, str. 230-232; Jolka Milič: *O Kosovelu v prevodu*, PiČ 1973, str. 415-416. V časopisih so napisali poročila tudi: Jolka Milič (PDK 28.5.1972, št. 126, str. 5), Marija Pirjevec (PDK 4.6.1972, št. 132, str. 5), Jolka Milič (PrimN 2.6.1972, št. 23, str. 8).

¹¹⁷ Zanimiva osvetlitev podcenjujočega odnosa širše slovenske javnosti se razkrije tudi leta 1975 v polemika ob antologiji Jolke Milič *13 poeti sloveni contemporanei* (Maribor, Obzorja - Trst, ZTT 1973, 413 str.), ki je problematizirala večino prizadevanj za uveljavljanje slovenske književnosti v tujini, namigovala na klansko zavajanje slovenske javnosti o uspehih posameznih inozemskih izdaj, razgrnila resne pomisleke o Kosovelovi uspešnosti v Franciji ter odkrila, da v svetu vendarle obstajajo tudi občudovalci slovenske književnosti. Izkazalo se je, da bi bilo potrebno zagotoviti večje število prevodov iz slovenske književnosti in njihovo pogostejše pojavljanje v Italiji. Potrebno bi bilo navezovanje stikov tudi s knjigararji in ne le z založniki. Predlagana je bila tudi profanizacija ponudbe prevedenih del slovenske književnosti, tako da bi bile knjige dostopne tudi v recepcijah hotelov, v trgovinah s spominki, v trafikah, na postajah in podobnih mestih. O antologiji so poročali: Andrej Brvar (Večer 26.1.1974, št. 21, str.10), Josip Tavčar (Dan 1974, št. 1, str.19), Peter Kuhar (Komunist 25.2.1974, št. 8, str. 22), Jolka Milič (Delo 30.3.1974, št. 75, str. 2), Denis Poniž (NRazgl 5.7.1974, št. 13, str. 349), Lino Legiša (PiČ 1974, št. 3/4, str. 220-222), Ciril Zlobec (Sodobnost 1974, št. 2, str. 195-196), Fulvio Tomizza (Sodobnost 1974, št. 2, str. 197-200). Jože Hudeček je antologijo ostro kritiziral v oddaji Kulturne diagonale 24.12.1973. Jolka Milič je kritikom odgovorila v članku *Odprto pismo Andreju Brvarju, Pa še tistim, ki ne mislijo drugače, Ob knjigi Trinajst slovenskih sodobnih pesnikov*, Delo 30.3.1974, št. 75, str. 22 (Sobotna priloga).

¹¹⁸ "In un'edizione lussuosa quanto scomoda, [...] ma pochi in città e nessuno in Italia sembra accorgersi di questo volume in cui la straziata grandezza di Kosovel si fa già toccante." Arnaldo Bressan: *Le avventure della parola*, Milano 1985, str. 110.

¹¹⁹ Poročila v italijanskem časopisju: Aurelia Gruber Benco: *Srečko Kosovel in italiano*, Umana 1972, str. 16-17; Aurelia Gruber Benco: *Una voce schietta*, Il Piccolo (Trst) 23.6.1972, št. 7858, str. 3; *Srečko Kosovel un poeta del Carso*, Il Meridiano di Trieste 16/18. 6. 1972, št. 21, str. 27; Mario Coloni: *Gente del Carso*, Il Piccolo

“ena najbolj osveščenih prič in senzibilizator evropskega duhovnega življenja”, poudarjajo pa tudi, kako po krivici je neznan v Trstu.

Rezultati vseh prizadevanj za uveljavljanje prvega samostojnega knjižnega prevoda Kosovela so se pojavljali le počasi. Najprej je Aurelia Gruber Benco upoštevala Kosovelovo ustvarjalnost v svojem eseju *Carso e letteratura*, v katerem je obravnavala vpliv Krasa na pesnike.¹²⁰ O Kosovelovi filozofiji je 1972. leta zgoščeno pisala tržaška pesnica in kasnejša prijateljica Jolke Milič - Valeria Sisto Comar v prispevku *Filosofia di Srečko Kosovel*.¹²¹ Splet okoliščin, ki jih je slovenskim posrednikom uspelo ustvariti, je pripeljal do tega, da so v reviji Umama objavili Kosovelovo poezijo neposredno ob izidu knjižnega prevoda, ki je pomenil prvovrsten kulturni dogodek. Že naslednje leto, 1973., je revija usahnila, tako da je zamrl tudi proces naklonjenosti, ki ga je uspela obuditi.¹²² Vseeno se s tem niso zaključila prizadevanja za Kosovelovo populariziranje. Dve desetletji kasneje je rimska literarna revija *La Scrittura* objavila prevode petih Kosovelovih pesmi s krajšo predstavitevjo, ki jo je pripravil prevajalec Roberto Dedenaro, tržaški srednješolski profesor in nekdanji predsednik Skupine 85.¹²³ V njegovem spremnem tekstu k prevodom so prepoznavna stališča najvidnejših interpretov Kosovelove poezije, upošteva tudi Marca Alyna, poudarja pa tudi zanimanje za pesnika, ki ga je pokazal neapeljski filozof Carlo Curcio, ko je kot italijanski oficir prišel v letih med obema svetovnima vojnama v dom Kosovelovih, kar je v romanu *Kačja roža* upodobil Alojz Rebula.¹²⁴

* * *

Kosovel se je nekajkrat pojavil na italijanskih simpozijih. Ko je sekcija Evropskega federalističnega gibanja za Furlanijo–Julijsko krajino 23. 5. 1970 v tržaškem kulturnem krožku *Circolo della cultura e delle arti* priredila razpravo o pomenu obmejnih pokrajin v evropski kulturni stvarnosti, je Alojz Rebula samoumevno upošteval tudi Kosovela in njegovo dojetje svetovne krize ob zori fašizma, kot se kaže v Ekstazi smrti.¹²⁵ Na drugem takšnem srečanju 1986. leta je Alojz Rebula poudaril tudi Kosovelovo “odprtost do skrivnostnega, do Boga in Kristusa”.¹²⁶

Tržaška dvojezična revija zamejskih Slovencev *Most* je v sodelovanju s krožkom *Circolo della cultura e delle arti* pripravila simpozij o sicer že znani temi - o Scipiu Slataperju in Srečku Kosovelu, z njim pa je tokrat zbudila tudi zanimanje italijanske publike. Med sodelavci so prevladovali Slovenci, od Jolke Milič do Aleša Lokarja, vendar so imeli referate tudi Claudio Magris, Gino Brazzoduro, Arnaldo Bressan. Referate, ki so izšli v reviji že pred simpozijem, so objavili le Slovenci - sodelavci Mosta.¹²⁷ Gotovo so bili pripravljene objaviti tudi ostale, vendar

(Trst) 6.7.1972, št. 7863, str. 3.

¹²⁰ Aurelia Gruber Benco: *Carso e letteratura*, Umama 1970, št. 7-8, str. 17.

¹²¹ Valeria Sisto Comar: *Filosofia di Srečko Kosovel*, n. m., 1972, št. 7/12, str. 28.

¹²² Jolka Milič: *Rekvijem Aureliji Gruber Benco*, Most 1977, št. 49/50, str. 239; Aldo Bressan: "Intervju ob najbolj odprti meji", Primorska srečanja 1983, str. 121.

¹²³ *Un breve bagliore, cinque poesie di Srečko Kosovel a cura di Roberto Dedenaro*, La Scrittura (Rim) 1996, št. 2, str. 45-51. Žal objava slovenskih izvornikov in navedbe virov nimajo strešic.

¹²⁴ Alojz Rebula: *Kačja roža*, Ljubljana, Mihelač 1994.

¹²⁵ Alojz Rebula: *Kultura v obmejnih pokrajinah, Vloga Trsta*, Most 1970, št. 26/27, str. 66-72. Na posvetu so z referati sodelovali podpredsednik gibanja in poslanec Vittorio Badini Confalonieri, italijanist Bruno Maier, publicist in svetovalec za knjižno področje na inšpektoratu za kulturne dobrine v tržaški pokrajini Stelio Crise, pisatelj Stelio Mattioni.

¹²⁶ Alojz Rebula: *Srečko Kosovel "Minatore del mistero"*, v zborniku: *Trieste tra umanesimo e religiosità, Trieste*, Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia Giulia 1986, (Ricerche Religiose del Friuli e dell' Istria), str. 96. Rebula je poleg Fedore Ferluga sodeloval tudi na javni predstavitvi zbornika 27.1.1987, kjer je še posebej spregovoril o svojem prispevku.

¹²⁷ Aleš Lokar: *Slataper e Kosovel, solo due poeti del Carso?*, Most 1982, št. 63/64, str. 147; Gino Brazzoduro: *Le contraddizioni di Slataper*, n. m., str. 155; Taras Kermauner: *Cosa rappresenta oggi per noi la posizione religiosa, etica, sociale di Kosovel*, n. m., str. 211. Odmevi v italijanski periodiki: Silvio Maranzana:

jih verjetno niso uspeli pridobiti. Poročevalec tržaškega dnevnika Il Piccolo Silvio Manzana je ob simpoziju zapisal, da se o Kosovelu malo ali nič ne ve, saj ga je krajevna kritika vedno zanemarjala, ker pripada manjšini.¹²⁸ Tudi do odmevov slovenske književnosti v Italiji vedno kritični Arnaldo Bressan je ocenil srečanje kot "absolutno novost v kulturni in nacionalni zgodovini mesta".¹²⁹

Podobna prireditev je bila okrogla miza ob devetdesetletnici pesnikovega rojstva, ki jo je priredil inštitut za slovansko filologijo tržaške filozofske fakultete 1994. leta in so se je med drugimi udeležili Arnaldo Bressan, Silvana Monti, Ciril Zlobec, Jolka Milič. Tržaški dnevnik Il Piccolo, ki o slovenskih kulturnih prizadevanjih raje molči, kot pove kaj pozitivnega, je pesniku posvetil domala celotno tretjo stran.¹³⁰ Poleg Kosovelovega uvoda v Zlati čoln in dveh odlomkov iz italijanske izdaje njegove poezije (*Mehanikom* ter *Nocoj*) je Renzo Sanson objavil obsežen biografski zapis, ki se naslanja na tedaj izdano Pahorjevo biografijo pesnika, na katero so še posebej opozorili z uokvirjenim besedilom. Objavljeno je tudi razmišljanje Ferruccia Fölkela o Kosovelu, v katerem opisuje svoj odnos do pesnika in svoje razgovore o njem s Cergolyjem ter pove, da je ta znal kakih 200 slovenskih besed, sam pa nobene. Tega se je pričel sramovati šele kasneje, ko so ga v Londonu in Milanu spraševali, kako je mogoče, da ne razume jezika, ki ga govorijo v njegovem rojstnem mestu.

V navedenih primerih je posebnost to, da je izpričano zanimanje za pesnika tudi pri Italijanih samih, kar je bilo mogoče opaziti le še v kakšnem osamljenem primeru. Sicer pa so o slovenski literaturi razpravljali predvsem Slovenci, samo izjemoma se jim je pridružil tudi kakšen Italijan, tako da je uveljavljanje slovenske književnosti v pretežni meri le njeno ponujanje, ne pa odraz zanimanja zanjo.

* * *

V splošna kulturna prizadevanja so se vpletale strokovne interpretacije, ki so jih podali tako Italijani kot Slovenci, kar je vsekakor izjema, zabeležena le ob največjih slovenskih klasikih. Interpretacije Kosovela so dokaj kontinuirano izhajale v italijanščini od sedemdesetih let, ko je izšla Meriggijeva predstavitev jugoslovanskih književnosti (*Le letterature della Jugoslavia*), ki Kosovela obravnava podobno kot desetletje pred tem. Meriggi opozarja predvsem na njegovo socialno komponento, kar ilustrira tudi s prevodi odlomkov iz štirih pesmi.¹³¹ Malo za tem so nastajali že omenjeni poskusi, ki poudarjajo pesnikovo religiozno razsežnost. Alojz Rebula se je v eseju *Srečko Kosovel "minatore del mistero"* na nek način navezal na polemike, ki so se v Sloveniji pojavile že ob njegovi smrti.¹³² "Usmerjenost v absolutno," meni, "ločuje Kosovela od drugih uveljavljenih hommes de lettres srednjeevropskega prostora." To, kar ga distancira od Sabe, Musila, Krleže, je "predvsem njegova odprtost v etično razsežnost absolutnega še prej kot v njegovo metafizično razsežnost".

Fortunato, Penna d'oro e l'amico Carso, Il Piccolo (Trst) 20.4.1983. Prim. tudi PDK 19.4.1983.

¹²⁸ Silvio Maranzana: *Fortunato, Penna d'oro e l'amico Carso*, Il Piccolo (Trst) 20.4.1983, št. 92, str. 3.

¹²⁹ Arnaldo Bressan: *Kosovel, o del vivere come agonia*, v knjigi: *Le avventure della parola*, Milano, Il Saggiatore 1985, str. 113.

¹³⁰ Prim.: *Kosovel / anniversario, Giovane frenesia, precoce autunno, La statura del poeta sloveno, morto giovanissimo nel '26, di cui è uscita la prima biografia italiana*, Il Piccolo 12.3.1994, str. 3.

¹³¹ Bruno Meriggi: *Storia della letteratura slovena con un profilo della letteratura serbolusaziana*, Milano, Nuova Accademia Editrice 1961, 408 str. (Thesaurus litterarum; Storia delle letterature di tutto il Mondo); isti: *Le letterature della Jugoslavia*, Firenze, G.C.Sansoni - Milano, Accademia - Sansoni 1970, 617 str. (Le letterature del mondo 24).

¹³² Alojz Rebula: *Srečko Kosovel "minatore del mistero"*, objava v zborniku *Trieste tra umanesimo e religiosità, Trieste*, Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia Giulia 1986, 219 str. Prim. tudi: Bratko Krefc: *Srečko Kosovel in socializem*, PDK 27.5.1966, št. 134, str. 6; isti: *Odlomki o Kosovelu*, Komunist 14.2.-4.4.1977; Vladimir Truhlar: *Duhovnost Srečka Kosovela*, Znamenja 1974, št. 4-5, str. 289-293.

Marija Pirjevec je o Kosovelu objavila poleg slovenskih tudi več italijanskih študij v samostojnih knjigah, v strokovni in splošno kulturni periodiki.¹³³ Njene interpretacije ga skušajo vključiti v širok okvir razvojnih procesov svetovne literature ter predstaviti tako njegove stične točke z njimi kot odmike in izvirne divergence.¹³⁴ Posebno pozornost je namenila italijanski recepciji pesnika in ugotovila, kako velik pomen mu pripisujejo uveljavljeni italijanski literati.¹³⁵ Čeprav ni namenila večje pozornosti stičiščem z italijansko književnostjo, ga je prikazala kot enega največjih slovenskih pesnikov, ki nosi pomembno sporočilo tudi za italijanskega bralca:

*"Nella poesia slovena del primo Novecento l'opera di Srečko Kosovel si pone come anello di congiunzione tra due epoche. Il poeta a pieno titolo può esser visto come l'ultima e forse la più intensa voce di una poesia intimista, rivolta verso l'indagine del proprio io, impegnata nell'esplorazione degli spazi d'animo più reconditi. D'altro canto egli è anche un audace, talvolta iconoclasta testimone dei tempi moderni, caratterizzati dall'irruzione delle masse sul palcoscenico della vita politica, dal trionfo della civiltà industriale, dalla trasformazione di un mondo di produrre e di essere. Dall'incontro e dallo scontro delle diverse sfere, in cui egli vive, nasce una poesia ricca di sentimenti, d'impegno politico, sociale e nazionale, d'afflato etico che viene sentita anche oggi da coloro che le si avvicinano come poesia attuale e fondamentale vera."*¹³⁶

O Kosovelu je pisal tudi Marij Čuk v lokalno revijo *Il Territorio*.¹³⁷ V isti reviji, ko je dve leti kasneje izšla "slovenska" številka, je Kosovela obravnavala tudi Marija Pirjevec, mimogrede pa sta ga upoštevala tudi Tulio Reggente in Elvio Guagnini, kar nakazuje novo stopnjo v procesih pesnikovega uveljavljanja v italijanskem svetu.¹³⁸

Vzporednice med tržaškimi italijansko pisočimi avtorji in Kosovelom je leta 1991. izkoristil tudi Renzo Cigoj. V poročilu o memoarskem delu *Interni di caffè ed altri disegni Libie Perpipich*, ki je tedaj izšlo pri tržaški založbi *Società di Minerva Editrice*, je podal prikaz Kosovelovega ustvarjanja.¹³⁹ Libia Perpipich med drugim opisuje tudi svoj avgustovski izlet v

¹³³ Srečko Kosovel, *Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, Trst, ZTT 1974; *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII° al XX° secolo.*, Trst, ZTT 1983; Srečko Kosovel, *Fra tradizione e avanguardia*, Studi Goriziani, genn.-giun. 1988, str. 73-82; Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena, Trst, ZTT 1989, (Est Libris, Collana di saggistica 1); *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor*, Trieste & oltre, december 1994, št. 7-8, str. 760-765. O prvi študiji Marije Pirjevec prim.: Lino Legiša, SR 1975, str.84-85; Marija Zlobec Skaza, JiS 1975/76, str. 25-27; Ace Mermolja, PDK 27.2.1977, št. 45, str. 5.

¹³⁴ Marija Pirjevec: *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor*, v: Trieste & oltre 1993, št. 2, str. 162-167; Srečko Kosovel, *Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, Trst, ZTT 1974; *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII° al XX° secolo.*, Trst, ZTT 1983; Srečko Kosovel, *Fra tradizione e avanguardia*, Studi Goriziani, genn.-giun. 1988, str. 73-82; Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena, Trst, ZTT 1989, (Est Libris, Collana di saggistica 1); *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor*, Trieste & oltre, december 1994, št. 7-8, str. 760-765.

¹³⁵ Marija Pirjevec: *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, Primorska srečanja 1991, str. 501-510. *Ista*: *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, v: *Na pretoku dveh kultur*, Trst, 1992, str. 69-76.

¹³⁶ "V poeziji prve polovice dvajsetega stoletja se delo Srečka Kosovela kaže kot vezni člen med dvema obdobjema. Na pesnika v polnem pomenu izraza lahko gledamo kot na zadnji in morda najbolj intenzivni glas neke intimistične poezije, ki je usmerjena v raziskovanje lastnega jaza, zavezane raziskovanju najbolj tajanstvenih duševnih prostorov. Po drugi strani pa je tudi glasna, včasih celo ikonoklastna pričevalka modernega sveta, ki ga označuje vdor širokih slojev na prizorišče političnega življenja, triumf industrijske družbe, transformacija v svet, ki proizvaja in zgolj obstaja. Iz srečanja in spopada različnih sfer, v katerih živi, se rodi poezija, polna čustev, politične, socialne in nacionalne angažiranosti, etičnega navdiha, ki jo tudi danes občutijo tisti, ki se ji približajo kot aktualni in globoko resnični poeziji. Marija Pirjevec: *Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena*, Trst, ZTT 1989, str. 72, (Est Libris, Collana di saggistica 1).

¹³⁷ Marij Čuk: *Il poeta del Carso, La figura e l'opera di Srečko Kosovel*, *Il Territorio* (Ronchi dei Legionari) 1984, št. 11, str. 45-51.

¹³⁸ Marija Pirjevec: *Da Trubar a Kosovel e oltre, I fecondi rapporti tra letteratura e cultura italiana e slovena*, *Il Territorio* (Ronchi dei Legionari) 1986, št. 16/17, str. 105-111; Tulio Reggente: *Tra Futurismo e Costruttivismo*, n. m. str. 144-149; Elvio Guagnini: *Ritornando a Slataper*, n. m. str. 55-59.

¹³⁹ Renzo Cigoj: *Il guardiano delle terre rosse*, *Il Banco di Lettura* (Trst) november 1991, str. 13-15.

Tomaj leta 1926. leta, to je tri mesece po pesnikovi smrti. Recenzent se čudi, ker ne avtorica ne Umberto Saba, spremljevalec avtorice na tem kraškem izletu, ne omenjata Srečka Kosovela, katerega dom je stal nekaj korakov od gostilne, v kateri sta obedovala. Po tem uvodu v "recenzijo" domala celoten prostor nameni prikazu Kosovelove življenjske poti in njegovega ustvarjanja in ob navedbi ilustrativnega primera o duhovnem obzorju očeta Giorgia Voghere zaključi z znano ugotovitvijo, da tudi levo usmerjeni italijanski tržaški demokrati preprosto ignorirajo slovensko literaturo, čeprav so razgledani po slovanskem svetu:

*"A questo interrogativo forse posso darmi appena una mezza risposta, ricordando che non molto tempo fa Giorgio Voghera mi raccontava, deplorando, che suo padre Guido, socialista internazionalista e slavofilo, che già negli anni '10 si incontrava alle Sedi Riunite con socialisti sloveni, gli parlava spesso non solamente di autori russi, ma anche polacchi, cechi, serbo-croati, bulgari, ecc., ma mai gli aveva nominato un Kosovel né un Cankar o altri autori sloveni; e questo non per voluta reticenza, più semplicemente ne ignorava l'esistenza. Voghera mi confessava che lui stesso aveva appreso dell'esistenza di Kosovel solamente dopo l'ultima guerra, e di conoscerne ancora oggi pochissimo l'opera. Forse è questa la spiegazione alla domanda che mi sono fatto: gli steccati che c'erano, e in parte ancora ci sono, fra le culture dei due popoli che convivono a gomito a gomito da tanti secoli."*¹⁴⁰

V obsežnem članku, ki je izšel v dveh nadaljevanjih tržaške revije *Trieste & oltre* 1994. leta, je Boris Pahor pisal o slovenski književnosti v Trstu in Gorici *Il contributo di Trieste e Gorizia alla letteratura slovena*.¹⁴¹ Obravnaval je Alojza Gradnika, Ivana Preglja, Franceta Bevka, Vladimira Bartola, Iga Grudna, Srečka Kosovela, omenja tudi Vojeslava Molèta, Jožeta Pahorja, Janka in Smiljana Samca, Alberta in Karla Široka, Josipa Ribičiča, Alojzija Resa, Iva Šorlija, Bogomila Faturja, Branko Jurca, Rada Bordona, Ivana Roba in še vrsto drugih. Članek je ilustriran in prinaša tudi nekaj, sicer že objavljenih, prevodov leposlovja. Prizadevanje se ne razlikuje veliko od tistega, ki ga je razvil že leta 1970. leta v knjižici *Kosovel in Trst* in četrto stoletja kasneje v italijanski verziji tega dela.¹⁴²

V njej je razvil tezo, ki jo je gojil vsaj od šestdesetih let in izhaja iz prepričanja, da bi posredniki slovenske književnosti imeli večji uspeh, če bi namesto slovenskih klasikov od Cankarja do Prešerna posredovali italijanskemu občinstvu krajevne literate, ki so tako ali drugače povezani s Trstom.¹⁴³ Pahorjeva knjižica, ki se zgleduje po podobnih francoskih izdajah, gradi predvsem na biografiji, vendar podaja tudi širši okvir literarnega in zgodovinskega dogajanja v Trstu, v Sloveniji ter svetu, vsebuje veliko slikovnega gradiva in obsega tudi prevode pesnikovega dela (s kakšnim manjšim lapsusom).¹⁴⁴ Potencialnega tržaškega bralca skuša pridobiti za spoznavanje tržaškega (sic) pesnika, ki je dosegel nesporno kvaliteto in bi moral postati del duhovnega obzorja tudi someščanov italijanske narodnosti. Publikacija, ki so jo

¹⁴⁰ "Na to vprašanje si morda lahko odgovorim le na pol. Spominjam se, da mi je nedolgo tega Giorgio Voghera z obžalovanjem pripovedoval, da mu je njegov oče Guido, mednarodni socialist in slavofil, ki se je že v drugem desetletju srečeval s slovenskimi socialisti na Združenem sedežu, pogosto pripovedoval ne le o ruskih avtorjih, pač pa tudi o poljskih, čeških, srbohrvaških, bolgarskih itd., toda nikoli ni omenil ne kakšnega Kosovela ne Cankarja ali drugega slovenskega avtorja, pa ne zaradi hotenega zamolčevanja, pač pa je preprosto ignoriral njihov obstoj. Voghera mi je izpovedal, da je tudi sam zvedel, da Kosovel obstaja šele po zadnji vojni in da le malo pozna njegovo delo. Morda je to razlaga vprašanja, ki sem si ga postavil: pregrade, ki so in deloma še veno obstajajo med kulturama dveh narodov, ki živijo z ramemom ob ramenu toliko stoletji." Renzo Cigoi: *Il guardiano delle terre rosse*, Il Banco di Lettura (Trst) november 1991, str. 15.

¹⁴¹ Boris Pahor: *Il contributo di Trieste e Gorizia alla letteratura slovena*, I., II, Trieste & oltre (Trst) 1994, št. 4 in 5, str. 504-515.

¹⁴² *Srečko Kosovel in Trst*, Trst, Zaliv 1970, 88 str. (Kosovelova knjižica 2). Boris Pahor: *Srečko Kosovel*, Pordenone, Studio tesi 1994, 120 str. (Civiltà della Memoria).

¹⁴³ Boris Pahor: *Tržaški Slovenci, Spodbudna potrditev slovenske kulture na mednarodni ravni*, Nova revija 1988, št. 71/72, str. 526-533.

¹⁴⁴ Tončka Kosovel je umrla 1989. in ne 1988. (str. 19); fotografija na str. 74 prikazuje Srečka Kosovela, ko je imel 22 in ne 23 let. Ista napaka se ponovi na str. 92; na strani 95 je tiskarska napaka (namesto vite = trta, je zapisano vita = življenje); Kosovel je umrl 27. in ne 26. maja.

ponujali tudi v trafikah, ima možnosti, da pritegne italijanskega bralca, a zaenkrat še ni našla ustreznega odmeva v italijanski javnosti in še ni potrdila avtorjeve teze o možnostih motivacije italijanske publike z domačijsko bližino. Predstavljena je bila v Ronkah in Trstu, razen že obravnavanega ponatisa odlomka v Piccolu, ki je tedaj poročal o omenjeni okrogli mizi na inštitutu za slovansko filologijo, ni znana nobena italijanska recenzija ali poročilo.¹⁴⁵ Tržaški pripovednik, ki je šele 1997. leta dočakal izid svojega prvega knjižnega prevoda v italijanščini, obakrat izhaja iz prepričanja, da bo Tržačane italijanske narodnosti zanimalo slovensko dogajanje iz njihovega neposrednega življenjskega okolja. Zaenkrat teze o sugestivni moči domačijske bližine še ni mogoče potrditi, saj v nobenem od navedenih primerov ni znano kakšno večje zanimanje italijanske javnosti. Očitno je širšo publiko z globoko ukoreninjenimi predsodki o inferiornosti manjšinske kulture težko prepričati o tehtnosti takšnih ugotovitev. Vsekakor gre za že znana prizadevanja, da bi se krajevno občinstvo prepričalo o evropskih razsežnostih domačega pesnika, kar ni uspelo niti ljubiteljem Umberta Sabe ali Itala Sveva, ki sta bila prej priznana v širšem italijanskem prostoru kot v domačem mestu. Pojavlja pa se še ena ovira, ki zahteva dodaten razmislek. Naslovnik, povprečni bralec v Trstu, bo na Pahorjevo tezo težko pristal, ker mu pojmi, kot so nadrealizem, konstruktivizem, zenitizem, bolj malo povedo. Motivacija lahko doseže učinek le pri elitni publiko, kar se je tudi potrdilo v nadaljnjem procesu spoznavanja pesnika v italijanskem prostoru.

O Kosovelu je večkrat v italijanščini pisal tudi Miran Košuta. V svojem prvem temeljitejšem prispevku o odnosih med italijansko in slovensko književnostjo - *Soočanja, Bioi paralleloi* - ga zanimajo predvsem možnosti za medsebojno oplajanje slovenske in italijanske književnosti, ki sta si geografsko in zgodovinsko sosedni. Kljub temu da Kosovelova "konstruktivistična, dadaistična, nadrealistična, ekspresionistična, zenitistična in delno futuristična iskanja" časovno sovpadajo s pojavom futurizma v Trstu, kljub temu da se kaže v tržaški književnosti zanimanje za psihoanalizo istočasno, ko ustvarjata Slavko Grum in Vladimir Bartol, sta si obe književnosti povsem tuji, slovenska imena bi zaman iskali v kateremkoli pregledu "tržaške (italijanske) književnosti", obe literaturi živita samosvoje življenje, v katerem so stiki bolj izjema kot pravilo zaradi iracionalnega strahu pred slovansko nevarnostjo, ugotavlja Miran Košuta.¹⁴⁶ V razpravi *Nazioni cosmiche, Srečko Kosovel e il cronotopo della frontiera italo-slovena* je analiziral tudi Kosovelov odnos do italijanske kulture in njegovo dožemanje Trsta ter opozoril na zgodovinska dogajanja, ki so pesnika že v rani mladosti vodile iz domačega kraja na študij v Ljubljano, ki se je po prvi svetovni vojni naenkrat znašla v drugi državi. V italijanskem Trstu pa se je kmalu po nastanku nove meje pričelo fašistično preganjanje Slovencev in sistematično uničevanje te kulture, kar ni ostalo brez sledi tudi v pesnikovi družini. Njegovo doživljanje je ilustriral tudi s prevodom Kosovelove pesmi *Italijanska kultura?* (Srečko Kosovel: Zbrano delo, II. zv., str. 605). Širino pesnikovega dožemanja pa je prikazal z analizo njegovega odnosa do italijanske kulture in pesnikove stike z italijanskimi ustvarjalci, med katerimi ima posebno mesto že omenjeni neapeljski filozof Carlo Curcio, ki je bil stalen gost pri

¹⁴⁵ Jurij Paljk: *Pahorjeva knjiga o Kosovelu lepo darilo za italijanske prijatelje*, Novi List 24.2.1994, št. 1911, str. 6; Ivanka Hergold: *Kosovel kot pesnik življenja in smrti*, PDK 13.3.1994, št. 71, str. 14; *Kosovel po italijansko*, PDK 29.4.1994, št. 115, str. 7; *Kosovelovi verzi za krepitev sožitja, Večer kulturnega centra iz Ronk*, PDK 24.4.1994, št. 110, str. 8. Tržaški italijanski dnevnik je delo predstavil na celostranski prilogi, ki je izšla ob okrogli mizi, posvečeni petdesetletnici pesnikove smrti: *Kosovel / anniversario, Giovane frenesia, precoce autunno, La statura del poeta sloveno, morto giovanissimo nel '26, di cui è uscita la prima biografia italiana*, Il Piccolo 12.3.1994, str. 3.

¹⁴⁶ Miran Košuta: *Soočanja. Bioi paralleloi*; Sd 1989, str. 161-172. Isti: "Tamquam non essent?" *Traduzioni italiane di opere letterarie slovene*, Metodi e ricerche (Videm) 1992, št. 1, str. 9. Večino teh esejev je dopolnil in izdal tudi v knjigi *Krpanova sol, Književni liki in stiki na slovenskem zahodu* (Ljubljana, Cankarjeva založba 1996, 220 str.) ter italijanski različici tega dela *Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana, Studi e saggi* (Trst, Lint 1997, 205 str.). V slednjem delu je za našo temo najpomembnejša razprava *Nazioni cosmiche, Srečko Kosovel e il cronotopo della frontiera italo-slovena* (str. 147-165). Različica eseja je bila objavljena v zborniku *Novecento* n° 19, Cercic, Grenoble 1995, str. 137-153.

Kosovelovih, pesniku pa je tudi ponudil možnost, da bi sodeloval v rimski reviji *Europa*, kar pa je preprečila njegova usodna bolezen. Posebno pozornost je namenil tudi Kosovelovemu razumevanju meje, ki se mu pozna vpliv Klementa Juga, vsekakor pa je tako kot Cankar, Prešeren in Trubar tudi on presejal nizkoten nacionalizem, premagal nelagodnost maloštevilnega naroda in se povzpел preko lokalpatriotizma, da bi projiciral lastno slovenstvo v zarjo kozmosa, nakar Miran Košuta zaključí, da nam tomajski pesnik kaže tudi, kako fizične meje niso nepremostljive, ko pa niso več priložnost za srečevanje in izmenjavo, je treba boleče reze preseči z mislijo in umetnostjo, treba je pogledati visoko nad lastno nebo in zgrabiti ritem univerzuma, človeka je treba napraviti za božanstvo, da damo smisel individualni eksistenci, kajti v Kosovelovem antropocentričnem kozmosu je jedro absolutnega človek – Renanov Kristus.¹⁴⁷

Vzporedno s slovenskimi so se pričele pojavljati tudi interpretacije italijanskih avtorjev. Arnaldo Bressan, ki je o pesniku tudi javno predaval, je v italijanski verziji svoje knjige *Pustolovščina besede* objavil o njem obsežen esej. Verjetno je bil namenjen za novo knjižno izdajo Kosovelove poezije, do katere pa ni prišlo, čeprav je avtor neprestano poudarjal, da Kosovel še ni prestopil bregov Soče, kljub temu da bi ga morala spoznati celotna Italija.¹⁴⁸

Posebno mesto zavzemajo interpretacije in prevodi Gina Brazzodura, ki je bil še posebno intimno povezan s Kosovelovo poezijo. V Reki rojeni inženir metalurgije, po materi Slovenec, živeč v Pisi, se je ob zatonu življenja pričel zanimati za svoje korenine in za slovensko kulturo, čeprav ni omenjal svojega slovenskega porekla.¹⁴⁹ Poleg obsežnega esejističnega opusa o slovenski literaturi in o vprašanih obmejne književnosti, ki pa ga je uspel objavljati le v manjšinski in slovenski periodiki, se je skušal tudi kot prevajalec, prvič prav ob tem pesniku. Ko je prve poskuse pokazal Jolki Milič, ki ga je spodbujala k prevajanju in ga tudi navdušila za pesnika, se je izkazalo, da so polni pomenskih napak in da njegovo znanje slovenskega jezika še zdaleč ni zadovoljivo.¹⁵⁰ Tako je pričel desetletja trajajoče izpopolnjevanje svojega znanja slovenščine. Do izteka življenja je domala v celoti prevedel Kosovelov opus, ga opremil s komentarji in spremno besedo, čeprav je na posameznih mestih še vedno ostal kakšen spodrsrljaj povsem semantične narave. Ko so kasneje v tržaški reviji *Mladika* ošvrknili Brazzodurov prevajalski spodrsrljaj, ker je Kosovelovo *raztrgano sivko Bedo* spremenil v *oskubljeno (pepelno)sivo kravo*, je Jolka Milič mimogrede opazila napako anonimnega kritika, ki je napačno prepisal inkriminirano mesto (napisal je *grigia* [=siva] namesto *bigia* [=pepelnata]).¹⁵¹ Na podlagi primerjave ustreznih gesel v dostopnih slovensko-italijanskih slovarjih in v Slovarju slovenskega knjižnega jezika je razložila, kaj je zavedlo Gina Brazzodura, da je tako nesmiselno predstavil Kosovela, in pokazala na velike vrzeli v naših slovarjih, ki prav gotovo tudi vplivajo na usodo slovenske književnosti v italijanskem prostoru. Seveda ni pozabila omeniti, da so posmehljivci Brazzodurovim prevodom molče obšli enako grobe napake v prevodih Kocbeka, ki

¹⁴⁷ "Questo per concludere - sembra suggerirci con la sua vita e la sua opera il poeta di Tomaj: le frontiere fisiche non sono invalicabili. Quando opprimono, quando non risultano essere più occasione d'incontro e di scambio ma strisce che dividono, i tagli che appaiono ad Ara e Magris aspri come ferite, allora bisogna sfidarle e superarle nel pensiero, nell'arte con cronotopi letterari osmolittici e dialoganti, con utopie di nazioni cosmiche. Bisogna volgere lo sguardo in alto, oltre i limiti del proprio cielo e captare il ritmo arcano dell'universo. Bisogna divinizzare l'uomo per dare un senso all'esistenza individuale e nazionale. Nel Cosmo antropocentrico di Kosovel il fulcro dell'Assoluto è l'uomo - Cristo di Renan. Un'immagine poetica, mistica, divinatoria." Miran Košuta: *Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana, Studi e saggi* (Trst, Lint 1997, str.161-162).

¹⁴⁸ Arnaldo Bressan: *Kosovel, o del vivere come agonia*, v knjigi: *Le avventure della parola*, Milano, Il Saggiatore 1985, str. 108-173; *Predavanje A. Bressana o Kosovelu danes v Vidmu*, PDK 9.11.1988, št. 250, str. 5.

¹⁴⁹ Zoltan Jan: *Brazzoduro Gino*, Primorski slovenski biografski leksikon, Gorica, Goriška Mohorjeva družba 1993, 18. snopič, str. 492-493; Aleš Lokar: *Gino Brazzoduro, uomo di confine*, La Battana (Reka) 1990, št.97/98, str. 112-117; *Gino Brazzoduro, Prevajalec, izdajalec*, NRazgl 24.4.1987, št. 8, str. 231; Zoltan Jan: *Gino Brazzoduro, pesnik in prevajalec ter inženir metalurgije*, Primorska srečanja 1988, str. 507-511.

¹⁵⁰ Zoltan Jan: *Gino Brazzoduro, pesnik, prevajalec ter inženir metalurgije*, Primorska srečanja 1988, št.86, str. 507-511; *Gino Brazzoduro, Prevajalec, izdajalec*, NRazgl 24.4.1987, št. 8, str. 231.

¹⁵¹ *Morda ne veste*, *Mladika* 1990, št. 14, str. 16; Jolka Milič: *Tolminci, sivke in generali*, PDK 5.4.1990, št. 90, str. 9.

so jim sami botrovali, s čimer je namignila na neenotnost slovenske manjšine, kar se pozna tudi pri ocenjevanju, vrednotenju in podpiranju prevodov slovenske književnosti v italijanščino.¹⁵² Brazzodurova knjiga *Srečko Kosovel, Fra il nulla e l'infinito* vsebuje prevode sto tridesetih Kosovelovih pesmi in to predvsem z impresionističnimi in ekspresionističnimi potezami, sledila pa naj bi še knjiga konstruktivistične poezije. Rokopis je oddal leto dni pred svojo smrtjo založbi, ki pa je tedaj zašla v hudo krizo, tako da je njena dejavnost zamrla.¹⁵³

Znotraj tega loka so zanimivi še nekateri odmevi Kosovelovega ustvarjanja pri tržaških intelektualcih, kar je izjema v okolju, ki je tradicionalno nestrpno do slovenske drugačnosti in neprestano obuja paranoični strah pred slovansko nevarnostjo.¹⁵⁴

Claudio Magris in Angelo Ara v drugi izdaji eseja *Trieste, un'identità di frontiera* postavljata Kosovela ob bok najuglednejših tržaških pisateljev, njegovo liriko pa označita kot poezijo najvišje vrste, v kateri "dosežeta univerzalno razsežnost specifični pejzaž in bivanjska usoda Krasa ter slovenska izvrženost, ki postane simbol splošnega stanja evropske civilizacije, za katero je značilna paradoksalna razpetost med odsotnostjo esencialnih kategorij ter hrepenenjem po njih."¹⁵⁵ Seveda ne gre pozabiti, da so bili Slovenci kljub upoštevanju Kosovela v prvi izdaji omenjene uspešnice bistveno manj izrazito prisotni, saj je Kosovel omenjen le kot primer kvalitetnega pesnika, ki ga tedaj v Trstu ni nihče poznal.¹⁵⁶ Svoj odnos sta korigirala po odzivu na njuno delo v slovenskih krogih.¹⁵⁷

Nekoliko drugačna je bila pot do Kosovelove lirike pri Ferrucciu (Feryju) Fölkelu, drugem eminentnem tržaškem ustvarjalcu, sinu dunajskega Žida, katerega ded je bil po materini strani Slovenec. V zrelih letih se je sicer preselil v Milan, vendar je ostal navezan na mesto svoje mladosti. Obravnaval ga je v knjigi *Trieste, provincia imperiale*, ki jo je napisal kot soavtor s Carolusom L. Cergolyjem.¹⁵⁸ S slovensko navzočnostjo v Trstu naj bi se поблиže srečal šele konec sedemdesetih let ob znanem tržaškem procesu proti odsotnim vojnim zločincem, ki so vodili tamkajšnje koncentracijsko taborišče Rižarno. Ko ga je kot tržaškega Žida k sodelovanju pritegnil Albin Bubnič, je spoznal, da je krematorij uničeval predvsem slovenske ljudi.¹⁵⁹ Navezal je prijateljske stike z Borisom Pahorjem, Alojzom Rebulom, Pavletom Merkušem, Markom Kravosom, Miroslavom Košuto in drugimi. K razumevanju Slovencev ter njihovega položaja v Trstu in v svetu mu je "s svojo poezijo pomagal Srečko Kosovel, ki je nedvomno eden največjih

¹⁵² V ilustracijo je nanizala, kako je v prevodu opere Ubalda Vrabca Tolminski puntarji (Trst 1989) *blažen od kadila* spremenjen v *bled*; *gromek* postane v prevodu *grenek*; *najgostejši* prevedejo z *najpreprostejši*; namesto *na barko* kliče Noe z *barke* itd. Najzabavnejša je transformacija *šopka šmarnic* v *šopek majskih hroščev* (namesto *mughetti* je napisano *maggiolini*, ker prevajalec ni poznal sinonima majnice za šmarnice). Edvard Kocbek: *Poesie*, prev. Antonio Setola, Bologna, Centro studi Europa Orientale 1979 (Collana di poeti dell'Est). S prevajalcem so sodelovali Kocbekovi tržaški prijatelji, ki so blizu reviji Mladika.

¹⁵³ Srečko Kosovel: *Fra il nulla e l'infinito*, prev. Gino Brazzoduro, Trst, ZTT 1989, 207 str. (Est Libris, Collana di letteratura 2), Koment. Gino Brazzoduro - prefazione del traduttore, str. 5-8; Gino Brazzoduro - Srečko Kosovel: l'uomo e il poeta, str. 173-207.

¹⁵⁴ Pavel Stranj: *La comunità sommersa: gli Sloveni in Italia dalla A alla Ž*, Trst, ZTT - SLORI 1989, 280 str. Prim. tudi: Marija Pirjevec: *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, Primorska srečanja 1991, str. 501-510.

¹⁵⁵ A. Ara - C. Magris: *Trieste, un'identità di frontiera*, Torino, Einaudi 1987, str. 140, (Druga dopolnjena izdaja); Marija Pirjevec: *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, Primorska srečanja 1991, str. 501-510.

¹⁵⁶ "Nessuno, neanche le scolte clandestine che leggono Kafka o Freud, si accorge che sul Carso triestino vive Srečko Kosovel, un poeta sloveno che tenta di trapiantarsi a Lubiana ma poi ritorna al suo Carso, dove muore a ventidue anni nel 1926; un poeta che unisce un linguaggio futurista, esperto di una tecnica da laboratorio, a una fede marxista e a una fantasia carsolina visionaria e assillata dalla morte." A. Ara - C. Magris: *Trieste, un'identità di frontiera*, Torino, Einaudi 1982, str. 86.

¹⁵⁷ Gino Brazzoduro: *K izvoru tržaške enigme*, Primorska srečanja 1987, str. 527; Boris Pahor: *Spodbudna potrditev slovenske kulture na mednarodni ravni*, Nova revija 1988, str. 529.

¹⁵⁸ Ferruccio Fölkel - Cergoly L. Carolus: *Trieste, provincia imperiale*, Milano, Bompiani 1983.

¹⁵⁹ *La risiera di San Sabba*, Milano, Mondadori 1979, str. 304. Slovenski prevod je izdalo Založništvo tržaškega tiska 1990.

pesnikov tega stoletja".¹⁶⁰ Zanj je Kosovelova pesem "odkritje, ki mu zbuja veselje in ga obenem žalosti. Predvsem zato, ker je tako dolgo ni poznal". Sprašuje se, kdo je kriv, da tega ustvarjanja nihče v Trstu ne pozna, da Kosovela ne berejo v šolskih klopeh.¹⁶¹ Na koncu ga uvrsti med tri najboljše tržaške ustvarjalce, ob Sveva in Sabo, kar se prekriva s tezo Evgena Bavčarja, ki jo je razvil v svojem eseju *Écrire slovène à Trieste* in jo objavil v zborniku *Svevo e Trieste*.¹⁶²

Kako intimen je Fölkelov stik z na novo odkritim slovenskim svetom, razberemo tudi v njegovi zbirki *Racconto del 5744*.¹⁶³ Številka v naslovu dela, ki je izšlo 1987. leta, pomeni letnico po židovskem štetju. Torej gre za "pripoved", ki je nastala v letih 1983-84 našega štetja. Vzporedno z enaindvajsetimi pesmimi, ki so objavljene na levi strani knjige, poteka daljša prozna pripoved na desni strani, ki dopolnjuje posamezne pesmi, v katerih se pojavljajo reminiscence na njegove slovenske prijatelje, na Alojza Rebulo, Borisa Pahorja, Pavla Merkušja pa tudi na Kosovela in še koga, ki so celo poimensko navedeni.¹⁶⁴ Kosovel se pojavlja tudi v pesniški zbirki Renza Cigoja, tržaškega pesnika slovenskega porekla, *Il satellite di Giove*, kjer v ciklu *Sir Robert* v 40. pesmi imensko navaja Cankarja, Prešerna in Kosovela.¹⁶⁵

Podobno globok vtis je naredila Kosovelova lirika na tržaškega pesnika Claudia Grisanovicha, ki je prvič bral pesnika v francoskem prevodu, in na skladatelja Fabia Niederja, ki tudi ni skoparil s superlativi pri analizi Kosovelovih pesmi.¹⁶⁶ V obsežnem italijanskem intervjuju navaja Kosovela med svojimi najljubšimi "evropskimi literarnimi očeti" Susanna Tamaro.¹⁶⁷ Popularna italijanska pisateljica tržaškega porekla omenja Kosovela tudi v svojem romanu *Anima mundi*, kjer prvoosebni pripovedovalec sredi konfliktov z očetom pričel spoznavati poezijo:

"Prepričan sem bil, da je navidezna puhlost samo ščit, ki ga je treba uničiti. Iz njegovih črepinj bi se rodila poezija. Ne poezija tistih, ki sem jih bral v knjigah, ampak tista, ki je bila samo moja. V meni je bilo veliko različnega gibanja. Od mirovanja v otroštvu sem se pomaknil v nenehno gibanje. Misli, čustva, zamisli so se premikali kot se na obzorju premikajo oblaki, ki jih žene veter. Namesti, da bi šel v šolo, sem se sprehajal po Krasu. Med hojo sem na glas ponavljal Kosovelove verze: Jaz sem zlomljen lok / nekega kroga ... / Jaz sem sila, ki jo je razklala ostrina ... Te besede so bile moj evangelij. Čutil sem, da imam neznansko moč. Vedel sem, da sem velik. Nisem bil več Atlas, ampak Titan z osvobojenimi rameni."¹⁶⁸

Morda bi lahko navedli še kakšno ime in tudi opozorilo npr. na že omenjeni literarni večer Kosovelove poezije na čedadskem festivalu Mittelfest, kar pa uveljavljanja pesnika, ki je dosegal resonanco tudi pri vidnih tržaških intelektualcih, ne bi dodatno osvetlilo v italijanskem prostoru.

Zgovornejša je manjša polemika, ki se je razvila dvajset let po izidu italijanske knjižne izdaje Kosovela med Ferrucciom Fölkelom in Carlom Wolfom na straneh milanske revije *Mille*

¹⁶⁰ Vojmir Tavčar: *Pogovor s Ferrucciom Fölkelom o Rižarni, o Trstu, o narodnostni pripadnosti*, PDK 11.12.1990, št. 282, str. 11.

¹⁶¹ N. m., str. 145, 148, 152, 225.

¹⁶² Evgen Bavčar: *Écrire slovène à Trieste*, v zborniku: *Svevo e Trieste*, Paris, Centre Georges Pompidou 1987, 400 str. (Cahiers pour un Temps).

¹⁶³ Ferruccio Fölkel: *Racconto del 5744*, Pordenone, Studio Tesi 1987.

¹⁶⁴ Filip Fischer: *O cari Fratelli sloveni, O Fölkelovi pesniški zbirki Racconto del 5744*, PDK 3.9.1987, št. 207, str. 9.

¹⁶⁵ Renzo Cigoj: *Il satellite di Giove*, Videm, Campanotto 1995. Prim. Jolka Milič: O slepeče belih sanjah sira Roberta, PDK 30.8.1997, št. 206, str. 7.

¹⁶⁶ Claudio Grisanovich: *Nepozabni glas Srečka Kosovela*; Fabio Nieder: *Dve Kosovelovi pesmi*; oboje v Biltenu Skupine '85, december 1990, št. 3-4. Svoje poglede sta predstavila 15.10.1989 na srečanju Skupine '85 v Slovenski hiši v Repnu. Poleg tega prim. tudi Katja Kralj: *Izven Trsta se diha lažje, Intervju / tržaški skladatelj Fabio Nieder*, PDK 3.6.1999, št. 129, str. 10.

¹⁶⁷ "Devo anche dire che è stato molto determinante, per la mia formazione di scrittore, il rapporto con la poesia: Montale, naturalmente, ancora il Leopardi, Hoelderlin, Kosovel, Eliot, Esenin, Bloc, Mandelstaam." *Conversazione con Susanna Tamaro: Il respiro quieto*, Rim, Omicron, 1996, str. 31. J.H.: *Kosovel, pesnik Susanne Tamaro*, Delo 25.4.1996, št. 96, str. 16 (Književni listi).

¹⁶⁸ Susanna Tamaro: *Anima Mundi*, Ljubljana, Cankarjeva založba 1998, str. 37. Prevedla Nerina Kocjančič.

libri.¹⁶⁹ Ferruccio Fölkel je z nekoliko nenatančno formulacijo v svojem eseju *Gianni Stuparich e la letteratura triestina* opozoril na znano in vendarle presenetljivo dejstvo, da obstaja globok prepad med tržaškimi ustvarjalci italijanske in slovenske narodnosti, čeprav so marsikateri procesi in intelektualna iskanja potekala vzporedno in istočasno v istem mestu, vendar brez zaznavnega sodelovanja in ne da bi Italijani poznali enaka prizadevanja Slovencev. Celo pri tako izrazitem demokratu, kot je Gianni Stuparich, pravi Fölkel, naletimo na popolno nepoznavanje in na globok prepad med slovensko in italijansko kulturo v Trstu, tako da se Stuparich ne razlikuje od drugih tržaških intelektualcev. Tezo, ki je nastala na podlagi osebnih izkušenj in jo je Fölkel razvil tudi v svojih že omenjenih knjigah, podkrepi z opozorilom, da je Stuparich povsem prezrl Kosovela, čeprav sta bila tako rekoč rojaka z izrazito podobnimi pesniškimi inspiracijami v določeni plasti njunega opusa.¹⁷⁰ Tržaški profesor Carlo Wolf je zavrnil to opozorilo kot krivičen očitek, kajti Kosovelov opus, piše Wolf, je domala v celoti izšel šele postumno in ga Stuparich ni mogel poznati. Tako je Wolfu s poznavanjem objektivnih podatkov uspelo spodbiti Fölkelovo aktualno in resnično, a pomanjkljivo argumentirano trditev o italijanskem kulturnem kolonializmu v Trstu, v katerem se meščani obnašajo kot “*uboge mravlje, ki ignorirajo vse onstran njihovega mravljišča*.”¹⁷¹ Obrobna in kratka polemika dokazuje, da so lahko tudi Tržačani italijanskega rodu dobri poznavalci slovenske kulture, vendar se kot takšni pokažejo predvsem tedaj, ko uresničujejo določene interese, ki mnogokrat ne prispevajo k nacionalni strpnosti in sožitju.

* * *

Z vrsto različnih prizadevanj so posredniki dosegli, da se je Kosovel uveljavil na narodnostno mešanem območju kot kvaliteten pesnik, čeprav so tudi v tem primeru posredniki in prevajalci največkrat Slovenci. Ta prizadevanja odpirajo vpogled v tržaške razmere, v katerih se za svoj obstoj in kulturno identiteto bori slovenska narodna manjšina. Pri začetnem uveljavljanju so se oprli na odmevnost njegovega pesništva v Franciji. Čeprav njegov odmev dolgo ni segel preko ozkih lokalnih meja, je to slovenski pesnik, ki se je pojavil v pomožnem učbeniku, številnih študijah, v referatih na različnih strokovnih srečanjih, knjižnih monografijah in tako prestopil prag trajnejše prisotnosti v italijanskem prostoru. Spontano ga upoštevajo nekateri uveljavljeni italijanski ustvarjalci (Claudio Magris, Angelo Ara, Elvio Guanini, Susanna Tamaro, Gino Brazzoduro, Ferruccio Fölkel, Carolus L. Cergoly itd.), pri katerih je mogoče sklepati, da se je pesnik uzavestil v njihovo duhovno obzorje, in kar narekuje nadaljnje specifične raziskave, kljub temu da zaenkrat ni bilo mogoče odkriti posebnosti v njihovem razumevanju pesnikovega izpovednega sveta. Pri obravnavi teh pojavov in procesov se ponujajo nekatera spoznanja, ki razkrivajo zanimive zakonitosti vrednotenja tujega literarnega dela v domačem okolju in na negotovost literarnih meril, ki potrebujejo oporo v nespornih opredelitvah splošno priznanih tujih in ne domačih avtoritet. Tudi javnost v osrednji Italiji mu je nekajkrat namenila pozornost v dnevnikih z največjo naklado, interpreti so večinoma Slovenci ali italijanski ljubitelji slovenske književnosti, ki izhajajo iz obmejnega prostora. Vsekakor je za usodo Kosovela odločilno, da se prizadevanja za njegovo uveljavitev niso končala po prvih uspehih in da se še vedno nadaljujejo.

¹⁶⁹ Ferruccio Fölkel: *Gianni Stuparich e la letteratura triestina*, Mille libri 1994, št. 50, str. 52; Carlo Wolf: *Lettere al direttore*, N.m., št. 54, str. 107.

¹⁷⁰ Carolus L. Cergoly, Ferruccio Fölkel: *Trieste, provincia imperiale*, Milan 1983, str. 145-149, 225.

¹⁷¹ N. m., str. 107.

CIRIL ZLOBEC PRI ITALIJANIH

Med slovenskimi pesniki se je v italijanskem prostoru na poseben način uveljavil Ciril Zlobec.¹⁷² V razponu poldruega desetletja so mu objavili štiri zbirke, uredil je dve antologiji slovenske književnosti, poskrbel, da so njegove pesmi izšle v različnih italijanskih antologijskih izborih, eno njegovih pesmi je uglasbil italijanski skladatelj. Imel je tudi vrsto javnih nastopov in predavanj ter prejel tri italijanske literarne nagrade in več javnih priznanj. Ta proces uveljavljanja izhaja iz njegovega osebnega interesa za italijansko kulturo in se kaže v navezovanju znanstev z znanimi italijanskimi literati, od založnikov do kritikov in pesnikov, med katerimi sta tudi nobelovca, kar osvetljuje procese uveljavljanja njegovega dela.

* * *

Množica literarnozgodovinskega gradiva o odmevih slovenske književnosti v Italiji priča, da je bila domala vsaka v sosednji državi izdana slovenska knjiga deležna v Sloveniji posebnega zanimanja. Nemalokrat se je dogodilo, da so ji doma namenili bistveno več pozornosti kot v Italiji. Praviloma so jo dojemali kot nov korak na premočrtni poti k dokončnemu priznanju in spoznanju slovenske kulture, izražali so navdušenje nad uspehom, da je izšel nov prevod v italijanščini in poudarjali pomen takšnih "podvigov", ki naj bi prispevali k boljšemu poznavanju sosednih narodov in kar naj bi blažilo nasprotja ter nacionalno nestrpnost, ki se na različne načine vedno znova manifestira predvsem na narodnostno mešanem območju v Italiji. Ob tem se pogosto zgubijo kriteriji za vrednotenje in presojanje dejanskega pomena, ki ga ima izid ene slovenskega knjige v bistveno drugačnem kulturnem prostoru šestdeset milijonskega naroda. Od prikaza, kako se je Ciril Zlobec pojavljal v italijanskem prostoru, si torej obetamo vpogled v mehanizme, ki omogočajo uveljavljanje v italijanski literarni javnosti, obenem pa naj bi tudi ocenili, v kolikšni meri je mogoče doseči, da bi se lirski izpoved slovenskega pesnika prebila v kolektivno kulturno zavest sosednjega naroda kot trajna vrednota.

¹⁷² Dopolnjena objava razprave: Ciril Zlobec v italijanskem prostoru, Goriški letnik 24/1997, Nova Gorica, Goriški muzej 1997, str. 123 – 152.

Tako široko zastavljene cilje je mogoče utemeljevati vsaj z dvema razlogoma. Ciril Zlobec je slovenski pesnik, čigar delo je najbolj prisotno v italijanskem prostoru.¹⁷³ Njegovi uspehi so bili istočasno deležni razmeroma skromne pomoči doma in še skromnejše pozornosti, saj je za domala vsa slovenska poročila poskrbel sam ali jih celo napisal. Gre torej za poseben paradoks: medtem ko slovenska publicistika nadvse navdušeno piše o večini slovenskih knjig, ki jih italijanska knjižna publika skorajda ne zazna, dokaj površno in zgolj na nivoju kulturne kronike beleži uspehe pesnika, ki je poskrbel, da je v Italiji izšla vrsta knjižnih prevodov slovenskega leposlovja.

* * *

V Zlobčeva prizadevanja za uveljavitev se vpletajo tudi možnosti, ki so se pesniku nudile ob opravljanju različnih političnih funkcij in zaradi položaja, ki ga je imel kot urednik ene osrednjih slovenskih revij in urednik na nacionalni radijski postaji. Odločilna je bila tudi njegova življenjska pot, saj je bil rojen v fašistični Italiji in tako prisiljen spoznati italijanski jezik in kulturo v zgodnji mladosti, ko ni imel pravice obiskovati šole z maternim učnim jezikom. Kljub prisili in nasilju, ki je povzročilo, da se je odločil za upor proti italijanskemu raznarodovanju in za vključitev v narodnoosvobodilni boj, je ohranil pozitiven odnos do kulturnih vrednot naroda, ki je v določenem zgodovinskem obdobju nasilno posegel v obstoj Slovencev. Njegovo zanimanje za italijansko literaturo je ostalo živo tudi v prvih poveljnih letih, ko je bil slovenski prostor zaprt za dotok informacij z Zahoda. Ko si je skupina uveljavljajočih se pesnikov, soavtorjev zbirke *Pesmi štirih*, zadala nalogo, da bo spremljala razvoj evropskih književnosti, je obudil svoje sistematično zanimanje za dogajanja v italijanski književnosti, predvsem za liriko, ki jo je tudi pogosto prevajal.¹⁷⁴

Zaradi omejevanja potovanj v tujino se je Cirilu Zlobcu razmeroma kasno ponudila priložnost, da vzpostavi osebna znanstva z italijanskimi literati. Po vojni je prvič potoval v Italijo kot udeleženec skupinskega izleta sindikata novinarjev šele leta 1956. Tedaj je prosti čas v Rimu izkoristil, da se je telefonsko predstavil Albertu Moravii in ga obiskal kot mlad prevajalec njegovega romana *Rimljanka*, vendar to srečanje ni imelo večjega vpliva.¹⁷⁵ Z Giuseppom Ungarettijem, s katerim ga je seznanil Moravia, je intenzivneje sodeloval šele čez leta, ko ga je prevajal in sta med osebnimi pogovori razjasnjevala nejasna mesta njegove hermetične poezije. V enem kasnejših pogovorov z Moravio se mu je začelo oblikovati pomembno spoznanje. Moravia se je med diskusijo čudil Zlobčevemu nepoznavanju tedaj aktualnih italijanskih

¹⁷³ Prim. gesli Zlobec, Ciril v Slovenskem primorskem biografskem leksikonu, IV, str. 351-355 ter v Slovenskem biografskem leksikonu IV, str. 820-822; za novejšje podatke pa Marija Švajncer: *Ciril Zlobec pesnik ljubezni*, (Ljubljana 1995, 4); Bojan Bratina: Sedemdeset let Cirila Zlobca in njegovo delo v letu jubileja, Primorska srečanja 1996, št. 182, str. 447-451; Zoltan Jan: *Ciril Zlobec v italijanskem prostoru*, Goriški letnik 24/1997, Nova Gorica, Goriški muzej 1997, str. 123 – 152.

¹⁷⁴ Med prevodi, izdanimi v samostojnih knjigah, naj navedemo: G. Leopardi: *Pesmi* (Ljubljana 1954; Lirika 1971); A. Moravia: *Rimljanka* (Ljubljana 1956, s spremnim esejem, ponatis 1965); Dante: *Novo življenje* (Ljubljana 1956; integralni tekst z Dantejevimi komentarji); Dante: *Lirika* (Ljubljana 1975, pesmi iz Novega življenja ter Dantejeve mladosti); A. Moravia: *Prezir* (Ljubljana 1958, 1964); G. T. Di Lampedusa: *Leopard* (Ljubljana 1960, tudi komentiral); S. Quasimodo: *Pesmi* (Ljubljana 1960, tudi Zlobčev spremni esej; dopolnjene in razširjene izdaje 1973, 1975, 1978); C. Malaparte: *Koža* (Ljubljana 1962, soprevajalka Veronika Zlobec); A. Manzi: *Najdenec* (Maribor 1963, soprevajalka Veronika Zlobec); L. Sciascia: *Sovji dan* (Ljubljana 1963); *Sodobna italijanska lirika* (Ljubljana 1968, sour. G. Spagnoletti); G. Carducci: *Lirika* (Ljubljana 1971, 1982, objavljeni tudi nekateri prevodi A. Gradnika); E. Montale: *Pesmi* (Koper 1975; razširjena in dopolnjena izdaja s spremnim esejem ter komentarji Ljubljana 1976); G. Ungaretti: *Pesmi* (Ljubljana 1980); A. Bressan: *Pustolovščina besede* (Ljubljana 1985, eseji, soprevajalec Jaša L. Zlobec). Ciril in Jaša L. Zlobec sta skupno prevedla petino knjig iz italijansčine, ki so po drugi svetovni vojni izšle v Sloveniji.

¹⁷⁵ Ciril Zlobec: *Pri Albertu Moravii, Ob izidu Rimljanke pri Cankarjevi založbi*; Knjiga 1957, št. 2, str. 72-75; isti: *Italijanska srečanja slovenskega pesnika*, Primorska srečanja 1994, št. 164, str. 809-811; isti: *Spomin kot zgodba*, Ljubljana, Prešernova družba 1998.

pisatelj, čeprav ni pokazal nobene zadrege, ko se sam ni mogel spomniti niti imena jugoslovanskega nobelovca, ki je to odličje prejel malo pred njunim pogovorom, tako da je bilo povsem očitno, da ni poznal nobenega jugoslovanskega literata. Anekdota ne odkriva le značajske poteze italijanskega pisatelja, pač pa je odraz širšega stereotipa, slonečega na samozadostnosti t. i. velikih literatur, ki kažejo nekoliko bolj živ interes kvečjemu za sebi podobne književnosti, nikakor pa ne za ustvarjalnost malih narodov ali za bolj oddaljene kulture.¹⁷⁶ Na ugotovitev se je Zlobec večkrat oprl pri svojem delu.

Zlobčevo navezovanje stikov je dobilo odločilno spodbudo 1959. leta, ko so v Ljubljani po prizadevanjih likovnega kritika Zorana Kržišnika razstavljali slikarji iz Furlanije-Julijske krajine. Poleg slikarjev so se otvoritvene slovesnosti udeležili tudi italijanski literati, med njimi Luciano Morandini, ki je bil zaposlen na italijanskem državnem radiu. Iskali so stike s slovenskimi ustvarjalci, kar je sovpadalo z Zlobčevimi prizadevanji, da bi sodeloval z italijanskimi. Videmčani, ki so tedaj že poznali Zlobčevo prevajanje pa tudi njegovo delo v kulturni redakciji radia Ljubljana, so imeli priložnost, da pričnejo v domačem mestu izdajati revijo *Politica e cultura*, pri kateri je nato sodeloval tudi Zlobec.

Revijo je finančno omogočil videmski advokat Loris Fortuna zaradi ambicij, da napravi politično kariero. Izhajala je sicer le dve leti in kljub uredniškim podružnicam v Rimu, Vidmu, Ljubljani, Parizu, Düsseldorfu ... ni presejala krajevnih meja. Imela je pretežno krajevne avtorje, sodelovala pa je praktično le s sosednjo republiko, ki po velikosti komajda presega matično deželo. Izšlo je le nekaj števil, dokler njen mecen ni bil izvoljen v rimski parlament, a je omogočila poročanje o kulturnem in političnem dogajanju v Jugoslaviji, predstavitev treh slovenskih likovnikov, objavo Zlobčevih pesmi, izšel je izbor jugoslovanske poezije.¹⁷⁷ Značilno je, da je posvečala veliko pozornost dogajanju v Sloveniji in slovenskim snovanjem, čeprav so vsi ti prispevki izhajali pod oznako jugoslovansko, tako da so se vezi pletle med posamezniki, ki so predstavljali svojo nacionalno identiteto, vendar so se javno predstavljali kot del države, v kateri so pač živeli. Kaže, da je bilo takšno dojetje stvarnosti samo po sebi razumljivo in edino mogoče, saj med sodelavci in avtorji ne najdemo nobenega neslovenca, članki z jugoslovanskimi naslovi obravnavajo predvsem problematiko v Sloveniji, izjemo predstavlja le izbor iz jugoslovanske poezije. Zato tudi ni naključje, da je imela revija ljubljansko (in ne npr. beograjsko) filialo uredništva v Jugoslaviji, vodil jo je Ciril Zlobec. Vseeno tudi takšna revija ni mogla iz ustaljenega zanimanja za Jugoslavijo, čeprav je dejansko informirala o Sloveniji. Celo na tako ozkem obmejnem prostoru, kot ga je pokrivala revija, torej Italijani ne morejo preseči ustaljenega pojmovanja in si urediti predstave o večnacionalni državi z različnimi kulturnimi identitetami. Opažen pojav pojasnjuje, zakaj je Ciril Zlobec pretežni del svojega posredovanja slovenske literature v Italijo povezoval z jugoslovanstvom, čeprav v njegovem javnem delovanju ne moremo ugotoviti sledi jugoslovanskega centralizma ali unitarizma, nemalokrat se je celo težko branil pred očitki šovinizma in nacionalizma, vsekakor pa se je v svojem javnem delovanju neprestano zavzemal za slovensko samobitnost.¹⁷⁸ Očitno neinformiranosti in nerazgledanosti italijanskega potencialnega bralca ni bilo mogoče preseči.

¹⁷⁶ Ciril Zlobec: *Italijanska srečanja slovenskega pesnika* (Radio Trst A, 17.4.1993). Navedeno po rokopisni podlagi oddaje. Prim. Ciril Zlobec: *Spomin kot zgodba*, Ljubljana, Prešernova družba 1998.

¹⁷⁷ Značilni članki v reviji: Luciano Morandini: *Ragioni di una rubrica* (oktober 1960, št.2, str.46); Luciano Morandini: *Ciril Zlobec* (oktober 1960, št.2, str. 46-47); Berto Morucchio: *Janez Bernik* (oktober 1960, št.2, str.48-49); Luciano Morandini: *Libertà della ricerca* (december 1960, št.3, str. 30); Zoran Kržišnik: *La scultura di Stojan Batič* (december 1960, št.3, str. 31-35); Berto Morucchio: *Nota su Stojan Batič* (december 1960, št.3, str.35); Makso Šnuderl: *La riforma costituzionale in Jugoslavia* (marec 1961, št.4, str.4-5); Ciril Zlobec: *Festivals e cultura* (marec 1961, št.4, str.28-31); Ciril Zlobec, Luciano Morandini: *Giovane poesia jugoslava*; prevajalec pesmi Giacomo Scotti (marec 1961, št.4, str.32-34); Zoran Kržišnik: *La scultura di Drago Tršar* (marec 1961, št.4, str.39-40); Drago Druškovič: *Minoranze nazionali* (oktober 1962, št. 5, str. 8-9); Luciano Morandini: *La comunità etnica italiana di Capodistria e Pirano, appunti di vita culturale* (oktober 1962, št. 5, str. 8-9); Ciril Zlobec: *Intelletuali jugoslavi d'oggi* (oktober 1962, št.5, str.20-21); Zoran Kržišnik: *IV biennale d'arte grafica di Lubiana* (oktober 1962, št. 5, str. 23) Izhajala je tudi redna rubrika *Lettere dalla Jugoslavia*, ki jo pisal Ciril Zlobec.

Videmska revija je kmalu pričela sodelovati z nekaterimi obmejnimi revijami. Že 1960. leta je o njej poročala reška *Panorama*. Giacomo Scotti je za *Politico e kulturo* prevedel izbor jugoslovanskih pesnikov. Ciril Zlobec je z Jankom Kosom objavil v videmskem dvomesečniku za "poezijo in kulturo" *La situazione* izbor sodobne jugoslovanske poezije, v katerem pa so bili zastopani le slovenski pesniki, tako da tudi v tem primeru ponovno srečamo enako razmerje med oznako jugoslovanski in slovensko vsebino. Značilno je, da je Kosov spremni esej v kazalu naslovljen *Poesia jugoslava contemporanea*, tekst sam pa je v reviji določeneje naslovljen *Nota per cinque poeti sloveni*, kar edino ustreza vsebini, očitno pa to predstavlja premajhno sporočilno vrednost za bralca.¹⁷⁹ Uredništvo, ki je v svojem programu imelo jasno postavljen cilj, da razvija obmejno sodelovanje na področju kulture, si svojemu bralstvu, ki je bilo zgoščeno ob italijansko jugoslovanski meji, ni upalo ponuditi informacije z natančnejšim naslovom, ker se je zavedalo njegove neinformiranosti.

Žal ni izpričano, da bi se takrat zastavljeno sodelovanje med revijami z obmejnega prostora, ki bi lahko privedlo do zanimivih rezultatov, kasneje nadaljevalo, saj se pojavljajo posamezni stiki med njimi le sporadično, čeprav predstavlja zanimivo možnost za medsebojno spoznavanje in informiranje.

* * *

Ne glede na kratkotrajno izhajanje videmske revije *Politica e cultura* se je po tem pričel Zlobec pojavljati kot sodelavec različnih italijanskih periodik, kar danes zavzema tolikšen obseg, da ga je težko v celoti evidentirati.¹⁸⁰ Poleg tega, a ne nepovezano s sodelovanjem pri revijah, pa se prične sredi šestdesetih let intenzivno pojavljati na različnih kongresih, kulturnih in strokovnih srečanjih na obmejnem področju in tudi v širšem italijanskem prostoru. Če ne upoštevamo podobnih prireditev, namenjenih mednarodnemu sodelovanju in seznanjanju z našo književnostjo, ki so ali še potekajo v Sloveniji, ter predstavitev njegovih knjižnih izdaj v italijanščini, moramo omeniti, da je od 1966. leta reden gost srednjeevropskih srečanj v Gorici, ki so tedaj prvič stekla, redno se udeležuje italijansko jugoslovanskih kongresov, ki jih je organizirala reška revija *La Battana*, sodeluje na mednarodnem kongresu, ki ga od 1990. vsako leto prireja tržaška univerza, udeležuje se različnih posvetovanj, ki potekajo od Benetk pa vse do različnih manjših mest, kakršni sta npr. Maniagno in Montereale Valcellina v Furlaniji, predava na klubskih srečanjih Rotary kluba v Milanu in drugih njegovih sedežih, pojavlja se tudi v

¹⁷⁸ Prim. Ciril Zlobec: *Slovenska samobitnost in pisatelj*, Trst, 1986); *Priznam, rekel sem* Ljubljana, 1988; *Lepo je biti Slovenec, ni pa lahko*, Ljubljana, 1992. Omenimo naj tudi njegovo polemiko o "skupnih jedrih" ob poskusu centralizacije jugoslovanskih šol leta 1983.

¹⁷⁹ Luciano Morandini: *Appunti per un profilo della poesia Jugoslava*; Janko Kos: *Nota per cinque poeti sloveni*; s prevodi Luciana Morandinija (dobesedni pomen mu je posredoval Ciril Zlobec) so predstavljeni Kajetan Kovič, Tone Pavček, Dane Zajc, Ciril Zlobec. Prim. *La situazione*, april 1961, št. 20, str. 23-32

¹⁸⁰ Nekaj značilnih naslovov: *Friulani e sloveni, due popoli, due culture*, Nuovo Nordest del Friuli-Venezia Giulia, junij 1982, št. 6, str. 31-32; *I rapporti culturali fra Friuli e Slovenia*, Nuovo Nordest del Friuli-Venezia Giulia, november 1982, št. 11, str. 36; *Tratti sommatici principali nello sviluppo della letteratura jugoslava contemporanea*, Questioni attuali del socialismo, november 1985, št. 11, str. 85-93; *Paesaggio culturale e pregiudizi*, Mitteleuropa, La rivista di Alpenadria, 1986, str. 28-32; *Attraversare il confine*, Rinascita 7.3.1987, št. 10, str. 17; *La metafora jugoslava*, Il manifesto 2.4.1987, str.5; *Ricchi di differenze*, Il meridiano, 19.10.1988, št. 38, str. 23; *Gli aneliti di Slovenia*, Il gazzettino, 8.11.1989, (tedenska priloga Cultura - G sette št. 42, str. 2); *Segnali della primavera*, Il moderno 24.11.1989, št. 10, str. 11; *Gli autori dell'esilio, i significati di una produzione letteraria*, La Battana december 1990, št. 97/98, str. 19-22; *Nazione, ultima spiaggia*, L'Unità 23.9.1991, str.13; *Il chierico? Un solitario*, Messaggero Veneto 3.2.1993; *Poesia? Fà rima con politica*, Isonzo-Soča, poletje 1993, št. 10, str. 4-7. Naštevaje številnih intervjujev, posebno ob osamosvajanju Slovenije, ko je bil član predsedstva Republike Slovenije, je praktično nemogoče v okvirih pričujoče obravnave, omenimo naj le nekatere: Il manifesto 30.10.1991, str.5; Il lunedì 27.4.1992, št. 17, str. 2; La stampa 12.7.1991, str. 5; Tuttolibri (priloga dnevnika La stampa), julij 1991, št. 759, str.3; Il Piccolo 5.9.1991, str.5; La voce repubblicana 20.11.1992, str.3; Il giornale 29.11.1992, str. 9; Il gazzettino 4.12.1992, str. 3

radijskih in celo televizijskih oddajah.¹⁸¹ Vse te nastope zaznamuje za Zlobca značilno sproščeno pripovedovanje in razvijanje jasnih osnovnih misli o pomenu kulture, o identiteti majhnih narodov, o razmerju med velikimi in malimi kulturami, o družbenih problemih njegove domovine, o evropski kulturi in drugih vprašanih širokega razpona, saj segajo od kulturnozgodovinske problematike do povsem političnih ocen, od poglobljanja v stereotipne predstave do razkrivanja lastne pesniške interpretacije bivanjskih problemov. V svoja razmišljanja, ki so po marsikateri lastnosti izjemen primer slovenskega govorništva, vpleta osebne poglede, anekdotične dogodivščine, spomine na srečanja z znanimi osebnostmi, osvetljuje ozadja različnih dogodkov, predvsem pa se domala povsod pojavljajo tudi njegova pesniška izpoved. Komunikativnost teh nastopov, ki zapisani izgubijo marsikatero odliko, gotovo

¹⁸¹ Nekaj značilnih nastopov:

- Il convegno di poesia, 1. srednjeevropsko kulturno srečanje v Gorici 1966;
- Antimit - najmočnejši mit naše sedanjosti, nastop na 4. srednjeevropskem srečanju v Gorici, Gorica, 15.-18. december 1969 (objava v zborniku posveta);
- Sodobna književna ustvarjalnost narodov in narodnosti Jugoslavije, okrogla miza v okviru meseca jugoslovanske kulture v Rimu, Rim 14. maja 1977, povzetek je objavil zagrebški Vjesnik 16.5.1977, str.8;
- Lo scrittore, gestore della propria opera, nastop na 10. italijansko-jugoslovanskem posvetu, ki ga je organizirala revija La Battana v Opatiji 3. in 4. novembra 1978, objava: La Battana, marec 1979, št. 50, str. 119-122;
- Kulturna identiteta Alpe-Jadran, posvet v Benetkah septembra 1982;
- Riso, sorriso, satira, ironia, termometri nazionali della salute, Laboratorio internazionale della comunicazione, Videm, 22.-23. junija 1988;
- Appuntamenti culturali. Incontro con Ciril Zlobec e Arnaldo Bressan, Tržič (Monfalcone), 18.11.1988; poročilo: Srečanje s C. Zlobcem in A. Bressanom, Primorski dnevnik 20.11.1988, št. 259, str. 12;
- La crisi jugoslava, predavanje na videmski univerzi 5.4.1989; Dom 15.4.1989, št. 7, str. 5
- La letteratura di frontiera, Ma esiste veramente?, nastop na 25. mednarodnem kongresu AIMAV v Trstu, 28.9.-1.10.1990 (objavljeno v zborniku in Sodobnosti);
- Con la forza della poesia, sodelovanje na mednarodnem kolokviju o obmejnih mestih Gorici in Novi Gorici, marec 1990 (objavljeno v zborniku);
- Prevajanje kot stroka in ljubezen, nastop v okviru posveta Navzočnost italijanske literature v deželah Srednje Evrope, ki ga je fundacija Il Campiello priredila v Veroni maja 1991;
- Prolusione, Letteratura tra espansionismo estetico e autodifesa nazionale, nastop v Trstu na mednarodnem kongresu tržaške univerze, Trst, 12.-15. septembra 1991 (objavljeno v zborniku in Sodobnosti);
- Speranze e disillusioni dei nuovi Stati europei, nastop v Trstu na mednarodnem kongresu tržaške univerze, Trst, 24.-27. septembra 1992 (objavljeno v zborniku in Sodobnosti);
- Slovenska kulturna identiteta, nastop v okviru srečanja Mediteranski dialog v Benetkah, 11. januarja 1993;
- La Slovenia tra passato e futuro, Maniago, 10. 2.1993 in Montereale Valcellina, 11.2.1993;
- La parola, nastop na 25. srednjeevropskem srečanju v Gorici, Gorica, 6.-7. decembra 1993 (objava v zborniku posveta);
- Pasolini: viaggio oltre confine, nastop na simpoziju v Vidmu 14. decembra 1994 (objava v Sodobnosti 1995, št. 11-12, str. 1033-1041);
- Predstavitev treh posrednikov italijanske literature, ki jo je 15.3.1995 pripravil Mednarodni center Eugenio Montale v Milanu. Prim. [Slavko Ivanc]: Trije glasovi z meje - brez Cirila Zlobca, Delo 16.3.1995, št. 63, str. 8.
- Trikrat v sredo o slovenski izvornosti v tržaškem muzeju Revoltella; poročila: Ciril Zlobec prvi gost niza srečanj, Primorski dnevnik 3.10.1995, št. 267, str. 8; Pesnik ljubezni in posrednik kulture, Velik uspeh srečanj, ki ga je priredila Skupina 85, Primorski dnevnik 5.10.1995, št. 269, str. 7;
- Nastop na 72. mednarodnem kongresu italijanističnega društva Dante Alighieri v Trstu 17.9.1995; refaret: Il Tradurre come professione e come amore (Prevajanje kot poklic in kot ljubezen); objava v zborniku Presenza della cultura italiana nei paesi dell'Europa Centro Orientale e del Levante, Quaderni della Dante, Serie documenti della Società Dante Alighieri, Rim 1997/XLIX, Serie III, n° 4, str. 124-128; poročila: S kulturo in jezikom utrjevati dobre odnose, Na 72. kongresu društva 250 delegatov iz 40 držav, Primorski dnevnik 17.9.1995, št. 252, str. 4; C. Zlobec italijanistom o medkulturnih odnosih, Primorski dnevnik 18.9.1995, št. 253, str. 1 in 2;
- Literarni nastop Cirila Zlobca v rimskem Teatro dell'Orologeria 20.1.1996, na katerem ga je predstavil Neapeljčan Achille Millo, voditelj uspešne radijske oddaje Sentieri della poesia, ter kritik Francesco Paolo Memmo. Prim. Stane Ivanc: Pesnik Zlobec pri prijatelju poezije v Rimu, Delo 22.1.1996, št. 17, str. 8.
- Nastop na dvodnevem simpoziju o prevajanju, ki ga je v Trstu priredila Visoka šola za prevajalce in tolmače; poročilo: Breda Pahor: V literaturi se "veliki" za "male" zmenijo samo ob izrednih dogodkih, Primorski dnevnik 29.5.1996, št. 123, str. 3;

vpliva na pogostost povabil. O sugestivni moči teh nastopov je Spagnoletti napisal v uvodu k Zlobčevi zbirki *Moja kratka večnost*, da čeprav ne zna slovensko, je lahko užival muzikalnost njegovih verzov, ki jih "nadvse mojstrsko bere z umetnostjo dikcije, ki je pogosta v kulturah slovanskih narodov."¹⁸² Kljub temu, da Zlobec gradi na sugestivni moči govorjene besede, je vendar nekajkrat tvegala največjo kvaliteto svojih nastopov in si privoščila tudi nastope v slovenščini. Zanimivo je, da so bili ti sprejeti neprimerno bolj hladno, poročila v dnevnem tisku jih komajda mimogrede omenjajo, čeprav je bila slovenščina na teh srečanjih navadno uradni jezik. Če upoštevamo, da je včasih celo Zlobčev priimek napisan približno po italijanskem pravopisu kot Slobec, se razkrije, da moč žive besede, še posebno pri govornikih, kakršen je Ciril Zlobec, s prevajanjem zbledi in zato je pomembno njegovo obvladanje italijanščine. Nehote ti pojavi opozarjajo, da predsodki in zadržki, predvsem pa odtujenost nerazumljivega "slovanskega" sveta ostajajo celo na mednarodnih srečanjih, ki so namenjena poglobljanju medsebojnih vezi in poznavanja. Poseben paradoks predstavlja tradicionalni mednarodni kongresu tržaške univerze *Letterature di Frontiera*, na katerem vsako leto Slovenci zgledno sodelujejo, vendar slovenščina ni uradni jezik srečanja. Tudi ob začetku delovanja Italijanskega inštituta za kulturo v Sloveniji so ga povabili, da je imel v Ljubljani, 1. februarja 2001 inavguralno predavanje *Slovensko – italijanski kulturni odnosi v preteklosti in sedanjosti*.¹⁸³

* * *

Z javnimi nastopi in sodelovanjem pri reviji *Politica e cultura* so se pričele širiti njegove osebne vezi.¹⁸⁴ V večini primerov gre pri tem sodelovanju za recipročnost, ki jo je Zlobec zaradi svojega položaja v slovenskem javnem življenju lahko zagotavljal, saj je že ob začetku navezovanja osebnih stikov imel objavljen obsežen opus knjižnih prevodov in bil dokaj znan tudi v drugih državah.¹⁸⁵ Ne glede na kvaliteto njegovega pesniškega ustvarjanja in prevajanja ter osebno komunikativnost je bilo Zlobčevo uveljavljanje mogoče tudi zaradi reciprocitete, ki jo je lahko ponudil kot uveljavljen prevajalec, ki je dogovorjene prevode tudi objavil, ne le pripravil.

Videmski kulturnik Luciano Morandini ga je seznanil s sicilijanskim pisateljem in borcem proti mafiji Leonardom Sciasciom. Njegov roman o življenju na Siciliji *Il giorno della civetta* je Zlobec prevedel, avtor pa je posredoval pri založniku, da je izšla antologija *Letteratura e arte figurativa nella Jugoslavia del Dopoguerra*, ki predstavlja kljub pomanjkljivostim referenco za nadaljnje Zlobčevo posredovanje slovenske književnosti v Italiji.¹⁸⁶

S posredovanjem Idrijčanke Valentine Cesaretti Orsini (Medvedič) se je Zlobec prvič srečal s svojim kasnejšim prijateljem Giacintom Spagnolettijem, s katerim sta potem pogosto sodelovala in že leto po izidu antologije *Nuova poesia jugoslava* pripravila *Sodobno italijansko liriko* (Ljubljana 1968). Rimski publicist in urednik je komentiral Zlobčeve zbirke v italijanščini in pisal kritike o njih. Polemike o antologiji *Nuova poesia jugoslava* so utrdile Zlobčevo

- Nastop na mednarodnem kongresu tržaške univerze Prodi e approdi culturali del Mediterraneo v Trstu (29. - 30. 9 1997); Sredozemska kulturna pristanišča in prostani, Primorski dnevnik 30.9.1997, št. 232, str. 5.

Za primerjavo, kolikšen obseg zavzema ta dejavnost v enem letu, prim. Bojan Bratina: *Sedemdeset let Cirila Zlobca in njegovo delo v letu jubileja*, Primorska srečanja 1996, št. 182, str. 447-451.

¹⁸² Giacinto Spagnoletti: *Introduzione*, v knjigi - Ciril Zlobec: *La mia breve eternità, Antologia personale, 1950- 1990*, Rim 1991, str. 6.

¹⁸³ Poezija družji, politika ločuje, PDK 7.2.2001, št. 32, str. 12.

¹⁸⁴ S tega vidika so zanimiva posvetila Zlobčevih prijateljev, ki so objavljena v knjigi Ciril Zlobec: *Skoraj himna*, Ljubljana 1995.

¹⁸⁵ Prevodi njegovih del so, če ne upoštevamo jugoslovanskih, izšli tudi v Budimpešti (1977), Bukarešti (1986), Madridu (1986).

¹⁸⁶ Leonardo Sciascia: *Sovji dan*, Ljubljana 1963; *Letteratura e arte figurativa nella Jugoslavia del Dopoguerra, Književnost in likovna umetnost v povojni Jugoslaviji*, Ur. Ciril Zlobec, prev. Giacomo Scotti, Galleria, rassegna bimestrale di cultura (Caltanissetta - Roma) XI, n°. 5-6, marec 1962, str. 217-454.

prijateljstvo z nobelovcem Salvatorom Quasimodom, katerega izbor lirike je Zlobec prevedel in komentiral že 1960.¹⁸⁷

Sežanec po rodu, leta 1998 umrli - Danilo Dolci - mu je omogočil izid prve zbirke v italijanščini.¹⁸⁸ Z njim se je seznanil, ko mu je priskrbel priporočilo skupščine republike Slovenije, ki ga je potreboval pri kandidaturi za Nobelovo nagrado. Na mednarodnih posvetovanjih tržaške univerze je navezal stike z založnikom Bulzonijem, ki mu je založil tretji knjižni prevod njegovih pesmi.

Podobna srečanja so Zlobcu odprla možnost, da se je njegovo delo pričelo pojavljati celo v italijanskih antologijah. Na Ciril Metodovih dnevih makedonske kulture v Rimu, ki se jih je v osemdesetih letih redno udeleževal, se je sprijateljil s Fabiem Doplicherjem, urednikom obsežne *Antologie europe*, v kateri je predstavljena tudi Zlobčeva poezija.¹⁸⁹ Njegove pesmi so uvrščene v razdelek "jugoslovanske lirike", kar zahteva vsaj bežno osvetlitev. Antologija je sicer nastala sredi osemdesetih let, a je izšla šele po razpadu Jugoslavije. Zasnovana je bila v polovico manjšem obsegu, vendar se nekateri sodelavci niso držali propozicij in so prekoračili dogovorjeni obseg izbora. Povzročili so zamude pri prevajanju, predvsem pa se je podrla finančna konstrukcija, kar je povzročilo, da je izšla po osamosvojitvi Slovenije. Ureditev je vseeno ostala v okviru prvotnega koncepta. Izid antologije pomeni svojevrsten paradoks, na katerega noben recenzent sploh ni opozoril v sicer redkih poročilih, ker je preprosto ustrezala stereotipnim predstavam Jugoslavije. Ciril Zlobec, urednik jugoslovanskega dela, je pristal na objavo prispevkov iz vse "jugoslovanske lirike" na enem mestu, ker je predstavljalo velik uspeh, da so jugoslovanske književnosti s tremi slovenskimi imeni sploh zastopane v elitni antologiji. Izdajateljev ni uspel prepričati, da Jugoslavija praktično ne obstaja več in da je treba predstaviti vsako novo državo posebej, zato je sled prepričevanja ostala le v naslovu jugoslovanskega dela: *La Jugoslavia fra squilibri e autonomie* (Jugoslavija med nestabilnostjo in avtonomijami).

Ob tem se postavlja vprašanje, kako da so Slovenci v okviru "jugoslovanskih književnosti" zastopani s tremi med petnajstimi jugoslovanskimi pesniki, medtem ko celo večji narodi sploh nimajo nobenega zastopnika (npr. Ukrajinci in ostali narodi iz Sovjetske zveze, Romuni, Čehi, Danci, Finci, Madžari itd.) Odgovor je možen na dveh ravneh. Ob nastajanju antologije je bila Jugoslavija s svojimi problemi in s svojim konceptom družbene ureditve za Zahod zanimiva država, ki so jo uredniki morali upoštevati pri snovanju antologije. Po drugi strani pa je treba upoštevati, da Ciril Zlobec predstavlja v Italiji dovolj znano ime, kar mu je omogočilo, da je prispeval še en drobec k uveljavljanju slovenske književnosti v Italiji. K sodelovanju pri tisoč strani obsegajoči antologiji, ki jo je izdala revija *STIL B*, so ga pritegnili kot starega sodelavca revije, v kateri ga je že 1983. leta predstavil Arnaldo Bressan.¹⁹⁰

V italijansko antologijo *Luna d'amore*, ki obsega "sto najlepših ljubezenskih poezij iz vseh časov in dežel" se je Ciril Zlobec uvrstil deset let po prejemu dveh italijanskih literarnih nagrad, ki sta mu bili podeljeni skoraj istočasno.¹⁹¹ V Tropeju na obalah Tirenskega morja so ga 1984. leta kljub temu, da je prejel *nagrada Eugenio Montale* za prevajalstvo, predstavili tudi kot pesnika in recitali njegovo pesem *Skoraj kot himna*, ki jo je igralec uvedel z besedami: "Povedal vam bom najlepšo ljubezensko pesem, kar sem jih kdaj v življenju recital." Izven programa je tej "najlepši ljubezenski poeziji" dodal svojo najljubšo Zlobčevo ljubezensko pesem

¹⁸⁷ Salvatore Quasimodo: *Pesmi* (Ljubljana 1960, razširjene in dopolnjene izdaje s spremnim esejem ter komentarji 1973, 1975, 1978).

¹⁸⁸ *Umrl Danilo Dolci*, Mladika 1998, št. 1, str. 30; *V spomin na Danila Dolcija*, PDK 9.1.1998, št. 7, str. 5; *Večer z besedo in glasbo namenjen spominu na Danila Dolcija*, PDK 16.6.2000, št. 138, str. 8; Hvaležen poklon človeku in poetu Danilu Dolciju, PDK 20.3.2001, št. 67, str. 9.

¹⁸⁹ *Antologia europea, Le prospettive attuali della poesia in Europa*, Roma 1991, 918 str., (Quaderni di STIL B, št. 8). Slovence zastopajo Marko Kravos, Tomaž Šalamun, Ciril Zlobec, str. 712-716 in 743-746.

¹⁹⁰ *Ciril Zlobec, presentato e tradotto da Arnaldo Bressan*; STIL B, Spettacolo, scrittura, spazio; Quaderno di poesia (Rim) 1983, št. 16/18, str. 114-116.

¹⁹¹ *Luna d'amore, Le più belle poesie d'amore d'ogni tempo e paese scelte e tradotte da un poeta d'oggi*, Roma, Newton Compton editori 1994 (Tascabili Economici Newton, 100 pagine 1000 lire 137).

Ko sva sama Giacinto Spagnoletti, že omenjeni ugledni kritik in pesnikov prijatelj ter sodelavec. Oboje je dodatno obogatilo kulturni večer in ustvarilo posebno vzdušje, ki je ob veliki medijski odmevnosti ter zanimanju najvidnejših kulturnih delavcev iz različnih delov Italije prispevalo k širitvi možnosti za publiciranje.¹⁹² Spomin na to doživetje se je v snovalcih antologije ljubezenske lirike ohranil še desetletje, tako da so ga vključili v omenjeni elitni izbor. Da se niso prenaglili, priča kasnejša uglasbitev te pesmi. Skomponiral jo je genovski skladatelj *Paolo Sanpaoli*, ki pred tem še ni nikoli slišal za slovenskega pesnika. Nekoliko dopolnjeno antologijo so nekaj let kasneje ponatisnili, celotno naklado 50.000 izvodov pa je odkupilo italijansko ministrstvo za zdravstvo v okviru svojega programa za boj proti aidsu. V tej različici je prvemu dodan še sonet *Ljubezen - svetlo sonce in tema*.¹⁹³

* * *

Vse navedene objave so spremljale še druge oblike afirmacije, ki so pahljačasto širile njegova znanstva. V tem obdobju podeljeni italijanski nagradi sta sicer le dve izmed več kot petnajstih, ki jih je prejel Zlobec, a sta zgovorni za osvetljevanje načinov uveljavljanja.¹⁹⁴ Nekaj dni preden je 1984. leta v Reggio Calabrii prevzel nagrado *Città dello Stretto* za najboljšo poezijo, prevedeno v italijanščino, so mu v letoviškem mestecu Tropea v Kalabriji izročili še uglednejšo nagrado *Eugenio Montale* za knjižne prevode devetnajstih del iz italijanščine. Nagrado podeljuje fundacija, v katero člani prispevajo dokaj visoko članarino, ki je pretežni vir sredstev za nagrado. Žirijo, v kateri nihče ni znal slovensko, so sestavljali: Maria Luisa Spaziani, predsednica, Giorgio Caproni, Mario Luzi in pesnikov prijatelj Giacinto Spagnoletti. Nagrado, ki je znašala pet milijonov lir, so mu podelili 5. 6. 1984, tri dni kasneje (8. 6. 1984) pa so se pričele večdnevne slovesnosti ob podelitvi nagrade *Città dello Stretto*, ki je znašala dva milijona lir, kar je v tistih časih predstavljalo znatno vsoto.¹⁹⁵ Spremljajoče prireditve ob slovesni podelitvi so trajale več dni, ponovitev je bila tudi v Rimu, pesnik in prevajalec je imel več predavanj, o vseh so poročala sredstva javnega obveščanja, novico je posredovala italijanska tiskovna agencija ANSA 5. 6. 1984.¹⁹⁶ Uspeh je bil tolikšen, da so Zlobca desetletje kasneje ponovno povabili v Rim na posebno prireditev, ki jo je pripravil Mednarodni center Eugenio Montale in je želela opozoriti na tri obmejne posrednike italijanske kulture v tujino.¹⁹⁷ Podelitev dveh nagrad

¹⁹² Ciril Zlobec: *Lovorike iz Italije*, Primorska srečanja 1995, str. 42; Ciril Zlobec: *Spomin kot zgodba*, Ljubljana, Prešernova družba 1998.

¹⁹³ *Ciril Zlobec v mednarodni antologiji*, Delo 18.2.1999, št. 39, str. 21 (Književni listi); *Zlobec v antologiji*, Primorske novice 19.2.1999, št. 14, str. 18.

¹⁹⁴ Navajamo le italijanska priznanja: 1984. je bil odlikovan z državnim odlikovanjem *Commendatore dell'ordine al merito della Repubblica Italiana*, 1985 je prejel nagrado za literaturo Ascona, 1991 častni naslov *Insigne italianista* (sloviti italijanist) fundacije *Il Campiello* v Benetkah, 1993 nagrado *Carlo Betocchi* mesta Piombino, 1995 najvišje priznanje mesta Trst *Il sigillo di Trieste*; 1997 posebno priznanje ob podelitvi nagrade *Giuseppe Acerbi*; 1998 razglašen za rednega člana mediteranske akademije v Neaplju. Popolnejši seznam je objavljen v knjigi Marija Švajncer: *Ciril Zlobec pesnik ljubezni*, Ljubljana, DZS 1995, str. 183-184.

¹⁹⁵ Prim. notice v dnevnem časopisju: Delo 4.5.1984, št. 123, str. 2; Ljubljanski dnevnik 30.5.1984, št. 143, str. 2. *Mednarodna literarna nagrada Cirilu Zlobcu*, Primorski dnevnik 12.10.1993, št. 273, str. 12; *Visoko odlikovanje za Cirila Zlobca*, Primorski dnevnik 18.10.1995, št. 278, str. 8; "Priznanje prijatelju, poznavalcu italijanske kulture in posredniku" Primorski dnevnik 19.10.1995, št. 279, str. 1 in 6; *Pečat mesta Trsta Cirilu Zlobcu*, Delo 11.10.1995, št. 236, str. 8; I.K.: *Ustanovljena mediteranska akademija*, Delo 21.10.1998, št. 245, str. 15.

¹⁹⁶ Največ člankov je nagrajencu in slovesnosti seveda posvetil za južno Italijo eden najpomembnejših dnevnikov *La Gazzetta del Sud* (19.5.1984, 3.6.1984, 6.6.1984, 9.6.1984, 12.6.1984, 13.6.1984), vendar so o podelitvi poročali tudi drugi dnevnik, npr. *L'Avanti* 26.6.1984, str. 7.

¹⁹⁷ Na slednji prireditvi, ki se je Zlobec zaradi poškodbe ni mogel udeležiti, so bili na rimskem Kapitolu predstavljeni Grytzko Mascioni, Ciril Zlobec in Mladen Machiedo. Prim. [Stane Ivanc]: *Trije glasovi z meje - brez Cirila Zlobca*, Delo 16.3.1995, št. 63, str. 8. Kasneje, 20.1.1996, je Ciril Zlobec imel literarni nastop v rimskem Teatro dell'Orologeria, na katerem ga je predstavil Neapeljčan Achille Millo, voditelj uspešne radijske oddaje *Sentieri della poesia*, ter kritik Francesco Paolo Memmo. Prim. Stane Ivanc: *Pesnik Zlobec pri prijatelju poezije v*

istočasno - za izvorno pesništvo in za prevajalstvo iz italijanščine - je emblematična in pomenljiva obenem, ker opozarja na zakonitosti prodiranja slovenske literature v italijanski prostor. Značilno je, da so tema nagradama sledila druga priznanja, ki se sicer vpletajo med drugo dogajanje in dopolnjujejo številna odličja, prejeta v drugih državah. S tem postanejo razumljiva tudi pesnikova prizadevanja, da bi tudi Slovenci podeljevali primerno odlikovanje tujim posrednikom slovenske kulture v tujino, kar se uresničuje v najnovejšem času, vendar brez posebnega blišča in večjega odmeva v javnosti. Kot je bilo že omenjeno, je sam dosegel, da so italijanski posredniki prejeli naša državna odlikovanja, vendar so mu nekateri očitali, da gre v tem primeru za kupčevanje.

* * *

Ker je pesnik Ciril Zlobec opravljal tudi visoke politične funkcije, je lahko svojim znancem napravil marsikatero uslugo. Ni namreč mogoče spregledati, da predstavitve skoraj dosledno omenjajo njegovo politično in pesniško delo istočasno, ne glede na to, ali nastopa kot javni delavec ali kot pesnik. Znal je namreč poiskati možnosti, da so skorajda vsi njegovi znanci, ki so se zanimali za slovensko književnost, lahko objavljali v osrednjih slovenskih revijah ali gostovali v Sloveniji.¹⁹⁸

Arnaldo Bressan, prevajalec druge Zlobčeve zbirke v italijanščini, je imel npr. v akademskem letu 1978/79 študijsko štipendijo za izpopolnjevanje na ljubljanski univerzi, bil je gost na različnih slovenskih prireditvah, leta 1986 je bil poleg Giacinta Spagnolettija odlikovan z Zvezdo Jugoslavije za kulturne zasluge.¹⁹⁹ Ciril in Jaša L. Zlobec sta prevedla Bressanovo knjigo *Pustolovščina besede*, ki je izšla še pred italijanskim izvirnikom pri koprski Lipi, kjer je bil Zlobec predsednik založniškega sveta. V Sloveniji so gostovali tudi Leonardo Sciascia, Luciano Morandini, pa tudi Giacinto Spagnoletti, kot sam pripoveduje v predgovoru k Zlobčevi zbirki *La mia breve eternità*.²⁰⁰

Kljub vsem tem prednostim je Zlobec do prvega vidnejšega uspeha potreboval več kot desetletje. Vsaj na začetku so bila vsa ta prizadevanja povezana tudi z materialnim odrekanjem, saj se v Italiji za takšno sodelovanje ne prejme niti povračil potnih stroškov, praviloma pa tudi ne avtorskega honorarja, navadno se sodelavcu oddolžijo le s tem, da je povabljenec njihov gost.²⁰¹ Še bolj značilno pa je, da je vse to dosegel z osebnim prizadevanjem in pridobivanjem podpor, čeprav se je zapletel v vrsto polemik ter marsikdaj naletel na nasprotovanja in omalovažujoč odnos, kakršen se je v najbolj značilni luči pokazal ob podelitvi nagrade Eugenio Montale, ko noben funkcionar jugoslovanskega veleposlaništva v Rimu, ki ga je vodil Slovenec, ni našel časa, da bi se udeležil slovesnosti.

Tudi ob teh pojavih se pokažejo posledice dejstva, da praktično nobena slovenska inštitucija ni usposobljena, da bi sistematično spremljala in spodbujala uveljavljanje slovenske književnosti v tujini. Celo pri Društvu slovenskih pisateljev in PEN klubu je to le marginalna dejavnost in še znotraj teh šibkih interesov je Italija daleč v ozadju. Tudi leta 1989 ustanovljena

Rimu, Delo 22.1.1996, št. 17, str. 8.

¹⁹⁸ Poleg že omenjenih objav Arnalda Bressana, Gina Brazzodura in drugih prim. tudi: Luciano Morandini: *Italijanska povojna lirika in kritika o njej*, Nova obzorja 1963, št. 3-4, str. 163-166, št. 5-6, str. 266-272; Ciril Zlobec: *Spagnoletti, Luisi, Mascioni*, Sodobnost 1995, št.1/2.

¹⁹⁹ Panorama (Reka) 1.11.-15.11.1986, št. 20, str. 20.

²⁰⁰ Ciril Zlobec: *La mia breve eternità, Antologia personale, 1950-1990*; prev.: Arnaldo Bressan, Dante Maffia, Jolka Milič, Luciano Morandini, Ubaldino Sampaoli, Giacomo Scotti, Sergij Šlenc, koment. Giacinto Spagnoletti, Rim, Bulzoni 1991, str. 5.

²⁰¹ Honorar za pripravo antologije jugoslovanskih književnosti iz leta 1962 je izplačalo Društvo jugoslovanskih pisateljev po številnih zapletih, kot je razvidno iz polemike ob izidu antologije (prim. Naša sodobnost 1962, str. 1052). Letna Poročila Komiteja SRS za mednarodno sodelovanje in Dokumentacija ZAMTES-a navajajo le, da je Zlobec nekajkrat prejel povračilo stroškov za potovanja v Italijo.

Fundacija Trubar se šele uveljavlja in ne dosega zastavljenih ciljev, pot do položaja, kakršnega imajo npr. Goethejev inštitut, British Council ali Japonska fundacija, pa je še dolga.

* * *

Pomembno področje Zlobčevega delovanja je njegovo urejanje antologij, med njimi zavzemata posebno mesto dve, ki skušata predstaviti in uveljaviti slovensko književnost pri italijanskih bralcih.

Na problem domala popolnega nepoznavanja Slovenije v Italiji je opozorila polemika med tržaškim kritikom in dramaturgom Josipom Tavčarjem ter Cirilom Zlobcem ob izidu jugoslovanske antologije *Letteratura e arte figurativa nella Jugoslavia del Dopoguerra*.²⁰² Ciril Zlobec je za posebno in obsežno dvojno številko revije *Galleria* izkoristil osebna znanstva in zanimanje, ki ga je zbudila podelitev Nobelove nagrade Ivu Andriću. Sicilijanski prijatelj in pisatelj Leonardo Sciascia, ki mu je Zlobec prevedel roman *Sovji dan*, je posredoval pri uredništvu sicilijanske revije, pri kateri sta kasneje izšli tudi dve manjši likovni monografiji o Jožetu Horvatu - Jakiju in Vladimiru Makucu. Šlo je za eno redkih priložnosti, ko je bil založnik pripravljen sam financirati publikacijo, saj so praviloma morali kriti stroške za italijanske izdaje Jugoslovani, prav zaradi tega pa jih založniki niso posebno prizadevno prodajali.

Antologija je bila pripravljena v treh mesecih. Giacomo Scotti, reški pisatelj neapeljskega rodu, je tedaj prestavil nad 2500 verzov in okrog dvanajst avtorskih pol proze, kar je gotovo zahtevna naloga. Zmogel jo je zaradi svoje ambicije, da bi se uveljavil kot najpomembnejši posrednik jugoslovanskih književnosti v Italijo. Po mnenju Josipa Tavčarja prevajalec zelo različnih del iz treh jezikov ni bil posebno uspešen. Zaradi preobsežnega materiala, ki je vseboval tudi prilogo z deli jugoslovanskih likovnikov, so bile bistveno skrčene biografske in bibliografske opombe ter povzetki vsebine romanov, urednik pa tudi ni opravil korektur, tako da so ostale nekatere napake in nedoslednosti celo pri pisavi imen posameznih pisateljev. Osrednji Tavčarjev očitek je izhajal iz prepričanja, da italijanski bralci sploh ne ločujejo med posameznimi jugoslovanskimi narodi, saj ne poznajo niti razlike med srbohrvaščino in slovenščino ter "razpolagajo z več informacijami o arabski in indijski kot o slovenski književnosti". Zaradi takšnih razlogov bi morala biti antologija po njegovem mnenju urejena po nacionalnem in ne po kronološkem kriteriju, predvsem pa bi urednik storil bolje, če bi namesto leposlovnih del vključil več informativno kritičnih prispevkov.

Značilen je tudi očitek izboru, ki da bolj upošteva podobnosti kot razlike med posameznimi nacionalnimi književnostmi. Po mnenju takratnega uredništva revije *Naša sodobnost* zagovor Cirila Zlobca bolj potrjuje, kot zavrača kritikove očitke, da antologija ni upoštevala naslovnika, to je italijanskega bralca, ki ne pozna posebnosti jugoslovanskih književnosti. V odgovoru je Zlobec razkril ozadje njenega nastajanja. Ko se je opravičeval s časovno stisko, je poudaril, da sta sodelavca prejela finančno pomoč Društva jugoslovanskih pisateljev po vrsti zapletov šele naslednje leto, ker se je pojavila tiha zamera, da je antologija izšla, ne da bi se kdo posvetoval z vodstvom avtoritativnega društva. Gre za opozorilo na prevečkrat prezrto dejstvo, da je vsakršna mednarodna kulturna izmenjava potekala prek Beograda, ki je samoumevno vključeval zahtevo, da se v tujini predstavlja Jugoslavija. Površno in nenatančno poznavanje v tujini sovпада s samoumevno jugoslovansko politiko na državni ravni, v katere pristojnost so sodili stiki s tujino.

Zdi se, da z antologijo niso bili zadovoljni niti snovalci, vendar je kasneje služila kot referenca za naslednjo jugoslovansko antologijo *Nuova poesia jugoslava*.

²⁰² *Letteratura e arte figurativa nella Jugoslavia del Dopoguerra*, Galleria, rassegna bimestrale di cultura, Caltanissetta - Roma XI/1961, št.5/6, marec 1962. Josip Tavčar: Izbor iz jugoslovanskih književnosti v italijanščini, *Naša sodobnost* 1962, str. 951, 1150; Ciril Zlobec: *Izbor iz jugoslovanskih književnosti v italijanščini*, *Naša sodobnost* 1962, str. 1052.

Občutljivost za vsak odmev v tujini je sprožila veliko odmevnost antologije *Nuova poesia jugoslava*, ki je izšla 1966. leta pri parmski založbi *Guanda* in jo je prav tako pripravil *Ciril Zlobec*.²⁰³ O razburjenju, ki ga je zbudila v Jugoslaviji, je založnik izjavil, da se v Italiji ne bi toliko pisalo o nobeni knjigi, niti če bi Dante vstal od mrtvih. Zato se postavlja vprašanje, katere njene razsežnosti so zbudile v Jugoslaviji pomisleke in kako so nanje gledali v Italiji.

Založba jo je izdala kot dvanajsti zvezek knjižne zbirke antologij, ki jo je urejal znani rimski publicist Giacinto Spagnoletti, s katerim je kasneje Ciril Zlobec še večkrat sodeloval pri različnih prizadevanjih za recipročno posredovanje literarnih del. Seznanila sta se po posredovanju v Rimu živeče Idrijčanke, lastnice galerije, Valentine Cesaretti Orsini (Medvedič), ki si je prizadevala uveljaviti slovensko književnost v italijanskem prostoru in je tudi uspela, da so ji rimski dnevnik objavili nekaj Cankarjevih črtic.²⁰⁴ Ciril Zlobec naj bi ji pomagal prepričati Spagnolettija, ki ga je že nekaj časa pregovarjala, da bi ji založil knjigo, a je čutila, da bi morala imeti trdnejše reference, kot so objave posameznih prevodov v dnevnem časopisju. Prvo srečanje v Rimu je potekalo v mučnem ozračju in ni obetalo sadov.²⁰⁵ Rezultat je bil edino neobvezujoč dogovor za ponovno srečanje obeh pesnikov in urejevalcev antologij. Pri drugem osebnem stiku so dogovori proti pričakovanju hitro napredovali, tako da je bila kmalu podpisana pogodba za izdajo antologije, vendar ne slovenske, pač pa jugoslovanske poezije. Leto po njenem izidu je izšla v njenem skupnem uredništvu tudi *Sodobna italijanska lirika* (Ljubljana 1968), tako da gre v tem primeru za recipročnost, ki jo je Zlobec zaradi svojega položaja v slovenskem javnem življenju lahko zagotavljal ter tako omogočil širjenje in poglobljanje sodelovanja. V nadaljnje sodelovanje pa ni bila vključena Valentina (Medvedič) Cesaretti, ki je seznanila oba urednika.

Za sourednika srbohrvaškega področja si je Zlobec izbral Slavka Mihalića, s katerim sta sodelovala pri hrvaških izdajah antologij slovenske književnosti, za makedonsko književnost pa je bil sourednik Aleksander Spasov. Veliko večino del je spet prevedel Giacomo Scotti, uvod je prispeval Mitja Mejak in rokopis so oddali že čez dober mesec.²⁰⁶ Založnik je najprej dokaj zanemaril reklamo za novo izdajo, vendar je potem skupaj s Spagnolettijem, vplivnim urednikom knjižne zbirke, poskrbel za popularizacijo antologije, ki je ob prevodih imela tudi izvirmike.²⁰⁷ Pokazala se je prednost izdaj velikih založb, ki obvladajo tržišče, tako da njihove publikacije pridejo v večino italijanskih knjigarn in ne obtičijo v dveh, treh regionalnih prodajalnah.

Znano gradivo dopušča sklepanje, da antologija kljub navedenemu ne bi imela posebnega odmeva, če se ob njej ne bi v Jugoslaviji razplamtela polemika, saj se je kljub prizadevanjem pojavil med italijanskimi recenzenti en sam uveljavljen strokovnjak, kvaliteto prevodov in utemeljenost izbora iz slovenske lirike pa je obravnavala le Jolka Milič.²⁰⁸ Seveda je odkrila množico prevajalčevih nerodnosti, ki spreminjajo tudi pomenske nianse leposlovnih del dvainštiridesetih slovenskih pesnikov, kolikor jih upošteva antologija. Nestor italijanske slavistike Arturo Cronia, ki je bil tista leta med drugim tudi zunanji izpraševalec pri maturitetnih

²⁰³ *Nuova poesia jugoslava*, ur. Ciril Zlobec s sodelovanjem Slavka Mihalića, Aleksandra Spasova, kom. Mitja Mejak, Parma, Guanda S.T.E.B. 1966, 461 strani. (Collana Fenice. Nuova serie. Sezione antologie. 12). Vzporedno besedilo.

²⁰⁴ Viktor Habjan: *Razgovor s prevajalko Cankarja*, Knjiga 1957, str. 362-364; Zoltan Jan: *Ivan Cankar pri Italijanih*, Primerjalna književnost 1996, št. 1, str. 63-94.

²⁰⁵ Ciril Zlobec: *Potovanje na Sicilijo s postankom v Rimu*, Primorska srečanja 1995, št. 166, str. 149.

²⁰⁶ Dušan Željznov: *Vzrok je globlje in čisto drugje*, Ljubljanski dnevnik 20.11.1966, št. 297, str. 7.

²⁰⁷ Prva nam znana napoved antologije je izšla že 1964. leta ob predstavitvi videmskega pesnika, prevajalca in Zlobčevega prijatelja Luciana Morandinja v Videmski krajevni reviji *Quartiere* (str. 36). Ob izidu je nato izšla še vrsta drobnih napovedi v osrednjih časopisih: *Rinascita* (1966 št. 43); *Paese Sera* 14.10.1966; *L'Avvenire d'Italia* 30.10.1966; *Bollettino bimestrale del Sindacato Nazionale Scrittori*, november 1966; *L'Italia che scrive*, december 1966; *Libri e riviste d'Italia*, febr. 1967; *La Battana*, febr. 1967.

²⁰⁸ Jolka Milič: *Nuova lirica Slovena*, *Dialogi* 1967, št. 2 in 3, str. 89-93, 161-164.

izpitih na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji, je o parmski knjigi objavil krajši članek v rimski reviji *L'Italia che scrive*.²⁰⁹ O njej je poročal z naklonjenostjo, vendar meni, da v antologijo, namenjeno tujini, ne sodijo še neuveljavljeni pesniki, ki so še brez lastne hrbtnice in so objavili komajda kakšen zvezčič verzov. Kar je za italijanske kritike samoumevno, je po naših kriterijih daleč prestrogo, če upoštevamo, koliko slovenskih klasikov od Prešerna, Jenka, Murna, Ketteja, Kosovela ni objavilo več kot ene pesniške zbirke. Pomisleke izraža Cronia tudi zaradi toge proporcionalne predstavitve vseh jugoslovanskih književnosti, saj se mu zdi, da makedonska književnost glede na svoj pomen zavzema preveč prostora. Zagovarja torej nasprotno od tistega, kar so mislili udeleženci jugoslovanske polemike. Po njihovem mnenju bi morali biti v antologiji prisotni vsi narodi in vse narodnostne manjšine strogo proporcionalno ali vsaj po narodnostnem ključu, ki se je tedaj vse bolj uveljavljal v jugoslovanskem političnem življenju. Cronia zahteva kvaliteto, ki jamči največjo umetniško izpovedno moč, kritiki iz Jugoslavije pa so antologijo razumeli predvsem kot zbirko informacij, ki ustvarja možnosti za nadaljnje uveljavljanje.

Se isti mesec so se v italijanskem časopisju pričela pojavljati poročila o polemikah, ki jih je antologija dvignila v jugoslovanskem prostoru.²¹⁰ *Zveza pisateljev Jugoslavije* ji je zamerila predvsem odsotnost manjšinskih pisateljev in to, da v njej ni nobenega Črnogorca [in Bosanca]. Zlobec se je branil, da manjšinski pisatelji spadajo v književnost matičnega naroda. Iz ozadja so prihajale na dan zamere, ker je bil marsikateri uveljavljeni pesnik starejše generacije izpuščen zaradi načela, da se upoštevajo le novi tokovi v jugoslovanski poeziji in tisto, kar je nastalo v najnovejšem času. Nato so se vrstile javne razprave, resolucije, televizijske debate, razčiščevanje pred častnim razsodiščem Društva jugoslovanskih pisateljev itd. Polemike z urednikom za srbohrvaško področje Slavkom Mihalićem so poleg tega odmevale tudi v naelektrinem ozračju, ki je nastalo pri obračunavanju s "*hrvatskim šovinizmom in revizionizmom*" na prehodu v sedemdeseta leta.²¹¹ V Italiji je polemika antologiji koristila, saj je pospeševala zanimanje za knjigo, tako da so izšla najobsežnejša poročila v prvi polovici 1967. leta, če ne upoštevamo članka Zlobčevega prijatelja in sodelavca *Giacoma Scottija*.²¹²

Med italijanskimi odmevi in za polemiko v Jugoslaviji je imelo odločilno vlogo pisanje Nobelovega nagrajenca Salvatoreja Quasimoda v magazinu z visoko naklado *Il Tempo*.²¹³ Zlobec se je osebno spoznal s Quasimodom, ko je pripravil prevod njegove poezije v slovenščino in ob dogovorih za izdajo antologije 1963. Ker je bil Quasimodu Zlobčev spremni esej v slovenskem izboru njegove poezije všeč, se je tedaj menda ponudil, da na podlagi dobesednih prevodov prepesni njegove poezije in poišče založnika, vendar je Zlobec dal prednost antologiji, ki je izšla čez kakšno leto. Nobelovcu se je vseeno kmalu ponudila priložnost, da se mu oddolži. V svoji stalni rubriki *Colloqui con Quasimodo* je za predstavitev antologije uporabil izmišljeno priložnost, ko naj bi ga skupina videmskih dijakov prosila za kakšno informacijo o sodobni jugoslovanski poeziji, o kateri naj ne bi vedeli ničesar. Zamisel je bila pretehtana in preračunana

²⁰⁹ Arturo Cronia: *Ciril Zlobec, Nuova poesia jugoslava* [...], *L'Italia che scrive*, december 1966.

²¹⁰ *A rumore la cultura jugoslava per un libro uscito in Italia*, *L'Unità* 2.11.1966; *Un'antologia è diventata motivo di scandalo*, *La fiera letteraria* 12.1.1966. Tem poročilom lahko dodamo še polemične članke, ki so izšli v reškem dnevniku italijanske manjšine *La voce del popolo: Perché mancano i nostri poeti?* (30.10.1966); *Un'antologia di poesie jugoslave provoca una vasta polemica* (27.10.1966); *Processo alla poesia* (8.12.1966).

²¹¹ *Politika* 23.10.1966; *Delo* 23.10.1966; *Politika* 24.10.1966; *Večerne novosti* 25.10.1966; *Književne novine* 29.10.1966; *Delo* 29.10.1966; *Vjesnik* 29.10.1966; *Telegram*, 4.11.1966; *Delo* 11.11.1966; *Književne novine* 12.11.1966; *Delo* 15.11.1966; *Telegram* 18.11.1966; *Vjesnik* 19.11.1966; *Nedeljski dnevnik* 20.11.1966; *Telegram* 12.12.1966; *Delo* 20.12.1966; *Delo* 21.12.1966.

²¹² Giacomo Scotti: *Nuova poesia Jugoslava*, *Panorama* 29.11.1966, str. 22; Osvaldo Ramous: *Una antologia è diventata motivo di scandalo*, *La fiera letteraria* 12.1.1967; Daisy Martini: *Le due vie della nuova poesia jugoslava*, *Avanti*, 9.2.1967; Vittorio Vettori: *Un'imponente rassegna della letteratura nel tempo*, *Il telegrafo* 11.5.1967; Mario Lunetta: *Nuovi poeti e narratori jugoslavi*, *Paese Sera* 28.7.1967.

²¹³ Salvatore Quasimodo: *Nuova poesia jugoslava*, *Il Tempo* 14.12.1966, str. 18. Prevodi prispevka so bili objavljeni tudi v *Delu* 20.12.1966 ter zagrebškem *Telegramu* 16.12.1966.

kot nesporna argumentacija o potrebnosti takšne antologije.²¹⁴ Poudarjala je nepoznavanje jugoslovanskih literatur v sosednji državi in celo ob meji ter potrebo in željo po zapolnitvi te vrzeli, ki naj bi se kazala tudi med mladimi. Značilno je, da takšna zunanja motivacija, ki izpostavlja le informativno plast antologije, tudi po oceni Quasimoda ni zadostna za italijanskega bralca, zato je ni posebej obravnaval, pač pa je svoj kratki esej gradil na predstavitvi humanističnih in za poezijo imanentnih kvalit. Izpostavil je raznolikost jugoslovanskega ustvarjanja ter po uvodniku povzel glavno razvojno linijo poezije, ki se giblje med spoštovanjem lastne izvirne slovanske tradicije in istočasno išče razmerje z izkušnjami sodobnih literarnih šol, ki gradijo na samorefleksiji evropskega individualiziranega subjektivizma, kot pravi v značilnem italijanskem slogu. Zaključuje s ponovnim citiranjem Zlobčevega mnenja, da se sodobna jugoslovanska poezija ne oklepa le žgočih problemov sodobne socialistične družbe niti se ne zateka v izolacijo intimizma, pač pa hoče podati globlje samozavedanje individuma, ki žal ni vedno tisto, za kar se deklarira.

S to oceno in z njeno večkratno objavo v jugoslovanskem tisku se je iztekla polemika, ki je bila za Cirila Zlobca, urednika te in vrste drugih antologij različnih književnosti v različnih jezikih, grenko izkustvo, tako da se kasneje dolgo časa ni več ukvarjal s takšnimi publikacijami in je ponujene priložnosti izkoristil predvsem za posredovanje lastnih del v italijanski prostor. Šele v drugi polovici devetdesetih let je sodeloval pri izidu knjižnega prevoda Marka Kravosa, Kajetana Koviča, Marjana Tomšiča in še koga. Po nekaterih podatkih je pomagal tudi pri izvolitvi Mirana Košute za pridruženega profesorja na rimski univerzi La Sapienza, oziroma pri izidu njegovih knjig, ki so bile odločilne pri habilitaciji.²¹⁵

Pri snovanju obravnavane antologije je utrdil ali na novo spletel vezi z znanimi italijanskimi literarnimi ustvarjalci in založniki, kar je vplivalo na njegove uspehe v kasnejših letih, kot bo osvetljeno v nadaljevanju. Ob obeh antologijah je istočasno doživel grobe in zaradi očitkov nacionalizma celo nevarne napade. Ponovno se je izkazalo, kako občutljivo in tvegano je urejanje vsake antologije. Če je namenjena tujini, je praviloma povezano s polemičnimi napadi, ki so se jim izognili le redki. Kritika je obzirnejša le do neslovenskih urednikov, kot je bilo vidno pri Salvinijevi antologiji *Sempreverde e rosmarino* (1951).

* * *

Desetletje po prvih intenzivnejših osebnih stikih z italijanskimi ustvarjalci so Zlobčeva znanstva omogočila knjižno izdajo njegovih pesmi v italijanščini *Ritorni sul Carso*.²¹⁶ Pri tem je treba upoštevati, da se je poleg tega nadaljevalo že nakazano delo na drugih področjih, pesnik je imel za seboj vrsto revijalnih objav svojih pesmi, številne javne nastope po Italiji, predvsem pa več knjižnih prevodov iz italijanščine. Kljub temu priznava, da je izid zbirke omogočil naključni splet okoliščin.²¹⁷ Slučajno je posredoval pri Joži Vilfanu, da je že omenjenemu Danilu Dolciju, borcu za socialne pravice italijanskega delavstva, napisal podporo njegovi kandidaturi za Nobelovo nagrado za mir. Priskrbel mu je vabilo v Opatijo na tradicionalni kongres reške revije La Battana in imel z njim še nekaj stikov. Tako mu je ta Sežanec mimogrede predlagal, naj pripravi izbor svoje poezije za italijansko izdajo. Zlobec mu je, ne da bi bil prepričan v resnost

²¹⁴ Ciril Zlobec: *Italijanska srečanja slovenskega pesnika*, 6. nadaljevanje, Radio Trst A, 27.2.1993. Navedeno po rokopisni podlagi oddaje. Prim. tudi: Ciril Zlobec: *Spomin kot zgodba*, Ljubljana, Prešernova družba 1998.

²¹⁵ Primerjaj bibliografski dodatek v knjigi Zoltan Jan: Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih, Ljubljana 2000 (Slavistična knjižnica 5).

²¹⁶ Ciril Zlobec: *Ritorni sul Carso, Antologia personale 1951-1980, Vračanja na Kras*, Padova, Panda 1982, 104 str. (Arianna, Collana di poesia internazionale). Prev.: Arnaldo Bressan, Jolka Milič, Luciano Morandini, Ubaldo Sampaoli, Giacomo Scotti, Sergij Šlenc.

²¹⁷ Ciril Zlobec: *Italijanska srečanja slovenskega pesnika*, Radio Trst A, 12.6.1993. Navedeno po rokopisni podlagi oddaje. Prim. tudi: Ciril Zlobec: *Spomin kot zgodba*, Ljubljana, Prešernova družba 1998.

ponudbe, poslal kakih 150 v italijanščino že prevedenih in revijalno objavljenih pesmi ter čez mesec prejel odgovor svojega prijatelja Giacinta Spagnolettija, da bo poskrbel za izid zbirke. Ime znanega urednika je bilo pomembno za uveljavljanje zbirke, ki je dve leti kasneje prejela nagrado *Premio Città dello Stretto*, kar sicer ni precedens pri prevodih slovenske poezije, je pa prispevek za njeno uveljavljanje.²¹⁸ Prijazna je bila tudi vključitev v knjižno zbirko *Arianna*, zasnovani tako, da vsakokrat izideta dve knjigi, prevod tujega pesnika in zbirka uveljavljenega italijanskega avtorja. Ob Zlobcu se je v paketu pojavil Carlo Betocchi, kar ni nepomembno za distribucijo dela.

Med prevajalci, ki jih je odbral Giacinto Spagnoletti za pregledno izdajo Zlobčevega pesniškega ustvarjanja od leta 1951 do 1980, so nekatera znana imena. Poleg Videmčana Luciana Morandinija srečamo Ubaldina Sanpaola ter že uveljavljena prevajalca reškega kroga Giocoma Scottija in Sergija Šlenca. Pri zbirki sta sodelovala tudi Arnaldo Bressan in Jolka Milič, čeprav le s posameznimi prevodi. Kljub temu da je bila med prvimi Zlobčevimi prevajalci in tista, ki je Bressanu posredovala stike s slovenskimi ustvarjalci, so se njeni prevodi znašli na obrobju, saj so objavili le dva. Zdi se, da je selekcija prevodov povezana s kasnejšimi dokaj hladnimi odnosi med nekaterimi zgodnjimi prevajalci in pesnikom.²¹⁹ Nekakšna prizadetost bi lahko vela tudi iz Bressanove objave prevodov Zlobčevih pesmi v reviji *STIL B* neposredno po

²¹⁸ *Mila Kačič* je leta 1985 prejela prvo nagrado šestega natečaja La gerla d'Oro (Zlati oprtnik), ki jo podeljuje "Akademija za kulturo in umetnost" v Serravalle Sesia blizu Vercellija, in naslednje so ji objavili izbor 10 poezij v priložnostni antologiji (prevod Jolke Milič). Prav tako je bil nagrajen tudi prevod Cankarjevih črtic, ki ga je pripravila *Marija Pirjevec*. Priznanja sta prejela *Marko Kravos* ter *Dušan Jelinčič*. Grafična mapa s poezijami *Aleksija Pregarca*, ki jo je pripravil *Edi Žerjal*, izdala pa Art Gallery Club v Marini di Carrara v zbirki Il Collaboratore 1984. leta, je prejela vsedrjavno italijansko nagrado Europa 2000. Pesnik je prejel tudi tržaško častno nagrado Il giullare za leto 1975. *Žarko Petan* je sodeloval 1992 in 1993 na pesniških tekmovanjih Julija in Romeo v Montecchio Maggiore ter prejel prvo leto drugo, nato pa prvo nagrado. Nekateri drugi slovenski pesniki so bili prav tako deležni italijanskih javnih priznanj. *Olga Ban* iz Trsta in *Milko Cibic* s Proseka sta večkrat zmagala na tradicionalnem literarnem natečaju tržaške pokrajine Božič ostarelih. (Prim. [Neva Lukež]: Na literarnem natečaju Pokrajine za starejše občane sta se Olga Ban in Milko Cibic že večkrat uveljavila, Primorski dnevnik 22.1.1988, št. 18., str. 4.) *Tatjana Rojc* je 1987 prejela tretjo nagrado na natečaju Premio Nosside v Reggio Calabria, isto leto pa tudi drugo nagrado na natečaju Umberto Saba v Trstu, leta 1990 častno diplomu na natečaju Nosside, 1995 prvo nagrado na istem natečaju (prim.: Sodobnost 1995, št. 11/12, str. 930). *Lilijana Vizintin* je bila 1991. in 1992. leta posebej opažena (segnalata) na mednarodnem pesniškem natečaju v Milanu (Concorso internazionale Il Paese che non c'è), prejela pa je tudi dve nagradi za pesništvo (1o Premio Concorso Plurinazionale Giuseppe Malattia della Vallata a Barcis per la sezione idiomi diversi della lingua ufficiale 1992; 1o Posto Concorso letterario nazionale Luci di poesia 1992). *Michele Obit* je 1988 prejel prvo nagrado Lions Cluba v Milanu (prim.: Sodobnost 1995, št. 11/12, str. 955). Nagrado Srečka Kosovela, ki jo je podelilo Javno večnamensko kulturno središče v Ronkah so prejeli prevajalci slovenskega leposlovja - *Ezio Martin*, *Jolka Milič* in *Patrizia Vascotto* (Prvič so podelili nagrade "S. Kosovela", Primorski dnevnik 24.3.1996, št. 68, str. 8; Prevajalka Jolka Milič, dobitnica Kosovelove nagrade; Jurij Paljk: Podelili nagrade Srečka Kosovela v Večnamenskem središču, Novi glas 28.3.1996, št. 12, str. 10; Boris Pahor zasluži več pozornosti tudi v italijanski javnosti, Primorski dnevnik 3.4.1996, št. 75, str. 5). Nagrado Giuseppe Acerbi je 1997 prejel *Alojz Rebula*, posebno priznanje pa tudi *Ciril Zlobec* (Diomira Fabjan Bajc: Ko je latinščina pogovorni jezik, Primorski dnevnik 1.11.1997, št. 260, str. 14; Slovenska literatura za nagrado "Acerbi '97", Primorski dnevnik 22.2.1997, št. 45, str. 8). Naslednje leto je *Marko Kravos* prejel v Pisi svoje drugo italijansko priznanje, veliko nagrado, imenovano Premio Astrolabio, ki jo podeljuje tamkajšnja Accademia Galileo Galilei, ki je povezana s šestdesetimi krožki bralcev (Gruppo internazionale di lettura) v Italiji in po svetu (prim.: Pesniku Marku Kravosu Nagrada Astrolabio, PDK 10.12.1998, št. 292, str. 10. Istega leta je prejel mednarodno pesniško nagrado Neruda *Jurij Paljk* (Mladika 1998, št. 9, str. 245). Na natečaju Trieste Etnie - poesie je *Aleksij Pregarc* prejel posebno priznanje za zbirko *Moj mali veliki svet* (Nagradili najboljše objavljene in neobjavljene pesmi, PDK 14.11.1999, št. 268, str. 2; Priznanje Pregarčevi poeziji, Novi glas 18.11.1999, št. 44, str. 6)

V Italiji imajo približno 2000 nagrad za literarna dela, med katerimi so najuglednejše: Strega, Campiello, Viareggio, Montale. V vsakoletne katalogu nagrad (Catalogo dei premi letterari) število nagrad zelo niha, leta 1989. jih navaja 1100. Prim. Miro Kocjan: V množici 2000 nagrad odkrita sila povprečna dela, Delo 13.5.1993, št. 108, str. 15 (Književni listi); Ermanno Paccagnini: La fabbrica dei premi, Il Sole - 24 Ore 6.11.1995; ponatis v reviji La nuova Tribuna letteraria 1996, št. 41, str. 5).

²¹⁹ *Ciril Zlobec: Lovorike iz Italije*, Primorska srečanja 1995, št. 165, str. 42; *Ciril Zlobec: Spomin kot zgodba*, Ljubljana, Prešernova družba 1998.

izidu zbirke, v katero jih urednik Spagnoletti ni sprejel, so jih pa vključili v eno izmed predstavitev zbirke v Milanu.²²⁰

Med vsemi v Italiji izdanimi slovenskimi pesniškimi zbirkami je Zlobčevo delo *Ritorni sul Carso* doseglo največji uspeh. Prijatelji, marsikateri je pri knjigi sodeloval kot prevajalec, so organizirali več javnih predstavitev v Milanu, Cremoni, Comu, Brescii, Rimu, tako da je o njej večkrat pisalo dnevno časopisje.²²¹ Predstavitev v milanskem Domu tiska, ki jo je pripravil tamkajšnji Jugoslovanski kulturni krožek, je zanimiva, ker se je udeležilo številnejše občinstvo, kot istočasno potekajočega predvolilnega zborovanja.²²² Krožek je ob takšnem odzivu publike ponovno organiziral srečanje s pesnikom 20. 6. 1984, ko je Zlobec prejel že omenjeni nagradi. Sodelovali so kritik in prevajalec Arnaldo Bressan, ki je pripravil pesnikovo predstavitev, pesnik Grytzko Mascioni, urednik Giacinto Spagnoletti in lektor za srbohrvaščino v Milanu Tonko Marojević.²²³ Te druge predstavitve zbirke se je v milijonskem Milanu udeležilo okrog dvesto ljudi, kar predstavlja za tovrstne prireditve zanimiv uspeh. Odzvala sta se tudi italijanski državni radio in televizija, ki sta pesniku namenila nekaj svojega programskega časa, kar se je do danes zgodilo le ob Bressanovem prevodu Cankarja.²²⁴ Tržaška državna radijska postaja, kjer je poleg Luciana Morandinija delala tudi Bressanova sestra, je še pred tem, 17. 6. 1982, pripravila zanimivo oddajo, ki je potekala v živo. Prek radijskih zvez so sodelovali Luciano Morandini kot voditelj oddaje, Giacinto Spagnoletti v Rimu in Ciril Zlobec v Ljubljani.²²⁵

Izšle so tudi obsežnejše kritike, med katere bi poleg tistih v reški reviji *La Battana* lahko uvrstili tudi intervju Arnalda Bressana v znani milanski literarni reviji *Uomini e libri* in esej Danteja Maffia, objavljen v mesečniku za kulturo *Idea*.

Manj spodbudni so morda odmevi v dnevnem tisku. Morda je ostalo spregledano kakšno poročilo, ker se je izgubilo sredi poplave periodike. Po podatkih italijanskega državnega statističnega urada za leto 1992 izhaja samo v Lombardiji, kjer so Zlobčevi zbirki namenili največ pozornosti, 22 dnevnikov in 138 tednikov. Njihova skupna prodana naklada je tedaj dosegla 473 milijonov izvodov dnevnikov in 257 milijonov izvodov tednikov, ki imajo v veliki meri sedež v Milanu.²²⁶ V Italiji izhaja 13 velikih in 95 vidnejših dnevnikov.²²⁷ V Furlaniji - Julijski krajini pa izhajajo štirje dnevnikovi poleg 315 drugih periodičnih publikacij, h katerim je

²²⁰ Ciril Zlobec, *Presentato e tradotto da Arnaldo Bressan*, STILB 1983, št. 16-18, str. 114-116. Druga predstavitev zbirke v Milanu je bila 20.6.1984. Prim. tudi: Arnaldo Bressan: *Due frammenti sulla poesia di Ciril Zlobec*, *La Battana* 1984, št. 71, str. 49-50.

²²¹ Andrej Novak: *Žarišče jugoslovanske kulture v Milanu*, Delo 28.6.1984, št. 173, str. 8 (Književni listi).

²²² Ciril Zlobec: *Lovorike iz Italije*, Primorska srečanja 1995, št. 165, str. 43; Ciril Zlobec: *Spomin kot zgodba*, Ljubljana, Prešernova družba 1998.

²²³ Andrej Novak: *Žarišče jugoslovanske kulture v Milanu*, Delo 28.6.1984, št. 173, str. 8 (Književni listi).

²²⁴ Delo 22.6.1983, št. 143, str. 6.

²²⁵ *Ciril Zlobec, Intervista a cura di A. Bressan*, *Uomini e libri*, maj-julij 1983, št. 94, str. 16-17. Arnaldo Bressan je svoj prispevek poglobil, razširil in uporabil tudi v svoji knjigi *Le avventure della parola*, Milano, il Saggiatore 1985, str.177-240 (prim. tudi slovensko izdajo). Kritika Arnalda Bressana v reški reviji: *Due frammenti sulla poesia di Ciril Zlobec*, *La Battana* 1984, št. 71, str. 49-50, 111-112. Dante Maffia: *Messaggio etico e civile di Ciril Zlobec*, *Idea* (Rim) 1983, št. 11/12, str. 56-63. Eseg je izšel tudi v slovenskem prevodu: Dante Maffia: *Etična in občanska pesnikova poslanica*, Delo 29.12.1983, št. 315, str. 8-9 (Književni listi). B.A.: *I "melograni" di Ciril Zlobec*, *Balcanica* (Rim) 1982, št.3, str. 119-122. Zapis radijske oddaje je objavljen v Delu 9.7.1982, št. 184, str. 8 (Književni listi).

²²⁶ Podatki ISTATA za leto 1992, Primorski dnevnik 10.5.1993, št. 125, str. 5.

²²⁷ Najvišjo naklado ima skoraj 120 let stari milanski dnevnik *Corriere della Sera*, ki je najbolj razširjen v Lombardiji (povprečna dnevna naklada 1.491.430 izvodov v letu 1987); precej enakomerno je po vsej Italiji bran rimski dnevnik *La Repubblica*, ki izhaja od leta 1975 in ga je ustanovil urednik znanega magazina *L'Espresso* (povprečna dnevna naklada 656.783 izvodov v letu 1987). Na tretjem mestu je skoraj 130 let stari torinski dnevnik *La Stampa* s povprečno dnevno naklado 428.267 izvodov v letu 1987. Pomembni so pokrajinski dnevnikovi: v Trstu *Il Piccolo*, v Benetkah *Il Gazzettino*, v Milanu npr. *Il Giorno* in *Il Giornale*. Prim. Podatki ISTAT, Marko Waltritsch: *Podatki o razširjenosti*, Primorski dnevnik 8.2.1989, št. 32, str. 12; *Stanje tiska v Italiji*, *Novi list* 16.7.1987, št. 1039, str. 6.

treba prišteti še približno 22 televizijskih postaj in okrog 60 privatnih radijskih postaj.²²⁸ Italijansko združenje založnikov razpolaga za leto 1987 s podatki, da dnevno prodajo 11,4 milijone izvodov časopisov ali en izvod na 9,3 prebivalca. Največje zanimanje zbuja dnevnik, ki jih vsak dan prodajo 6,2 milijonov izvodov, mesečnikov 1,2 milijona, tednikov 3,5 milijonov izvodov, "najmanj" popularni pa so petnajstdnevnik, ki jih dnevno prodajo po 300 tisoč izvodov.²²⁹ Med tedniki je bilo leta 1995 kar 136 katoliško usmerjenih s skupno naklado pet milijonov izvodov.²³⁰

Slovensko skrbno zasledovanje vsakega poročilca v italijanskem tisku postaja v okviru njihovih razmer več kot predimenzionirano, dobiva razsežnosti, ki jih v resnici nima in v bistvu zamegljuje trezno vrednotenje odmevnosti določenih dogodkov. Poročila italijanskega tiska o slovenski književnosti in kulturi imajo tako večji odmev pri Slovencih kot pri Italijanih, kar se da sklepati tudi iz posameznih prispevkov, ki sramežljivo omenjajo, da so na takšnih predstavitev slovenskih literarnih del Slovenci številnejši kot Italijani. Še zgovornejše so fotografije, ki redno prikazujejo nastopajoče, komajda kdaj pa del publike, ker je dvorana pač bolj prazna kot polna. Podoba se zaokroži, če se nanizane pojave vključi v že navedene podatke o razširjenosti sredstev javnega obveščanja in o poplavi informacij v Italiji. Povsem jasno je, da se redke informacije o slovenski književnosti v tako prostranem medijskem prostoru razblinijo in imajo drugačno težo, kot se jim jo prisoja v Sloveniji.

* * *

Po vseh teh prepletajočih se uspehih je izšla druga Zlobčeva pesniška zbirka v italijanščini z naslovom *Vicinanze*.²³¹ Arnaldo Bressan, kandidat za mesto univerzitetnega profesorja slovenščine v Vidmu, ki se je eno leto izpopolnjeval v Ljubljani ter že objavil v slovenščini in italijanščini svojo knjigo esejev *Pustolovščina besede*, je, kot meni Miran Košuta, "skorajda *faktografsko dobesedno*" prevedel celotno Zlobčevo zbirko *Nove pesmi*.²³² Pesnik jo je ponudil svojemu sicilijanskemu znancu *Salvatoreju Sciasci*, ki je pridobil Giacinta Spagnolettija, da je napisal spremni esej in jo vključil v program svoje založbe, ki je leta 1962 že objavila antologijo o jugoslovanski umetnosti *Letteratura e arte figurativa nella Jugoslavia del Dopoguerra*. Nekoliko šibkejši so bili odmevi zbirke v javnosti, saj je znanih le nekaj kritik. Izšel je prispevek v časopisu *Messaggero Veneto*, v reviji *Si scrive* je Fabio Doplicher objavil recenzijo, ki jo je prebral tudi na rimskem radiu, ocena *Gina Brazzodura* je bila objavljena v reški *Battani*.²³³

Tretja pesniška zbirka Cirila Zlobca v italijanskem prevodu *La mia breve eternità* je izšla pri znanem rimskem založniku *Bulzoniju* kot dvajseti zvezek zbirke *Dal mondo intero*, v kateri so izšla dela Apollinaira, Nerude, Renarda, Gonzáleza idr.²³⁴ Priložnost zanjo se je ponudila na mednarodnem simpoziju tržaške univerze z naslovom *Le Letterature di Frontiera, Per una*

²²⁸ Podatki ISTAT za leto 1992, Primorski dnevnik 10.5.1994, št. 125, str. 5; *Slika informacije v deželi*, Primorski dnevnik 5.5.1987, št. 105, str. 3.

²²⁹ *Stanje tiska v Italiji*, Novi list 16.7.1987, str. 6.

²³⁰ *Italijanski tisk v veliki nevarnosti*, Katoliški glas 20.4.1995, št. 16, str. 5.

²³¹ Zlobec, Ciril: *Vicinanze, Bližine*, prev. Arnaldo Bressan, koment. Giacinto Spagnoletti, Roma - Caltanissetta, Salvatore Scascia 1987 (Un copu de dés, 54).

²³² Miran Košuta: *Vicinanze, Zlobčeve Nove pesmi v italijanščini*, Primorski dnevnik 18.3.1988, št. 62, str. 9.

²³³ Giacinto Spagnoletti: *Ciril Zlobec, un grande poeta sloveno sotto il segno della libertà*, *Messaggero del lunedì* (Videm) 4.1.1988, št. 1, str. 3; anon. *Ciril Zlobec - Vicinanze*, *La Battana* (Reka) 1988, št. 87, str. 110-111; Fabio Doplicher: *Ciril Zlobec, Vicinanze*, *Si scrive* (Cremona) 1988, št. 2; Gino Brazzoduro: *Zlobec e la verità della poesia e dell'amore*, *La Battana* (Reka) 1988, št. 88, str. 37-42. Prim. tudi V.S.: *Iz odmevov na Zlobčevo zbirko v Italiji*, *Sodobnost* 1988, št. 6/7, str. 706.

²³⁴ Ciril Zlobec: *La mia breve eternità, Antologia personale, 1950-1990*, Roma, Bulzoni 1991, 167 str. (Dal mondo intero, Collana di poesia diretta da Giuseppe Bellini e Sergio Zoppi). Prev. Arnaldo Bressan, Dante Maffia, Jolka Milič, Luciano Morandini, Ubaldino Sampaoli, Giacomo Scotti, Sergij Šlenc, koment. Giacinto Spagnoletti.

Cultura della Pace, ki je prvič potekal jeseni 1990.²³⁵ Na posvetu, kjer so Slovenci za tržaške razmere izjemno uspešno sodelovali, je bil eden vidnih referentov in med drugim - kot član predsedstva Republike Slovenije - gostitelj na "slovenskem dnevu", ko so udeleženci srečanja obiskali sežansko vinsko klet.²³⁶ V programu je bil tudi ogled Lipice, vendar je odpadel zaradi zamudnega zapleta na italijanski strani državne meje, kjer je policija ugotovila, da so trije potniki brez vsakega osebne dokumenta in da zato ne morejo nadaljevati poti, čeprav bi jim slovenski organi to spregledali. Naenkrat se je izkazalo, da je slovenska stran meje neprimerno bolj odprta, naši organi pa bolj tolerantni kot italijanski. Ko se je po prizadevanjih pesnika in člana predsedstva vse srečno izteklo, je nastalo prijateljsko vzdušje in s poudarjeno naklonjenostjo mu je prisotni rimski založnik, izdajatelj gradiv simpozija, ponudil objavo pesniške zbirke.²³⁷

Tudi pri tem knjižnem prevodu je sodelovala ista ekipa prevajalcev in isti avtor spremne besede, ki je pravzaprav prispeval le novo varianto prve. Tudi tokrat je predstavljen obsežen pregled pesnikovega ustvarjanja, sedaj v obliki dvojezične osebne antologije, ki prinaša komajda kakšen nov, še neobjavljen prevod. Manjšo odmevnost zbirke je pripisati razgibanemu dogajanju v Sloveniji ob osamosvajanju, v katerem je bil kot član predsedstva izpostavljen tudi Ciril Zlobec, med drugim pa ga je Janez Janša tedaj obtožil malodane narodnega izdajstva, češ da je italijanskemu ambasadorju v Ljubljani izdal datum razglasitve samostojnosti Slovenije.²³⁸ Naslednji dve leti se je pesnik le redkeje pojavljal v italijanski javnosti, kot je razvidno iz gradiva v opombi št. 181.

* * *

Četrta pesniška zbirka, *Itinerario d'amore*, je nastala po nekajletnem premoru 1997. leta, ko se ponovno okrepi Zlobčevu uveljavljanje v Italiji.²³⁹ Pojavil se je v nekaterih antologijah, spet se je pogosteje udeleževal različnih srečanj, ponovno je prejel nekatera priznanja, kot npr. ob podelitvi nagrade *Giuseppe Acerbi* v Castel Goffredu blizu Mantove 28. 6. 1979, kjer je utemeljitev podal Grytzko Mascioni.²⁴⁰

Giacinto Spagnoletti, Zlobčev prijatelj in urednik zbirke *Poesia europea vivente*, je v to serijo vključil pesnikovo osebno antologijo *Itinerario d'amore*. Založba *Fondazione Piazzolla* v Rimu je nastala z donacijo naslovnika, ki je kot velik ljubitelj poezije želel, da pesniške umetnine ne bi bile tržno blago. Zato knjig te zbirke ne prodajajo, pač pa poklanjajo priznanim literatom in različnim ustanovam, prejmejo pa jih tudi naročniki mednarodne revije *Poesia*, ki je v 104. številki ponatisnila že znani Spagnolettijev spremni esej.²⁴¹ Revijo v Milanu izdaja založba

²³⁵ Le Letterature di Frontiera: *Per una Cultura della Pace*. Atti del 25° Congresso Internazionale AIMAV, (Literatura ob meji - za kulturo miru), Università degli Studi di Trieste, 28 settembre - 1 ottobre 1990. Gradivo mednarodnega kongresa AIMAV, Univerza v Trstu, 28. septembra - 1. oktobra 1990). Ur. Giovanna Trisolini. Roma, Bulzoni Editore 1991, 210 + 221 str. Zlobčev referat je objavljen v slovenskem prevodu v njegovi knjigi *Lepo je biti Slovenec, ni pa lahko* ter v Primorskem dnevniku 5.10.1990, št. 225, str. 11. Srečanja so sedaj postala že tradicionalna, saj potekajo vsako leto že več kot pol desetletja in na vsakem sodeluje tudi Ciril Zlobec. Večino referatov Slovencev je objavil v Primorskem dnevniku ali Sodobnosti neposredno ob poteku kongresa.

²³⁶ *Pomembno mesto tudi slovenski književnosti, Štiridnevni seminar o literaturi ob meji*, Primorski dnevnik 29.9.1990, št. 220, str. 8.

²³⁷ Ciril Zlobec: *Italijanska srečanja slovenskega pesnika*, Radio Trst A, 19.6.1993. Navedeno po rokopisni podlagi oddaje. Prim. tudi: Ciril Zlobec: *Spomin kot zgodba*, Ljubljana, Prešernova družba 1998.

²³⁸ Janez Janša: *Premiki*, Ljubljana 1992; Ciril Zlobec: *Lepo je biti Slovenec, ni pa lahko*, Ljubljana 1992.

²³⁹ Ciril Zlobec: *Itinerario d'amore, Antologia personale 1950 - 1997*, Roma, Fondazione Piazzolla 1997, 170 str. Vsebuje tudi prve objave treh pesmi.

²⁴⁰ *Slovenska literatura za nagrado "Acerbi '97"*, Primorski dnevnik 22.2.1997, št. 45, str. 8; *Cirilu Zlobcu še eno italijansko priznanje*, Delo 28.6.1997, št. 147, str. 16; *Priznanja slovenskim literatom*, Delo 30.6.1997, št. 148, str. 2; Ciril Zlobec: *O nagradi Giuseppe Acerbi nekoliko drugače*, Delo 2.7.1997, št. 150, str. 14; Grytzko Mascioni: *Pesnik besede ljubezni*, Delo 3.7.1997, št. 151, str. 15 (Književni listi).

²⁴¹ *Poesia* (Milan) 1997, št. 104, str. 50; prevod v slovenščino - Giacinto Spagnoletti: *Itinerarij ljubezni Cirila Zlobca*, Sodobnost 1997, št. 8/9, str. 723-725.

Crocetti, kar skupno z donatorskimi izvodi jamči ustrezno distribucijo najnovejše Zlobčeve osebne antologije.²⁴² Tudi pri tej italijanski dvojezični izdaji so sodelovali že znani pesnikovi italijanski prijatelji, novo pa je, da je domala vse objavljene pesmi prevedel avtor sam, kar potrjuje našo domnevo, da z zelo svobodnimi italijanskimi prevodi svoje poezije ni mogel biti zadovoljen. Domnevati je mogoče, da so nove prevode pregledali njegovi italijanski prijatelji in presodili njihovo prilagojenost dikciji italijanske poezije, vendar zaenkrat še niso bili natančneje analizirani.

Zgovorno je tudi, da je kot izjema med pesnikovimi lastnimi prevodi objavljen le cikel *Ljubezen dvoedina*, ki ga je predstavil Grytzko Mascioni, ki prej med številnimi prevajalci ni bil upoštevan. To bi lahko bila oddolžitev dolgoletnemu prijatelju, vendar se ob tem pokažejo še druge razsežnosti. Zlobčev prijatelj je bil področni urednik za Hrvaško in Slovenijo pri obsežni Bettinijevi antologiji *Approdi, antologiji mediteranske poezije*, ki jo je le malo pred tem izdala milanska založba Marzorati.²⁴³ Mascioni je poskrbel, da so bili v 600 strani obsegajočo, bogato opremljeno publikacijo vključeni tudi štirje soneti iz tega cikla, ki ga je sam prevedel. Cirila Zlobca, edinega zastopnika slovenske poezije v tej antologiji, je predstavil pesnik Ivo Svetina, tedanji državni sekretar na slovenskem ministrstvu za kulturo.²⁴⁴ Grytzko Mascioni je svoj prevod Zlobčevega cikla torej skorajda istočasno objavil dvakrat in ga uporabil tudi pri utemeljitvi nagrade *Giuseppe Acerbi* v Castel Goffredu blizu Mantove, utemeljitev pa je izšla tudi v Delu.²⁴⁵ Ni presenetljivo, da so vsa ta prizadevanja ponovno segla dokaj široko, tako da je v decembrski številki milanske revije *Schema* izšel izbor Zlobčeve lirike.²⁴⁶ Vključen je v panoramo sodobne evropske lirike.²⁴⁷ Kmalu za tem je za izid slovenskega knjižnega prevoda lirike Grytzka Mascionia poskrbel Ciril Zlobec, ki je njegov esej uporabil tudi kot enega izmed spremnih tekstov k svoji zbirki *Samo ta dan imam*.²⁴⁸ Tudi v tem spletu objav se - poleg ponovnega priznanja Zlobčevi poeziji - pokaže pesnikov smisel za navezovanje stikov in ohranjanje prijateljskih vezi.

* * *

Izid štirih pesniških zbirk pri velikih italijanskih založbah predstavlja že samo po sebi zanimivo evolucijo pesnikovega uveljavljanja. Prva zbirka je izšla po srečnem naključju, izid druge je brez posebnih težav dosegel pri starem sicilijanskemu znancu po veliki odmevnosti prve. Za tretjo je prišla ponudba s strani uglednega založnika samega. Na izid četrte so vplivale prijateljske vezi, ki so bile tako globoke, da so hoteli počastiti tudi pesnikovo sedemdesetletnico. Navedena dejstva ponujajo razmislek o vzvodih uveljavljanja in možnostih, ki jih ima slovenski pesnik v italijanskem prostoru.

Proces uveljavljanja je potekal dolgotrajno, nanj pa ni vplivala zgolj kvaliteta in komunikativnost pesniške izpovedi, čeprav je izpričana. Ta opozorila ostajajo le na nivoju prebliskov in niso oprta na konkretne analize, ki bi vzdržale strokovno kritiko. Gre pač le za različne poskuse iskanja stalnic v sodobni liriki in za približevanje Zlobčeve lirske izpovedi italijanskemu bralcu, ki pa je vendarle toliko aktualna, da je s posameznimi poezijami predstavljen tudi v širših italijanskih izborih svetovne književnosti.²⁴⁹

²⁴² *Nov prodor Zlobčeve poezije čez mejo*, Primorski dnevnik 10.5.1997, št. 110, str. 10.

²⁴³ *Approdi, Antologia di poesia mediterranea a cura di Emanuele Bettini*, Milano, Marzorati Editore 1997, 623 str.

²⁴⁴ M.H.: *Ciril Zlobec v pristanu?*, Delo 18.9.1997, št. 216, str. 17 (Književni listi).

²⁴⁵ Grytzko Mascioni: *Pesnik besede ljubezni*, Delo 3.7.1997, št. 151, str. 15 (Književni listi).

²⁴⁶ *Ciril Zlobec v italijanski reviji*, Delo 26.3.1998, št. 71, str. 15. Dvojezična objava.

²⁴⁷ *Schema*, Rivista di poesia (Milan) 1997.

²⁴⁸ Grytzko Mascioni: *Oblika srca*, Ljubljana, DZS 1999, ur., kom. in prevedel Ciril Zlobec; Ciril Zlobec: *Samo ta dan imam: nove pesmi*, Ljubljana, Prešernova družba 2000.

Pomembno vlogo je imela tudi vrsta zunajliterarnih okoliščin, razpoznavnih na različnih ravneh, čeprav se med seboj tesno prepletajo in obsegajo pesnikove osebne lastnosti, njegovo znanje italijanskega jezika, ki mu omogoča neposredno komunikacijo, obseg in raznolikost objavljenega dela na širšem kulturnem področju ter članstvo v mednarodnih organizacijah, uveljavljanje v mednarodnem prostoru, priznanja ter nagrade doma in v Italiji. Poleg tega je cena njegovega imena utrjevalo dejstvo, da je že ob začetku navezovanja neposrednih osebnih stikov imel objavljen obsežen knjižni opus, ki je obsegal šestnajst pesniških zbirk, pet publicističnih knjig, devetnajst knjižnih prevodov iz italijanščine. Ni zanemarljivo, da je uveljavljen tudi v drugih državah.²⁵⁰ Med te uspehe se istočasno vpleta tudi njegovo širše družbeno uveljavljanje in opravljanje političnih funkcij, kar je dajalo njegovi osebnosti dodaten pomen, omogočalo pa mu je tudi, da je lahko svojim znancem napravil kakšno uslugo, saj je npr. imel možnosti doseči, da so gostovali v Sloveniji tisti njegovi sodelavci, ki so se zanimali za slovensko književnost.

Vendar je treba vse te pojave presoјati v medsebojni povezanosti kot del literarnozgodovinskega procesa, saj vsak zase predstavlja komajda drobec, ki ima zanemarljiv pomen. Posamezne javne promocije same nikakor ne zadostujejo za trajnejše uveljavljanje.

* * *

Za oceno pomena opisanih procesov uveljavljanja je potrebno preveriti italijanske interpretacije pesnika. Vsi trije najboljšejši prispevki ga odkrivajo z značilnim gostobesednim italijanskim slogom, ki je Slovencem dokaj tuj in bolj malo pove. Izpostavljajo tri motivna jedra njegove lirske izpovedi.

*Giacinto Spagnoletti jih označuje kot povezanost z naravo in kmečkim življenjem, s kozmičnimi težnjami, navezanimi na erotiko, in s problemom besede kot bivanjskim vprašanjem, povezanim s komunikacijo in medčloveškimi odnosi. Znotraj tega pesnikovo iskanje resnice prevzema ton popolnosti, ki dejansko preseneča v času, kakršen je naš in katerega gibalo so preokupacije podrejene laži, prikazani kot splošen smisel.*²⁵¹ Poimenovanje motivnih jeder varira, a dosledno pristaja na odkrivanje *globljega humanističnega bistva Zlobčeve poezije z dvema temeljnima esencialijama, naravo in ljubeznijo, ki odpirata bivanjske probleme.*²⁵² O tem ugotavlja, da je *z iskrenim žarom iskal goloto, pristnost in bistvenost in se ji na koncu pogosto posmehovala, v kar se je na koncu zgostila pomenskost in v kateri se še nikdar ni čutila tako intenzivna potreba po prvotni govorici, k njenemu prvinskemu notranjemu prerojenju.*²⁵³ Interpret

²⁴⁹ *Antologia europea, Le prospettive attuali della poesia in Europa*, Ur. Fabio Doplicher, Rim 1991, str. 738, (Quaderni di STILB B); *Luna d'amore*. [...], Ur. Luciano Luisi, Rim, Tascabili Economici Newton 1994, str. 88-89, 95 (Cento pagine per mille lire, 137) *Approdi, Poesia della poesia mediterranea*, Milan 1997, 623 str.

²⁵⁰ Prevodi njegovih del so, ne upoštevajoč jugoslovanskih, izšli tudi v Budimpešti (1977), Bukarešti (1986), Madridu (1986).

²⁵¹ "Ora, se riuniamo i tre motivi su cui ci siamo soffermati - la lotta contadina, l'aspirazione cosmica, e il raggiungimento della parola -, la verità inseguita dal poeta assume un tono di interezza, che davvero sorprende in un tempo come l'attuale mosso da preoccupazioni subdole alla menzogna, spacciata per senso comune." G. Spagnoletti, v knjigi Ciril Zlobec: *La mia breve eternità*, str. 11. Ponatis v predgovoru knjige Ciril Zlobec: *Itinerario d'amore, Antologia personale 1950 - 1997*, Roma 1997, str. 14. Komajda kaj spremenjen esej je ponatisnil tudi v ostalih Zlobčevih italijanskih pesniških zbirkah.

²⁵² "Come si vede, natura e amore fanno circolo, in Zlobec, intorno al silenzio che è in noi, ombre fluttuanti dell'incessante ruota del tempo. Solo nell'uomo che non ha perduto le sue radici, l'ancoraggio agognato acquista un aspetto provvidenziale. E la sua voce si ferma, non più in preda all'inquietudine. È questo il terzo tema che la poesia di Zlobec ci presenta: il deserto della falsa comunicatività, nel quale ci dibattiamo di continuo, incapaci di credere al silenzio immemorabile, che è la nostra poesia nascosta." G. Spagnoletti, *Autenticità della parola di Zlobec*, v knjigi Ciril Zlobec: *Vicinanze*, str. 73. Ponatis v predgovoru knjige Ciril Zlobec: *Itinerario d'amore, Antologia personale 1950 - 1997*, Roma 1997, str. 14.

²⁵³ "Nella poesia contemporanea [...] che ha cercato con sincero fervore - spesso irridendola alla fine - la nudità, l'essenzialità, mai si era avvertito con tanta freschezza e intensità questo bisogno di tornare al primo discorso

navezuje Zlobčevo izpoved na italijansko tradicijo in ji istočasno določa mesto v vrhu sodobne svetovne poezije z nizanem vzporednic med njegovim in italijanskim pesništvom. Ob Zlobčevih kraških motivih opozarja na italijanske pesnike Krasa, na Slataperja in Stuparicha, vzporednice pa je videl tudi med Zlobcem in Ungarettijem ter Quasimodom (ob Nerudi in Goetheju).²⁵⁴ Opozorila ostajajo na ravni prebliskov in niso oprta na konkretne analize, ki bi vzdržale strokovno kritiko. So le poskusi iskanja stalnic v sodobni liriki, in to z željo približati Zlobčeve lirske izpovedi italijanskemu bralcu, kar je - poleg znanstev in izmenjavi uslug - morda vplivalo, da so njegove pesmi izšle tudi v nekaterih italijanskih antologijah svetovne književnosti.²⁵⁵

* * *

Najobsežnejša italijanska analiza Zlobčevega pesništva je objavljena v knjigi Arnalda Bressana *Pustolovščina besede*.²⁵⁶ Razdelek o Zlobcu v slovenski izdaji zavzema devetdeset strani, tako da je to tretja najboljše obravnava takega slovenskega pisatelja v italijanščini. Uvaja jo esej, ki je izšel že v reviji *STIL B*, zaključuje pa intervju iz revije *Uomini e libri*.²⁵⁷ Osrednji del "spis[a], ki noče biti nič drugega kot skromen pripomoček pri boljšem in intimnejšem branju *Vračanj*", želi začrtati "Zlobčev italijanski portret".²⁵⁸ Prevod na tem mestu ni točen, saj v izvorniku ne interpretira zgolj zbirke *Vračanja* (na Kras), temveč na splošno predstavlja celotno pesnikovo delo. Do odstopanja je prišlo, ker so obe knjigi tiskali istočasno, slovenski prevod pa je izšel celo pred izvornikom. Očitno je interpretacija nastajala kot uvodna študija v italijansko izdajo *Novih pesmi* in ob oklevanju glede naslova za italijanski prevod, ki se glasi *Vicinanze* (Bližine) in ne *Vračanja* (Ritorni). Tedaj prispevek ni izšel, najverjetneje zaradi obsega. Bressanovo interpretacijo je nadomestil ponatis Spagnolettijevega eseja, ki je nato izšel praktično nespremenjen tudi v naslednjih knjižnih prevodih Zlobčevega pesništva v italijanščino.

V bistvu gre za biografsko interpretacijo pesnikovega dela, v katero je Bressan vključil številne ilustrativne primere njegovega pesniškega ustvarjanja in biografske podrobnosti, ki si jih je "zabeležil v dveh pogovorih - intervjujih s protagonistom teh strani: prvo na *Bledu* 1983; drugo v *Radencih oktobra istega leta*, tem 'virom' pa je treba dodati kot odlično 'gradivo', najino dolgo prijateljstvo in dejstvo, da sem se tudi sam rodil v krajih in razmerah, ki so precej blizu Zlobčevim".²⁵⁹ Biografsko interpretacijo Zlobčeve poezije, "okrog katere so se tu nujno morala zgoščiti številna dogajanja naše (t. j. italijanske - o. p.) in slovenske zgodovine", riše na ozadju vojnih grozot, ki divjajo v Evropi Zlobčevega "pobeglega otroštva". Ne izogiba se odkrito in obtožujoče spregovoriti tudi o genocidu in krivicah, ki jih je fašizem prizadel

dell'uomo, al suo genuino rinascere dentro di sé." G. Spagnoletti, *Autenticità della parola di Zlobec*, v knjigi Ciril Zlobec: *Vicinanze*, n. m., str. 75.

²⁵⁴ "Si tratta di quell'amore panico cantato da poeti d'ogni tempo, giunto a risoluta grandezza in Goethe e rifluito nell'estetismo dell'epoca dannunziana come un'eco dell'ellenismo perduto. Fra gli autori che vi si sono misurati, delineando una mappa del nostro stare sulla terra, viverci in un modo ebbro ed esultante, basterebbe ricordare Ungaretti del Sentimento del tempo, il Quasimodo di Ed è subito sera; tutti poeti amati e spesso tradotti da Zlobec." G. Spagnoletti, v knjigi Ciril Zlobec: *La mia breve eternità*, n. m., str. 7; domala dobesedno isto piše Spagnoletti v eseju *Autenticità della parola di Zlobec*, v knjigi Ciril Zlobec: *Vicinanze*, n. m., str. 72.

²⁵⁵ *Antologia europea, Le prospettive attuali della poesia in Europa*, ur. Fabio Doplicher, Roma 1991, str. 738, (Quaderni di STILB 8); *Luna d'amore*. [...], ur. Luciano Luisi, Roma, Tascabili Economici Newton 1994, str. 88-89, 95 (Cento pagine per mille lire, 137); *Approdi, Poesia della poesia mediterranea*, Milano 1997, 623 str.

²⁵⁶ Arnaldo Bressan: *Ciril Zlobec, Tentativo di un ritratto di confine*; v knjigi istega: *Le avventure della parola*, Milano, il Saggiatore 1985, str. 174-240 (L'arco 23). Slovenska izdaja: *Pustolovščina besede, Slovenski eseji*, Koper - Trst, Lipa - ZTT 1985. Slovenski izdaji je dodan prevod serije šestih portretov - intervjujev, ki so izšli v milanski reviji *Uomini e libri* od junija 1983 do oktobra 1984 pod skupnim naslovom *Slovenski pisatelji*, izpuščena pa so nekatera pojasnila italijanskemu bralcu.

²⁵⁷ *Ciril Zlobec, Presentato e tradotto da Arnaldo Bressan*; STILB 1983, št. 16/18, str.114-116; Ciril Zlobec, *Intervista a cura di A. Bressan*, *Uomini e libri* maj-julij 1983, št.94, str.16-17.

²⁵⁸ Arnaldo Bressan, n. m., str. 234, in v slovenski izdaji str. 195.

²⁵⁹ Arnaldo Bressan, n. m. str. 224 (slov. izdaja str. 186).

Slovenec. Izbrani pristop utemeljuje že v uvodnih ugotovitvah, da se Italijani ne zanimajo za slovensko književnost, ker ne poznajo razmer, v katerih je nastajala. *“Tudi Sapfo jim - po njegovih besedah - ne bi pomenila ničesar ob tako pomanjkljivem védenju in če bi jim bil dostopen zgolj njen ‘goli človeški glas’, če bi torej pred bralca ‘stopala iz te naše teme in naše praznote’.* S temi besedami je poimenoval nevednost italijanskega bralca in njegovo nepoznavanje slovenskih razmer in celo tistih poglavij iz najnovejše slovenske zgodovine, ki so tesno prepletena z italijansko fašistično pustolovščino. Rdečo nit te interpretacije, ki je pri podajanju značilnosti slovenske književnosti manj izčrpna, predstavlja razčlenitev paradoksa, da pesnik kljub težkemu otroštvu in kljub vsem krivicam, doživetim v času fašističnega režima, premore neuničljivo vero v humanistične vrednote, kar se kaže na svojevrsten način tudi v njegovi ljubezni do italijanske kulture, ki jo odraža njegovo prevajalsko delo.

* * *

Že omenjeni značilno razgibani, gostobesedni slog marsikaterega italijanskega interpreta prihaja do izraza tudi v eseju Danteja Maffia.²⁶⁰ Razvijanje teze o Zlobčevem humanističnem jedru, ki predstavlja *osmisljujoči princip* njegove poezije, je polno takšnih oznak:

“Takoj nam postane jasno, da pesnikov izrazni svet nenehno poživljajo in se hkrati v njem topijo nedoločljive barve, ki imajo tudi takrat, ko se zdijo komaj nakazane, zelo močno realistično podstat. Zlobec je prepričan, kot vsi veliki pesniki, da narave ne smemo nikoli izdati, niti takrat, ko višje sile skušajo zadušiti sveti ogenj, ki se poraja iz mesa, da bi postal beseda in harmonija.” “Povsod je čutiti besno vračanje h koreninam, vendar ne kot nostalgično pesem, ki si prizadeva napaberkovati spomine in trenutke iz preteklosti, temveč kot nenehno navzočnost, ki razsvetljuje sedanost in kaže v prihodnost.” V obravnavi so značilni tudi drzni preskoki in svobodne asociacije: *“Tudi v pesmih z manj lirske napetosti, ki tečejo v bolj pogovornem in pripovednem tonu, je navzoča zahteva po slogovni strogosti, ki je nadzorovana in intenzivna. Prav je, če zdaj pustimo ob strani to vprašanje splošne narave, da bi se globlje spustili v analizo nekaterih besedil, ki nam bodo razkrila resnično izjemno osebnost tega človeka in umetnika v panorami evropske literature. Predpostavljamo lahko, da Zlobec dobro obvlada več jezikov (iz italijanščine je prevajal, med drugim, Danteja, Leopardija, Carduccija, Quasimoda, Montaleja, Ungarettija, Moravio, Malaparteja, Lampeduso, Sciascia), prek katerih je lahko prodril neposredno v izvornike. Živi v Ljubljani, v Sloveniji, vendar prihaja s Krasa, iz kmečke družine. In ni malo sledov, ki v njegovih verzih pričajo o tem, o letih, ki jih je preživel v povezavi z zemljo [...].”* *“Za razliko od Mallarméja na primer, ki skoraj čisto neprisiljeno trguje z nemožnim in se prepušča v last tišini z nenehnim vračanjem glede na samega sebe in na lastno pot v zrela leta, hoče Zlobec ohraniti pristne in jasne odnose z ljudmi. In prav zaradi tega je nekje zapisal: ‘Šla sva obiskat tišino,’ in s tem poudaril, da je zunaj nekega stanja, ki ni niti najmanj odtujujoče, saj najde prav v tišini tisto točko, ki se odpira v življenje, trenutek razmišljanja, svet možnega.”*²⁶¹ V zadnjem stavku zadnjega citata ne gre za smiselno napako prevajalca zaradi dvojnega zanikanja, pač pa za nelogičnost avtorja, saj je v izvorniku zapisal *“sottolineando la sua estraneità a una condizione che assolutamente non è alienante, ma anzi trova proprio ‘nel silenzio’ il punto aperto verso la vita, ...”* Verjetno je avtor hotel povedati, da se Zlobec distancira od svojega stanja tišine, ki zaradi tega ni odtujujoče.

Navedena značilna mesta opozarjajo na različnost slovenskega in italijanskega razpravljanja o poeziji, kar pojasnjuje, zakaj so v Italiji dokaj hladno sprejete spremne besede in

²⁶⁰ Dante Maffia: *Messaggio etico e civile di Ciril Zlobec*, Idea (Rim) 1983, št. 11/12, str. 56-63. Eseg je izšel tudi v slovenskem prevodu: Dante Maffia: *Etična in občanska pesnikova poslanica*, Delo 29.12.1983, št. 315, str. 8-9 (Književni listi).

²⁶¹ Dante Maffia: *Messaggio etico e civile di Ciril Zlobec*, Idea (Rim) 1983, št. 11/12, str. 56-63. Citirano po slovenskem prevodu Dante Maffia: *Etična in občanska pesnikova poslanica*, Delo 29.12.1983, št. 315, str. 8-9 (Književni listi).

komentarji slovenskih interpretov ter zakaj v slovenskem prostoru z njihovimi analizami največkrat ne vemo, kaj početi. Pri Italijanih se komajda zasluti zadrega, navadno je to kvečjemu nekaj obžalovanju podobnega, ker ne vedo ničesar o slovenski liriki in pišejo o pesniku, ki ga ne poznajo v izvorniku. Ne skušajo ga postaviti v določeno razvojno linijo slovenske poezije in ne razčlenjujejo metaforike, slogovnih značilnosti, ritmične in kompozicijske zgradbe njegovih pesmi. Misli se jim svobodno sprehajajo in njihovo besedilo se prepušča asociativnim zvezam, ki jim je težko logično slediti in ujeti njihovo sporočilo.

S tega vidika italijanske interpretacije Zlobčeve poezije niso prinesle novega razumevanja njegove pesniške izpovedi, niso argumentirano opozorile na lastnosti, ki jih slovenska kritika in literarna zgodovina še ne bi bila ugotovila. Pomembno pa je, da so o njegovem ustvarjanju pisali znani italijanski književniki. Poleg tega so tudi prevajalci njegove poezije zgolj Italijani (izjemi sta le Jolka Milič in Sergij Šlenc ter pesnik sam), pri čemer se ne izkaže za posebej moteče, da marsikdo med njimi ne zna slovensko in da si je pri prepesnitvi pomagal z dobesednimi prevodi. Seveda tudi v tem primeru ni šlo brez večjih ali manjših nerodnosti in nenatančnosti pri predstavljanju pomenskega jedra izvornika. Iste napake so tudi v ponatisih, podobne pomanjkljivosti bi bilo mogoče navesti tudi iz ostalih zbirk, kar pa tedaj verjetno ni motilo niti pesnika samega, ki sicer dobro obvlada italijanščino in tudi prevajanje, imel pa je tudi vpogled v korekturo.²⁶² Šele v svoji četrti prevedeni pesniški zbirki je Zlobec prekršil nenapisano pravilo, da se prevaja le v materinščino, in tvegala objavo svojih prevodov lastnih pesmi, vendar je bil dovršen del teh pesmi preveden že pred tem. Nekatero celo večkrat. Nekaterim posrednim prevajalcem, ki niso znali dovolj slovenščine, pa je že pred tem pomagal z dobesednimi prevodi svojih pesmi. Poleg tega je svoje izdelke gotovo prepustil strogi oceni svojih italijanskih prijateljev.

Očitno se pri predhodnih prevajalcih pesnik ni spuščal v podrobnosti in jim je tolerantno puščal poustvarjalno svobodo. Gre za osebnostno lastnost, ki ni brez vpliva na odzivnost sodelavcev. Ni namreč znan noben primer, ko bi svojim interpretom zameril ali kako drugače posegal v njihovo avtorstvo, kar se je pokazalo kot produktivno. Kljub temu se v skrajni konsekvenci postavlja vprašanje, v kolikšni meri Italijani sploh poznajo takšno Zlobčevo ustvarjanje, s kakršnim se je uveljavil v domačem okolju.

* * *

Z rekonstrukcijo slednjih pojavov se zaokroža podoba uveljavljanja Cirila Zlobca v italijanskem prostoru. Dosegla je izredne razsežnosti: osrednje italijanske založbe so mu izdale štiri pesniške zbirke, uredil je dve antologiji, predstavili so ga v vrsti italijanskih tematskih antologij, eno pesem mu je uglasbil italijanski skladatelj, prejel je več javnih priznanj, spletel je številna prijateljstva, pogosto ga vabijo na različne javne prireditve, kjer samostojno nastopa...

Pri uveljavljanju poezije Cirila Zlobca ima znatno težo, da so popularizatorji ob vsaki predstavitvi poudarjali predvsem literarne lastnosti njegovega ustvarjanja, manj pa zunajliterarne. Vsa prizadevanja so potekala večsmerno in povezana z vrsto vzporednih pobud,

²⁶² V zbirki *Ritorni sul Carso*, ki jo je Zlobec sam korigiral (prim.: Delo 12.12.1981, str. 5), imamo npr. takšne prevode:

In obstrmel sem: ni jim tesno je prevedeno e mi stupii: ma sí, lo spazio c'è! (in sem se čudil: a da, prostor je); La stanza (Soba), str. 58; prev. Giacomo Scotti;

da bi bil, kar sem in moram biti je prevedeno per sapere dove sono e mi è dovere d'essere (da bi vedel, kje sem in kje moram biti); Parola 3 (Beseda 3), str. 14; prev. Arnaldo Bressan;

da bi mogel se zvečer, / izpraznjen, nepomemben, / se po vseh poteh iskati je prevedeno per poter la sera stessa / cercarmi dappertutto, / sviare in tutti i sensi; (da bi mogel še zvečer / išoč se vsepovsod, / skreniti v vse smeri); La gioia di smarrirmi (V vse smeri zaiti), str. 103; prev. Sergij Šlenc.

ki se niso zadovoljila z enkratnim uspehom. Istočasno so bila tudi brez enoznačno postavljenega cilja, ki bi ga pesnik hotel načrtno doseči za vsako ceno. Posamezni dogodki so pripeljali do novih srečanj, ena priložnost je ponudila drugo, vse skupaj pa se združi v zaokroženo podobo, ki predstavlja preskok iz kvantitete v kvaliteto. Vsekakor izstopa tudi eno izmed bistvenih dejstev: pesnikovo delo je bilo mnogostransko in nesporno uveljavljeno že pred prvimi vidnejšimi predstavami v Italiji. Potrditev v Italiji je bila dosežena tudi zaradi osebnih znanstev med uglednimi avtoritetami, čeprav ostaja pot do trajnejše uveljavitve še vedno nezaključena.

Uveljavljanje Cirila Zlobca v italijanskem prostoru še ni zaključeno. S tem ni mišljeno le, da gre za še potekajoč proces, pač pa tudi za spoznanje, da bo tudi to pesniško ime morda v nekaj letih zbledelo, kljub vsem priznanjem in uspehom, če se procesi ne bodo nadaljevali in ne bo prišlo do novih afirmacij, saj se je v zadnjih letih ustalil krog Zlobčevih prijateljev, v katerem se že dolgo ni pojavil noben nov posrednik. Dosedanja prizadevanja so potekala vzporedno in pri tem je še najpomembnejša pesnikova vztrajnost pri oblikovanju vezi z uveljavljenimi literati, s katerimi je lahko sodeloval kot enakovreden sogovornik in jim nudil tudi kakšno protiuslugo. Ob tem je opazen zanimiv pojav, da so bili ti vzvodi nekajkrat uporabljeni tudi pri afirmaciji drugih, predvsem mlajših slovenskih literatov, npr. Marka Kravosa, Mirana Košute, - povezave pa se kažejo tudi z usodo Arnalda Bressana, Alojza Rebule in še koga, vendar ti problemski sklopi presegajo okvire pričujočega prispevka.

LJUBKA ŠORLI PRI ITALIJANIH

Zunanji podatki o usodi Ljubke Šorli v italijanskem kulturnem prostoru so na prvi pogled takšni kot pri veliki večini slovenskih literarnih ustvarjalcev in jim prav zato v svojih predhodnih raziskavah tega področja primerjalne literarne zgodovine nisem namenjal večje pozornosti.²⁶³

²⁶³ Dopolnjena objava razprave: Ljubka Šorli Med Italijani, JiS 2000/2001, št. 3, str. 89-99. Biografski podatki o tolminski pesnici (1910-1988), ki je pretežni del svojega življenja preživela v Gorici, so na razpolago v

Tudi v tem primeru se namreč najprej občasno in nepovezano pojavljajo prevodi posameznih pesmi v krajevni periodiki, prvi knjižni prevod njenega pesniškega dela pripravijo slovenski prevajalci in izide pri majhni italijanski krajevni založbi, drugi pri slovenski.²⁶⁴ Gradivo torej na prvi pogled ne obeta, da bi bilo mogoče s preučevanjem recepcije pesniškega dela Ljubke Šorli pri Italijanih doseči cilje, ki jih je opredelila teorija slovenske primerjalne književnosti že leta 1936, saj se zdi, da analiza usode slovenske pesnice v drugem kulturnem prostoru ne bo odkrila bistveno drugačnih razsežnosti njenega literarnega ustvarjanja, ki bi se lahko razkrile prek drugačne tradicije vrednotenja in doživljanja besedne umetnosti.²⁶⁵

Toda že na ravni inventarizacije literarnozgodovinskega gradiva se pojavljajo nekatera pomenljiva dejstva. Najprej izstopa, da se pesnica ne omenja v prvih sistematičnih pregledih slovenske literarne ustvarjalnosti v Gorici, ki so od srede osemdesetih let izhajali v italijanskih publikacijah.²⁶⁶ Če je to razumljivo, ker je te predstavitve pisala literarna zgodovinarica Lojzka Bratuž, ki se je z diskretnostjo izognila opredeljevanju do še razvijajočega se pesniškega ustvarjanja lastne matere, pa preseneča, sicer vljuden, očitek znanega goriškega zgodovinarja Sergia Tavana, da bi v njene preglede slovenske literature na Goriškem sodila tudi Ljubka Šorli. Ko v svoji obsežni knjigi *Gorizia e il mondo di ieri* (Gorica in včerajšnji svet) povzema referate s seminarja, ki ga je 1986 pripravil *Istituto di storia sociale e religiosa di Gorizia* (Inštitut za družbeno in religiozno zgodovino Gorice), pri oznaki prispevka Lojzke Bratuž pravi:

"*Alla vita letteraria slovena del Novecento dedicò il suo studio Lojzka Bratuž (Il Novecento), che traccia un storia punteggiata di episodi e di figure grandemente significative, come Ivan Pregelj, France Bevk, Alojz Gradnik ("il poeta fra due mondi" come lo definì Marijan Breclj), Srečko Kosovel, fino agli autori più recenti (fra cui starebbe bene il nome di Ljubka Šorli; cfr. Le arti a Gorizia nel secondo '900, Gorizia 1987) e fino al bel gruppo di musicisti, fra cui Lojze Bratuž, citato per dovere ma non senza dolore.*"²⁶⁷ Na drugem mestu, pri obravnavi goriške literarne ustvarjalnosti, poda tudi naslednjo oznako pesnice: "*Istanti prossimi [...] traspiaiono dai versi di Ljubka Šorli [...], delicatamente intrecciati di meditazioni e di accenti personali, in cui traspare un mondo intimo e partecipe di sentire e di vedere o rivedere le cose e gli uomini, pur senza abbandoni facili.*"²⁶⁸

Oznaka sicer ni posebno razčlenjena in dopolnjena z ilustrativnim gradivom, tudi ni tako obsežna, kot so zapisi o Juliju Kugyju, Carlu Michelstaedterju, Biagiu Marinu, Mariu Cossarju, Celsu Macorju in drugih italijanskih goriških literatih, vendar pesnico vključuje med te

spremnih študijah k izborom njenega pesniškega ustvarjanja: Ljubka Šorli, *Izbrane pesmi* (Uredil in komentiral Marijan Breclj, Gorica 1973); Ljubka Šorli, *Pod obokom čarobnim* (Uredil in komentiral France Bernik, Trst 1987). Prim. tudi: Tomaž Pavšič: *Šorli, Ljubka* v: Primorski slovenski biografski leksikon. 15. snopič, Gorica 1989, str. 567-570; prispevke v reviji Primorska srečanja 2000 (št. 229 in 230); France Bernik: *Obzorja slovenske književnosti*, Ljubljana 1999.

²⁶⁴ Ljubka Šorli: *Canti spezzati*, dvojezično, v italijanščino prevedla Diomira Fabjan Bajc, spremna beseda Celso Macor. Brazzano, Braitan 1994; Ljubka Šorli: *Via crucis*, v italijanščino prevedla Marija Kacin, spremna beseda Marijan Breclj, ilustr. Franko Žerjal. Gorica, Goriška Mohorjeva družba 2000.

²⁶⁵ Anton Ocvirk: *Teorija primerjalne literarne zgodovine*, Ljubljana 1936.

²⁶⁶ Lojzka Bratuž: *Il Novecento*; v *La cultura slovena nel Litorale : Atti del seminario di studio dell'Istituto di storia sociale e religiosa di Gorizia*, Gorizia 1988, str. 30 - 49.

²⁶⁷ "Goriškemu literarnemu življenju Slovencev v dvajsetem stoletju je posvetila svoje preučevanje *Lojzka Bratuž* (Dvajseto stoletje), ki je do posamezne točke natančno začrtala epizode in like, ki imajo tako velik pomen kot Ivan Pregelj, France Bevk, Alojz Gradnik ("poet dveh svetov", kot ga je opredelil Marijan Breclj), Srečko Kosovel, vse do bolj sodobnih avtorjev (*med katerimi bi bilo dobrodošlo ime Ljubke Šorli*; prim. Umetnost v Gorici v drugi polovici dvajsetega stoletja, Gorica 1987), vse od lepe skupine glasbenikov, med katerimi po dolžnosti, a ne brez bolečine navaja tudi Lojzeta Bratuža." Sergio Tavano: *Gorizia e il mondo di ieri*, Udine 1991, str. 63. Različico tega besedila je objavil tudi v reviji Iniziativa Isontina 1992, str. 51-58.

²⁶⁸ "Podobna prizadevanja [...] prevevajo verze Ljubke Šorli [...], v katerih se nežno prepletajo razmišljanje in osebni poudarki, iz katerih veje nek intimen svet, ki prispeva k občutenju ter videnju ali ponovnemu uvidenju stvari in ljudi, čeprav brez lahkotne sproščenosti." Sergio Tavano: *Gorizia e il mondo di ieri*, Udine 1991, str. 63. Različico tega besedila je objavil tudi v reviji Iniziativa Isontina 1992, str. 184.

najuglednejše goriške literate in dobro označi izstopajoče lastnosti njene izpovedi, ko poudari njeno nežno prepletenost osebne uglasenosti in meditacije z intimnim svetom, v katerem je sposobna občutiti in ponovno uvideti stvari ter ljudi, vendar brez lahkotne sproščenosti.

Domala dobesedno enako oznako je Sergio Tavano pred tem podal že v svojem prispevku *Attività letteraria nel Goriziano* (Literarno delovanje na Goriškem), objavljenem v obsežni knjigi *Le arti a Gorizia nel secondo '900* (Umetnost v Gorici druge polovice 20. stoletja), ki je zasnovana kot spremni zbornik enako naslovljene razstave o umetnostnih dosežkih v deželi Furlanija Julijska krajina, nastalih v drugi polovici dvajsetega stoletja.²⁶⁹ V to pomembno reprezentativno predstavitev del različnih umetnostnih zvrsti sta uvrščeni tudi dve pesmi Ljubke Šorli, *Poslednje srečanje* in *Večer v gozdu*, ki ju je prevedel Milko Renner, na tretjem mestu pa so objavljeni biografski podatki, med katerimi je poudarjena tragedija njenega moža in njeno preganjanje pod fašizmom. Osrednje mesto v prikazu zavzemajo prevedene oznake pesničinega dela slovenskih poznavalcev Marijana Breclja in Franceta Bernika. Prevod odlomka iz spremnega esaja Marijana Breclja k izbranemu delu Ljubke Šorli opozarja, da najmočnejša pesniška tema njene izpovedi izvira iz ljubezni do pokojnega moža, kar predstavlja po avtorjevem mnenju edinstvenost v slovenski liriki. Preseneča nas, piše urednik njenega izbranega dela, neposrednost, čustvene vibracije, harmoničnost izraza in občutek za vzvišenost v človeškem trpljenju, ki se zrcali tudi v bolečini slovenskega ljudstva, vendar je daleč od kakršnekoli obtožbe zločina nad slovenskim ljudstvom, njegovo kulturo, tako da poslušamo glas odpuščanja in vdanosti v božjo voljo.²⁷⁰ Prevedena Bernikova oznaka, vzeta je iz njegove študije o pesnici, ki jo je prvič objavil kot spremno besedo k zbirki *Pod obokom čarobnim*, izpostavlja religiozne razsežnosti pesniške izpovedi Ljubke Šorli. Poudarja, da je religiozna tematika prisotna skoraj v vseh njenih pesmih, čeprav ne vedno eksplicitno. Povsod imamo religioznost skladno s katoliško veroizpovedjo, vendar globoko občuteno in živo. Njena vernost je občutljiva za lepoto narave in kozmični red, dodaja. Religioznost pesnice je začrtana v območju ljudske tradicije, iz katere črpa moč za soočanje z ideološko pluralnostjo in različnostjo današnjega sveta, ugotavlja France Bernik.²⁷¹

Navedene teze so ostale prisotne v vseh kasnejših italijanskih interpretacijah poezije Ljubke Šorli, vendar nas na tem mestu najprej zanima, kako je prišlo do tega, da je bila pesnica že sredi osemdesetih let predstavljena na eminentni razstavi reprezentativnega umetniškega ustvarjanja v Goriški pokrajini, saj se je pojavila ob boku Franceta Bevka in Alojza Gradnika in ob italijanskih ustvarjalcih, kakršni so Carlo Michelstaedter, Celso Macor, Biagio Marin, Ervino Pocar, Silvio Domini, Franco de Gironcoli.²⁷²

²⁶⁹ Sergio Tavano: *Attività letteraria nel Goriziano*. V: *Le arti a Gorizia nel secondo '900*, Gorizia 1987, str. 104. Različico tega besedila je objavil tudi v reviji Iniziativa Isontina 1992, str. 51-58.

²⁷⁰ "Nell'opera di Ljubka Šorli, la voce più espressiva è indubbiamente nel canto d'amore per il marito defunto [...] La poetessa attinge la sua ispirazione alla viva fonte d'amore ancora per decenni dopo la tragica scomparsa del suo diletto compagno di vita: ed è una voce unica nel contesto della poesia slovena [...] Qualunque sia il nostro modo di accostarci alla sua opera poetica ci stupisce l'immediatezza, la vibrazione dei sentimenti, l'armonia del pensiero e dell'espressione, il senso del sublime nella sofferenza umana riflesse nel dolore del popolo sloveno del Litorale. Lungi dall'immaginare in questi canti una denuncia formale del delitto contro il popolo sloveno, contro la sua cultura e la sua poesia, ascoltano la voce di rassegnazione alla volontà divina e quella del perdono [...]" *Le arti a Gorizia nel secondo '900*, Gorizia 1987, str. 134. Prim. Marijan Breclj: *Pesniški svet Ljubke Šorli v: Ljubka Šorli: Izbrane pesmi*, Uredil in komentiral Marijan Breclj, Gorica 1973.

²⁷¹ "Il tema religioso è presente in quasi tutte le sue poesie seppure non sempre in forma esplicita. Si tratta di religiosità prevalentemente confessionale, tuttavia profondamente sentita e viva nella comunità dei cristiani soprattutto nelle festività e nelle manifestazioni liturgiche. La sua religiosità è sensibile alla bellezza della natura e all'ordine cosmico, quale traspare nella tradizione biblica sulla creazione del mondo ed è in armonia con la confessione cattolica. La religiosità della poetessa è circoscritta all'ambito della tradizione popolare alla quale essa attinge la forza per fronteggiare le esperienze della pluralità e diversità ideologica nel mondo d'oggi." *Le arti a Gorizia nel secondo '900*, Gorizia 1987, str. 135. Prim. Ljubka Šorli: *Pod obokom čarobnim*, Trst 1987; France Bernik: *Obzorja slovenske književnosti*, Ljubljana 1999.

Med zunajliterarnimi vzroki, ki so prispevali k njenemu poznavanju med Italijani, velja upoštevati njeno vsestransko delovanje v kulturnem življenju Gorice. Cenjeno je bilo tudi v italijanski javnosti, tako da je pesnica prejela tudi formalno priznanje. Leta 1979 ji je goriški nadškof Pietro Cocolin osebno izročil papeževo odlikovanje Pro Ecclesia et Pontefice, kar je zbudilo dodatno pozornost med Italijani. Poseben pomen ima tudi njeno pričevanje na procesu proti zločinom v tržaški Rižarni. S hladno objektivnostjo napisano pretresljivo pismo Ljubke Šorli o mučenju na specialnem policijskem komisariatu v Trstu 1942. leta je zbudilo velik odmev tudi v italijanski javnosti in so o njem poročali oziroma ga ponatisnili 23. marca 1976 tudi najpomembnejši italijanski dnevnik Il Giorno, La Repubblica in La Stampa.²⁷³ Njeno sodelovanje z različnimi veteranskimi organizacijami odporniškega gibanja se je nadaljevalo vse življenje in tudi v nekrologu, ki je izšel v tržaškem dnevniku Il Piccolo 3. maja 1993, je poudarjeno, da so njeni verzi zapisani na spomeniku internirancem taborišča v Zdravščini blizu Gorice. Omenjeno je tudi njeno sodelovanje na različnih spominskih svečanostih. Pozornosti z dvema nekrologoma v italijanskih časopisih je bil deležen le malokateri slovenski literat. Pomembno priznanje je doživela ob petdesetletnici umora svojega moža Lojzeta Bratuža. Italijanske oblasti so priredile več spominskih slovesnosti, Goriška pokrajina je 4. aprila 1987. organizirala tudi simpozij in gradivo izdala v dvojezični publikaciji *Lojze Bratuž 50 anni dopo - po 50 letih*, vdovo pa so počastili na svečani seji sveta občine Gorica.²⁷⁴

Ves ta splet srečanj in dela na pesnišini življenjski poti je privedel do tega, da so sredi osemdesetih let pričeli italijanski krogi upoštevati Ljubko Šorli kot pomembno goriško literarno ustvarjalko, ki je ni mogoče prezreti, ko se govori o tem kulturnem prostoru, čeprav sama svojega pesniškega dela ni nikoli izpostavljala. V časopisu goriške nadškofije *Voce Isontina* so v prazničnih božičnih številkah objavljali njene pesmi v izvorniku in italijanskem prevodu.²⁷⁵ Njene pesmi so se pričele pojavljati v različnih antologijah in kot ilustrativno gradivo v monografskih publikacijah. Na srednjeevropskem srečanju v Gorici *Incontri Culturali Mitteleuropei* je bila 7. decembra 1990. leta na literarnem večeru pesnikov manjšinskih jezikov predstavljena tudi njena poezija v prevodu Diomire Fabjan Bajc. Ob mednarodnem dnevu žena se je 8. marca 1994 knjižni prevod njene poezije pojavil v izložbi goriške knjigarne Antonnini na priložnostni knjižni razstavi del goriških literatk. V publikaciji goriškega Lions kluba *Donne per Gorizia* je vključena tudi Ljubka Šorli s kratko biografsko oznako.²⁷⁶ Njeno delo je bilo 1995. leta predstavljeno na tržaški razstavi o vidikih slovenske kulture *Dvojnost - Dualità* v znanem tržaškem muzeju Revoltella.²⁷⁷ Šest let potem, ko se je iztekla njena življenjska pot, so se je italijanski rojaki spomnili s posebnim priznanjem, podeljenim na krajevnem prazniku svetogorske mestne četrti, sredi katere so jo srečevali vsak dan na poti od doma v tiskarno oziroma uredništvo Pastirčka na Placuti. Svojem so junija 1999 na javni prireditvi slovesno izročili unikatno spominsko plaketo z napisom: "*A Ljubka Šorli, poetessa che in versi di rara bellezza volle essere testimone di infinito amore, fede e perdono.*"²⁷⁸

In končno njenega prispevka v goriško literarno zakladnico ni mogla več obiti tudi Lojzka Bratuž v svojih pregledih slovenske literarne ustvarjalnosti v Gorici. Gre za koncizna, pregledna

²⁷² Razstava *Le arti a Gorizia nel secondo '900*, ki so jo pripravili v prostorih videmske ustanove Centro Friulano Arti Plastiche (Furlanski center likovne umetnosti) je bila del širšega in obsežnega projekta, ki je želel prikazati umetniško ustvarjalnost v vseh pokrajinah Furlanije Julijske krajine od srede dvajsetega stoletja dalje. V štirih sekcijah so predstavili različne zvrsti likovne, besedne in glasbene umetnosti.

²⁷³ Kasneje, 1994. leta, so pismo objavili tudi v reviji Iniziativa Goriziana (št. 10, str. 74-76).

²⁷⁴ *Lojze Bratuž 50 anni dopo - po 50 letih*, Gorica 1989, 83 str.

²⁷⁵ Npr. leta 1985, 1986, 1987.

²⁷⁶ *Donne per Gorizia*. Uredila Antonella Gallarotti, Edizioni della Laguna, Tržič - Mariano del Friuli 1993, str. 89.

²⁷⁷ Marija Cenda, Miran Košuta: *Besedna umetnost, Prevodi slovenskih literarnih del. V: Dualità - Dvojnost: Aspetti della cultura slovena a Trieste, Aspetti slovenske kulture v Trstu*, Trst 1995.

²⁷⁸ "Ljubki Šorli, pesnici, ki je v verzih redke lepote hotela biti priča neskončen ljubezni, zvestobe in odpuščanja."

in dovolj informativna prikaza najpomembnejših slovenskih literatov, katerih delo se veže na Gorico in njeno zaledje, ki ga je od leta 1988 večkrat posredovala italijanski javnosti. Med temi pomembnimi nastopi velja upoštevati vsaj dva. Slovensko goriško literarno ustvarjalnost je analizirala na seminarju *La cultura slovena nel Litorale* (Slovenska kultura v Primorju), ki ga je pripravil Istituto di storia sociale e religiosa 1986 v Gorici, in na kongresu furlanskega filološkega društva (Società Filologica Friulana) v Gorici 1990.²⁷⁹ V teh delih je podala splošne kulturne razmere, v katerih je nastajala slovenska književnost v Gorici, in kratke oznake najpomembnejših ustvarjalcev, vse pa dopolnila z izčrpno referenčno literaturo. Pri presojanju vloge Lojzke Bratuž pri posredovanju vedenja o slovenski književnosti Italijanom je potrebno upoštevati tudi njeno antologijo *Gorizia nella letteratura slovena* (Gorica v slovenski književnosti) z izčrpnimi komentarji, kjer je, sicer diskretno in strogo objektivno, zastopana tudi Ljubka Šorli.²⁸⁰

Za razčlenitev recepcije pesniškega dela Ljubke Šorli v italijanskem svetu ima vsaj v začetni fazi posebno mesto zanimiv furlanski pisatelj in vsestranski kulturni ustvarjalec Celso Macor (1925-1998), ki je med svojim štiridesetletnim publicističnim delom dolgo urejal osrednjo kulturno revijo v Gorici *Iniziativa Isontina* (Posoška pobuda), tednik goriške nadškofije *Voce Isontina* (Glas Posočja) in opravljal številne odgovorne naloge v krajevni upravi in različnih kulturnih ustanovah, kot zavzet planinec pa je urejal tudi glasilo *Alpinismo Goriziano*. Kot preučevalec in popularizator furlanske književnosti in prevajalec Macorjevih del v slovenščino je z njim večkrat sodeloval Marijan Breclj, ki je med svojim mnogostranskim delovanjem uredil dve pregledni antologiji pesništva Ljubke Šorli, komentiral slovensko in italijansko knjižno izdajo *Križevega pota*, poleg tega pa prispeval vrsto analiz njenega dela.²⁸¹ Povsem očitno je, da je Celso Macor, ki ni znal slovensko, zelo cenil pesniško delo Ljubke Šorli, saj je večkrat poskrbel, da je bila upoštevana v italijanskih publikacijah. Tudi v svoji knjigi o Soči *Isonzo*, o tej reki je pisal večkrat, knjiga sama pa je doživela več izdaj, je med navajanjem literarnih upodobitev reke opozoril tudi na goriško - tolminsko pesnico: "*E ancora a Gorizia non possiamo non ascoltare l'eco viva e dolce della poetessa slovena Ljubka Šorli, una donna che dietro a sé ha un passato di sofferenza e restituì crudeltà e tristezza con amore, poetando, pregando, perdonando. [...]*"²⁸² Sledi prevod pesmi *Sulla sponda dell'Isonzo* (Ob bregu Soče) Marijana Breclja, pri čemer je zanimivo, da je med vsemi pesmimi, v katerih se pojavlja motiv Soče, izbrana ena izmed pesmi, ki je najbolj napolnjena z eksistencialno problematiko in razkriva notranje stiske, ki pesnico vodijo na rob življenja. Pa vendar kljub največji stiski vztraja.

Ob teh podatkih in poznavanju ustvarjanja pesnice se zdi samoumevno, da je Celso Macor napisal zanimiv in poglobljen uvod italijanskemu knjižnemu prevodu poezije Ljubke Šorli, ki je izšel 1994 pri založbi Braitan v Krminu.²⁸³ Njegova predstavitev poleg obveznih biografskih

²⁷⁹ Lojzka Bratuž: *Il Novecento. V: La cultura slovena nel litorale*. Gorizia, Istituto di storia sociale e religiosa 1988, str. 31-52. (Fonti e studi di storia sociale e religiosa 5). Lojzka Bratuž: *La letteratura slovena nel Goriziano. V: Friuli di Soreli Jevat*, Gorica 1990, str. 229-241.

²⁸⁰ *Gorizia nella letteratura slovena. Poezie e prose scelte. A cura di Lojzka Bratuž*. Uredila Lojzka Bratuž. Gorica, Goriška Mohorjeva družba 1997, 205 str.

²⁸¹ Ljubka Šorli: *Izbrane pesmi*, Gorica 1973; Ljubka Šorli: *Veseli ringaraja*, Gorica 1983; Ljubka Šorli: *Križev pot*, Gorica 1994; Ljubka Šorli: *Via Crucis*, Gorica 2000. O pesnici je med drugim pisal v Primorskih novicah 1962, št. 7, Srečanjih 1967, št. 6, Zalivu 1969, str. 176-177, Slovenskem bibliografskem leksikonu in še kje.

²⁸² "In spet v Gorici ni mogoče preslišati živega in sladkega odmeva slovenske pesnice Ljubke Šorli, žene, ki ima za seboj trpečo preteklost in je vračala krutost in žalost z ljubeznijo, pesnjenjem, molitvijo in odpuščanjem [...]" Celso Macor: *Isonzo*, Gorizia 1992, str. 30. Leta 1998 je v Gorici izšla pri založbi B & V Editori trojezična izdaja v italijanščini, slovenščini in angleščini. Prim. recenzijo Barica Smole: *Spev Soči, reki miru*, Primorska srečanja 2000, št. 234/235, str. 817-818.

²⁸³ Celso Macor: *Presentazione. V: Ljubka Šorli: Canti spezzati*, dvojezično, v italijanščino prevedla Diomira Fabjan Bajc. Brazzano 1994, str. 7-15. Lastnik in praktično edini delavec te založbe je univerzitetni profesor, doma iz Krmina, Hans Kitzmüller, ki mu je založništvo konjiček. Pripravil je vrsto večjezičnih publikacij, med katerimi sta tudi koroška pesnika Janko Ferk in Gustav Januš ter Alojz Gradnik, Žarko Petan. Za vsako knjigo je lastnik založbe lepo poskrbel na javnih predstavitev, tako da je prodal praktično celotno naklado nekaj sto izvodov.

podatkov, ki pa so podani s posebno toplino in preišljenim izborom postaj njenega križevega pota, ne da bi obšel nečloveško krutost fašističnega preganjanja, opozarja predvsem na izpovedne razsežnosti pesniškega sveta Ljubke Šorli. Tudi on ostaja pri interpretaciji obeh temeljnih razsežnosti njene lirike: ljubezen do ubitega moža in religioznost, razčlenjuje pa tudi njene upodobitve narave, otroškega sveta, usode slovenskega naroda. S pretanjenim posluhom opozarja na izvornost njene preproste metaforike in izpostavi, da v njenem delu ni našel niti ene besede, ki bi obtoževala njeno drugo kalvarijo v tržaškem zaporu 1943. leta, kar je zanj zgovorno opozorilo na veličino te nežne, a krepke ženske:

*"La grandezza del perdono, un perdono maturato in silenzio, sofferto, nato nel colloquio con Dio, un perdono eroico e somnesso, è quieta la pagina bella della vita di Ljubka Šorli, la più nobile e la più alta: la pagina di una donna dolce e tenera, ma forte e coraggiosa come le sue montagne di Tolmino. Uscendo da quella seconda stagione di violenza e di crudeltà, la poesia della Šorli si è aggrappata ancor di più fortemente ai ricordi del sogno di sposa, ai ricordi della primavera nel fiorire delle acacie, nei canti di merli e cinciallegre, i piedi nudi, bambini sul verde tappeto; scoppi di gioia che si estinguono improvvisi in un tetro disincanto."*²⁸⁴

Svojo interpretacijo pesniške izpovedi Ljubke Šorli zaokroži s še eno pomembno ugotovitvijo, ko poudari, da je o tem ustvarjanju italijanski del Gorice bolj malo vedel, čeprav je nastajal sredi tega mesta. Jezikovna bariera je postala bolj tesna v zadnjih petdesetih, šestdesetih letih, kljub naraščanju dobrega sožitja: *"La Gorizia italiana poco sapeva di questa poetessa che pur cantava dentro al cuore della città. La barriera della lingua si è fatta più spessa in questi ultimi cinquanta, settant' anni, nonostante il crescere della buona convivenza."*²⁸⁵

Celso Macor, iskren in uspešen ustvarjalec medsebojnega spoštovanja in sožitja znotraj *"etnične polifonije Goriške"*, je poznavalec slovenske književnosti, kar je med drugim razvidno iz njegovih poročil o italijanskih prevodnih slovenske literature.²⁸⁶ Pesnico večkrat s spoštovanjem omenja na različnih mestih, zaradi česar so njegova opazanja o liriki Ljubke Šorli prepričljiva in vredna upoštevanja, čeprav morda ni opazil bistveno novih razsežnosti njenega sveta. Ker v našem primeru ne gre za literarnega zgodovinarja ali kritika v ozkem pomenu besede, je razumljivo, da se ni spuščal v teoretično poglobljene analize njene poetike, metaforike, metrike. Prav tako kot noben drug italijanski interpret tudi on ni podal celovite analize njenega dela, ki bi začrtala njene temeljne poetološke in nazorske razsežnosti. Izstopa pa osebno doživljanje tega pesniškega sveta in tako njegovo podajanje ohranja intimno osebno noto, ki priča, da pesmi Ljubke Šorli lahko vzpostavijo komunikacijsko vez tudi s pripadnikom drugega naroda, ki izhaja iz drugačnega kulturnega in literarnega izročila.

Pomembna pa je vsaj še ena razsežnost njegove interpretacije. Brez zadržkov je izpostavil značajske profil pesnice, ki je gotovo vplival na recepcijo njenih del. Pri vseh, ki so jo poznali, je njena osebnost vplivala na sprejemanje njenega dela in mu dala dodatne razsežnosti, vendar ne kot preprosta ilustracija avtobiografskih doživetij. Osebnost te *"dame krhkega izgleda s prijaznim in istočasno zadržanim smehljajem, odlične kuharice, učiteljice na slovenskih osnovnih šolah, pozorne, a nevsiljive gostiteljice, zanimive in ljubeznive sogovornice [...], ki je le izjemoma govorila o sebi,"* kot jo je označil kardinal Alojz Ambrožič, je vplivala, da je bil

²⁸⁴ "Veličina odpuščanja, odpuščanje, dozorelo v tišini, trpljenje, rojeno v pogovoru z Bogom, heroično in poglobljeno odpuščanje, to je umirjena in lepa stran življenja Ljubke Šorli, najplemenitejša in najvišja stran dobre in nežne, toda močne in pogumne ženske, kakršne so tolminske gore. Ko je izstopila iz tistega drugega obdobja nasilja in krutosti, se je poezija Ljubke Šorli še bolj krčevito oklenila spominov na sanje neveste, spominov na pomlad v cvetju akacij, petju kosov in sinic, bose noge otrok na zeleni preprogi; izbruhi veselja, ki na vsem lepem zamrejo v mračni odčaranosti."

²⁸⁵ "Italijanska Gorica je bolj malo vedela o tej pesnici, ki je vendarle pela sredi mesta. Jezikovna bariera se je zgostila v teh zadnjih petdesetih, sedemdesetih letih, kljub naraščajočemu dobremu sožitju."

²⁸⁶ Za reprezentativen izbor enega izmed razdelkov, ki nosi naslov *Per la conoscenza del mondo sloveno* (Za poznavanje slovenskega sveta) sta poskrbela *Lojzka Bratuž* in *Marijan Breclj* v trojezičnem spominskem zborniku *Celso Macor, identità e incontri*, Brazzano 1999. Poleg ponatisa uvodnega eseja o Ljubki Šorli so objavljeni še članki o Cankarju, Gradniku, Staniču, Vorancu, Rebuli ...

bralec presenečen, ko se mu je odprl njen notranji svet, ko je stopil v svet njene izpovedi, o kateri je navadno molčala, saj se je težko odločila celo za objavo te ali one pesmi. Njeno pesniško delo pa je vseeno naenkrat postalo "tiha glasnost," kot se je slikovito izrazil Janez Povše, ki se vedno znova potrjuje.²⁸⁷ Njeno osebnost lahko povzamemo z besedami slovensko - kanadskega kardinala: "Katoličanka po srcu je razvila globoko občudovanje naravnih lepot svoje rojstne doline, izreden čut za enotnost Kristusa in obkrožujoče je narave, Divine Milieu Theilharda de Chardina, nas pri njej ne preseneča".²⁸⁸ In zanimivo, ko je novi goriški nadškof bral njene pesmi po prevzemu nove dolžnosti, je njeno besedo vključil v božično mašo leta 2000.

* * *

Pričujoči prispevek o recepciji Ljubke Šorli v italijanskem svetu nas morda opozarja tudi na manj znana razmerja, ki se tkejo ob tesnih ustvarjalnih vezeh v Gorici, na krog kulturno-znanstvenih ustvarjalcev, ki sodeluje pri številnih projektih.²⁸⁹ To pogosto presega golo strokovno delo in vpliva tudi na intimnejša srečanja, kakršna so se spletla ob pesništvu Ljubke Šorli. Nastale so nove razsežnostmi izmenjave slovenskih, furlanskih in italijanskih leposlovnih umetnin, brez katerih bi bili siromašnejši tudi mi.

²⁸⁷ Janez Povše: *Tiha glasnost Ljubke Šorli*, Novi glas 16. 3. 2000, št. 10, str. 6.

²⁸⁸ "[...] a fragile-looking lady, with a smile both plesand and reserved, a teacher in a Sloven elementary school of the area, an excellent cook, an observant and unobtrusive hostess and an interesting and charitable conversationalist. [...] Catholic to the core, she developed a profound appreciation of the natural beauties of her native valley: her poems possess an extraordinary sense of unity between Christ and the nature surrouding her; Theilhard de Chardin's *Divine Milieu* would come as no surprise to her. Aloysius Ambrozic: *Death of a friend*, The Catholiic Register (Toronto) 3. 6 1993, str. 5.

²⁸⁹ Branko Marušič: *Strokovno in znanstvenoraziskovalno sodelovanje med Gorico in Novo Gorico*. V: *Nova Gorica - Gorica: Izzivi in možnosti sobivanja*, Nova Gorica 1997, str. 93-106.

BIBLIOGRAFSKI DODATEK
SLOVENSKA KNJIŽEVNOST PRI ITALIJANIH
PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Knjižni prevodi del posameznih slovenskih avtorjev²⁹⁰

- 1. Bambič, Milko:** *Re Honolulu*; (Kralj Honolulu); prev. Paola Lucchesi. Trst - Verona, ZTT - Graphic Studio 1990, 63 str.
- 2. Bartol, Vladimir:** *Alamut*; (Alamut); prev.: Arnaldo Bressan. Trst, ZTT 1989, 534 str. (Est Libris, Collana di letteratura 1)

²⁹⁰ Urejeno po abecednem redu avtorjev ter po letu izida knjig.

- 3. Bartol, Vladimir:** *Alamut*; (Alamut); prev.: Arnaldo Bressan. Milano, Rizzoli **1993** (Superbum)
- 4. Bevk, France:** *La bambinaia*; (Pesterna); prev.: Ezio Martin. Zurigo, Edizioni svizzere per la gioventù **1957**, 36 str.
- 5. Bevk, France:** *Ragazzi soli*; (Pesterna, Tovariša); prev.: Ezio Martin. Torino, G. B. Parovia & C. Colona **1959**, 145 str. (Le Gemme d'oro per ragazzi)
Ponatis 1965
- 6. Bevk, France:** *Crepuscolo*; (Mrak za rešetkami); prev.: Ezio Martin. Trst, ZTT **1989**, 170 str. (Est Libris, Collana di letteratura 3)
Koment.: Elio Apih - Prefazione, str. 5-9.
- 7. Bizjak, Ivan:** *Nori bik - Il toro pazzo*; ilustr. Rudi Skočir. Ljubljana, Sanjska knjiga 1998.
Slikanica s slovenskim, hrvaškim, madžarskim, nemškim, italijanskim, francoskim in angleškim prevodom besedila.
- 8. Blasutig, Michelina:** *Ne samuo spomini, Non solo ricordi*; Čedad, Kulturno društvo Studenci **1994**, 77 str.
Besedila tudi v nadiškem narečju.
- 9. Cankar, Ivan:** *Il servo Bartolo e il suo diritto*; (Hlapec Jernej in njegova pravica); prev. Ivan Regent, Giovanni Sussek. Trieste, Casa editrice Anteo **1945**, 125 str.
Pregledan ponatis prevoda iz leta 1925.
- 10.**
Cankar, Ivan: *La Mamma. Pagine d'amor filiale scelte e tradotte dal testo originale sloveno*; (Mama. Izbor črtic); prev.: Enrico Damiani, Janko Jež. Roma, Luigi del Romano **1945**, 124 str. (Collana Azzurra di narratori scelti italiani e stranieri. 1)
Koment.: I traduttori - La "madre" nel cuore e nell'opera di Cankar.
- 11.**
Cankar, Ivan: *Martin Kačur*; prev. L. Manzini in L. Salvini. Firenze, Vallecchi **1951**
- 12.**
Cankar, Ivan: *Martin Kačur, Biografia di un idealista*; (Martin Kačur. Biografija idealista); prev.: Ezio Franchi. Fiume, EDIT **1954**, 132 str.
Koment.: Ezio Franchi - Prefazione, str. 5-9.
- 13.**
Cankar, Ivan: *Biografia di un idealista*; (Martin Kačur. Življenjepis idealista); prev.: Cirillo Cuttin. Milano, Rizzoli Editore **1964**, 176 str. (Biblioteca Universale Rizzoli, 2099-2100)
Koment.: Cirillo Cuttin, Nota, str. 5-14.
- 14.**
Cankar, Ivan: *La madre*; (Mati. Izbor črtic); prev.: Franc Husu. Trst, ZTT **1969**
Kom.: Marija Pirjevec.
- 15.**
Cankar, Ivan: *La forza dell'ideale, a cura di F(urio) Bordon, versione scenica del romanzo Martin Kačur; Fulvio Tomizza, L'idealista*; (Martin Kačur, dramatizacija). Trieste, Teatro Stabile Friuli Venezia Giulia **1976** (Quaderni nuova serie 5)

Izdano ob premieri Tomizzove dramatizacije Cankarjevega Kačurja v Trstu. Vsebina: Josip Tavčar: Ragioni storiche di una letteratura; Jože Koruza: Il teatro dalle origini ad oggi; Martin Jevnikar: La vita e le opere; Marija Pirjevec: Cankar nella storia e nella cultura slovena; Žarko Petan: Precedenti riduzioni; Fulvio Tomizza: Nel segno del rispetto; Testo integrale della versione scenica di Fulvio Tomizza: La locandina; Francesco Macedonio: Note di regia; [anon.]: Fulvio Tomizza.

16.

Cankar, Ivan: *La Madre, Bozzetti in prosa di Ivan Cankar; (Mati, Šopki proze Ivana Cankarja)*; prev.: Francesco Husu. Trieste, ZTT 1977, 95 str.

Koment.: Marija Pirjevec, Ivan Cankar e il suo impegno artistico e civile, str. 7-15

17.

Cankar, Ivan: *I servi; (Hlapci)*; prev. Furio Bordon. Sipario 1977, št. 378, str. 64-80

18.

Cankar, Ivan: *Il servo Jernej e il suo diritto; (Hlapec Jernej in njegova pravica)*; prev.: Arnaldo Bressan. Milano, Feltrinelli 1977, 107 str. (Universale Economica, 752)

Koment.: Arnaldo Bressan, Prefazione, str. 5-16; Cronologia della vita e delle opere di Ivan Cankar, str. 17-19; Bibliografia, str. 20-21.

19.

Cankar, Ivan: *Il servo Jernej e il suo diritto; (Hlapec Jernej in njegova pravica)*; Ur. Adriana Foschini, prev.: Arnaldo Bressan. Torino, Loescher-Feltrinelli editore 1978, 106 str. (Narrativa scuola Feltrinelli-Loescher, 3)

20.

Cankar, Ivan: *Martin Kačur, Biografia di un idealista; (Martin Kačur, Življenjepis idealista)*; prev.: Arnaldo Bressan. Milano, Mondadori 1981, 169 str. (Oscar narrativa 169)

Koment.: Arnaldo Bressan, Introduzione.

21.

Cankar, Ivan: *La casa di Maria Ausiliatrice; (Hiša Marije Pomočnice)*; prev.: Marija Pirjevec. Pordenone, Studio Tesi 1983, 146 + XXX str. (Collezione Biblioteca 15)

Koment.: Marija Pirjevec - Introduzione.

22.

Cankar, Ivan: *Immagini dal sogno; (Podobe iz sanj)*; prev.: Diomira Fabjan Bajc. Casale Monferrato, Marietti 1983, 147 str. (Collana di narrativa 3)

Koment.: Alojz Rebula - Non è già l'ora, o Dio; Arnaldo Bressan - Postfazione.

23.

Debeljak, Aleš: *Momenti d'angoscia; (Minute strahu)*; prev: Tea Štoka. Napoli, Flavio Pagano Editore 1992

Kom.: Charles Simic.

24.

Dolhar, Rafko: *Simfonia Carsica; (Kraška simfonija)*; prev.: Mara Debeljuh. Trst 1998

25.

Ferk, Janko: *Scritte sui muri del mondo; (Napisi na straneh sveta)*; prev.: Janko Ferk v nem., Hans Kitzmuller v italijanščino, Alessandro D'Ossualdo v furlanščino Cormons, Edizioni Braitan 1987, 66 str.

Štirijezično. Koment.: Hans Kitzmuller. Vzporedno besedilo.

26.

Ferk, Janko: *Ai margini del silenzio*; (Na robu tišine). Ur. in v it. prev. Hans Kitzmüller. Cormons, Edizioni Braitan **1999**, 70 str.

Nekatere od 30 pesmi so objavljene v slovenščini, nemščini, italijanščini in furlanščini.

27.

Firmani, Roman: *L'ultima valle*; (Zadnja dolina). Čedad **1981**

Izvirnik v italijanščini, kasnejši prevod v slovenščino.

28.

Firmani, Roman: *Andren : l'ultimo gnomo*; (Andren : Zadnji škrat). Trst - ZTT **1989**, 48 str.

Vzporedno besedilo - ital. in slovensko beneško narečje. Ilustr.

29.

Firmani, Roman: *Gli sradicati*; (Izkoreninjenci). Podboniec **1999**

Izvirnik v italijanščini.

30.

Gherdol, Igor: *Poesie bizzarre*; (Bizarne poezije), Trieste, Sciarda **1996**

Izvirnik v italijanščini.

31.

Gherdol, Igor: *Ciao fiore ... ultimo amore*; (Živijo cvetljica ... zadnja ljubezen), Trieste, La Mongolfiera libri - Il Murice **2000**

Izvirnik v italijanščini.

32.

Gradnik, Alojz: *Poesie*; (Izbor poezij); prev.: Marija Šamer. Cormons, Edizioni Braitan **1984**, 70 str.

Uredil Hans Kitzmüller v sodelovanju z Wando Gradnik, Robertom Petarosom, Francom Verbasom. Dvojezično. Komentirano. Druga, popravljena in dopolnjena izdaja 2001.

33.

Gregorčič, Simon: *Canti scelti*; (Izbrane pesmi); prev.: Franc Husu; ur.: Lojzka Bratuž. Trst, ZTT **1990**, 141 str. (Est Libris. Collana di letteratura 4)

Vzporedno italijansko - slovensko besedilo. Komentirano.

34.

Gruden, Igo: *Balada naših dni - Ballata dei nostri giorni*; prev. Giorgio Depangher, ur. Mariza Škerk, kom. Marija Pirjevec. Nabrežina, Zadruga Maja **1999**, 104 str.

35.

Grum, Slavko: *Avvenimento nella città di Goga*; (Dogodek v mestu Gogi). Prev. Sergia in Licine Pacor, priredba Lino Carpinteri e Francesco Macedonio. Sipario, dicembre **1971**, N° 307, str. 70-92.

36.

Ingolič, Anton: *La banda dei chiodi, La società segreta P.G.C.*; (Tajno društvo PGC); prev.: Franc Dakskobler, kom. Vittorio Marino. Padova, Messaggero **1974**, 157 str. (L'Astronave)

37.

Ingolič, Anton: *La liceale*; (Gimnazijka); prev.: Franc Dakskobler. Padova, Messaggero 1976 (L'Astronave), 223 str.

Giordano Tollardo: Prefazione.

38.

Ingolič, Anton: *La galea sommersa*; (Potopljena galeja); prev.: Franc Dakskobler. Padova, Messaggero 1979

Skrajšana izdaja, priredba prevajalca.

39.

Januš, Gustav: *Pesmi = Gedichte = Poesiis*; (Izbor poezij); prev.: Hans Kitzmuller in Alessandro d'Osualdo v sodelovanju z avtorjem. Cormons, Braitan 1985, 59 str.

Koment.: Hans Kitzmuller: Justav Januš - poezia da tradurrere, str. 9-17.

40.

Januš, Gustav: *Metulj - Der Schmetterling - La farfalla - The butterfly*; v it. prev. Daria Betocchi, kom. Fabjan Hafner. Celovec, Mohorjeva družba 1999, 215 str.

41.

Jelinčič, Dušan: *Le notti stellate*; (Zvezdne noči); prev.: Paolo Pivitera. Udine, Campanotto 1994

42.

Jelinčič, Dušan: *Perle sotto la neve*; (Biseri pod snegom); prev.: Nadia Milievich. Torino, Vivalda 1997

43.

Jurčič, Josip: *Il figlio del vicino*; (Sosedov sin); prev.: Enrico Damiani, Janko Jež. Roma, De Carlo 1944

44.

Jurčič, Josip: *Giorgio Kozjak, giannizzero sloveno. Racconto storico del XV secolo*; (Juri Kozjak, slovenski janičar. Zgodovinska pripoved iz 16. stoletja); prev.: Ferdinand Kolednik. Milano, Istituto di propaganda libraria 1947, 157 str.

Več ponatisov: 1947, 1959, 1968.

45.

Jurčič, Josip: *La vendetta dello Zingaro Giorgio Kozjak, giannizzero sloveno*; (Maščevanje Jurija Kozjaka, slovenskega janičarja); prev.: Franc Kolednik. Padova, EMP 1974

46. **Jurin, Zlata:** *Il violinista di bronzo - Bronasti violinist*; ilustr. Sandra Kump. Piran, Matična knjižnica Piran 1997, [24] str.

Dvojezično, ilustrirano.

47.

Kocbek, Edvard: *Compagnia : La resistenza partigiana in Slovenia*; (Tovarišija : Partizansko odporništvo v Sloveniji); prev. in kom.: Alojz Rebula. Milano, Jaca Book 1974, 270 str. (Saggi per la resistenza europea 62)

48.

Kocbek, Edvard: *La compagnia I., II. zv;* (Tovarišija); prev.: Antonio Setola. Bologna, Centro studi Europa Orientale **1979**, 318 in 266 str. (CSEO biblioteca; 8, 9)

49.

Kocbek, Edvard: *Poesie;* (Poezije); prev.: Antonio Setola. Bologna, Centro studi Europa Orientale **1979**, 109 (Collana di poeti dell'Est, 1)
Angelo Leone: Nota di edizione. Vzporedno besedilo.

50.

Kocbek, Edvard: *I lipizzani;* (Lipizanzi); prev. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, Društvo slovenskih pisateljev **1989**
V seriji miniaturk so objavljeni prevodi v različne jezike.

51.

Kosmač, Ciril: *Tantadruj, Stostollà;* prev. in kom.: Patrizia Raveggi. Trst, ZTT **1981**, 147 str.
Dvojezično. Ilustriral Marjan Kravos. Koment.: Patrizia Raveggi: L'autore e la sua opera, str. 140-146.

52.

Kosmač, Ciril: *Stostollà;* (Tantadruj), prev.: Patrizia Raveggi. Venezia, Marsilio Editori **1986**

53.

Kosovel, Srečko: *Poesie di velluto e Integrali;* (Baržunaste poezije in Integrali); prev.: Jolka Milič, Pavle Merkù. Trieste, L'Asterisco Editore **1971**
Dva natisa, drugi popravljen.

54.

Kosovel, Srečko: *Poesie e integrali;* (Poezije in integrali); prev.: Jolka Milič in Pavle Merkù. Trieste, L'Asterisco Editore - ZTT **1972**, 13 + 77 str.
Večina pesmi ima vzporedno faksimile rokopisov. Komen.: Pavle Merkù, Presentazione; Aurelia Gruber Benco, Una testimonianza. Likovne priloge: Avgust Černigoj in Lojze Spacal. Ponatisi 1976, 1981. Mapi druge izdaje je dodano delo.: Marija Pirjevec, Aspetti del suo pensiero e della sua lirica.

55.

Kosovel, Srečko: *Poesie e integrali;* (Poezije in integrali); prev. Jolka Milič, kom. Marija Pirjevec, ilustr. Avgust Černigoj in Lojze Spacal. Trst L'Asterisco - ZTT **1976**

56.

Kosovel, Srečko: *Kras. Carso. Karst;* (Izbor poezij); prev. v ital.: Marko Kravos, Luciano Morandini, Marino Vertovec. Trst, ZTT **1979**, 15 str.
Trojezično. Bibliofilska izdaja, ilustriral Lojze Spacal. Koment.: Ciril Zlobec. Druga izdaja 1980.

57.

Kosovel, Srečko: *Fra il nulla e l'infinito;* (Med ničem in neskončnostjo. Zbrano delo); prev. in kom.: Gino Brazzoduro. Trst, ZTT **1989**, 207 str. (Est Libris, Collana di letteratura 2)
Koment.: Gino Brazzoduro - prefazione del traduttore, str. 5-8; Gino Brazzoduro - Srečko Kosovel: l'uomo e il poeta, str. 173-207.

58.

Kosovel, Srečko: *Majhen plašč - Il mantelluccio - [...];* prev. različni, v ital. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, samozaložba **1994**
Miniaturka vsebuje prevode pesmi v 11 jezikov.

- 59.** **Kosovel, Srečko:** *Ves svet je kakor - Tutto il mondo è come -* [...]; prev. različni, v ital. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, samozaložba **1994**
Miniaturka vsebuje prevode pesmi v 11 jezikov.
- 60.** **Kosovel, Srečko:** *Il ragazzino e il sole;* (Deček in sonce); prev. Michele Obit; Trst, Revija Galeb - Zadruga Novi Matajur **2000**, 84 str.
Delo je izšlo istočasno v slovenski, italijanski, furlanski in nemški knjižni izdaji.
- 61.** **Kosovel, Srečko:** *Ves svet je kakor - Tutto il mondo è come;* dvojezično, prev. in ur. Jolka Milič, kom. Janez Vrečko, oblikovala Cveta Stepančič. Sežana, Občina Seržana **2000**, 256 str.
- 62.** **Košuta, Miroslav:** *Memoria del corpo assente - Spomin odsotnega telesa;* prev. Daria Betocchi, ur. in kom. Marija Pirjevec, uvod Elvio Guanini. Trst, Založništvo tržaškega tiska 1999, 226 str.
- 63.** **Kovič, Kajetan:** *Draghetto Folletto;* (Zmajček Direndajček); prev.: Vasilka Stanovnik, Renato Caporali. Ljubljana, MK - Firenze, Marzocco **1987**, 24 str.
- 64.** **Kovič, Kajetan:** *Le ore de sambuco - Bezgove ure;* prev. Jolka Milič, kom. Ciril Zlobec. Udine, Campanotto Editore **1999**
- 65.** **Kovič, Kajetan:** *Professore di immaginazione;* (Profesor domišljije); prev. Tomo Jurca, Paolo Bellotto. Milano, Auxilia-Hefta **2000**
- 66.** **Kozak, Primož:** *Il Congresso;* (Kongres); prev.: Aleš Lokar, koment. Marjan Rožanc. Il dramma (Rim) **1969**, št. 5, str. 49-69
- 67.** **Kravos, Marko:** *Sredozemlje = Mediterraneo = Mediterran = Méditerranée;* Trst, Tržaška knjigarna in galerija **1987**
Ilustr. Franko Vecchiet, kom. Matjaž Kmecl, prev. v ital. Arnaldo Bressan, bibliofilska trojezična izdaja.
- 68.** **Kravos, Marko:** *Tre favole: una dolce, una soffice ed una quasi azzurra;* (Tri pravljice, ena sladka, ena mehka in ena skoraj sinja); prev. Paola Lucchesi, ilustr. Claudio Palčič. Trst, ZTT **1991**, 28 str.
- 69.** **Kravos, Marko:** *Il richiamo del cuculo;* (Kukavičji klic); prev.: Loredana Boglium, Arnaldo Bressan, Carnela Fratantonio, Jolka Milič, Patrizia Raveggi, Eros Sequi, Sergij Šlenc, Udine, Campanotto **1994** (Zeta Line)
Komentar: Elvio Guanini.
- 70.** **Kravos, Marko:** *Florilegio per il terzo millennio;* (Cvetnik za tretje tisočletje). Pasion di Prato : Campanotto, Venezia : Casino municipale, **1999**, [51] str.

71.

Kravos, Marko: *Le tracce di Giasone - Jazova sled - Jazonov Trag*; v it. prev. Patrizia Vascotto, ilustr.: Klavdij Palčič; kom. Ernestina Pellegrini. Milano, Auxilia-Hefta **2000**, 54 str.

72.

Kravos, Marko: *Su due piedi*; (Na dveh nogah); v it. prev. Darja Betocchi, ilustr.: Geoff Lowe in Jacqueline Riva. Milano, **2001**

69 zvezk bibliofilske zbirke, ki v dvojezični objavi prinaša dvojje Kravosovih pesmi. Izdajo je v 60 izvodih ročno odtisnila in vezala likovnica Meri Gorni.

73.

Kravos, Marko: *Quando la terra cresceva ancora*; (Ko je zemlja še rasla), prev.: Patrizia Vascotto; ilustr.: Klavdij Palčič. Celovec : Mohorjeva založba, - San Canzian d'Isonzo (Go) : Consorzio culturale del Manfalconese **2001**, [18] str.

74.

Levstik, Fran: *Chi ha fatto la camicina di Paolino*; (Kdo je napravil Vidku srajčico); prev.: Vida Šturm, Renato Caporali. Ljubljana MK - Firenze, Marzocco **1965**

75.

Levstik, Fran: *Martin Krpan*; prev.: Patrizia Raveggi in Alojz Rebula. Trst, ZTT **1983**

76.

Makarovič, Svetlana: *La Libellula. Opera in due atti di Svetlana Makarovič. Musica di Pavle Merkù*; (Kačji pastir); prev.: Pavle Merkù. Milano, Casa Musicale Sonzogno **1976**, 52 str.

Dvojezično

77.

Makarovič, Svetlana: *Tredici fiabe per la buonanotte*; (Miška spi. Trinajst bajk za lahkonoč); prev.: Franc Dakskobler. Brescia, La scuola **1977**, 64 str. (Biblioteca dell'amicizia, Serie 2; n° 4)

78.

Marinc, Marjan: *La paura ha gli occhi grandi*; (Strah ima velike oči); prev.: Lucia Scher. Brescia, La scuola **1972**, 169 str. (Millelibri, Narratori moderni)

79.

Martinolli, Gianni: *Rugiada di memorie*; (Rosa spominov); Cividale del Friuli, Società Cooperativa editrice Dom **1988**, 94 str.

Koment. Mario Gariup.

80.

Messner, Janko: *Kärntner Triptychon = Koroški triptih = Trittico carinziano*; v ital. prev.: Simona Bartoli - Kucher. Celovec, Robert - Musil - Archiv **1990**, 55 str.

Trojezično.

81.

Messner, Janko: *Gedichte, Pesmi, Canti*; Celovec, Drava **1996**

Trojezično. V ital. prev.: Jolka Milič.

82.

Mihelič, Mira: *Il viaggio meraviglioso di Giannino*; (Puhek v Benetkah); prev.: Vida Šturm, Renato Caporali. Ljubljana MK - Firenze, Marzocco **1965**, 20 str.

83.

Obit, Michele: *Per certi versi - Po drugi strani*; prev. (v slovenščino): Marko Kravos. Vittorio Veneto, Kellermann 1995
Dvojezično.

84.

Obit, Michele: *Epifania del profondo – Epiphany der Tiefe; (Razglašene globine)*; prev. v nemščino Ilse Pollack. Ottensheim, Christian Thannhäuser 2001
Izvirnik v italijanščini.

85.

Pahor, Boris: *Necropoli*; (Nekropola); prev. Enzo Martin, kom. Martina Legiša in Marija Pirjevec. San Canzian d'Isonzo, Edizioni del consorzio culturale del Monfalconese 1997, 195 str.

86.

Paljk, Jurij: *Kako je krhko - Com'è fragile*; prev. in ur. Jolka Milič, il. Patrizia Devidè. Gorica, Goriška Mohorjeva 1999, 201 str.

87.

Pangerc, Boris: *In legla je tišina. E scese il silenzio*; (Izbor poezij); prev.: Jolka Milič. Castelnuovo - Magra, La Spezia 1981, 93 str.
Dvojezično. Koment.: Jože Pirjevec - Predgovor, str. 5-6; Paolo Bonatti - Prijateljstvo in vezi, str.9-10.

88.

Pangerc, Boris: *L'incendio bianco*; (Beli požar). Trieste, Astra 1990, 62 str.
Koment: Elvio Guagnini (str. 3-4). Avtorjev izbor iz zbirk: Glas od znotraj, In legla je tišina, El silenzio de una cita.

89.

Pangerc, Boris: *L'albero del Maj*; (Majenca). Videm, Campanotto Editore 1993

90.

Peroci, Ela: *La casetta di dadi*; (Hišica iz kock), prev.: Vida Šturm in Renato Caporali. Ljubljana, MK - Firenze, Bemporado Marzocco 1965

91.

Peroci, Ela: *L'ombrello volante*; (Moj dežnik je lahko balon); prev.: Vida Šturm, Renato Caporali. Ljubljana, MK - Firenze, Marzocco 1965, 16 str.

92.

Peroci, Ela: *I racconti della buona notte. I., II.*; (Pripovedke za lahko noč. Izbor); prev.: Mirko Federico Rijevec. Milano, Editrice AMZ - Ljubljana, MK 1967, 132 + 116 str.
Ponatis 1970, naklada: 5.000.

93.

Peroci, Ela: *Il gatto ciabattino*; (Muca copatarica). Milano, AMZ - Ljubljana, MK 1969

94.

Peroci Ela: *Il cappellino, il gallo, e il fiore*; (Klobuček, petelin in cvetlica. Izbor); prev.: Silvester Škerl. Milano, Mondadori - Ljubljana, MK 1970, 16 str. (Il castello incantato)

95.

Petan, Žarko: *Le mie massime*; (Prepovedane parole); prev.: Vida Šturm. Abano Terme, Orsaminore, Ursus **1969**, 26 str.

Druga izdaja 1970. Koment.: Bruno Agrimi - Presentazione, str. 3.

96.

Petan, Žarko: *Definizioni*; (Definicije); prev.: Jasmina Malahovsky. Arquà Petrarca (Padova) **1993**

97.

Petan, Žarko: *Slovenia felix*; prev. Hans Kitzmüller. Cormons, Edizioni Braitan **1998**.

98.

Potrč, Ivan: *Terra e donne*; (Na kmetih); prev.: Mija Kalan-Gionori. Fiume, EDIT **1955**, 272 str.

99.

Povasnica, Mjuta: *Zimska pravljica*; Trst, ZTT **1991**

Knjiga je izšla istočasno v štirih jezikih: slovenščini, italijanščini, ladinščini (Istituto Cultural Ladin di Vigo di Fassa), sardščini (Papiros di Nuoro). Ilustr. Mjuta Povasnica je psevdonim, pravo ime je Paolo Petricig (Petričič).

100.

Povasnica, Mjuta: *Jubica an Arpit*; Špeter Slovenov **1996** (Flores)

Variante v nadiškem narečju, knjižni slovenščini, italijanščini, furlanščini (varianti osrednjega govora in valcellinskega). Sozaložništvo: Devin, Lipa, Furlansko filološko društva, kulturni krožek Menocchio. Ilustr. Mjuta Povasnica je psevdonim, pravo ime je Paolo Petricig (Petričič).

101.

Pregarc, Aleksij: *Poesie*; (Izbor poezij); prev.: Jolka Milič. Gorizia, Edizioni Circolo culturale Salvemini **1974**, 50 str.

Uvod Gianni Anglisani. Nagrada Il giullare, Trst 1975.

102.

Pregarc, Aleksij, Edi Žerjal: *Tri podobe, tri pesmi*; Trst, samozaložba **1985**

Dvojezično.

103.

Pregarc, Aleksij: *Jedra*. [...] [Trst], Samozaložba, **1987**, 261 str.

Prevod v sedem jezikov. Prevodi v italijanščino Jolka Milič.

104.

Pregarc, Aleksij: *Samohodec - Il viandante solitario*; prev.: Jolka Milič. Ljubljana, Mihelač **1988**

Koment.: Carlo Milic - Nemirni wanderer, samotni odpadnik.

105.

Pregarc, Aleksij: *Moj mali veliki svet - Il mio grande piccolo mondo - My big little world*; v it. prev.: Jolka Milič; kom. Manlio Cecovini. Ljubljana, Mihelač **1999**, 113 str.

106.

Prešeren, France: *Il battesimo presso la Savizza*; (Krst pri Savici); prev.: Franc Husu. Ljubljana, MK - Koper, Lipa - Trst, ZTT **1972**, 89 + IV + V str.

Uredila Anton Slodnjak, Bogomil Gerlanc. Ilustrirano, pet prilog. Koment.: Anton Slodnjak - Presentazione, str. 59-76, Franc Husu - Premesa del traduttore, str. 77-82, Alfonz Gspan - Le nostre illustrazioni, str. 83-86, Anton Slodnjak, Bogomil Gerlanc - Note di chiarimento, str. 87-89.

107.

Prešeren, France: *I sonetti*; (Soneti); prev. Franc Husu. Roma **1972**

Strojepisno. 52 str.

108.

Prešeren, France: *Poesie*; (Poezije); prev.: Franc Husu. Trst, ZTT - Munchen, R. Trofenik **1977**, 235 str. (Litteratura slovenica I)

Uredil Anton Slodnjak. Koment.: Anton Slodnjak - Introduzione, str. 5-14, Franc Husu - Al lettore italiano, str. 226-235

109.

Prešeren, France: *Il battesimo presso la Savizza*; (Krst pri Savici); prev.: Franc Husu; ilustr. Miligoj Dominko. Nova Gorica, Studio RO - Založništvo Humar **1996**, 112 str.

110.

Prešeren, France: *I sonetti della sventura*; (Sonetje nesreče); prev.: Franc Husu. Ljubljana, CZ **1983**, 38 str.

111.

Prešeren, France: *Poesie - Pesmi*; prev.: Giogio Depangher, kom. Marija Pirjevec. Kranj - Trst, Mestna občina Kranj - Založništvo tržaškega tiska **1999** (Prešernova pot v svet).

112.

Prešeren, France: *Battesimo presso la Savizza - Krst pri Savici*; prev.: Giogio Depangher, kom. Marija Pirjevec. Kranj, Mestna občina Kranj **2000**, 64 str. (Prešernova pot v svet).

113.

Prežihov, Voranc: *I mughetti*; (Solzice); prev.: Mirko Federico Rijavec. Brescia, La scuola Editrice **1966**

114.

Prežihov, Voranc: *Doberdo, Gli umili nell'esercito austro-ungarico*; prev. Ezio Martin. Gorica, Goriška Mohorjeva družba **1998**, 457 str.

115.

Qualizza, Giorgio: *È dolce il sale*; (Sol je sladka); prev.: avtor. Tribil superiore, samozal. **1989**, 87 str.

116.

Qualizza, Giorgio: *Goccia Di Sole - K'a:pja S'o:nca*; (Kaplja sonca); prev.: avtor. Stegna, G. Qualizza Ed. **1990**, 115 str.

117.

Razboršek, Maja: */Pesmi - Poesie/*; prev. Jolka Milič. Arezzo, De Filippis Editore **1988**

118. Razboršek, Maja: *Ranjen papir - La carta ferita*; prev.: Jolka Milič, kom. Jolka Milič. Sežana, Žbica **1995**, 88 str.

119.

Gelytorych, Ikraina: *Disegnando*; **M[aja] Razboršek:** *Poesie*; Arezzo, De Filippis Editore 1996

Vsebuje ponatis štirih pesmi iz dvojezične zbirke *Ranjeni papir* z zahvalo avtorici in prevajalki ter navedbo vira.

120.

Rebula, Alojz: *Nel vento della Sibilla*; (V Sibilinem vetru); prev. Diomira Fabjan Bajc. Trst, ZTT 1991 (Est Libris, Collana di letteratura 4)

121.

Renko, Jakob: *Fare il presente*; (Tvoriti sedanjost); ilustr.: Renzo Zanon. Trst, samozaložba 1994

122.

Ribičič, Josip: *Le avventure di Topolino*; (Miškulin); prev.: Evelina Umek Kajzer. Milano, Mondadori - Ljubljana MK 1970, 16 str. (Il castello incantato)

123.

Rojc, Tatjana: *Zemlja. Rdeča in neskončna. - Terra. Rossa e infinita*. Reggio Calabria, Corriere di Reggio 1996

Kom. Giuseppe Amoroso. Nagrada Nosside '95. Prevedla avtorica.

124.

Seliškar, Anton: *Il Gabbiano Azzurro*; (Bratovščina Sinjega Galeba); prev.: Carlo Pauletti, Luigi Salvini. Firenze, Marzocco 1951, 130 str. (Capolavori stranieri per la gioventù 67)

Ponatisi 1963, 1966.

125.

Schlosser-Laukel, Gertrud, Venčeslav Špranger: *Jezik kamna, Poezija / Lingua di pietra, Poesia / Steinsprache, Gedichte*; V it. prev. Jolka Milič, ilustr. avtorja. Koper, Lipa 2000, 110 str.

126.

Stegu, Viljem: *Quando giacerò sotto terra. Poesie*; (Ko bom ledenel pod zemljo. Poezije); prev. ur. in kom.: Ambrož Kodelja. Doberdob, samozaložba 1991

127.

Suhodolčan, Leopold: *I dodici elefanti*; (Dvanajst slončkov); prev.: Vasilka Stanovnik, Renato Caporali. Ljubljana, MK - Firenze, Marzocco 1987

128.

Svetina, Ivo: *Botticelli*; prev. Jolka Milič, kom. Gianni Anglisani. Gradišče ob Soči, Consorzio culturale del Monfalconese 2000, 120 str.

129.

Šalamun, Tomaž: *Who is who*; prev. Jolka Milič. Milano 1998

Bibliofilska izdaja štirih Šalamunovih pesmi, tri v dvojezični objavi.

130.

Šalamun, Tomaž: *Fuoco verde, fiore verde - Zelen ogenj, zelen cvet*; prev. Jolka Milič, kom. Tea Štoka. Koper, Lipa 2000

131.

Šorli, Ljubka: *Canti spezzati*; (Zdrobljene pesmi); prev. Diomira Fabjan Bajc, kom. Celso Macor. Cormons, Braitan **1994**, 96 str.

132.

Šorli, Ljubka: *Via Crucis*; (Križev pot); prev.: Marija Kacin, kom.: Marijan Breclj, ilustr.: Franko Žerjal. Gorica, Goriška Mohorjeva 40 str.

133.

Štanta, Ivan: *Lucciole autunnali*; (Jesenske lučice). Genova **1994**
Italijanski izvornik.

134.

Tavčar, Ivan: *Lo spessore del tempo*; (Gostota časa); prev. avtor. Milano, Editrice Nuovi Autori **1995**, 120 str.

135.

Tavčar, Ivan: *Qualcuno verrà*; (Nekdo bo prišel). Salerno, La Piroga **1996**
Italijanski izvornik.

136.

Tavčar, Ivan: *Le albe di madreperla*; (Zarja iz biserovine), Firenze, L'autore Libri Firenze **1997**
Italijanski izvornik.

137.

Tavčar, Ivan: *Il profumo dell'infinito*; (Vonj neskončnosti), Torino, **1998**
Italijanski izvornik.

138.

Tavčar, Ivan: *Sospenda la cartomante il suo gioco di carte*; (Vedeževalka naj prekine svojo igro s kartami), Piacenza, Blu di Prussia **2001**
Italijanski izvornik.

139.

Tomšič, Marjan: *Le Saurine*; (Šavrinke); prev. Diomira Fabjan Bajc. Koper, ZRS Annales **1997**

140.

Truhlar, Karel Vladimir: *Nei giorni sussura l'oceano*; (V dnevih šumi ocean); prev.: Luigi Michialetto. Milano, Istituto propaganda libraria **1979**
Koment. Giovanni Cristini.

141.

Valvasor, Johann Weichard: *1689 Trieste, Lubiana e la Carsia di Johann Weichard Valvasor*; (1689 Trst, Ljubljana in kraški svet Johanna Weicharda Valvasorja); prev., ur. in kom.: Paolo G. Parovel in Ariella Tasso Jasbitz. Trst, Mladika **1995**, 336 str.
Dvojezično, reprodukcije originalnega besedila in bakrorezov.

142.

Valjavec, Matija: *Il pastore*; (Pastir); prev.: Mirko Federico Rijavec. Milano, Editrice AMZ – Ljubljana, MK **1967**

143.

Valjavec, Matija: *Il giovane pastore*; (Mladi pastir); prev.: Evelina Umek. Milano, Mondadori - Ljubljana, MK 1969

144.

Verbič, Kristjan: *Buco - Luknja*; prev. Jolka Milič in Teo Šinkovec. Udine, Campanotto 1998

145.

Verč, Sergej: *Il vangelo secondo Giuda*; (Evangelij po Judi); prev: Diomira Fabjan Bajc. Sipario (Milano) september 1990, št. 501; str. 81-99.

146.

Visintin, Lilijana: *Ecat' ombre*; (Lunine sence); prev.: avtorica. Ronke, Kulturno društvo Jado 1993, 48 str., ilustr.
Italijanski izvirmik.

147.

Visintin, Lilijana: *Agonie e solitudine*; Ronke, Kulturno društvo Jado 1999
Italijanski izvirmik, prevodi v slovenščino in španščino.

148.

Vodeb, Rafko: *Dove le nubi fuggono? Versione libera dallo sloveno come manoscritto*; (Kam beže oblaki? Prosto po slovenski verziji - kot rokopis); prev.: Rafko Vodeb. Roma, samozaložba 1953, 22 str.

149.

Vončina, Klavdia: *Frammenti*; (Fragments). Gorizia 1990
Italijanski izvirmik.

150.

Vončina, Klavdia: *Confine orientale - Meja na vzhodu, 1945 - 1991*; prev. Klavdia Vončina. Gorizia, Ibiskos 1991

151.

Vončina, Klavdia: *Parole*; (Besede). Gorizia 1994
Italijanski izvirmik.

152.

Vončina, Klavdia: *Gocce infrante*; (Zdrobljene kaplje). Gorizia 1997
Italijanski izvirmik.

153.

Vončina, Klavdia: *Contratto mortale*; (Smrtni dotik). Gorizia 1998
Italijanski izvirmik.

154.

Vončina, Klavdia: *Icone - Ikone*; Empolio (Firenze), Ibiskos 1998
Dvojezično. Prvedla avtorica.

155.

Vuk, Stanko: *Scritture d'amore*; (Ljubezenska pisma). Trst, ZTT 1986, 251 str.

Izbor pisem: Vida in Milko Matičetov, uredil Miran Košuta. Koment.: Fulvio Tomizza - Prefazione. V izvirniku so pisma pisana v italijanščini in nato prevedena v avtorjev materin jezik - slovenščino.

156.

Zajc, Dane: *Il gattino bianco*; (Bela mačica); prev.: Silvester Škerl. Milano, Mondadori - Ljubljana MK **1970**, 16 str. (Il castello incantato)

157.

Zlobec, Ciril: *Ritorni sul Carso. Antologia personale 1951-1980*; (Vračanja na Kras. Osebna antologija.); prev.: Arnaldo Bressan, Jolka Milič, Luciano Morandini, Ubaldino Sampaoli, Giacomo Scotti, Sergij Šlenc. Padova, Panda **1982**, 104 str. (Arianna. Collana di poesia internazionale)

158.

Zlobec, Ciril: *Vicinanze* (Bližine = Nove pesmi); prev.: Arnaldo Bressan; koment. Giacinto Spagnoletti. Roma - Caltanissetta, Salvatore Scascia **1987** (Un copu de dés, 54)

159.

Zlobec, Ciril: *La mia breve eternità, Antologia personale, 1950-1990*, (Moja kratka večnost); prev.: Arnaldo Bressan, Dante Maffia, Jolka Milič, Luciano Morandini, Ubaldino Sampaoli, Giacomo Scotti, Sergij Šlenc. Roma, Bulzoni, **1991**, 167 str. (Dal mondo intero, Collana di poesia diretta da Giuseppe Bellini e Sergio Zoppi)

Koment: Giacinto Spagnoletti.

160.

Zlobec, Ciril: *Ti - jaz - midva. Dvanajst ljubezenskih pesmi v dvanajstih jezikih [...]*; Ljubljana, Edina **1995**

Knjigi je priloženih dvanajst grafik Klavdija Palčiča in zgoščenska Krog svetlobe Lada Jakše na temo Zlobčevih pesmi iz knjige. Kom.: Ivo Svetina in Nelida Nemeč.

161.

Zlobec, Ciril: *Itinerario d'amore, Antologia personale 1950 - 1997*; (Itinerarij ljubezni, Osebna antologija 1950 - 1997). Prev Ciril Zlobec in Grytzko Mascioni. Roma, Fondazione Piazzolla **1997**, 170 str. (Poesia europea vivente)

Spremni esej urednika Giacinta Spagnolettija, dodan je pregled Zlobčevega dela ter tri še neobjavljene pesmi. Dvojezično.

162.

Župan, Niko, Zvest Apollonio: [*Grafična mapa*]; prev. Silvano Sau, ur. in kom. Marjan Tomšič; grafike Zvest Apollonio. Koper, **1981**

Slovensko ljudsko slovstvo v italijanščini²⁹¹

163.

Racconti popolari; (Ljudske pripovedke); prev.: Mirko Rijavec. Milano, AMZ - Ljubljana, MK **1967**, 17 str.

Ponatis 1970. Vsebina: Bogata in uboga sestra, Pravljica o beli kači.

²⁹¹ Urejeno kronološko, znotraj leta pa po abecedi naslovov.

164.

L'uccello d'oro; (Zlata ptica. Izbor ljudskih pripovedk); prev.: Evelina Umek. Milano, Mondadori - Ljubljana, MK **1969**

165.

I tre piselli; (Trije grahki); prev.: Evelina Umek. Milano, Mondadori - Ljubljana, MK **1969**

166.

La casetta di cioccolato; (Medenjalkova hišica); prev.: Evelina Umek. Milano, Mondadori - Ljubljana, MK **1969**, 16 str. (Il castello incantato 4)

Priredila France Bevk in František Hrubin. Vsebina: Janko in Metka, Medenjalkova hišica.

167.

Te Rozojanske uiže, I Canti Resiani; Ravanca, Rozajanski dom - Rože majave **1995**

Zbrale članice pevske skupinele Rože majave

168.

Merkù, Pavle: *Le tradizioni popolari degli sloveni in Italia. Racolte negli anni 1965 - 1974*; (Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji. Zbrano v letih 1965-1974) Trst, ZTT **1976**, 471 str.

Dvojezično. Komen.: Pavle Merkù, Introduzione.

169.

Accanto alla culla della poesia popolare lirica in Resia; (Ob zibelki ljudske lirke poezije v Reziji). Lingua, espressione e letteratura della Slavia italiana, Špeter Slovenov - Trst, Študijski center Nediža - ZTT **1978**, str. 63-88 (Quaderni Nediža 2)

170.

Le tre comari volpi; (Tri botre lisičice; pripovedka); ur. Milko Matičetov; prev.: Gino Brazzoduro. Firenze, Marzocco **1978**, 24 str.

Pripovedoval Stefano di Floriano, zapisal Milko Matičetov.

171.

Leggende slovene; (Slovenske legende); ur. Franc Dakskobler, prev.: Franc Dakskobler. Padova, Messaggero **1981**, 155 str. (I racconti 9)

172.

Maily, Antonio de: *Leggende del Friuli e delle Alpi Giulie*; (Povedke iz Furlanije in Julijskih Alp); ur. Milko Matičetov, prev.: Karin Hensel. Gorizia, Editrice Goriziana **1986**

Prevod nemške antologije povedk iz leta 1922, ki vsebuje tudi motive iz slovenskih povedk. Dopolnjene in razširjene izdaje: 1987², 1989³, 1994⁴.

173.

Gianni Riccino; (Janček ježek, pripovedka); prev.: Vasilka Stanovnik. Firenze, Marzocco **1987**, 18 str.

174.

Strajnar, Julijan; *Rožmarin*; Videm, Pizzicato **1992**

Vsebuje 50 ljudskih pesmi iz 34 krajev. Informativni prevodi v angleščino in italijanščino. Notni zapisi ter kasete.

175.

Il mendicante avido; (Beraška požrešnost); zapisala učenka Anna Mattielig; prev. Paola Lucchesi, ilustr. Luisa Tomasetig. Trst, ZTT - Študijski center Nadiža **1992**, 16 str. (Collana Favole della Benecia a cura del Centro Studi Nediža)

176.

Il servitore del diavolo; (Zlodejeva služba); zapisala učenka Mariarosa Bucovaz; prev. Paola Lucchesi, ilustr. Alvaro Petricig. Trst, ZTT - Študijski center Nadiža **1992**, 16 str. (Collana Favole della Benecia a cura del Centro Studi Nediža)

177.

Tonino e la ragazza dai piedi rovesciati; (Tonin in krivopeta); zapisal Daniele Crucil; prev. Paola Lucchesi, ilustr. Luisa Tomasetig. Trst, ZTT - Študijski center Nadiža **1992**, 16 str. (Collana Favole della Benecia a cura del Centro Studi Nediža)

178.

Gli uomini della grandine; (Točaji s točo); zapisal Igor Cencig, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Alvaro Petricig. Trst, ZTT - Študijski center Nadiža **1992**, 16 str. (Collana Favole della Benecia a cura del Centro Studi Nediža)

179.

Chiabudini, Ilde - Raffaella Iussa: *Sada te povien - Ora ti racconto*; - Špeter Slovenov, Kulturno društvo Studenci **1996**

180.

Se zmisleš; Srednje, Comune di Stregna **1999**

Vsebuje 175 zapisov slovenski ljudskih besedil in glasbenih napevov iz Beneške Slovenije ter prevode v italijanščino. Zbral, uredil in prevedel: Antonio Qualizza.

Antologije slovenskega leposlovja v italijanščini²⁹²

1. *Novellieri Slavi. Panorama della letteratura novellistica Russa, Ucraina, Polacca, Boema, Slovacca, Serba, Croata, Slovena e Bulgara*; (Slovanski novelisti. Panorama Ruske, Ukrajinske, Poljske, Češke, Slovaške, Srbske, Hrvaške, Slovenske in Bulgarske novelistične literature.); ur.: Ettore Lo Gatto, Enrico Damiani; prev.: Enrico Damiani, Giovanni Maver. Roma, De Carlo Editore **1946**, 914 str. (Enciclopedia della novella)

F.Levstik, J.Jurčič, I.Tavčar, F.Erjavec, F.S.Finžgar, I.Cankar, I.Pregelj. Koment.: Enrico Damiani - La novella nella produzione letteraria slovena, str. 645-647.

2. *Scrittori stranieri*; (Tuji pisatelji); ur.: Pietro La Cute, prev.: Luigi Salvini et ali. Milano, Trevisini **1947**, 328 str.

Ponatis 1950 Predstavljeni slovenski pisatelji: A.Gradnik, J.Murn, O.Župančič. Prešeren je predstavljen zgolj s prvo stanco Slovesa od mladosti.

3. *Arte e lavoro. Raccolta di materiali per i gruppo artistico - culturali*; (Umetnost in delo. Zbirka gradiva za umetniško kulturne skupine). Zagreb **1949**

Predstavljeni slovenski pisatelji: I.Cankar

²⁹² Urejeno kronološko, znotraj leta pa po abecedi naslovov. Povzetek vsebine upošteva le slovenske avtorje. Navedene so tudi posebne številke revij in druge periodike, ki so v celoti ali pretežno posvečene slovenski književnosti, pa tudi posamezni, manj obsežni, a pomembnejši in zanimivejši izbori v periodiki in zbornikih.

4. *Orfeo. Il tesoriere della lirica universale interpretata in versi italiani*; (Orfej. Zakladnica univerzalne lirike interpretirana v italijanskih verzih); ur. Vincenzo Errante in Emilio Mariano; prev.: Luigi Salvini, Enrico Damiani idr. Firenze, Sansoni **1949**

Več ponatisov, 1953. četrti. Predstavljeni slovenski pisatelji: F.Prešeren, A.Aškerc, D.Kette, J.Murn, O.Župančič, A.Gradnik.

5. *Sempreverde e rosmarino. Poeti sloveni moderni*; (Zimzelen in rožmarin. Slovenski moderni pesniki); ur. in kom. Luigi Salvini, prev. različni. Roma, Carlo Colombo **1951** (La Bilancia - Antologie di letterature straniere)

Koment.: Luigi Salvini - Studio introdutivo, Notizie biobibliografiche. Predstavljeni slovenski pisatelji: F.Prešeren, F.Levstik, J.Stritar, S.Gregorčič, A.Aškerc, D.Kette, J.Murn, I.Cankar, O.Župančič, A.Gradnik, S.Sardenko, C.Golar, V.Molè, P.Golia, S.Majcen, F.Albrecht, J.Lavrenčič, I.Gruden, T.Seliškar, M.Jarc, A.Vodnik, F.Vodnik, J.Pogačnik, Vida Taufer, S.Kosovel, M.Klopčič, B.Vodušek, B.Fatur, M.Bor, K.Destovnik, F.Kosmač.

6. *Scrittori jugoslavi*; (Jugoslovanski pisci); ur. Crnković-Tomić; prev.: L.Salvini, M.Gionori, E.Sepich et ali. Fiume, EDIT **1956**

Predstavljeni slovenski pisatelji: F.Prešeren, F.Levstik, J.Kerstnik, I.Tavčar, S.Gregorčič, A.Aškerc, O.Župančič, I.Cankar, P.Voranc.

7. *Poesia jugoslava contemporanea*; (Sodobna jugoslovanska poezija); ur.: Osvaldo Ramous. Padova, Bino Rebellato Editore **1959** (Biblioteca del Castello. Collana Poeti stranieri 1)

Predstavljeni slovenski pisatelji: O.Župančič, A.Gradnik, T.Seliškar, V.Taufer, E.Kocbek, M.Klopčič, B.Vodušek, M.Bor, K.Destovnik Kajuh. Koment.: Il traduttore, str. 7-9, Note bio-bibliografiche, str. 11-27.

8. *Letteratura e arte figurativa nella Jugoslavia del Dopoguerra*; (Književnost in likovna umetnost v povojni Jugoslaviji); ur. Ciril Zlobec, prev. Giacomo Scotti. Galleria, rassegna bimestrale di cultura (Caltanissetta - Roma) XI, n°. 5 - 6, marec **1962**, str. 217-454

Redakcija prevodov: Giacomo Scotti. Predstavljeni slovenski pisatelji: C.Kosmač, I.Potrč, P. Levec, I.Minatti, C.Zlobec, B.Zupančič, L. Krakar, T.Pavček, J.Menart, D.Smole, V.Taufer, D.Smole, V.Taufer, K.Kovič.

9. *Le livre slovene XI, 1962*, št. 3/4

Posebna številka posvečena slovenskim pesnikom iz Italije. Predstavljeni slovenski pisatelji: B.Pahor, A.Rebula, M.Lipovec, V.Truhlar, V.Beličič, Z.Tavčar, M.Košuta, M.Kravos, I.Žerjal, A.Pergarc, F.Fischer, A.Mermolja, M.Čuk, I.Trinko, A.Budal, S.Vuk, A.Remec, I.Gruden, V.Bartol. Prev.: Vida Šturm, Boris Pahor, Diomira Fabjan-Bajc, Jolka Milič.

10. *Nuova poesia jugoslava*; (Nova jugoslovanska poezija); ur.: Ciril Zlobec s sodelovanjem Slavka Mihalića, Aleksandra Spasova. Parma, Guanda S.T.E.B. **1966**, 461 str. (Collana Fenice. Nuova serie. Sezione antologie. 12)

Vzporedno besedilo. Predstavljeni slovenski pisatelji: E.Kocbek, J.Udovič, M.Bor, C.Vipotnik, P.Levec, I.Minatti, C.Zlobec, L.Krakar, , T.Pavček, J.Menart, D.Zajc, G.Strniša, K.Kovič, V.Taufer, S.Vegri, M.Kramberger.

11. *La letteratura giovanile jugoslava*; (Jugoslovanska mladinska književnost); ur. Arturo Cronia, Martin Jevnikar, prev.: Martin Jevnikar. Milano, Trevisini **1968**, 189 str. (Università degli studi di Padova. Collana di studi sull'Europa orientale 8)

Predstavljeni slovenski pisatelji: J.Stritar, F.Levstik, I.Cankar, D.Kette, O.Župančič, F.S.Finžgar, V.Jeraj, I.Gruden, C.Golar, D.Gorinšek, T.Seliškar, ljudska Sirota Jerica.

12. *Tredici/ poeti sloveni contemporanei*; (Trinajst slovenskih sodobnih pesnikov); ur.: Jolka Milič, prev.: Jolka Milič. Maribor, Obzorja - Trst, ZTT **1973**, 413 str.

Dvojezično objavljene pesmi: E.Kocbek, J.Udovič, F.Filipič, C.Zlobec, B.Hofman, K.Kovič, F.Forstnerič, S.Vegri, E.Fritz, T.Kuntner, M.Kravos, M.Dekleva.

13. *Te rosaaiansche uisize, Canti resiani*; ur. in zbral Dorina di Lenardo. Videm, SFF **1974**, 117 str.

14. *Il teatro sloveno*; (Slovensko gledališče); ur. Josip Tavčar, Furio Bordon. Venezia - Padova, Marsilio Editore **1975**, 386 str. (Saggi Marsilio 39)

Koment.: Josip (i.e. Jože) Koruza - Note storiche. Prevajalci: Enrico Damiani, Janko Jež, Marija Cenda Klinc, Neva Godnič Godini, Licia Pahor, Mara Debeljuh Poldini, Josip Tavčar. Predstavljeni slovenski pisatelji: L.Marušič, A.T.Linhart, M.Vilhar, A.Klodič, J.Ogrinec, J.Stritar, J.Vošnjak, A.Medved, F.Detela, A.Funtek, E.Gangl, F.S.Finžgar, J.Štoka, I.Cankar, S.Majcen, A.Remec, A.Leskovec, S.Grumb, B.Kreft, F.Kozak, M.Mihelič, I.Potrč, M.Bor, I.Mrak, I.Torkar, J.Žmavc, M.Mikeln, V.Zupan, M.Zupančič, J.Javoršek, D.Smole, P.Kozak, A.Hieng, J.Tavčar, F.Benedetič.

15. *Gli animali dello zodiaco ed altre novelle*; (Živali zodiaka in druge novele); prev. Franc Dakskobler. Padova, Messaggero **1979**

Predstavljeni slovenski pisatelji: S.Makarovič, F.Milčinski, T. Seliškar.

16. *Poesia d'autore nel dialetto sloveno della Resia*; (Avtorska poezija v rezijanskem narečju); prev. različni. La Battana (Reka) **1982**, str. 115-128

17. *Introduzione alla storia culturale e politica slovena a Trieste nel'900*; (Uvod v kulturno in politično zgodovino Slovencev v Trstu v 20. stoletju); ur. Jože Pirjevec. Trieste, Provincia di Trieste **1983**, 213 str.

Koment.: Jože Pirjevec, Profilo introdutivo. Predstavljeni slovenski pisatelji: J. Godina, E. Kristan, H. Tuma, Z. Kvedrova, V. Martelanc, S. Kosovel, I. Gruden, V. Bartol, J. Vilfan, J. Ukmar, P. Tomažič, A. Lokar, P. Merku, B. Pahor, A. Rebula, M. Lipovec, J. Tavčar, V. Beličič, M. Košuta, M. Kravos, F. Benedetič, M. Mijot, B. Pertot. Prevedli: Marija Cenda, Diomira Fabjan-Bajc, Jolka Milič.

18. *Piccola antologia della poesia slovena a Trieste*; (Mala antologija slovenske poezije v Trstu); ur.: Jolka Milič, prev. Jolka Milič. Most, (Trst) **1983**, št. 65-66

Predstavljeni slovenski pisatelji: A.Miklavec, M.Košuta, M.Kravos, J.Renko, A.Mermolja, M.Čuk, B.Pangerc, I.Žerjal, B.Pertot, I.Hergold, V.Beličič.

19. *Autori resiani. Rezia, Rezia, a ti šćale dobre*; (Rezijanski avtorji). Udine, Grillo **1984**, 125 str.

Predstavljeni so: G. Barbarino, R. Chinese, G. Clemente, D. Di Lenardo, A. Madotto, S. Paletti, R. Quaglia.

20. *Poesi*; (Poezije). Vercelli, **1986**.

Antologija zmagovalcev 16. natečaja poezije La Gerla d'Oro (1985), ki ga prireja Accademia di Cultura e Arte "R. Colombo" Serravalle Sesia (Vercelli). Prvo mesto je osvojila Mila Kačič, 11 objavljenih pesmi je prevedla Jolka Milič. Nepaginirano.

21. *Sarzana, Pietro: Friuli Venezia Giulia. Letteratura delle regioni d'Italia. Storia e testi*; (Julijska krajina. Literatura italijanskih dežel. Zgodovina in besedila). Brescia: La scuola **1989**, 395 str.

Slovenska književnost na str. 362-374. Zastopani so: S.Kosovel, M.Košuta, B.Pahor, A.Rebula. Vzporedno besedilo.

22. *Enciclopoesia. Dizionario dei poeti d'Europa. Firenze*, Centro iniziative culturali **1990**

Zastopan tudi Aleksij Pregarc, prev. J. Milič. Center je povezan s podobnimi centri (M.C.L.) v Belgiji, Nemčiji Švici, Veliki Britaniji. Prvih 500 izv. je oštevilčenih.

23. *Rondini e Sirene. Donne e poesia 1989. Atti del V° convegno internazionale*; (Lastovice in sirene. Žena in poezija. Prispevki 5. mednarodnega srečanja). Ur.: Anna Santoliquido. Bari, Editrice La Vallisa **1990**

Slovence je zastopala Neža Maurer s tremi pesmimi iz cikla *Živim*, prevod Jolke Milič. Str. 160-161.

24. *Poeti Sloveni*; (Slovenski pesniki). Ur.: Asteria Fiore. Prev.: Jolka Milič. Regioni Panorama (Bolzano) VI/1990, št. 23, str. 40-41

Predstavljeni slovenski pisatelji: Janez Pirnat, Mila Kačič, Ervin Fritz, Alojz Ihan, Lojze Krakar, Ciril bergles, Svetlana Makarovič. Koment.

25. *Antologia europea. Le prospettive attuali della poesia in Europa*; (Evropeanska antologija. Aktualne perspektive poezije v Evropi). Ur. Fabio Doplicher. Roma 1991, 918 str. (Quaderni di STIL B št.8)

Slovence zastopajo Marko Kravos, Tomaž Šalamun, Ciril Zlobec, ki je napisal tudi spremni tekst k jugoslovanskemu delu antologije, str. 712-716 in 743-746.

26. *Fontana, Revija za književnost in kulturo*, VI. letnik, leto 1991, številka 18

Vzporedno besedilo. Prevodi v italijanščino Jolka Milič.

27. *Antologia N° 7*; (Antologija št. 7). Montecchio Maggiore, Editoriale Classindra, Mintorso 1992

Vsebuje pesem Žarka Petana.

28. *Donne per Gorizia*; (Žene za Gorico). Ur. Antonella Gallarotti, Edizioni della Laguna, Mofalcone - Mariano del Friuli 1993, str. 89.

Vsebuje tudi pesmi Ljubke Šorli.

29. *Luna d'amore*; [...] (Mesec ljubezni); ur. Luciano Luisi. Roma, Tascabili Economici Newton 1994 (Cento pagine per mille lire, 137)

Slovinci so zastopani z ljubezenskim sonetom Cirila Zlobca v prevodu urednika.

30. *Premio Letterario Internazionale Giuletta e Romeo*; (Mednarodna literarna nagrada Julija in Romeo). Montecchio Maggiore, Union Trust 1994

Vsebuje pesem Žarka Petana.

31. *Testo a fronte*; (Vzporedno besedilo). Milan 1994

Objavljen je tudi izbor desetih pesmi Tomaža Šalamuna s skupnim naslovom *Aquedotto* v prevodu Giuliana Donattija.

32. *Voci dalla sala d'aspetto - Glasovi iz čakalnice*; ur. Michele Obit, prev. različni, ilustr. Giorgio Vazza. Čedad, Lipa 1996

Vsebuje pesmi v slovenščini in italijanščini: Hans Kitzmüller, Aleš Debeljak, Jani Oswald, Matjaž Pikalo, Aleš Šteger, Cesare Tomasetig, Leonardo Zanier.

33. *Gorizia nella letteratura slovena. Poesie e prose scelte. A cura di Lojzka Bratuž*; (Gorica v slovenski književnosti. Izbor poezije in proze. Uredila Lojzka Bratuž). Gorica, Goriška Mohorjeva družba 1997, 205 str.

Prevod istoimenske antologije v slovenščini. Veliki format, bogata oprema. Komentarji, študija in opombe urednice.

34. *Approdi. Poesia della poesia mediteranea*; (Pristani, Poezija mediteranske poezije). Uredil Emanuele Bettini. Milano, Marzorati 1997, 600 str.

Vsebuje tudi štiri sonete Cirila Zlobca iz cikla *Ljubezen dvoedina*, ki jih je prevedel Grytzko Mascioni. Predstavitev pesnika: Ivo Svetina.

35. *Il giudice e il suo scriba*; (Sodnik in njegov pisar). Ur. Enzo Di Mauro. Firenze, Liberal Libri 1998, 234 str.

Vsebuje dva odlomka iz Cankarjevega Hlapca Jerneja v prevodu Arnalda Bressana (str. 103-117).

36. *Nuova poesia slovena. A cura di Michele Obit*; Prev. in ur. Michele Obit, kom. Miran Košuta. Trst, Založništvo tržaškega tiska **1998, 191 str.**

Dvojezično. Vsebuje izbor pesmi: Aleš Debeljak, Alojz Ihan, Taja Kramberger, Matjaž Pikalo, Peter Semolič, Aleš Šteger, Uroš Zupan.

37. *Voci dall'Est*; (Glasovi z vzhoda). Trieste, Altamarea **1999**

Tržaško kulturno združenje Altamarea je izdalo antologijo, v katero so vključeni najuspešnejši pesniki, ki so se udeležili natečaja za nagrado Neruda 1998. Med Slovenci so s posameznimi pesmimi zastopani Jurij Paljk, Matjaž Pikalo, Sergio Penco, Sonja Votolen.

38. *Provincia pagana*; (Poganska provinca). Trieste, Cultura viva **1999, 136 str.**

Med prispevki desetih avtorjev je objavljena tudi črtica Dušana Jelinčiča *Quel campo di calcio dei sogni spezzati* (Nogometno igrišče zdrobljenih sanj).

39. *Literatura brez meja / ohne Grenzen / senza confini*; Ur. Jozef Strutz in Peter Rustja, prev. različni. Celovec, Mohorjeva založba **2000, 332 str.**

Izbor nem. slov. in ital. avtorjev s Koroške, Slovenije in Furlanije. Besedila v treh jezikih. Predstavljeni Slovenci: C. Kosmač, P. Voranc, J. Messner, D. Jančar, B. Pahor, A. Rebula, D. Jelinčič, M. Tomšič, F. Lipuš, V. Bartol; F. Prešeren, S. Gregorčič, A. Aškerc, D. Kette, I. Cankar, J. Murn, A. Gradnik, O. Župančič, S. Kosovel, U. Jarnik, F. Eller, E. Kocbek, M. Bor, L. Krakar, J. Menart, K. Kovič, T. Pavček, C. Zlobec, D. Zajc, G. Strniša, T. Šalamun, L. Novy, S. Makarovič, N. Maurer, Z. Tavčar, M. Kačič, M. Hartman, L. Šorli, A. Kokot, V. Polanšek, G. Januš, C. Lipuš, J. Ferk, J. Oswald, M. Haderlap, M. Kravos, M. Košuta, R. Quaglia, A. Šteger.

40. *Il cinquantesimo lichene*. Torino, Vivalda **2000**

Antologija enajstih gornjskih novel ob petdesetem zvezku istoimenske knjižne zbirke. Vsebuje tudi novelo Dušana Jelinčiča *Il principe delle stelle*. Turinska založba Vivalda, ki je specializirana za gornjsko literaturo, je izdala Jelinčičev knjižni prevod romana Biseri pod sneom.

41. *Carso, due lingue, un altipiano*; (Kras, dva jezika, ena planota). Grado, Laguna **2000.**

Trojezična "fotomonografija" s številnimi ilustrativnimi pesniškimi dodatki. Med Slovenci so upoštevani: Marija Mijot, Miroslav Košuta, Ciril Zlobec, Boris Pahor, Ace Mermolja, Igo Gruden, Vinko Beličič, Alojz Rebula, Alesij Pregarc, Alenka Rebula Tuta.

42. *Poeti Triestini Contemporanei*; (Sodobni tržaški pesniki). Ur. Roberto Dedenaro. Trieste, Lint **2000**

Izmed Slovencev so predstavljeni: Marko Kravos (prev. v ital. Daria Betocchi), Miroslav Košuta (prev. v ital. Daria Betocchi) in Ace Mermolja (prev. v ital. Ravel Kodrič).

43. *Tja in nazaj : Literarni izlet z omnibusom – Andata e ritorno : Eskusione letteraria con l'omnibus*; ur. Jolka Milič; prev. Jolka Milič in Irena Vuga Vogrič, Sonja Dolenc Zambelli. Sežana, Združenje književnikov Primorske : Žbica **2000, 400 str.**

Vsebuje prevode pesnikov: Filibert Benedetič, Ines Cergol Bavčar, Marij Čuk, Bogomil Fatur, Franjo Frančič, Vesna Furlanič Valentinčič, Danilo Japelj, Dušan Jelinčič, Rudi Kerševan, Miroslav Košuta, Marko Kravos, Andrej Lutman, Vladimir Memon, Ace Mermolja, Zlatka Obed, Julij Paljk, Tone Pavček, Vera Pejović, Aleksander Peršolja, Aleksij Pregarc, Ivko Spetič – Magajna, Vanja Strle, Magdalena Svetina Terčon, Borut Suban, Tomaž Šalamun, Jožek Štucin, Igor Torkar, Maja Vidmar, Lucijan Vuga, Franci Zagoričnik, Ciril Zlobec.

Publicistika in literarna zgodovina o slovenski literaturi in kulturi v italijanščini²⁹³

1. Schiffer, Carlo: *Sguardo storico sui rapporti tra italiani e slovei nella Venezia Giulia*. (Zgodovinski pogled na odnose med Italijani in Slovenci v Julijski krajini). Trieste **1946**

²⁹³ Urejeno kronološko po letu izida publikacije.

2. **Cronia, Arturo:** *Poesia popolare degli Slavi meridionali. Corso di filologia slava per l'anno accademico 1946 - 47.* (Narodna pesem pri južnih Slovanih. Kurz slovanske filologije za akademsko leto 1946 - 47). Padova, Zanocco **1947**
3. **Calvi, Bartolomeo:** *Aloizio Gradnik e la letteratura italiana.* (Aloj Gradnik in italijanska književnost). Convivium (Turin) **1947**, št. 4-5, str. 451-465
4. **Giusti, Wolfango:** *Il congresso slavo di Praga 1848.* (Praški slovanski kongres 1848); Trieste **1948**
5. **Damiani, Enrico:** *Cultura slovena in Italia. Appunti bibliografici.* (Slovenska kultura v italiji. Bibliografske beležke.). SR **1950**, št. 3, str. 458-464
6. **Damiani, Enrico:** *Storia letteraria dei popoli slavi.* (Literarna zgodovina slovanskih narodov). Roma **1952**
7. **Salvini, Luigi:** *Letterature jugoslave.* (Jugoslovanske književnosti). Rassegna di cultura e vita scolastica 31. 3. 1952 in 30. 4. **1952**, št. 3 in 4
8. **Grafenauer, Ivan:** *Origine, sviluppo e dissoluzione della ballata popolare "Lepa Vida".* (Izvor, razvoj in razkroj ljudske balade Lepa Vida). Prev.: Milko Matičetov. Lares **1953**
9. **Cronia, Arturo:** *Un inedito e grande dizionario sloveno - tedesco di Stefano Kocijančič.* (Velik in neobjavljen slovensko - nemški slover Štefana Kocjančiča). Studi Goriziani **1954**, str. 17-30
10. **Maver, Giovanni:** *La slavistica in Italia.* Scuola e cultura nel mondo **1957**, str. 235
11. **Giusti, Wolfango:** *Cesare Balbo e i problemi del mondo slavo.* (Cesare Balbo in vprašanja slovanskega sveta); Trieste **1957**
12. **Cronia, Arturo:** *La conoscenza del mondo slavo in Italia.* (Poznavanje slovanskega sveta v Italiji) Padova, Istituto di studi adriatici Venezia **1958**, 792 str.
13. **Calvi, Bartolomeo:** *Fonti italiane e latine nel Prešeren maggiore.* (Italijanski in latinski viri pri zrelem Prešernu). Torino, Società Editrice Internazionale **1959**, 252 str.
Tudi izbor Prešernovih del.
14. **Maver, Giovanni:** *Storia della letteratura slovena.* (Slovenska književnost). Appiano Gentile (Como), Casa editrice Dr. Francesco Vallardi **1960**
Kratek pregled je izšel v ediciji Storia delle letterature moderne d'Europa e d'America; knj. VI.
15. **Meriggi, Bruno:** *Storia della letteratura slovena con un profilo della letteratura serbo - lusaziana.* (Zgodovina slovenske književnosti s pregledom lužiško srbske književnosti).

Milano, Nuova Accademia Editrice **1961**, 408 str. (Thesaurus litterarum; Storia delle letterature di tutto il Mondo)

16.

Rebula, Alojz: *La divina Commedia nelle traduzioni slovene.* (Božanska komedija v slovenskih prevodih). Ricerche Slavistiche (Rim) VII/**1961**, str. 199-252

17.

Brecelj, Marijan: *Bibliografia delle traduzioni slovene di opere italiane dal 1945 al 1961.* (Bibliografija slovenskih prevodov italijanskih del od 1945 do 1961). Studi Goriziani (Gorica) **1962**, str. 19-37

18.

Cronia, Arturo: *Lettere di Graziadio Ascoli a Franz Miklosich (Miklošič).* (Pisma Graziadia Ascolija Franu Miklošiču). Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Maver, Firenze **1962**, str. 153-158

19.

Pacor, Mario: *Confine orientale.* (Vzhodna meja), Milano, Feltrinelli **1964**

20.

Radovich, Natalino: *I sistemi grafici sloveni del Cinquecento.* (Slovenski črkopisni sistemi šestnajstega stoletja). Annali dell'Istituto Universitario Orientale. Sezione Slava. VII **1964**, str. 137-185

21.

Jevnikar, Martin: *Veronica di Desenice nella letteratura slovena.* (Veronika Deseniška v slovenski literaturi). Padova, **1965**, 122 str. (Collana di Studi sull'Europa orientale)

22.

Bettiza, Enzo: *Mito e realtà di Trieste.* (Mit in realnost Trsta). Milano, Scheiwiller **1966**

23.

Urbani, Umberto: *Alojz Gradnik un poeta dell'anima italo-slava.* (Alojz Gradnik, poet italijansko slovanske duše). Modica, Gugnali editore **1967**, 23 str.

24.

Studi in onore di Arturo Cronia (Študije v čast Arturu Cronije). Padova, Università di Padova, Centro di Studi sull'Europa orientale **1967**
Vsebuje tudi slovenistično študijo: Martin Jevnikar - Silvin Sardenko; str. 247-260.

25.

Jevnikar, Martin: *Impulsi italiani agli inizi della letteratura slovena.* (Italijanske spodbude začetkom slovenske književnosti). Il Mondo Slavo I/**1969**, str. 115-126

26.

Jevnikar, Martin: *Impressioni italiane dello scrittore sloveno F. S. Finžgar.* (Italijanski vtisi slovenskega pisatelja F. S. Finžgarja). Il Mondo Slavo II/**1970**, str. 117-132

27.

Meriggi, Bruno: *Le letterature della Jugoslavia*. (Jugoslovanske književnosti). Firenze, G. C. Sansoni - Milano, Accademia - Sansoni 1970, 617 str. (Le letterature del mondo 24)
Slovenska književnost z naslovom: Storia della letteratura slovena, str. 315-540; 583-588; 601-609; 615-616.

28.

Per la tutela globale degli sloveni in Italia. (Za globalno zaščito Slovencev v Italiji). Ur.: Stanislav Renko, prev.: Stanislav Renko in Vladimir Kenda. Trst, ZTT 1972, 59 str.
Ponatis članke iz Primorskega dnevnika, Bollettina d'informazioni degli sloveni in Italia in drugih virov.

29.

Novak, Bogdan: *Trieste 1941 - 1954, La lotta politica, etnica e ideologica*. (Trst 1941 - 1954, Politični, etnični in ideološki boj). Milano, Mursia 1973, 1996²

30.

Poldini - Debeljuh, Mara: *Rapporti tra la cultura italiana e quella slovena nel Litorale. 1900-1940*. (Odnosi med italijansko in slovensko kulturo v Primorju). Trieste, ZTT 1973, 47 str.

31.

Bratuž, Alojz: *Elementi di una antropologia cristiana negli studi di Edvard Kocbek. Excerpta ex disertatione*. Roma (samozaložba) 1974, 51 str.

32.

Čermelj, Lavo: *Sloveni e croati in Italia tra le due guerre*. (Slovenci in Hrvati v Italiji med obema vojnama). Prev.: Karel Šiškovič. Trieste, ZTT 1974, 343 str. (Gli sloveni in Italia)
Komen.: Karel Šiškovič, Introduzione; Lavo Čermelj, Al lettore.

33.

Jevnikar, Martin: *Mihael Opeka, I versi romani*. Il Mondo slavo 1974, str. 145

34.

Petricig, Paolo, Valentino Z. Simonitti: *La comunita slovena del Friuli*. (Slovenska skupnost v Furlaniji). Trieste - San Pietro di Natisone, ZTT - Centro studi Nediža 1974, 61 str. (Quaderni Nediža 1)

35.

Pirjevec, Marija: *Srečko Kosovel. Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*. (Srečko Kosovel. Vidiki njegovega mišljenja in njegove lirike). Trst, ZTT 1974, 93 str.

36.

Passato e presente degli sloveni in Italia. (Preteklost in sedanost Slovencev v Italiji). Prev.: Ivan Fischer, Ravel Kodrič. Trieste, ZTT 1974, 100 str. (Gli sloveni in Italia)
Avtorji: Milko Kos, Lavo čermelj, Bogo Grafenauer, Janko Jeri, Gorazd Kušelj.

37.

Salvi, Sergio: *Le lingue tagliate. Storia delle minoranze linguistiche in Italia*. (Odrezani jeziki. Zgodovina jezikovnih manjšin v Italiji). Milano, Rizzoli 1975, 297 str.

38.

Atti del convegno sulla scuola slovena in Italia. (Akti kongresa o slovenski šoli v italiji). Prev.: Marino Vertovec. Trieste, ZTT 1976

39.

Cankar Ivan: *La forza dell'ideale*. (Ivan Cankar: Moč ideala = Martin Kačur). Trieste, Teatro stabile Friuli Venezia Giulia **1976** (Quaderni nuova serie n. 5)

Izdano ob premieri Tomizzove dramatizacije Cankarjevega Kačurja v Trstu. Vsebina: Josip Tavčar: Ragioni storiche di una letteratura; Jože Koruza: Il teatro dalle origini ad oggi; Martin Jevnikar: La vita e le opere; Marija Pirjevec: Cankar nella storia e nella cultura slovena; Žarko Petan: Precedenti riduzioni; Fulvia Tomizza: Nel segno del rispetto; Teste integrale della versione scenica di Fulvio Tomizza. La locandina; Francesco Macedonio: Note di regia; Fulvio Tomizza.

40.

Convegno di studi sul problema della minoranza Slovena. (Študijski posvet o problemih slovenske manjšine). Gorizia, 18 maggio 1974, Provincia di Gorizia [**1976**], 223 str.

41.

Merkù, Pavle: *Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji zbrano v letih 1965-1974. Le tradizioni popolari sloveni in Italia raccolte negli anni 1965-1974*. Trst, ZTT **1976**, 472 str.

42.

Mermolja, Ace: *Il pensiero politico e sociale nell'opera letteraria di Ivan Cankar*. (Politična in socialna misel v literarnih delih Ivana Cankarja). Gorica, Circolo "Rinascita" - Cooperativa libreria "Incontro-Srečanje" **1976**, 54 str.

Dvojezična brošura.

43.

Podrecca, Carlo: *Slavia Italiana*. (Italijanska slavija). I. zv. Trst, ZTT **1977**, 84 + 141 str. Faksimile izdaje iz l. 1884. Koment.: Pavel Petricig, Note biografiche e commento.

Renko, Srečko: *Ponovno o starogorskem rokopisu*. Ricerche Slavistiche **1975-76**, str. 123-135

44.

Quaderni friulani (Videm) **1977**, št. 7

Ob sklenitvi Ossimskih sporazumov je skorajda celotna številka posvečena Beneški Sloveniji. Med sodelavci: Paolo Petricig, Maria Lizzera, Faustino Nazzi.

45.

Il pensiero di J. Baudoin de Courtenay sui dialetti parlati nella Slavia italiana e nella Resia. (Misel J. Baudoina de Courtenay o narečjih, ki se govorijo v Beneški Sloveniji in Reziji). Prev.: Marino Vertovec. Cividale **1978**

46.

La storia della Slavia italiana. (Zgodovina italijanske Slavije). Trieste - San Pietro di Natisone, ZTT - Centro studi Nediža **1978**

47.

Lingua, espressione e letteratura nella Slavia italiana. (Jezik, izraz in književnost v italijanski Salviji). Trieste - San Pietro di Natisone, ZTT - Centro studi Nediža **1978**

Tudi slovenska verzija.

48.

Podrecca, Carlo: *Slavia Italiana*. (Italijanska slavija). II. zv. Trst, ZTT **1978** 36 + 27 str. Faksimile izdaje iz leta 1885. Koment.: Pavel Petricig, Presentazione.

49.

Atti di simposio sui problemi socioeconomici e ambientali degli Sloveni in Italia. (Akti simpozija o družbenoekonomskih problemih in okolju Slovencev v Italiji). Prev. Marino Vertovec. Trst, ZTT **1979**

50.

Conferenza internazionale sulle minoranze. Atti della conferenza. Trieste 10 - 14 luglio 1974. I, II. zv. (Mednarodno posvetovanje o manjšinah. Gradivo zborovanja). Trieste, Provincia di Trieste **1979, 1980**, 250 + 252 str.

51.

Enciclopedia del Friuli - Venezia Giulia. Videm **1979**

Slovensko zamejsko književnost obravnava Mara Debeljuh Poldini v geslu Letteratura slovena, str. 1265-1288.

52.

Renko, Srečko: *Il contributo dato da Umberto Urbani alla Conosenza del mondo slavo.* (Prispevek Umberta Urbanija k poznavanju slovanskega sveta), Annali del IUO di Napoli **1979**

53.

Sommaripa, Gregorio Alasia da: *Vocabolario italiano e schiauo.* (Italijansko slovenski besednjak). Faksimilirana izdaja Ljubljana, Mladinska knjiga - Trst, ZTT **1979**

54.

Socialisti sloveni e italiani nel Litorale. Atti del convegno a Trieste sul socialismo nel tempo di Henrik Tuma. (Slovenski in italijanski socialisti na Primorskem. Prispevki na tržaškem srečanju o socializmu v času Henrika Tume). Prev.: Nada Pretnar. Ljubljana, Partizanska knjiga - Trst, ZTT **1979**, 178 str.

Dvojezično. Avtorji referatov: Giovanni Miccoli, Janko Pleterški, Aleš Lokar, Jože Pirjevec, Elio Apih, Milica Kacin - Wohinz.

55.

Jevnikar, Magda: *Le discussioni sulla letteratura italiana nelle riviste slovene di Trieste (1945-80).* (Razpravljanje o italijanski književnosti v slovenskih tržaških revijah. 1945- 1980). Trieste, Università di Trieste, Facoltà di lettere e filosofia **1979-80**

56.

Conferenza sui gruppi etnico linguistici della Provincia di Udine. Atti della Conferenza. Udine 5 - 6 maggio 1978. (Posvetovanje o etničnih in jezikovnih skupinah v videmski pokrajini. Gradivo konference). Udine, Provincia **1980**, 643 str.

Ur. Roberto Tirelli. Besedilo v italijanščini, slovenščini, furlanščini in nemščini.

57.

Merkù, Pavle: *Analisi di un dialetto come un punto di partenza per proposte didattiche, culturali e letterarie.* (Analiza narečja kot izhodišče za didaktične, kulturne in literarne predloge). Trieste, ZTT **1980**, 15 str. (Gli Sloveni in Italia)

58.

Un Mondo d'incontri. Immagini di vita e di ambiente degli Sloveni in Italia. (Svet srečanj. Podobe iz življenja in okolja Slovencev v Italiji) Trieste, ZTT **1980**

Štiri mape, nalepke in preprosti komentarji. Gradivo iz revije Galeb, v kateri je izhajalo v letih 1974-1976. Več avtorjev. Ur. Evgen Dobrila.

59.

Firmani, Roman: *L'ultima valle*. (Zadnja dolina) Trieste, ZTT **1981**, 242 str.

60.

Matičeto, Milko: *Resia. Bibliografia ragionata. 1927-1979*. (Rezija. Komentirana bibliografija). Udine, Grafic studio **1981**, 39 str.

61.

Quaglia, Renato: *Resia. Il linguaggio della terra e del pane. Proposte per uno sviluppo socioeconomico e culturale della Resia*. (Rezija. Jezik zemlje, jezik kruha. Načrt družbenogospodarskega in kulturnega razvoja Rezije). Trst, ZTT **1981**, 102 str.

Dvojezično.

62.

Sciavi Fague, Silvana: *Parlato e scritto nella didattica bilingue*. (Govorjeno in pisano v dvojezični dikaktiki). Trieste - San Pietro di Natisone, ZTT - Centro studi Nediža **1981**

63.

Vertovec, Marino: *La poesia slovena contemporanea*. (Sodobna slovenska poezija). Cividale, Circolo culturale Ivan Trinko **1981**, 23 str.

64.

Ara, Angelo - Claudio Magris: *Trieste. Una identità di frontiera*. (Trst. Identiteta ob meji), Torino, Einaudi **1982**, 125 str. (Saggi 649)

Druga dopolnjena izdaja (posebno glede podatkov o Slovencih) 1987.

65.

Convegno di studi su l'identità culturale di Alpe Adria. Il contributo sloveno al convegno di studi su identità culturale di Alpe Adria : Letteratura fra romanticismo e decadentismo, fra realismo e neorealismo. Convegno di studi su l'identità culturale di Alpe Adria. Venezia, dal 6 al 9 ottobre 1982, **1982**, 71 str.

Boris Paternu: Romantična poezija kot stičišče treh kultur, Janko Kos: Cankar med evropsko romanskimi, germanskimi in slovanskimi književnostmi; Atilj Rakar: Senilità di Svevo: Franc Zadravec: Crisi e riconciliazione del poeta del confine nazionale; Jože Koruza: Il cosmopolismo del teatro di Slavko Grum; Matjaž Kmecl: Apparenza e realtà nella narrativa di Vladimir Bartol; Ciril Zlobec: La poesia slovena degli anni cinquanta; Helga Glušič: Ciril Kosmač; Aleksander Skaza: Possibilità e limiti del dialogo intellettuale nei romanzi di Alojz Rebula.

66.

Convegno I cattolici isontini nel XX^{mo} secolo. Gorizia dal 1918 al 1934. (Zborovanje Posoški katoliki v XX. stoletju. Gorica od 1918 do 1934). Gorizia, Istituto di Storia sociale e religiosa **1982**, 310 str.

67.

Dialecto e letteratura, Grado 20.-22.11.1981. La Battana **1982**, št. 63-64

68.

Giornata di studio "Il problema della tutela della minoranza slovena" (Študijski dan "Problemi zaštite slovenske manjšine). Udine, Istituto di studi giuridici regionali **1982**, 155 str.

Gorica, 13. marec 1982. Pokroviteljstvo Goriška pokrajina.

69.

Madotto, Aldo: *La Val Resia ed i suoi abitanti.* (Rezija in njeni prebivalci). Mariano del Friuli **1982**, 159 str.

70.

Osnach, Giuseppe: *Il Matajur e la sua gente. Una vita - una lotta da ricordare.* (Matajur in jegovi ljudje. Neko življenje - nek boj vreden spomina). Trieste, ZTT **1982**, 327 str.

Prev.: Walter Zampanutti.

71.

Renko, Srečko: *I primi insegnanti di sloveno in Italia. Bruno Guyon, docente al R. Istituto Orientale di Napoli.* (Prvi učitelji slovenščine v Italiji. Bruno Guyon, docent kraljevega Istituta Orientalistike v Neaplu). Europa Orientalis I/**1982**, str. 83-86

72.

Toporišič, Jože: *Zakaj ne po slovensko. Lo sloveno con il metodo sintetico.* Trieste, ZTT **1982**

Prevod in priredba Giuseppe Baša. Priročnik za učenje slovenščine s kasetami.

73.

Tullio, Mikol: *Le pubblicazioni slovene e croate a Trieste dal 1945 al 1982. I giornali triestini.* (Slovenske in hrvaške publikacije v Trstu od 1945 do 1982. Tržaški časniki.). Udine, Istituto Regionale di Documentazione e comunicazione **1982**

74.

Brecelj, Aleš: *I gruppi politici autonomi sloveni a Trieste. 1949 – 1952.* (Slovenske avtonomne politične skupine v Trstu). Trieste, Krožek za družbena vprašanja Virgilij Šček **1983**, 346 str.

75.

Fölkel, Ferruccio - Carolus L. Cergoly: *Trieste, provincia imperiale.* (Trst, cesarska provinca). Milano, Bompiani **1983**

76.

Introduzione alla storia culturale e politica slovena a Trieste nel'900. (Uvod v kulturno in politično zgodovino Slovencev v Trstu v 20. stoletju) Ur. Jože Pirjevec. Trieste, Provincia di Trieste **1983**, 213 str.

Koment.: Jože Pirjevec, Profilo introdutivo Vsebina: J. Godina, E. Kristan, H. Tuma, Z. Kvedrova, V. Martelanc, S. Kosovel, I. Gruden, V. Bartol, J. Vilfan, J. Ukmar, P. Tomažič, A. Lokar, P. Merku, B. Pahor, A. Rebula, M. Lipovec, J. Tavčar, V. Beličič, M. Košuta, M. Kravos, F. Benedetič, M. Mijot, B. Pertot. Prevedli: Marija Cenda, Diomira Fabjan-Bajc, Jolka Milič.

77.

La scuola, la stampa, le istituzioni culturali a Gorizia e nel suo territorio della meta del Settecento al 1915. (Šola, tisk in kulturne ustanove v Gorizi in njenem zaledju od srede 18. stoletja do 1915.) Gorizia, Biblioteca statale Isontina e civica di Gorizia **1983**

Katalog razstave s prispevki. Med Slovenci: Marko Waltritsch, Le istituzioni scolastiche e culturali slovene a Gorizia sino alla prima guerra mondiale.

78.

Koruza, Jože: *Il cosmopolitismo del teatro di Slavko Grum.* (Kozmopolitizem dramatike Slavka Gruma). Teatro contemporaneo (Roma) **1983**, str. 105-112

79.

Madotto, Aldo: *Pagine di storia. Resoconti di vita Resiana. I., II.* (Strani iz zgodovine. Obračun življenja Rezije. I., II. zvezek). (Ravanca) Grupo Folcloristico "Val Resia" **1983**

80.

Petaros, Robert: *Il dialetto sloveno di Kolonkavec presso Trieste.* (Slovenski dialekt Kolonkavca pri Trstu). Trieste, Mladika **1983**, 87 str. (Contributi alla conoscenza degli Sloveni in Italia)

81.

Pirjevec, Marija: *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII° al XX° secolo.* (Eseji o slovenski književnosti od XVII. do XX. stoletja) Trst, ZTT **1983**, 106 str.

82.

Problemi del Romanticismo. (Vprašanja romantike). Milano, Edizioni Shakespeare & Company **1983**

Med Slovenci: Marija Pirjevec, Dalla letteratura per "pacifici agricoltori" alla letteratura d'elite, Aspetti particolari del Romanticismo sloveno.

83.

Bevilaqua Giorgio: *La minoranza slovena a Trieste e il rapporto Italia - Slavia : cenni di diritto di storia.* Trieste, Lint **1984**, 124 str.

84.

Convegno di studio "Cattolici e questione Slovena in Provincia di Udine". Natisone 17-12-1983. (Študijsko zborovanje "Katoličani in slovensko vprašanje v Videmski pokrajini") Cividale, Societa cooperativa editrice Dom **1984**, 134 str.

Ob petdesetletnici prepovedi rabe slovenščine v cerkvi.

85.

Est Europa. Volume I. Miscellanea Slovenica. Dedicato a Martin Jevnikar. (Vzhodna Evropa. I. zvezek. Miscelana Slovenica. Posvečeno Martinu Jevnikarju) Ur.: Riccardo Casimiro Lewanski, Neva Godini, Lojzka Bratuž, Robert Petaros. Udine, Università degli studi di Udine, Istituto di Lingue e letterature dell'Europa Orientale "Jan I. N. Baudouin de Courtenay" **1984**, 245 str.

Posvečeno M. Jevnikarju. Sodelujejo: R. Petaros, R. Gusmani, S. Renko, P. Zolli, M. Skubic, M. Cortelazzo, G. Frau, A. Ivanov, J. Pirjevec, R. Casimiro, R. C. Lewanski, B. Marušič, N. Godini, P. Merku, L. Bratuž, S. Schiavi Fachin, J. Tavčar, A. Parmeggiani, C. C. Desinan, M. Cenda, J. K. Durazzano, M. Breclj.

86.

Ferluga - Petronio, Fedora: *Ivan Trinko. Poeta e scrittore della Slavia Veneta.* (Ivan Trinko. Poet in pisatelj Beneške Slovenije). Padova, Centro Studi Europa Orientale **1984**, 109 str.

87.

Grivec, Franc: *Santi Cirillo e Metodio. Apostoli degli Slavi e compatroni d'Europa.* (Sveta Ciril in Metod. Apostoli Slovanov in sopatroni Evrope). Prev.: Franc Husu. Roma, Urbaniana University Press, Accademia Slovena **1984**, 318 str.

Prevod dela Slovanska blagovestnika.

88.

Merkù, Pavle: *Gli Sloveni e il Carso Isontino. Il Carso Isontino tra Gorizia e Monfalcone.* (Slovenci in Goriški Kras. Goriški Kras med Gorico in Tržičem). Trieste, Lint **1984**, str. 219-234

89.

Scaunich, Egidio: *Identita dei Beneziani. Contibuto alla elaborazione di proposte di legge concernenti la tutela delle mignoranze linguistiche.* (Identiteta Benečanov. Prispevek k izgradnji predloga zakona o zaščiti jezikovnih manjšin). San Leonardo, Circolo culturale Vali San Leonardo **1984**, 39 str.

90.

Sedmak, Danilo; Emidio Sussi: *L'assimilazione silenziosa.* (Tiha asimilacija) Trieste, ZTT **1984**, 191 str. (Gli Sloveni in Italia)

91.

Stefano Kociančič. 1818 - 1883. Un ecclesiastico al servizio della cultura fra Sloveni e Friulani. (Štefan Kociančič. 1818 - 1883. Ekleziastik v službi kulture med Slovenci in Furlani) Ur. Sergio Tavano. Gorizia **1984**, 130 str. (Fonti e studi di storia sociale e religiosa 1)

92.

Bressan, Arnaldo: *Le avventure della parola.* (Pustolovščina besede). Milano, Il Saggiatore **1985**, 240 str. (L'arco 23)

Slovenska izdaja: Pustolovščina besede. Slovenski eseji. Koper - Trst, Lipa - ZTT 1985. Slovenski izdaji je dodan prevod serije šestih portretov - intervjujev, ki so izšli v milanski reviji Uomini e libri od junija 1983 do oktobra 1984 pod skupnim naslovom Slovenski pisatelji, izpuščena pa so nekatera pojasnila italijanskemu bralcu.

93.

Cavazza, Silvano: *Primož Trubar e le origini del luteranesimo della contea di Gorizia (1563 - 1565).* (Primož Trubar in izviri protestantizma v goriški grofiji (1563-1565). Studi Goriziani LXI/1985, str. 7-25

94.

Clavora, Ferruccio: *La gente non vuole. Alcune notte per una migliore conoscenza della situazione degli Sloveni della Provincia di Udine.* (Ljudje nočejo. Nekaj pripomb za boljše poznavanje situacije Slovencev v Videmski pokrajini). Cividale, Societa cooperativa editrice Dom **1985**

95.

Clavora, Ferruccio: *Perche la tutela? (Zakaj zaščita?)* Cividale, Societa Cooperativa Dom **1985**, 107 str.

96.

Clavora, Ferruccio: *Sloveni ed emigrazione. Il caso delle Vali del Natisone.* (Slovenci in emigracija. Primer Nadiških dolin) Cividale, Zveza Beneških izseljencev **1985**, 164 str.

97.

Parovel, G. Paolo: *Identità cancellate.* (Zbrisane identitete). Trst, samozaložba **1985**

98.

Parola e libro. Riforma protestante slovena del XVI^{mo} secolo. (Beseda in knjiga. Slovenska protestantska reforma XVI. stoletja. Trst, Narodna in študijska knjižnica **1985**, 67 str.

Dvojezično. Referati: Branko Berčič, Boris Paternu, Jože Pirjevec.

99.

Gariup, Mario: *Valbruna - Ovčja vas. Persone e vicende in un paese della Val Canale.* (Ovčja vas. Ljudje in dogodki v neki vasi kanalske doline). Trieste, ZTT **1986**, 174 str.
Dvojezično. Koment.: Rafko Dolhar - Presentazione; Bibliografija.

100.

Ricerche su Ivan Trinko. (Raziskave o Ivanu Trinku) Udine, Provincia di Udine **1986**, 159 str.
Referati: Pietro Zovatto, Martin jevnikar, Fedora Ferluga Petronio, Marino Vertovec, Natale Zuanella, Marino Qualizza.

101.

Trieste tra umanesimo e religiosita. (Trst med humanizmom in religioznostjo) Trieste, Centro studi storico - religiosi Friuli - Venezia Giulia **1986**, 219 str. (Ricerche Religiose del Friuli e dell'Istria)

Ur. Pietro Zavotto. Med slovenskimi sodelavci: Alojz Rebula, Srečko Kosovel "minatore del mistero"; Fedora Ferluga Petronio, Dragotin Kette e Trieste, momenti religiosi nella sua lirica.

102.

Convegno "Comunità religiose e minoranze linguistiche oggi in Italia". Palermo - Piana degli Albanesi, 19 - 20 settembre 1987. (Kongres "Religiozne skupnosti in jezikovne manjšine danes v Italiji") Palermo **1987**, I. zv. 167 str., II. zv. 78 str.

Ob petdesetletnici ustanovitve škofijskega sedeža v Piani degli Albanesi je kongres organizirala CONFEMILI pod pokroviteljstvom Evropske skupnosti. Slovence sta predstavljala Dušan Jakomin in Ferruccio Clavora.

103.

Il confine come destino. (Meja kot usoda). Lugano, PEN **1987**

Med Slovenci imajo objavljene prispevke Ciril Zlobec, Marko Kravos.

104.

Pirjevec, Marija: *Il tramonto del realismo socialista e l'affirmarsi dell'individualismo nella narativa slovena degli anni Cinquanta.* (Zaton socialističnega realizma in afirmacija individualizma v slovenskem pripovedništvu petdesetih let). Studi Goriziani **1987**, str. 89-97

105.

Presenza e cultura slovena nella società regionale. (Prisotnost in kultura Slovencev v regionalni kulturi) Ronchi dei Legionari, Centro Culturale Pubblico Polivalente, **1987**, 280 str.

Posebna izdaja letnika Il Territorio 16/17) Sodelavci: Cecilia Assanti, Ajfredo Battisti, Lorenzo Bellomi, Filibert Benedetič, Valentina Bernardis, Antonio Virtale Bommarco, Darko Bratina, Andrej Bratuž, Gino Brazzoduro, Arnaldo Bressan, Karlo Černic, Ferruccio Clavora, Fabio Codra, Sergio Conetti, Maria Corsini Armani, Silvio Compeeta, Giorgio Depangher, Davorin Devetak, Karlo Devetak, Maria Grazia Devidè, Lorena Dobrila, Viljem Gregolet, Elvio Guagnini, Ravel Kodrič, Srečko Kosovel, Miroslav Košuta, Lucija Lavrenčič, Mario Lizzero, Maurizio Luchitta, Fabio Marchetti, Mario Maver, Paolo Merù, Jolka Milič, Luciano Morandini, Claudio Palčič, Paolo Petricig, Giuseppe Petronio, Marija Pirjevec, Rosella Piciotta, Marco Puppini, Marino Qualizza, Alojz Rebula, Tullio Reggente, Milko Rener, Aldo Rupel, Silvana Schiavi Frachin, Giacomo Scotti, Danilo Sedmak, Oscar Simčič, Valentino Simonitti, Luigi Škerl, Stelio Spadaro, Pavel Stranj, Josip Tavčar, Fulvio Tomizza, Carlo Tullio Altan, Patrizia Vascotto, Ivan Verč, Marta Verginella, Alfredo Vernier, Leonardo Zanier, Luciano Zanon. Ilustrirano.

106.

Rakar, Atilij: *La voce di Trubar e la sua ecco alle porte d'Italia.* (Glas o Trubarju in njegov odmev na pragu Italije). Acta neophilologica **1987**, str. 19-24

107.

Spadaro, Stelio: *Il Gruppo '85 in margine ma non marginalità.* (Skupina '85 na robu a ne obrobnost). Panorama (Reka) 1.-15.8.1987, št. 14, str. 23-25

108.

Tavano, Sergio: *Attività letteraria nel Goriziano.* (Literarna ustvarjalnost na Goriškem). V: Le arti a Gorizia nel secondo '900, Gorizia 1987, str. 104

Različico tega besedila, v katerem omenja tudi slovenske pisatelje, je objavil tudi v reviji Iniziativa Isontina 1992, str. 51-58.

109.

Tradizione e trasformazione nella società regionale : il contributo degli intellettuali sloveni - proposte ed esperienze. (Tradicija in transformacija v regionalni družbi : prispevek slovenskih intelektualcev : predlogi in izkušnje). Gorica, Kulturni dom 1987, 29 str.

Gradivo s seminarja. Sodelovali so: F.Benedetič, Klavdij Cibic, M.Čuk, P.Fonda, I.Jogan, M.Košuta, A.Mermolja, P.Petricig, B.Samsa, A.Merkù, I.Verč, A.Volčič.

110.

Trieste religiosa. (Religiozni Trst). Udine, Arti grafiche Friulane 1987

Posvečeno srebrni maši Pietra Zovatta, sodelovali tudi trije Slovenci; med njimi Feodora Ferluga Petronio z referatom o religioznih motivih A. Gradnika.

111.

Zovatto, Pietro: *La stampa cattolica italiana e slovena a Trieste.* (Italijanski in slovenski katoliški tisk v Trstu). Udine - Trieste, Del Bianco - Università degli studi di Trieste, Facoltà di Magistero 1987, 421 str.

112.

Bergnach, Laura, Bruna De Marchi: *L'insegnante, una risorsa dimenticata. Ricerca sugli insegnamenti della scuola dell'obbligo, promossa dall'IRSAC del Friuli - Venezia Giulia e condotto nel ambito degli Istituti di ricerca ISIG e SLORI.* (Učitelj, pozabljen vir. Raziskava o učenju v obveznih šolah, ki jo je spodbudil IRSAC ter se je vodila v okviru inštitutov ISIG in SLORI). Milano, Angeli 1988, 248 str. (Collana dell'Istituto di Sociologia internazionale - Gorizia)

Upošteva tudi šole s slovenskim učnim jezikom.

113.

Baudouin de Courtenay, Jan: Materiali IV per la dialettologia e l'etnografia slava meridionale: testi popolari in prosa e versi, raccolta in Val Natisone nel 1873. (Gradivo IV za južnoslovansko dialektologijo in etnografijo v prozi in verzih, zbrani v Nediških dolinah 1873). Trieste - S.Pietro al Natisone, ZTT - Centro studi Nediža 1988, 243 str.

Dvojezično. Ur. Liliana Spinozzi Monai, komentiral in prevedel v slov. Milko Matičetov.

114.

Bratuž, Lojzka: *Il Novecento.* (20. stoletje) V: La cultura slovena nel litorale. (Slovenska kultura v Primorju) Gorizia, Istituto di storia sociale e religiosa 1988, str. 31-52 (Fonti e studi di storia sociale e religiosa 5)

115.

Brazzoduro, Gino: *Zlobec e la verità della poesia e dell'amore.* (Zlobec in resnica poezije ter ljubezni). La Battana giugno 1988, str. 37-42

116.

Carlo Michele D'Attems, primo arcivescovo di Gorizia. (1752 - 1774) fra Curia romana e stato asburgico. I., II. zv. (Carlo Michele D'Attems, prvi goriški škof (1752 - 1774) med rimsko kurijo in hasburško državo). Gorizia, Istituto di Storia Sociale e religiosa, Istituto per gli Incontri Culturali Mitteleuropei **1988, 1990**, 190 + 547 str.

Med Slovenci sodelujejo: L.Bratuž, F.M.Dolinar, B.Grafenaur. Referati v izvorniku in ital. prevodu.

117.

Chiesa e culture in Friuli. (Cerkev in kulture v Furlaniji). La Vita Cattolica (Udine) **1988**, 79 str.

118.

Clavora Ferruccio: *L'unione emigranti sloveni al servizio della propria comunità.* (Zveza slovenskih emigrantov v službi lastne skupnosti). Cividale del Friuli, Unione emigranti sloveni del Friuli - Venezia Giulia **1988**, 47 str.

119.

Cracina, Angelo: *La Parrocchia de S. Michele Arcangelo in Campeglio di Soffumbergo.* (Fara sv. Mihaela Nadangela v Čampeju). Čedad, samozaložba **1988**, 57 str.

120.

Jože Plečnik, architetto, 1872 - 1957. Milano, Centro culturale di arte contemporanea internazionale **1988**, 191 str.

121.

La cultura slovena nel litorale. (Slovenska kultura v Primorju) Gorizia, Istituto di storia sociale e religiosa **1988**, 137 str. (Fonti e studi di storia sociale e religiosa 5)

Zbornik referatov z istoimenskega seminarja, ki je potekal od oktobra do novembra 1986 v Gorici.

122.

Pavlič - Maver, Magda: *Elenco dei libri per giovani pubblicati nel territorio di insediamento della comunità slovena in Italia.* (Seznam knjig za mladino objavljenih na ozemlju, ki ga zaseda slovenska skupnost v Italiji) Trst, Narodna in študijska knjižnica **1988**, 23 str.

Katalog razstavljenih knjig ob posvetovanju Mladinska književnost jezikovnih manjšin v Italiji; Trst 2., 3., 4. decembra 1988.

123.

Petricig, Paolo: *Per un pugno di terra slava.* (Za pest slovanske zemlje) Trieste - S. Pietro al Natisone, ZTT - Centro studi Nediža **1988**, 149 str.

Koment.: Mario Lizzero, Prefazione.

124.

Pirjevec, Marija: *La situazione politica e culturale nella Slovenia napoleonica e Charles Nodier.* (Politična in kulturna situacija v napoleonski Sloveniji in Charles Nodier). Acta neophilologica **1988**, str. 11-16

125.

Pirjevec, Marija: *Srečko Kosovel. Fra tradizione e avanguardia.* (Srečko Kosovel. Med tradicijo in avangardo). Studi Goriziani, genn.-giun. **1988**, str. 73-82

126.

Presenza e contributo della cultura slovena a Trieste. (Prisotnost in prispevek slovenske kulture Trstu). Trieste, Istituto regionale di ricerca, sperimentazione e aggiornamento educativi - Associazione Culturale Regionale "Gruppo 85" **1988**, 77 str.

Med Slovenci sodelujejo: Darko Bratina in Emidio Sussi, Segno come affermazione e negazione; Paolo Merku, La realta plurilinguistica a Trieste dal tardo Medioevo alla fine del'600; Nelida Milani Kruljac, Identita nazionale fra due lingue - culture; Paolo Fonda, L'immagine socio-culturale della città di Trieste in una lettura psicoanalitica.

127.

Radole, Giuseppe: *Ricerche sulla vita musicale a Trieste. 1750-1950.* (Raziskave o glasbenem življenju v Trstu). Trieste, Italo Svevo **1988**, 365 str.

128.

Scaunich, Egidio: *Convalli del Natisone.* (Sodoline Nadiže). Čedad, samozaložba **1988**

129.

Starc Križman, Slava: *Presenza dei classici nella cultura slovena.* (Navzočnost klasikov v slovenski kulturi). Metodi e ricerche (Videm) **1988**, št. 2, str. 3-29

130.

Strajnar, Julijan: *Citira. La musica strumentale in Val Resia.* (Instrumentalna glasba v Reziji) Udine - Trieste, Pizzicato - ZTT **1988** (Kulturna dediščina)

Trojezično - slovensko, italijansko (prev. Jelka Stajnar), angleško (prev. P. F. Krainer).

131.

Trieste. (Trst). Bari, Laterza **1988**, 406 str.

Ur. Elio Apih; avtorji: Elio Apih, Giulia Sapelli, Elvio Guagnini. Korektno do Slovencev.

132.

Trieste così com'è : Fuori dai miti, dalla retorica, dai luoghi comuni. (Trst tak, kot je : izven mitov, retorike, običajnih okoliščin). Triete, Dedolibri **1988**, 244 str.

Ur. Claudio Tonel. Sodelovali so: C.Tonel, R.Treu, F.Pacorini, G.Petronio, P.Fonda (Koko biti Italijani danes v Trstu), S.Spadero (Kako biti Slovenci danes v Trst), I.Verč, G.Ellero, T.Maniacco, G.Magrini, N.Battello, L.Padovese. Zbornik s seminarja, ki ga v toskanskem mestu Cascino prireja vsako leto Komunistična partija Italije.

133.

Ts. La voix slovene = slovenski glas = la voce slovena. Trst, Narodna in študijska knjižnica **1988**

Trojezični zbornik prispevkov, ki so bili predstavljeni v Parizu ob razstavi Trouver Trieste, 1985-1986. Uredil Jože Pirjevec.

134.

Gariup, Mario: *I parroci di Ugovizza.* (Župljani Ukev). Ugovizza - Čedad, Samozaložba - Zadruha Dom **1989**, 245 str.

135.

Il Timavo. Immagini, storia, ecologia di un fiume carsico. (Timav. Podobe, zgodovina, ekologija kraške reke). Trieste, B&M Fachin **1989**, 360 str.

136.

Lojze Bratuž 50 anni dopo = po 50 letih. Ur. Miro in Rozalija Lojck. Gorica, Goriška pokrajina **1989**, 83 str.

137.

Kacin, Anton: *Grammatica della lingua slovena.* (Slovnica slovenskega jezika), Trst, ZTT 1989

138.

Pagavino, Brunello: *Passeggiate e leggende delle Valli del Natisome.* (Sprehodi in legende Nadiških dolin). Premariacco, Juliagraf 1989, 135 str.

139.

Pittoni, Domenico: *La guerra fredda ai confini d'Italia. 1945-1954.* (Hladna vojna na mejah Italije). Udine, Camponatto 1989

140.

Pirjevec, Marija: *La vicenda umana ed intellettuale di Edvard Kocbek.* (Človeška in intelektualna zgodba Edvarda Kocbeka); Studi Goriziani (Gorica) 1989, str. 89-96

141.

Pirjevec, Marija: *Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena.* (Trubar, Kosovel, Kocbek in drugi eseji o slovenski literaturi). Trieste, ZTT 1989, 143 str. (Est Libris, Collana di saggistica 1)

142.

Stranj, Pavel: *La comunità sommersa: gli Sloveni in Italia dalla A alla Ž.* (Potopljena skupnost : Slovenci v Italiji od A do Ž). Trst, ZTT - SLORI 1989, 280 str.

143.

Tavano, Sergio: *Linz - Lubiana - Gorizia : il cardinale Missia e l'arte.* (Linz - Ljubljana - Gorica : kardinal Missija in umetnost). Gorizia, Istituto di Storia sociale e religiosa 1989, 44 str. (Fonti di studi di storia sociale e religiosa 6)

144.

Trieste, lineamenti di una città. (Trst, oris nekega mesta). Trieste, Lint 1989, 661 str.

Zbornik referatov simpozija. Ur. Enrico Halupca. Med Slovenci so sodelovali: J.Pirjevec, T.Simčič, S.Pahor, E.Sferco, M.Kravos, N.Maganja Jevnikar, I.Jevnikar, D.Jakomin, M.Oblak.

145.

Bolchi, Sandro: *La portatrice di pane = Krušarica = Die Brotfrau = The girl who delived braed = La porteuse de pain.* Škedenj, Škedenjski etnografski muzej 1990, 68 str.

146.

Bratuž, Lojzka: *La letteratura slovena nel Goriziano.* (Slovenska književnost na Goriškem). V: Friuli di Soreli Jevat, Gorica 1990, str. 229-241. Gorizia, Societa filologica Friulana 1990, [12 str.]

Tudi separat iz publikacije Friul di soreli Jevat, str. 229 - 241

147.

Bonazza, Sergio: *Bilancio della slovenistica italiana. (1940 - 1990).* (Bilancia italijanske slovenistike). Tipkopolis. Napoli 1990

Objava v zborniku: La slavistica in Italia. Cinquant'anni di studi (1940-1990), Libri e riviste d'Italia, Saggi e documenti. Roma 1994, str. 377-399.

148.

Bressan, Arnaldo: *Dante in Sloveno.* (Dante v slovenščini). Udine, Istituto di lingue e letterature dell'Europa Orientale **1990**, 188 str.

149.

Giornata della cultura Slovena. San Pietro al Natisone, 9 febbraio 1990 = Dan slovenske kulture. Špeter, 9. februarja **1990**

150.

Košuta, Miran: *Il fantasma di Trieste. Essere e non essere della letteratura slovena.* V: Več avtorjev, *Novecento*, Volume 1. Grenoble, Cahiers du CERCIC št.12, **1990**, str. 195-208.

151.

Le minoranze linguistiche italiane : costumi, artigianato. (Italijanske jezikovne manjšine : običaji, obrt). Ur. Franco Feranda. Rimini, Luise editore **1990**, 118 str.

Poglavje o Slovencih je napisal Paolo Petricig.

152.

Le minoranze nella Mitteleuropa : (1900 - 1945) : Identità e confronti. (Manjšine v Srednji Evropi : (1900 - 1945) : Identiteta in soočanja). Ur. Vittorio Peri. Gorizia, Istituto per gli incontri Mitteleuropei **1990**

Zbornik XXIV. Srednjeevropskega srečanja, ki je potekalo v Gorici 6., 7. in 8. decembra 1990. Sodelovali tudi Slovenci.

153.

Petricig, Paolo: *Atlante toponomastico e ricerca storica. Comune di San Pietro al Natisone.* (Toponomastični atlas in zgodovinska raziskava. Občina Špeter Slovenov). San Pietro al Natisone, Cooperativa Lipa editrice **1990**, 158 str.

Soavtor Natale Zuanella. Priloge.

154.

Pirjevec, Jože: *Il gran rifiuto. Guerra fredda e calda tra Tito, Stalin e l'Occidente.* (Velika zavrnitev. Hladna in vroča vojna med Titom, Stalinom in Zahodom). Trieste, ZTT **1990**, 447 str. (Est Libris, Collana di storia e società 1)

155.

Problematiche educative in ambiente plurilingue : Vzgoja in izobraževanje v večjezičnem okolju. Ur. Sonja Sirk, Stanislava Sosič. Trieste, IRRSAE **1990**, 155 str.

Zbornik seminarja v šolskem letu 1986/87. Dvojezično. Referati: D. Bratina, O. Kunst Gnamuš, L. Horvat, R. Luccio, A. Nečak Luk, E. Sussi, J. Toporišič.

156.

Stranj, Pavel: *La comunità sommersa. Gli Sloveni dalla A alla Ž.* (Potopljena skupnost. Slovenci od A do Z). Trst, ZTT **1990**

157.

Clavora, Francesco, Ruttar, Ricardo: *La comunità senza nome. La Slavia alle soglie del 2000.* (Skupnost brez imena. Beneška Slovenija na pragu 2000). Cividale, Unione Emigranti Sloveni **1991**

158.

Le Letterature di Frontiera: Per una Cultura della Pace. Atti del 25o Congresso Internazionale AIMAV, Università degli Studi di Trieste 28 settembre - 1 ottobre 1990. (Književnost ob meji: Za kulturo miru. Gradivo mednarodnega kongresa AIMAV, Univerza v Trstu, 28. septembra – 1. oktobra 1990). Ur. Giovanna Trisolini. Roma, Bulzoni Editore **1991**, 210 + 221 str.

Slovenski referati: Ciril Zlobec: La letteratura di frontiera - Ma esiste veramente?; Boris Pahor: Il mare come simbolo in due poeti del Litorale, Dragotin Kette e Srečko Kosovel; Diomira Fabian Bajc: Nel vento della Sibilla; Marija Pirjevec: L'immagine degli sloveni nella letteratura triestina in lingua italiana.

159.

Jogan, Igor: *Territorio e etnia, La gestione degli sloveni nella politica urbanistica del Friuli-Venezia Giulia.* (Teritorij in etnična skupnost, Slovenska problematika v urbanistični politiki Furlanije Julijske krajine). Milano, Franco Angeli editore **1991**

160.

Košuta, Miran: *Il libro sloveno. V: Več avtorjev, I giorni della Slovenia.* Trieste, Edizioni E, **1991**, str. 28-29.

161.

Merkù, Pavle: *La toponomastica del Comune di Duino Aurisina.* (Toponomastina občine Devin-Nabrežina). Devin-Nabrežina, Comune di Duino-Aurisina **1991**

162.

Storia del gruppo folkloristico Val Resia 1838-1990. (Zgodovina folklorne skupine Rezija 1838-1990). Udine, Lit. Designgraf **1991**, 157 str.

Vsebuje tudi 20 rezijanskih ljudskih pesmi.

163.

Tavano, Sergio: *Gorizia e il mondo di ieri.* (Gorica in včerajšnji svet). Gorica, Comune di Gorizia **1991**

164.

Tonel, Claudio: *Dossier sul neofascismo a Trieste. (1945-1983).* (Dosje o neofašizmu v Trstu. 1945-1983). Trieste, Edizioni Dedolibri **1991**

165.

Etnia e sviluppo. Ruolo della presenza slovena nell'area Goriziana. A cura di Giovanni Delli Zotti e Aldo Rupel. (Narodnost in razvoj. Slovenska vloga in prisotnost na goriškem področju. Uredila Giovanni Delli Zotti in Aldo Rupel.) Gorica, ISIG - Istituto di Sociologia internazionale, SLORI - Slovenski raziskovalni inštitut [**1992**] 176 str.

Med petnajstimi avtorji je deset Slovencev: Karlo Devetak, Milica Kacin-Wohinc, Miran Komac, Branko Marušič, Pavle Merkù, Boris Peric, Aldo Rupel, Pavel Stranj, Emidio Sussi, Marko Waltritsch.

166.

Košuta, Miran: *"Tamquam non essent?" Traduzioni italiane di opere letterarie slovene.* (Tamquam non essent? Italijanski prevodi slovenskih leposlovnih del). Metodi e ricerche (Videm) **1992**, št. 1, str. 3-29

167. **Macor, Celso:** *Isonzo, Gorizia 1992*

Leta 1998 je v Gorici izšla pri založbi B & V Editori nova, trojezična izdaja v italijanščini, slovenščini in angleščini. Vsebuje tudi ilustrativne zglede iz slovenskega leposlovja.

168.

Pirjevec, Marija: *La narrativa di Boris Pahor*. (Pripovedništvo Borisa Pahorja). Metodi e ricerche (Videm) **1992**, št. 1, str. 30- 36

169.

Rebula, Alojz: *Jakob Ukmar*. Pordenone, Studio tesi **1992** (Civiltà della Memoria)

170.

Tomizza, Fulvio: *Destino di frontiera. Dialogo con Riccardo Ferrante*. (Usoda ob meji. Pogovor z Riccardom Ferrantejem). Trieste, Marietti **1992**

171.

Ciani, Bruna: *Trieste 1954-1956. Il Memorandum d'Intesa e i gruppi politici autonomi sloveni*. (Trst 1954-1956. Mirovni sporazum ter slovenske avtonomne politične skupine). Trst, Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček **1993**, 255 str.

172.

Ferluga-Petronio, Feodora: *Bibliografica della slovenistica (1988-1991)*. V zborniku: AION, Slavistica I, **1993**, str. 395-410 (Annali dell'Istituto Universitario Orientale di Napoli, Dipartimento di Studi dell'Europa Orientale Sezione Slavistica)

173.

Gariup, Mario: *La Val Canale fra le due guerre mondiali*. (Kanalska dolina med obema vojnama). Čedad, Dom **1993**

174.

Pahor, Adrijan: *Il crepuscolo del TLT e i partiti autonomi sloveni (1952-1954)*. (Zaton TLT in slovenske avtonomne stranke). Trst, Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček **1993**, 171 str.

175.

Pirjevec, Jože: *Il giorno di san Vito. Jugoslavia 1918-1992. Storia di una tragedia*. (Svetega Vida dan. Jugoslavija 1918-1992. Zgodovina neke tragedije). Roma, Nuova ERI **1993**

176.

Bratuž, Lojzka: *Manoscritti sloveni del settecento. Omelie di Carlo Michele d'Attems (1711-1774), primo arcivescovo di Gorizia*. (Slovenski rokopisi iz osemnajstega stoletja. Pridige Carla Michela d'Attemsa (1711-1774), prvega goriškega nadškofa). Udine, Facoltà di lingue e letterature straniere **1994**, 109 str. (Collana dell'Istituto di lingue e letterature dell'Europa Orientale - Università di Udine, Sezione di slavistica)

177.

Brecelj, Aleš: *I gruppi politici autonomi sloveni a Trieste 1949-1952*. (Slovenske avtonomne politične skupine v Trstu 1949-1952). Trst, Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček **1994**, 234 str.

178.

Bonazza, Sergio: *Slovenistica*. V zborniku: La slavistica in Italia. Cinquant'anni di studi (1940-1990), Libri e riviste d'Italia, Saggi e documenti. Roma **1994**, str. 377-399

179.

Città di confine, conversazioni sul futuro di Gorizia e Nova Gorica. (Obmejno mesto. Pogovori o prihodnosti Gorice in Nove Gorice). Ur. Alfonso Angelillo, Antonio Angelillo, Chiara Menato. Portogruaro, Ediciclo Editore **1994**, 229 str. (Contesti Contrasti 1)

Slovenski avtorji: Niko Jurca, Vinko Torkar, Lucijan Vuga, Sergij Pelhan, Ciril Zlobec, Boris Podrecca, Demetrio Volcic.

180.

Ferenc, Tone: *La provincia "italiana" di Lubiana, documenti 1941-1942.* ("Italijanska" Ljubljanska pokrajina, dokumenti 1941-1942). Prev. Ezio Martin. Udine, AURA **1994**, 582 str. (Studi e documenti 18)

Prevod dela Fašisti brez krinke, dokumenti 1941-1942.

181.

Gariup, Mario: *Le opzioni per il Terzo Reich, Val Canale 1939.* (Opcije za Tretji rajh, Kanalska dolina 1939). Čedad, Dom **1994**

182.

Husu, Vanda: *Stanovanjska hiša - La casa di abitazione.* Trst, Devin **1994**, 144 str.

183.

Kragelj, Jožko: *Io, prete nelle prigioni dell'ex Jugoslavia.* (Jaz, duhovnik, v zaporih bivše Jugoslavije = Moje celice). Prev. Berto Bertotti, kom.: Drago Klemenčič, Stanislav Lenič. Cividale, Editrice Paoline (Figlie di San Paolo) **1994**, 250 str. (Uomini - fatti - problemi)

184.

Maganja, Nadja: *Trieste 1945-1949, Nascita del movimento politico autonomo sloveno.* (Trst 1945-1949. Rojstvo slovenskega avtonomnega političnega gibanja). Trst, Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček **1994**, 188 str.

185.

Merkù, Pavle: *Il "Libro di perticationi" del Notaro Giusto Ravizza (1525).* (Knjiga notarja Giusta Ravizze, 1525). Ljubljana - Trst, Mihelač - Devin **1994**

186.

Monumenta Frisingensia - Brižinski spomeniki. Ur. in prevedel Janko Jež, spremna beseda Paolo Parovel.- Trst, Mladika - Vallecchi **1994**, 112 str.

Ponatis besedila Brižinskih spomenikov, prevod v italijanščino, fonetična transkripcija, knjižna slovenščina. Pregled zgodovine Slovencev je prispeval Paolo Parovel.

187.

Pahor, Boris: *Srečko Kosovel.* Pordenone, Studio tesi **1994**, 120 str. (Civiltà della Memoria)

188.

Pahor, Boris: *Il contributo di Trieste e Gorizia alla letteratura slovena, I., II.* (Prispevek Trsta in Gorice slovenski literaturi). Trieste & oltre (Trst) **1994**, št. 4-5, str. 504-515

189.

Pirjevec, Marija: *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor.* Trieste & oltre december **1994**, št. 7-8, str. 760-765

190.

Rossi, Bruno: *Tradizioni popolari poetico-musicali nella Comunità Montanara Canal del Ferro - Val Canale.* (Pesniško – glasbeno ljudsko izročilo v Gorski skupnosti Železna kapla in Kanalska dolina) Pontenebba, Comunità Montana Canal del Ferro - Val Canale **1994**, 221 str.

Rezultati ankete o ljudskem ustvarjanju. Raziskovalna naloga učencev in učiteljev. Na str. 164-190 rezijanka besedila z vzporednim italijanskim prevodom.

191.

Spinozzi Monai, Liliana: *Dal Friuli alla Russia, mezzo secolo di storia e di cultura in margine all'epistolario (1875-1928) Jan Baudouin de Courtenay.* (Iz Furlanije v Rusijo, pol stoletja kulturne zgodovine na robu pisem Jan Baudouin de Courtenaya). Udine, Società filologica friulana **1994**, 242 str.

Predgovor: Giuseppe Fracescato, nekatera pisma v slovenskem ter v italijanskem prevodu.

192.

Tuma, Henrik: *Dalla mia vita.* (Iz mojega življenja). Prev. Marjan Vončina, kom.: Angelo Ara, Trst - Ljubljana, Devin - Mihelač **1994**, 460 str.

193.

Tutela delle minoranze e standard internazionali. (Zaščita manjšin in mednarodni standardi). I., II. zv. Trst, Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček **1994**, 201 str.

194.

Andri, Adriano - Giulio Melinato: *Scuola e confine, Le situazioni educative della Venezia Giulia 1915-1945.* (Šola in meja, Vzgojni položaji Julijske krajine 1915-1945). I Quaderni di Qualestoria, Trieste **1995**

195.

Bressan, Arnaldo: *Dante nei paesi dell'ex-Jugoslavia.* (Dante v deželah nekdanje Jugoslavije). V zborniku *Dalla Bibliografia alla Storiografia, La critica dantesca nel mondo dal 1965 al 1990*, Ravenna, A. Longo Editore **1995**, str. 125-143

196.

Chaiabai-Vodopivc: *Cosizza e intorni, Storia, tradizioni, leggende di una comunità.* Špeter Slovenov **1995**

197.

Dapit, Roberto: *La Slavia Friulana. Lingue e culture. Resia, Torre, Natisone. Bibliografia ragionata.* (Beneška Slovenija. Jeziki in kulture (sic!). Rezija, Ter, Nadiža. Kritična bibliografija). Prev. [v slovenščino] Živa Gruden, kom. Milko Matičetov. Čedad - Špeter, Kulturno društvo Ivan Trinko, Zadruga Lipa **1995**, 138 str.

198.

Dualità. Aspetti della cultura Slovena a Trieste. (Dvojnost. Aspekti slovenske kulture v Trstu. Ur. odbor, prev. avtorji. Trieste, Comune di Trieste **1995**, 80 str.

199.

Fabjan Bajc, Diomira: *Dve muhi na en mah - Due piccioni con una fava.* Gorica, Goriška Mohorjeva družba **1995**, 300 str.

200.

Fabjan Bajc, Diomira: *Lažni prijatelji - I falsi amici, slovensko - italijanski slovar paronimov, vocabolario italiano - sloveno dei paronimi.* Trst, Mladika **1995**

201.

Košuta, Miran: *Il fantasma di Trieste.* (Tržaški strah). V: Novecento (Cercic, Grenoble) **1995** št. 12, str. 137-153

202.

Košuta, Miran: *Lemmi rebuliani. 10 parole-chiave dal vocabolario artistico e ontologico di Alojz Rebula, scrittore sloveno triestino.* Metodi e ricerche (Videm) 1995, št.1, str. 85-100.

203.

La lavagna nera. Fonti per la storia dell'istruzione nel Friuli - Venezia Giulia. (Črna tabla. Viri za zgodovino izobraževanja v Furlaniji Julijski krajini). Udine **1996**

O slovenskem šolstvu v Gorici je pisal Marko Waltritsch, omenja ga tudi Lucia Pillon.

204.

Pirjevec, Jože: *Serbi, Croati, Sloveni, Storia di tre nazioni.* (Srbi, Hrvati, Slovenci. Zgodovina treh narodov.) Bologna, Il Mulino **1995**, 130 str.

205.

Prunk, Janko: *Breve storia della Slovenia.* (Kratka zgodovina Slovenije). Prev. Devana Jovan, kom. Milan Osredkar. Ljubljana, Zveza združenj borcev NOB **1995**, 95 str.

206.

Purini, Piero: *Trieste 1954-1963, Dal governo Militare Alleato alla Regione Friuli-Venezia Giulia.* (Trst 1954 - 1963, Od vojaške zavezniške uprave do Dežele Furlanije Julijske krajine). Trst, Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček **1995**, 290 str.

207.

Antonini, France: *Nuova grammatica della lingua slovena.* (Nova slovnica slovenskega jezika). Trieste, Zenit **1996**

208.

Dapit, Roberto: *Aspetti di cultura resiana nei nomi di luogo, I. Area di Solbica/Stolvizza e Kōrito/Coritis.* (Vidiki rezijanske kulture v krajevnih imenih, Območje Solbice in Korit). Comune di Ressia **1995** [dejansko **1996**]

209.

Gariup, Mario: *Le miniere di Ugovizza.* (Rudniki Ukev). Čedad, Zadruga Dom **1996**

210.

Lingua dell'Infanzia e Minoranze, Otrški govor in manjšine, Children Language: the Education of Minorities. Špeter Slovenov, Študijski center Nediža **1996**, 490 str.

Vsebuje gradivo z mednarodnega kongresa, ki je potekal 1994. leta v Špetru Slovenov.

211.

Merkù, Pavel: *Toponomastika v občini Zgonik - Toponomastica nel comune di Zgonoco.* Zgonik, Občina Zgonik **1996**

212.

Musoni, Francesco: *Tra gli Sloveni di Montefosca - Med Slovenci v Črnem Vrhu*. San Pietro al Natisone, Lipa Editrice **1996**, 85 str.

Dvojezični ponatis dela iz leta 1895. Ur. in kom. Paolo Petricig.

213.

Pipan, Sergio: *V spomin na pesnika : 70 let po njegovi smrti = In ricordo del poeta : a 70 anni dalla morte*. Bilje : Studio Ro, Založba Humar, **1996**, [32] str.

O Srečku Kosovelu.

214.

Rupel, Aldo: *Percezioni e sfumature*. (Zaznave in odtenki). Grado, Edizioni della Laguna **1996**

215.

Storia, evoluzione e prospettive della slavistica, Per un futuro della convivenza a Trieste. (Zgodovina, razvoj in perspektive slavistike, Za prihodnost in sožitje v Trstu). Trieste, Istituto di Filologi Slava, Facoltà di Lettere e Filosofia [**1996**]

216.

Brecelj, Marijan, Gianni Nazzi: *Dizionario pratico delle lingue d'Europa*. (Praktičen slovar jezikov Evrope). Špeter Slovenov, Comunità mantana Valli del Natisone **1997**

Italijansko-slovenski-furlanski-nemški in angleški slovar, ki je najprej izhajal v videmskem dnevniku Messagero Veneto.

217.

Košuta, Miran: *La scoperta di Montale, Cenni sulla letteratura slovena*. Metodi e ricerche (Videm) **1997**, št. 2, str. 3-8.

218.

Košuta, Miran: *Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana, Studi e saggi*. (Vzporedne pisave, Obmejni dialogi med slovensko in italijansko literaturo, Študije in eseji). Trieste, Lint **1997**, 205 str.

219.

Košuta, Miran: *Cronaca di una morte annunciata*. (Kronika napovedane smrti). V: Stampa e piccola editoria tra le due guerre, Milano, Franco Angeli **1997**, str. 382-409

220.

Merkù, Pavel: *La Toponomastika dell'alta Val Torre*. (Toponomastika gornje Terske doline). Bardo, Comune di Bardo **1997**

221.

Mikhailov Nikolaj: *I monumenti linguistici sloveni dell'epoca "dei manoscritti"*. Piza, Università degli studi **1997**

222.

Stampa e piccola editoria in Italia tra le due Guerre (a cura di Ada Gigli Marchetti e Luisa Finocchi). Milano, Franco Angeli - Istituto lombardo per la Storia della Resistenza e dell'età contemporanea - Fondazione Arnoldo e Alberto Mondadori - Centro di studi per la storia dell'editoria e del giornalismo, **1997**.

223.

Un progetto culturale per comunità cristiane multietniche. (Kulturni projekt za večetnične krščanske skupnosti). Udine **1997**

Gradivo s simpozija v Čedadu (26. maj 1998). Med Slovenci so sodelovali Metod Pirih in Jože Pirjevec.

224.

Cuzzi, Marco: *L'occupazione italiana della Slovenia, 1941-1943.* (Italijanska okupacija Slovenije, 1941-1943). Milano **1998**

225. Kacin Wohinz, Milica - Jože Pirjevec: *Storia degli sloveni in Italia. 1866 - 1998.* Venezia, Marsilio **1998**, 145 str.

226. Košuta, Miran: *Chi è l'altro.* Indice **1998**, št. 9, str. 51.

227. Sbisà, Martina e Patrizia Vascotto: *Punti di vista su Trieste, Ricerca sulle rappresentazioni del territorio italiane e slovene.* (Razgledi na Trst, Raziskava o italijanskih in slovenskih predstavah ozemlja). Trieste, Quaderni del Circolo Semiologico Triestino **1998**, 90 str.

228.

Scuola e minoranze. Bocen, CONFEMILI **1998**

Zbornik s posveta v Bocnu, 18. - 19. 1. 1997. Prispevki Slovencev: Samo Pahor, Josip Pečenko, Tomaž Simčič.

229.

Brecelj, Martin: *Rivoluzione e catarsi. Il pensiero filosofico di Dušan Pirjevec.* (Revolucija in katarza. Filozofska misel Dušana Pirjevca). Trst, Mladika **1999**, 365 str.

230.

Celso Macor, identità e incontri. (Celso Macor, identiteta in srečanja), Brazzano, **1999**

Lojzka Bratuž in Marijan Brecelj sta v trojezičnem spominskem zborniku uredila razdelek Per la conoscenza del mondo sloveno (Za poznavanje slovenskega sveta), v katerem so objavljeni Macorjevi članki o Ljubki Šorli, Cankarju, Gradniku, Staniču, Vorancu, Rebuli.

231.

Minoranze linguistiche nella regione Friuli - Venezia Giulia. Aspetti educativi e culturali. (Jezikovne manjšine v Furlaniji - Julijski krajini. Izobraževalni in kulturni vidiki). Trieste, IRRSAE **1999**

232.

Paternu, Boris: *France Prešeren, Poeta sloveno, 1800 - 1848.* Kom. Lojzka Bratuž, prev. Paolo Pivitera. Gorica, Goriška Mohorjeva družba **1999**, 306 str.

233.

Gariup, Mario: *Lambert Ehrlich.* Ugovizza **1999**, 126 str.

234.

Calligaris, Amedeo: *Gorizia, Sogno e civiltà di un millennio.* (Gorica, Sen in civilizacija tisočletja). Gorica **2000**

Štirijezična izdaja.

235. Carso, due lingue, un altipiano. (Kras, dva jezika, ena planota). Gradež, Laguna **2000**

V italijanščini, slovenščini in angleščini.. Prevladujejo fotografije, vendar vključuje tudi ilustrativne navedke iz leposlovnih del. Med Slovenci so upoštevani: Marija Mijot, Miran Košuta, Ciril Zlobec, Boris Pahor, Ace Mermolja, Igo Gruden, Vinko Beličič, Alojz Rebula, Alesij Pregarc, Alenka Rebula Tuta. V predgovoru Margherita Hack označi ustanove, ki delujejo na Krasu, tekstovni del pa podaja pokrajinske značilnosti z različnih vidikov. Slovenski prevod ima vrsto nerodnosti in netočnosti.

236.

Košuta, Miran: *Il nome e il profumo della rosa. La letteratura contemporanea slovena in Italia.* Problemi (Palermo) gennaio – agosto **2000**, str. 110 -137

237.

Rupel, Aldo: *Gorizia 2001.* (Gorica 2001). Grado, Edizioni della Laguna 2000, 132 str.
Predelan prevod knjige Skice iz Gorice, Gorica 1998.

238.

Skubic, Mitja: *Elementi linguistici rromanzi nello sloveno occidentale.* (Romanske jezikovne prvine na slovenskem zahodu). Roma, Il Calamo **2000**

239.

Sossi, Livio: *Gli scrittori per ragazzi del Friuli-Venezia Giulia. Appunti per una bibliografia.* (Pisci za otroke v Furlaniji Julijski krajini. Gradivo za bibliografijo). Trieste, Centro Alberti **2000**, 160 str.

Upošteva tudi slovenske pisatelje.

240.

Tallone, Giovanni: *Lo sloveno essenziale – compendio morfologico della lingua slovena di base.* (Osnovna slovenščina – Morfološki kompendij temeljev slovenskega jezika). Milano, Fonte **2001**

241.

Cecovini, Manlio, Alojz Rebula: *Categgio Scazonte.* (Šepavo dopisovanje) Trieste, Provincia di Trieste 2001

242.

Košuta, Miran: *La Città del »da«.* V: Società di Cultura Maria Theresia : Atti delle conferenze, VI volume. Trieste, Edizioni La Chiusa 2001, str. 19 – 41

Strokovna literatura o slovensko-italijanskih literarnih stikih v slovenščini²⁹⁴

243. Budal, Andrej: *O italijanskih prevodih iz Prešerna, Razgl* (Trst) **1949**, št. 1, str. 5-9

244. Damiani, Enrico: *Cultura slovena in Italia*, SR **1950**, str. 464-485

245. Salvini, Luigi: *Italijani o slovenski kulturi*, SR **1951**, str. 137-138 in 286-287

²⁹⁴ Urejeno kronološko, znotraj leta pa po avtorskem principu. Izbor obsega le najpomembnejše strokovno gradivo, drugo pa je podano v opombah pri obravnavi pričujočega dela in v knjigi Zoltan Jan - Poznavanje slovenske književnosti v Italiji po letu 1945, Ljubljana, Založba Rokus 2001. Kratice kot v Slovenski bibliografiji.

246. **Skušek, Ivo:** *Najnovejša antologija slovenske poezije v italijanščini*, MR **1950/51**, str. 493-495
247. **Škerlj, Silvester:** *Salvinijeva antologija slovenskega pesništva; Zimzelen in rožmarin*, NS **1952**, str. 166-272
248. **Borko, Božidar:** *Italijanski glasovi o slovenski poeziji*, NO **1952**, str. 382-387
O sprejemu Salvinijeve antologije Sempreverde e rosmarino v Italiji.
249. **Urbani, Umberto:** *Jugoslovanska slovstvena dela v italijanskih prevodih*, NSd **1954**, str. 453-467
250. **Škerlj, Stanko:** *Enrico Damiani. (1892-1953)*, SR **1955**, str. 117-119
251. **Borko, Božidar:** *Luigi Salvini*, NSd **1957**, str. 851-852
252. **Budal, Andrej:** *Arturio Cronia - Poznavanje slovanskega sveta v Italiji*, PDK 1.2.1959, št. 28, str. 3
253. **Budal, Andrej:** *O slovenistiki v Italiji po drugi svetovni vojni*, SR **1961/62**, št. 1/4, str. 267-275
254. **Gantar, Kajetan:** *Iz italijanske slavistike*, JiS **1963/64**, št. 2/3, ovitek
255. **Juvančič, Ivo:** *Italijanska publicistika o Slovencih*, PDK 28.5.1966-5.6.1966, št. 125-132
256. **Jevnikar, Martin:** *Slovenistika v Padovi*, Most **1967**, str. 265
257. **Legiša, Lino:** *Martin Jevnikar, Veronica di Desenice nella letteratura slovena*, JiS **1967**, št. 2, str. 57-58
258. **Jež, Janko:** *Italijansko-slovenski kulturni stiki skozi stoletja*, PDK, 3.3.1968-20.10.1968, št. 54-242
259. **Kreft, Bratko:** *Bruno Meriggi. (1927-1970)*, JiS **1970/71**, št. 5, str. 144-146
260. **Petrè, Fran:** *Bruno Meriggi, Le letterature della Jugoslavia*, SR **1970**, št. 3/4, str. 257-263
261. **Zorić, Mate:** *Talijanski pisci o nama i našim književnostima*, Književna smotra (Zagreb) **1971**, str. 88-105
262. **Brecelj, Marijan, France Dobrovoljc:** *Bibliographie - Traductions des Belles lettres slovènes. Bibliografija prevodov iz slovenskega leposlovja*, Le Livre slovène **1971**, posebna številka, str. 1-119
263. **Poldini - Debeljuh, Mara:** *O slovensko italijanskih kulturnih stikih na Primorskem (1900 - 1940)*, Jadranski koledar (Trst) **1972**, str. 91-96

264. **Brecelj, Marijan:** *V spomin dr. Alojzija Resa, neumornega kulturnega delavca*, PDK 14.8. 1974, št. 189, str. 4-6
265. **Legiša, Lino:** *Marija Pirjevec, Srečko Kosovel; Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, SR 1975, št. 1, str. 84-85
266. **Zlobec - Skaza, Marija:** *Razprava o Srečku Kosovelu v italijanščini*, JiS 1975/76, št. 1, str. 26-27
O delu M.Pirjevec: Srečko Kosovel, Trst 1974.
267. **Scotti, Giacomo:** *Cankar in italiano*, V: Zbornik društva slovenskih književnih prevajalcev: Ivan Cankar, Ljubljana 1977, str. 29-32
268. **Jevnikar, Martin:** *Prispevek Martina Benčine za Cronijevo knjigo o Župančiču*, JiS 1978/79, št. 1-6, str. 20-23, 55-58, 121-124, 172-175
Štiri pisma 1926-27 s komentarji.
269. **Bonazza, Sergio:** *Bartholomäus Kopitar, Italien und der Vatican*, München, Trofenik 1980, 376 str.
270. **Brecelj, Marijan:** *Beneškoslovenska in rezijanska bibliografija*, v: Ivan Trinko: Beneška Slovenija, Hajmo v Rezijo, Celje, Mohorjeva družba 1980, str. 161-192
271. **Brecelj, Marijan:** *Oton Župančič v italijanskih prevodih*, v: Oton Župančič v prevodih. Zbornik društva slovenskih književnih prevajalcev, Koper 1980, str. 58-60
272. **Petaros, Robert:** *Prevodi slovenskih leposlovnih del v italijanščino*, Izvestja srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem ozemlju za š. l. 1976-77, 1978-79, Trst 1980, str. 5
273. **Jevnikar, Martin:** *Dopisovanje med Ivanom Trinkom in Arturom Cronio*, JiS 1980/81, št. 3, str. 105-110
Tri pisma s komentarjem.
274. **Matičeto, Milko:** *Resia : bibliografia ragionata (1927-1979)*, Udine : Graphik studio 1981, 39 str.
275. **Željeznov, Dušan:** *Prevajalci in prevajanci: Kosovel, Gregorčič in Gradnik*, JKol 1981
276. **Dobrovoljc, France:** *Bibliographie - Traductions des Belles lettres slovènes. Bibliografija prevodov iz slovenskega leposlovja od 1972 do srede 1983. leta*, Le Livre slovène 1984, posebna številka, str. 1-44
277. **Verč, Ivan:** *Umrl je starosta italijanskih slavistov Ettore Lo Gatto*, JiS 1983/84, št. 2/3, str. 105-106
278. **Jan, Zoltan:** *Italijanom o Slovencih*, SR 1984, št. 1, str. 65-68
279. **Bressan, Arnaldo:** *Pustolovščina besede. Slovenski eseji*, Koper - Trst, Lipa - ZTT 1985, 226 str.
Italijanska izdaja: *Le avventure della parola*. Milano, il Saggiatore 1985, 240 str. (L'arco 23)

- 280. Fabjan - Bajc, Diomira:** *Izkušnje pri prevajanju sodobnih slovenskih besedil v italijanščino*, Celovški zvon **1985**, str. 36-39
Spremenjen ponatis v zborniku Štiristolet prevajanja na Slovenskem, Ljubljana 1985, str. 119-123.
- 281. Pirjevec, Marija:** *Podoba Slovencev v literarnih delih italijanskih književnikov XX. stoletja v Trstu*, JiS **1985/86**, št. 5, str. 147-149
- 282. Jan, Zoltan:** *Slovenistični zbornik videmske univerze*, SR **1985**, št. 1, str. 130-133
- 283. Moder, Janko:** *Slovenski leksikon novejšega prevajanja*, Koper **1985**, 502 str.
- 284. Cavazza, Silvano:** *Primož Trubar in začetki luteranstva v goriški grofiji*, Primorska srečanja **1986**, str. 189-197
- 285. Ednina, dvojina, večina**, Ur. Ivan Verč; Trst, ZTT **1987**, 233 str. (Črno na belem)
- 286. Jan, Zoltan:** *Izmenjava pogledov na slovensko reformacijo v Trstu*, JiS **1986/87**, št. 1, str. 31-33
- 287. Bavčar, Evgen:** *Ecrire slovène à Trieste*, (Pisati slovensko v Trstu). V zborniku Svevo et Trieste; Paris, Centre Geogres Pompidou **1987**, 405 str. (Cahiers pour un temps)
- 288. Fabjan Bajc, Diomira:** *Dela Ivana Tavčarja v italijanskih prevodih*, Potokarjev zbornik. Zbornik društva slovenskih književnih prevajalcev; Ljubljana **1987**, str. 49-54
- 289. Brazzoduro, Gino:** *Prevajalec, izdajalec. O lepoti in zvestobi*, NRazgl 24.4.**1987**, št. 8, str. 231
- 290. Pirjevec, Marija:** *Preteklost in perspektive slovenistike v Trstu*, Delo 29.10.**1987**, št. 252, str. 3 (Književni listi)
- 291. Rebula, Alojz:** *Être Slovène aujourd'hui*, (Biti Slovenec danes), Le livre slovène **1987**, št. 1-2, str. 28-31
- 292. Spadaro, Stelio:** *Skupina '85. Obrobje, a ne obrobnost*, NRazgl 10.4.**1987**, št. 7, str. 209 (Razgledi po svetu)
- 293. Bonazza, Sergio:** *Kopitar als Vermittler zwischen Jacob Grimm und Italien*, (Kopitar kot posrednik med Jacobom Grimmom in Italijani), O dvadesetgodišnjici Jakoba Grimma, Beograd **1988**, str. 215-232
- 294. Jan, Zoltan:** *Vpogled v delo Inštituta za slovansko filologijo v Trstu*, JiS **1987/88**, št. 7/8, str. 244-245
- 295. Jevnikar, Martin:** *Današnja slovenska literatura v Italiji*, DiS 1888-1988. Zbornik ob stoletnici. Celje **1988**, str. 188-196
- 296. Pahor, Boris:** *Tržaški Slovenci. Spodbudna potrditev slovenske kulture na mednarodni ravni*, Nova revija **1988**, št. 71-72, str. 526-533

297. **Pirjevec, Marija:** *Italijanska romantika v korespondenci Savio – Čop*, SR 1988, št. 1, str. 33-39
298. **Troha, Vera:** *O Srečku Kosovelu in italijanskem futurizmu*, Primerjalna književnost 1988, št. 2, str. 1-14
299. **Bernik, France:** *Vprašanje o slovenski književnosti v Avstriji in Italiji*, Sd 1989, št. 5, str. 529-530
300. **Blatnik, Andrej:** *Izvozni uslovi za slovenačku literaturu*, Književnost (Beograd) 1989, št. 1/2, str. 232-241
301. **Bratuž, Lojzka:** *Lojzka Bratuž, literarna zgodovinarka na univerzi v Vidmu in kulturna delavka. Pogovor pripravila Metka Lovrič*, Primorska srečanja 1989, str. 338-343
302. **Jan, Zoltan:** *Slovenska in italijanska narodnostna skupnost - most med kulturama*, Primorska srečanja 1989, str. 900-909
303. **Košuta, Miran:** *O založništvu Slovencev v Italiji*, Primorska srečanja 1989, str. 625-627
304. **Košuta, Miran:** *Soočanja. Bioi paralleloi*, Sd 1989, str. 161-172
305. **Mermolja, Ace:** *Premišljevanja na meji*, Trst, ZTT 1989, 106 str. (Črno na belem)
306. **Pahor, Boris:** *O evropski ravni slovenske književnosti*, Delo 4.5.1989, št. 101, str. 5 (Književni listi)
307. **Detela, Lev:** *Slovenska literatura v svetu*, Dom in svet. Zbornik III 1990, str. 169-177
308. **Fatur, Silvo:** *Beležke o prevajanju slovenskih leposlovnih stvaritev v italijanščino*, Primorska srečanja 1990, št. 106-107, str. 311-312
309. **Horvat, Jože:** *Upati je, da bodo komunikacijski procesi res dvosmerni. Gostja iz Trsta*, Intervju z Marijo Pirjevec. Delo 15.3.1990, št. 92, str. 8 (Književni listi)
310. **Košuta, Miran:** *Književnost / Italijansko – slovenski odnosi*, Kultura /; Enciklopedija Slovenije, IV. zvezek, Ljubljana, Mladinska knjiga 1990, str. 203-205
311. **Milič, Jolka:** *Tolminci, sivke in generali*, PDK 5.4.1990, št. 90, str. 9
312. **Pirjevec, Marija:** *Slovenistika v Italiji (1921-1951)*, SR 1990, str. 221-232
313. **Košuta, Miran:** *Krpanova sol. Slovensko - italijanski in obratni literarni odnosi*, Jezik in književnost II 1991, str. 33-52
314. **Pirjevec, Marija:** *Nekatere tipološke lastnosti slovenske književnosti v Trstu*, Sodobnost 1991, št. 11, str. 1069-1075
315. **Pirjevec, Marija:** *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, Primorska srečanja 1991, str. 501-510

316. **Rakar, Atilij:** *Alternative sožitja med dvema narodoma in njihovi odsevi v obmejni književnosti*, Sodobnost **1991**, št. 11, str. 1063-1069
317. **Zlobec, Ciril:** *Literatura med ekspanzionizmom in nacionalno samoobrambo*, Sodobnost **1991**, št. 11, str. 1059-1063
318. **Pirjevec, Marija:** *Slovenci v literaturi italijanskega Trsta*, PDK 22.7.-26.7.1992, št. 168-172
319. **Pirjevec, Marija:** *Na pretoku dveh literatur. Študije in eseji*, Trst, ZTT - NŠK **1992**, 102 str.
320. **Petaros, Robert:** *Italijanska slovenistika*, KolGMD **1992**, str. 100-103
321. **Jan, Zoltan:** *Dve slovenistični raziskavi v videmski reviji*, Primorska srečanja **1992**, št. 139, str. 783-785
322. **Jan, Zoltan:** *Položaj in delo slovenskega lektorata na tržaški univerzi*, JiS **1992/93**, št. 4, str. 135-140
323. **Brajkovič, Maja:** *Il mondo slavo*, Primorska srečanja **1993**, str. 145-374
324. **Bratuž, Lojzka:** *Goriški nadškof Karel Mihael Attems (1711-1774) - Slovenske pridige. Za prvo objavo pripravila in s spremnimi besedili opremila Lojzka Bratuž*, Trst, ZTT **1993**, 218 str.
325. **Cvetek-Russi, Ljudmila:** *Slovenske pridige goriškega nadškofa Attemsa*, Delo 28.6.1995, št. 148, str. 11 (Književni listi)
O delu Lojzke Bratuž: Goriški nadškof Karel Mihael Attems Trst 1993
326. **Jan, Zoltan:** *Zanimanje za slovensko književnost v obdobju fašizma*, Primorska srečanja **1995**, št. 170/171, str. 422-428
327. **Jan, Zoltan:** *Iluzije o uveljavljanju slovenske književnosti v Trstu*, Sodobnost **1995**, št. 11/12, str. 973-994
328. **Kalc Hafner, Ana, Samo Pahor, Lucijan Volk:** *Slovenci in Italija*, Ljubljana, Cankarjeva založba **1995**, 95 str.
329. **Kravos, Bogomila:** *Vloga Josipa Tavčarja v miselnem zasuku slovenskega gledališča v Trstu*, Sodobnost **1995**, št. 11/12, str. 956-961
330. **Pirjevec, Marija:** *Prešernov sonet po italijansko. Z mednarodnega simpozija Obdobja 16*, Delo 6.7.1995, št. 154, str. 9-11 (Književni listi)
331. **Stanonik, Majda:** *Stoletje upov in uspehov slovenske književnosti v prevodih*, XXXI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Ljubljana, Filozofska fakulteta **1995**, str. 191-204

332. **Vidovič Muha, Ada:** *Dinamika lektoratov slovenščine po svetu*, XXXI. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Ljubljana, Filozofska fakulteta **1995**, str. 64-85
333. **Žerjal, Irena:** *Brižinski spomeniki v italijanščini*, JiS **1994/95**, št. 7, str. 272-273
334. **Gombač, Boris M.:** *Slovenija, Italija - od preziranja do priznanja*, Ljubljana, Debora **1996**, 157 str.
335. **Jan, Zoltan:** *Ivan Cankar pri Italijanih*, Primerjalna književnost **1996**, št. 1, str. 63-94
Ponatis v: Zbornik Slavističnega društva Slovenije 7, Ljubljana, Zavod za šolstvo 1997, str. 45-70
336. **Parovel, G. Paolo:** *Velika prevara na slovenski zahodni meji*, Prev. Mojca Drčar-Murko. Kamnik, Slava **1996**
337. **Pirjevec, Marija:** *Recepcija Prešernove poezije v Italiji in Trstu*, Primorska srečanja **1996**, št. 178, str. 78-80.
338. **Pirjevec, Marija:** *Alojzij Res - posrednik med slovensko in italijansko kulturo*, objavljeno v Zbornik Alojzija Resa, Goriški letnik XXII/**1996**, str. 33-38.
339. *Slovenija, Italija - Slovenia, Italy, Bela knjiga o diplomatskih odnosih, White Book on Diplomatic Relations*, Ljubljana, Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije **1996**, 93 + 23 str.
340. **Košuta, Miran:** *Krpanova sol. Književni liki in stiki na slovenskem zahodu*, Ljubljana, Cankarjeva založba **1996**, 220 str.
341. **Pirjevec, Marija:** *Dvoje izvirov slovenske književnosti*, Ljubljana, Slovenska matica **1997**, 212 str.
342. **Pirjevec, Marija:** *Tržaški zapisi*, Trst, Mladika **1997**, 160 str.
343. **Jan, Zoltan:** *Sodelovanje slovenskih in italijanskih gledališč*, Primorska srečanja **1997**, št. 189, str. 5-16.
344. **Jan, Zoltan:** *Ciril Zlobec v italijanskem prostoru*, Goriški letnik 24/**1997**, Nova Gorica, Goriški muzej **1997**, str. 123 – 152
345. **Cvetek Russi, Ljudmila:** *Monografija o slovenskih rokopisih*, Delo 9.10.**1997**, št. 234, str. 49 (Književni listi)
Recenzija dela Nikolaj Mikhailov: I monumenti linguistici sloveni dell'epoca "dei manoscritti", Piza 1997.
346. **Jan, Zoltan:** *Poznavanje slovenske književnosti za mlade bralce v italijanskem prostoru*, Otroci in knjige **1998**, št. 45, str. 37-54
347. **Cvetek Russi, Ljudmila:** *Slovenščina na univerzi v Trstu*, v: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. - Ljubljana, Center za za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani **1999**, str. 125-134 (soavtor Zoltan Jan)

348. **Jan, Zoltan:** *Slovenska književnost v italijanskih antologijah jugoslovanskih književnosti po letu 1945*, JiS 1998/99, let. 44, št. 4, str. 111-127
349. **Brecelj, Marijan:** *Štiri stoletja in pol prevajanja italijanskih del v slovenščino : 1555 – 2000 : bibliografsko gardivo*. Nova Gorica, Goriška knjižnica Franceta Bevka 2000, 88 str.
350. **Jan, Zoltan:** *Ljubka Šorli med Italijani*, Primorska srečanja 2000, let. 24, št. 230, str. 469-474
351. **Pirjevec, Marija:** *Prešernova pot k Italijanom*, v: Simpozij, Prešernovi dnevi v Kranju, Kranj, Mestna občina Kranj 2000, str. 335-341
352. **Ožbot, Martina:** *Slovene literature in Italian translation: Facts, fiction and beyond*, v zborniku: Translation in to Non-Mother Tongues In Professional Practice and Training, Tübingen, Stauffenburg 2000, str. 81-89
353. **Jan, Zoltan:** *Srečko Kosovel pri Italijanih*, Primerjalna književnost XXIII 2000, št. 2, str. 1-26.
354. **Jan, Zoltan:** *Ljubka Šorli med Italijani*, JiS 2000/2001, let. 46, št. 3, str. 89-99.
355. **Mikhailov, Nikolai:** *Jezikovni spomeniki zgodnje slovenščine : Rokopisna doba slovenskega jezika (od XIV. Stoletja do leta 1550)*, Trst Mladika 2001

IMENSKO KAZALO²⁹⁵

/G. Rok Kvaternik je obljubil, da ga boste pripravili sami, ker novih strani tako ne morem določiti. Kazalo naj bo dvokolonsko/

²⁹⁵ Za številko **I** so navedene *strani* v knjigi: Zoltan Jan - Poznavanje slovenske književnosti v Italiji po letu 1945, Ljubljana, Založba Rokus 2001. Za številko **II** so navedbe na straneh pričujoče knjige; številki **III** sledijo *številke enot* v Bibliografskem dodatku pričujoče knjige.

O AVTORJU

Zoltan Jan (rojen 1947. v Novi Gorici) je diplomiral iz primerjalne književnosti in slovenščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani in doktoriral 1997 s tezo *Recepcija slovenske književnosti pri Italijanih (1945 – 1995)*. Najprej je bil asistent na Filozofski fakulteti v Zadru, za tem ravnatelj knjižnice v Novi Gorici (1976–1982), nato profesor na Tehniškem šolskem centru v Novi Gorici in istočasno lektor na filozofski fakulteti v Trstu. Opravljal je vodilne funkcije v učiteljskem sindikatu in mu predsedoval, ko so v začetku devetdesetih let potekali zaostreni boji in stavke. Leta 1993 je izvoljen za državnega svetnika (predstavnik interesov vzgoje in izobraževanja). Dve mandatni obdobji (1996–2000) je bil predsednik Slavističnega društva Slovenije.

Njegova osebna bibliografija obsega skoraj 500 enot. Objavil je vrsto recenzij, predvsem o literarnozgodovinskih delih, člankov o bibliotekarstvu, učiteljskem poklicu, metodiki pouka slovenščine in odmevih slovenske književnosti v Italiji. Obsežnejši prispevki: o odmevih Alberta Camusa pri Slovencih, o delu Avgusta Žigona, analiza Prijateljevega dela *Slovenačka književnost*. Sourejal je revijo *Primorska srečanja* (1975 - 2000), pisal in urejal *Kroniko*, glasilo Slavističnega društva Slovenije (1996–).

DELO: *Vodnik po Goriški knjižnici Franceta Bevka* (priročnik), 1978; *Zbornik Goriške knjižnice Franceta Bevka* (soavtor in ur.), 1979; *Izbrano mladinsko delo, Bogomir Magajna* (ur. in komentiral), 1980; *Učna ura z V. Bartolom* (soavtor, didaktika), 1993; *Zborniki Slavističnega društva Slovenije 6–11* (soavtor in ur.) itd.

IZ RECENZIJE

Najbrž nisem eden najbolj površnih poznavalcev vprašanj, ki jih Zoltan Jan obravnava v svojih razpravah, in vendar moram priznati, da me je z njimi več kot samo presenetil: v njih je zbrano tako rekoč vse, kar sodi v ta okvir, mnogo več, kot bi bilo dovolj za še tako skrbno razpravo. Hkrati si je avtor - eden redkih Slovencev - privoščil trezno distanco do predmeta svoje analiza. Tako ima delo dvojno vrednost: je nadvse izčrpen in zanesljiv popis pisateljev in njihovih del, ki so deloma ali v celoti izšla v italijanskem prevodu, hkrati pa jih avtor ves čas umešča v širši kontekst italijanskega kulturnega prostora, ki je do kulture in umetnosti, svoje in tuje, enako benevolenten kot ravnodušen, vsekakor pa v njej ne išče in ne najde tistih dodatnih zunajliterarnih konotacij, nacionalnih, državotvornih in drugih vsebin ter sporočil in vrednot, kot jih navadno iščemo in najdemo Slovenci. Vsaj doslej.

Zbrane razprave ponujajo dvojno branje: so sistematično urejen in vseskozi pregleden zbir podatkov, po katerih bo posebej lahko segel vsak, ki ga naša (ne)navzočnost v Italiji tako ali drugače zanima, in to ne samo v ozkem literarnem smislu, ampak tudi z vidika civilizacijskih razlik, ko bralski in kritiški interesi ne tečejo zmerom vzporedno, prav tako pa se v odnosu do literature vselej ne prikrivajo vrednostni kriteriji, ki se nam, Slovencem, mnogokrat zdijo evropski, univerzalni. Zoltan Jan ne presoja odmevnosti slovenske literature v Italiji samo po tem, kolikokrat je bil preveden in objavljen kak Slovenec, ampak ob takšno informacijo zapiše tudi oceno o tem, kdaj in v kolikšni meri sta bila, kadar sta bila, kaka knjiga ali avtor učinkovita, sodeč po zanimanju bralcev in tehtnosti kritiškega pisanja o njiju. Spoznanja so kritična, streznitvena, za tiste (ne tako redke), ki vidijo v vsakem prevodu, tudi če je izšel v Ljubljani, pomembno nacionalno afirmacijo, že kar porazna. Pisec objektivno ugotavlja samozadostnost italijanske (kot vse zahodne) literature, ki odpira svoj trg in je morda celo odprta za tuje vplive praviloma le pri svetovno odmevnih avtorjih, ti pa so, spet praviloma, predstavniki velikih narodov. Majhni narodi ostajajo, tudi s svojo literarno ponudbo, na obrobju. Tako tudi slovenski avtorji, prevedeni v italijanščino.

V SLAVISTIČNI KNJIŽNICI JE IZŠLO

(Izven zbirke) Slovenska slovnica za tretji in četrti razred srednjih in sorodnih šol. Sestavili: dr. Anton Breznik, dr. Anton Bajec, dr. Rudolf Kolarič, dr. Mirko Rupel, Anton Sovre, Jakob Šolar. Ljubljana, Slavistično društvo v Ljubljani 1940

1. zvezek. France Dobrovoljc in Zvone Verstovšek: Dve imenski kazali. Soizdajatelj Slavistično društvo, Ljubljana, DZS 1955.

2. zvezek. Marja Boršnik: Kratek bibliografski pregled slovenskega slovstva. Soizdajatelj Slavistično društvo, Ljubljana, DZS 1955.

3. zvezek. Alenka Gložančev: Imena podjetji kot jezikoslovnokulturno vprašanje. Soizdajatelja Slavistično društvo Slovenije in Založba Rokus, Ljubljana, 2000.

4. zvezek. Zoltan Jan: Poznavanje slovenske književnosti v Italiji po letu 1945. Soizdajatelja Slavistično društvo Slovenije in Založba Rokus, Ljubljana, 2000.

5. zvezek. Zoltan Jan: Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih ter bibliografski dodatek. Soizdajatelj Slavistično društvo Slovenije in Založba Rokus, Ljubljana, 2001.

(zaključna, zadnja stran knjige)

Slavistična knjižnica 5
Zoltan Jan: Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih
ter
Bibliografski dodatek: slovenska književnost pri Italijanih
po drugi svetovni vojni.

Slavistična knjižnica 5
Uredil: dr. Zoltan Jan
Oblikovanje: Klemen Kunaver
Tisk: Tiskarna Ljubljana
1. natis: Ljubljana 2001

Izdajatelja
Slavistično društvo Slovenije (predstavniki dr. Zoltan Jan)
Založba Rokus (predstavniki Rok Kvaternik)

Založil:
Založba Rokus
signeta.....

IZ RECENZIJE

Najbrž nisem eden najbolj površnih poznavalcev vprašanj, ki jih Zoltan Jan obravnava v svojih razpravah, in vendar moram priznati, da me je z njimi več kot samo presenetil: v njih je zbrano tako rekoč vse, kar sodi v ta okvir, mnogo več, kot bi bilo dovolj za še tako skrbno razpravo. Hkrati si je avtor - eden redkih Slovencev - privoščil trezno distanco do predmeta svoje analiza. Tako ima delo dvojno vrednost: je nadvse izčrpen in zanesljiv popis pisateljev in njihovih del, ki so deloma ali v celoti izšla v italijanskem prevodu, hkrati pa jih avtor ves čas umešča v širši kontekst italijanskega kulturnega prostora, ki je do kulture in umetnosti, svoje in tuje, enako benevolenten kot ravnodušen, vsekakor pa v njej ne išče in ne najde tistih dodatnih zunajliterarnih konotacij, nacionalnih, državotvornih in drugih vsebin ter sporočil in vrednot, kot jih navadno iščemo in najdemo Slovenci. Vsaj doslej.

Zbrane razprave ponujajo dvojno branje: so sistematično urejen in vseskozi pregleden zbir podatkov, po katerih bo posebej lahko segel vsak, ki ga naša (ne)navzočnost v Italiji tako ali drugače zanima, in to ne samo v ozkem literarnem smislu, ampak tudi z vidika civilizacijskih razlik, ko bralski in kritiški interesi ne tečejo zmerom vzporedno, prav tako pa se v odnosu do literature vselej ne prikrivajo vrednostni kriteriji, ki se nam, Slovencem, mnogokrat zdijo evropski, univerzalni. Zoltan Jan ne presoja odmevnosti slovenske literature v Italiji samo po tem, kolikokrat je bil preveden in objavljen kak Slovenec, ampak ob takšno informacijo zapiše tudi oceno o tem, kdaj in v kolikšni meri sta bila, kadar sta bila, kaka knjiga ali avtor učinkovita, sodeč po zanimanju bralcev in tehnosti kritiškega pisanja o njiju. Spoznanja so kritična, streznitvena, za tiste (ne tako redke), ki vidijo v vsakem prevodu, tudi če je izšel v Ljubljani, pomembno nacionalno afirmacijo, že kar porazna. Pisec objektivno ugotavlja samozadostnost italijanske (kot vse zahodne) literature, ki odpira svoj trg in je morda celo odprta za tuje vplive

praviloma le pri svetovno odmevnih avtorjih, ti pa so, spet praviloma, predstavniki velikih narodov. Majhni narodi ostajajo, tudi s svojo literarno ponudbo, na obrobju. Tako tudi slovenski avtorji, prevedeni v italijanščino.

Akademik Ciril Zlobec

**(besedilo za na prvo stran platnic)
vzamete toliko besedila, kolikor ga potrebujete**

CANKAR, IVAN: MARTIN KAČUR, BIOGRAFIA DI UN IDEALISTA; CANKAR, IVAN: LA CASA DI MARIA AUSILIATRICE; CANKAR, IVAN: IMMAGINI DAL SOGNO; DEBELJAK, ALEŠ: MOMENTI D'ANGOSCIA; DOLHAR, RAFKO: SIMFONIA CARSICA; FERK, JANKO: SCRITTE SUI MURI DEL MONDO; FERK, JANKO: AI MARGINI DEL SILENZIO; FIRMANI, ROMAN: L'ULTIMA VALLE; FIRMANI, ROMAN: GLI SRADICATI; GHERDOL, IGOR: POESIE BIZZARRE; GHERDOL, IGOR: CIAO FIORE ... ULTIMO AMORE; GRADNIK, ALOJZ: POESIE; GREGORČIČ, SIMON: CANTI SCELTI; GRUDEN, IGO: BALADA NAŠIH DNI - BALLATA DEI NOSTRI GIORNI; GRUM, SLAVKO: AVVENIMENTO NELLA CITTÀ DI GOGA; INGOLIČ, ANTON: LA LICEALE; JANUŠ, GUSTAV: PESMI = GEDICHTE = POESIIS; (IZBOR POEZIJ); JELINČIČ, DUŠAN: LE NOTTI STELLATE; JELINČIČ, DUŠAN: PERLE SOTTO LA NEVE; JURČIČ, JOSIP: GIORGIO KOZJAK, GIANNIZZERO SLOVENO. RACCONTO STORICO DEL XV SECOLO; JURIN, ZLATA, SANDRA KUMP: IL VIOLINISTA DI BRONZO - BRONASTI VIOLINIST; KOCBEK, EDVARD: COMPAGNIA : LA RESISTENZA PARTIGIANA IN SLOVENIA; KOCBEK, EDVARD: POESIE; KOSMAČ, CIRIL: TANTADRUJ, STOSTOLLÀ; KOSOVEL, SREČKO: POESIE DI VELLUTO E INTEGRALI; KOSOVEL, SREČKO: KRAS. CARSO. KARST; (IZBOR POEZIJ); KOSOVEL, SREČKO: VES SVET JE KAKOR - TUTTO IL MONDO È COME; KOŠUTA, MIROSLAV: MEMORIA DEL CORPO ASSENTE - SPOMIN ODSOTNEGA TELESA; KOVIČ, KAJETAN: DRAGHETTO FOLLETO; KOVIČ, KAJETAN: PROFESSORE DI IMMAGINAZIONE; KRAVOS, MARKO: TRE FAVOLE: UNA DOLCE, UNA SOFFICE ED UNA QUASI AZZURRA; KRAVOS, MARKO: IL RICHIAMO DEL CUCULO; LEVSTIK, FRAN: MARTIN KRPAN; MAKAROVIC, SVETLANA: TREDICI FIABE PER LA BUONANOTTE; MARINC, MARJAN: LA PAURA HA GLI OCCHI GRANDI; MARTINOLLI, GIANNI: RUGIADA DI MEMORIE; MESSNER, JANKO: GEDICHTE, PESMI, CANTI; MIHELIČ, MIRA: IL VIAGGIO MERAVIGLIOSO DI GIANNINO; OBIT, MICHELE: PER CERTI VERSI - PO DRUGI STRANI; PAHOR, BORIS: NECROPOLI; PALJK, JURIJ: KAKO JE KRHKO - COM'È FRAGILE; PANGERC, BORIS: IN LEGLA JE TIŠINA. E SCESE IL SILENZIO; PEROCI, ELA: LA CASETTA DI DADI; PEROCI, ELA: L'OMBRELLO VOLANTE; PETAN, ŽARKO: LE MIE MASSIME; POVASNICA, MJUTA: ZIMSKA PRAVLJICAPREGARC, ALEKSIJ: POESIE; PREGARC, ALEKSIJ: SAMOHODEC - IL VIANDANTE SOLITARIO; PREŠEREN, FRANCE: POESIE - PESMI; PREŠEREN, FRANCE: BATTESIMO PRESSO LA SAVIZZA - KRST PRI SAVICI; PREŽIHOV, VORANC: DOBERDO, GLI UMILI NELL'ESERCITO AUSTRO-UNGARICO; QUALIZZA, GIORGIO: È DOLCE IL SALE; RAZBORŠEK, MAJA: RANJEN PAPIR - LA CARTA FERITA; REBULA, ALOJZ: NEL VENTO DELLA SIBILLA; RENKO, JAKOB: FARE IL PRESENTE; RIBIČIČ, JOSIP: LE AVVENTURE DI TOPOLINO; ROJC, TATJANA: ZEMLJA. RDEČA IN NESKONČNA. - TERRA. ROSSA E INFINITA; STEGU, VILJEM: QUANDO GIACERÒ SOTTO TERRA. POESIE; SVETINA, IVO: BOTTICELLI; ŠALAMUN, TOMAŽ: FUOCO VERDE, FIORE VERDE - ZELEN OGENJ, ZELEN CVET; ŠORLI, LJUBKA: CANTI SPEZZATI; ŠTANTA, IVAN: LUCCIOLE AUTUNNALI; TAVČAR, IVAN: LO SPESSORE DEL TEMPO; VISINTIN, LILIJANA: ECAT' OMBRE; VISINTIN, LILIJANA: AGONIE E SOLITUDINE; VONČINA, KLAVDIA: FRAMMENTI. VONČINA, KLAVDIA: CONFINE ORIENTALE - MEJA NA VZHODU, 1945 - 1991; ZLOBEC, CIRIL: RITORNI SUL CARSO. ANTOLOGIA PERSONALE 1951-1980; ZLOBEC, CIRIL: VICINANZE (BLIŽINE = NOVE PESMI); ZLOBEC, CIRIL: LA MIA BREVE ETERNITÀ, ANTOLOGIA PERSONALE, 1950-1990; ZLOBEC, CIRIL: ITINERARIO D'AMORE, ANTOLOGIA PERSONALE 1950 - 1997; ŽUPAN, NIKO, ZVEST APOLLONIO: [GRAFICNA MAPA.]; RACCONTI POPOLARI; I TRE PISELLI; LE TRE COMARI VOLPI;

Alvaro, Corrado, 9
 Alyn, Marc, 27
 Ambrožič, Alojz, 74
 Andrić, Ivo, 53
 Ara, Angelo, 29
 Badini gonfalonieri, Vittorio, 34
 Ban, Janko, 15
Ban, Olga, 57
 Bazlen, Roberto, 8
 Benedetič, Filibert, 15
 Bergamini, Giorgio, 12
 Bernik, France, 69
 Betocchi, Carlo, 58
Bettini, Emanuele, 62
 Bratina, Bojan, 45
Bratuž, Lojze, 71
 Bubnič, Albin, 40
 Caharija, Matej, 30
 Canzian, Edoardo, 32
 Caproni, Giorgio, 52
 Cenda, Marija, 71
 Cesaretti Orsini, Valentina (Medvedič), 50
 Cesaretti, Valentina, 12
 Chardin, Theilhard de, 74
Cibic, Milko, 57
 Cigoj, Renzo, 30, 36, 41
 Cocolin, Pietro, 71
 Codelli, Franco, 10
 Comar, Valeria Sisto, 29
 Cossar, Mario, 69
 Crise, Stelio, 34
 Crovia, Raffaello, 19
 Curcio, Carlo, 34
 Cuttin, Ciril, 20
 Čehov, Anton Pavlovič, 22
 Čubej, Mirko, 30
 Dante, Alighieri, 45
 Darlic, Giorgio, 12
 Dobnik, Anna, 13
 Dolci, Danilo, 50
 Domini, Silvio, 71
 Doplicher, Fabio, 60
 Ferrari, Silvio, 12
 Fischer, Filip, 41
 Fortuna, Loris, 46
 Gallarotti, Antonella, 71
 Gianaria, Fulvio, 10
 Gironcoli, Franco de, 71
 Grisanovich, Claudio, 41
 Grisanovich, Claudio, 41
 Haderlap, Maja, 29
 Hofman, Branko, 11
 Inkret, Andrej, 15
 Ivanc, Stane, 49
 Janša, Janez, 61
 Kacin, Marija, 69
 Kalc, Dušan, 15
 Klinec, Rudolf, 8
 Knez, Olga, 29
 Kocjančič, Nerina, 41
 Kogoj, Marij, 32
 Kosovel, Tončka, 37
 Kralj, Katja, 41
 Krleža, Miroslav, 35
 Kugy, Juli, 69
 Leopardi, Giacomo, 45
 Lokar, Danilo, 15
 Lorenzoni, Giovanni, 8
 Luisi, Luciano, 62
 Lunetta, Mario, 56
 Luzi, Mario, 52
 Machiedo, Mladen, 52
 Maffia, Danteja, 59
 Maier, Bruno, 34
 Manzana, Silvio, 34
 Marchig, Edoardo, 12
 Margrelli, Valerio, 10
 Marin, Biagio, 70
 Marojević, Tonko, 58
 Martini, Daisy, 56
 Mascioni, Grytzko, 52
 Mattioni, Stelio, 34
 Maucci, Chiara, 12
 Mauro, Enzo di, 10
 Memmo, Francesco Paolo, 49
 Messina, Nuccio, 14
 Mezzanica, Massimo, 12
 Micca, Maria, 12

Michelstaedter, Carlo, 69
 Mihelčič, Sergio, 12
 Millo, Achille, 49
 Mittone, Alberto, 10
 Močnik, Hubert, 8
 Močnik, Peter, 31
 Montale, Eugenio, 8
 Monti, Silvana, 35
 Morat, Stiefin, 29
 Moravia, Alberto, 45, 46
 Morucchio, Berto, 46
 Musil, Robert, 35
 Nieder, Fabio, 41
 Nieder, Fabio, 41
 Novak, Andrej, 58
 Novak, Jernej Jernej, 15
 Paccagnini, Ermanno, 58
 Panzeri, Fulvio, 12
 Pavšič, Tomaž, 68
 Peflegero, Renato, 21
 Perpipich, Libia, 36
 Pipan, Sergio, 29
 Pocar, Ervino, 71
Povše, Janez, 74
 Quarantotto, Giovanni, 31
 Quasimodo, Salvatore, 50
 Raboni, Giovanni, 10
 Regent, Ivan, 7
 Renko, Stanislav, 28
 Rutar, Borut, 8
 Rutarj, Anton, 8
 Sampaoli, Ubaldino, 57
 Sandro, Damiani, 15
 Sanson, Renzo, 35
 Sciascio, Leonardo, 50
 Serena, Vitale, 12
 Shaw, G. Bernard, 8
 Smole, Barica, 72
 Spagnoletti, Giacinto, 49
 Spaziani, Maria Luisa, 51
 Stanonik, Majda, 7
 Stepančič, Cveta, 29
 Stranj, Pavel, 40
 Sussek, Giovanni, 7
 Škamperle, Igor, 22
 Šlamberger, Snežna, 15
 Šuklje, Rapa, 15
 Švajncer, Marija, 45
 Tamaro, Susanna, 41
 Tedesko, Janko, 15
 Toscani, Claudio, 12
 Trisolini, Giovanna, 60
 Ungarettij, Giuseppe, 46
 Vettori, Vittorio, 56
 Vilardo, Cristina, 32
 Vilfan, Joža, 57
 Vittoriani, Elio, 11
Voghera, Guido, 37
 Volli, Ugo, 12
 Vurnik, France, 15
 Wolfo, Carlo, 42
 Žerjal, Franko, 69
Žnideršič, Martin, 21